hepileri

Aylık Sosyalist Dergi Eylül'97 Sayı: 6 Fiyatı: 350.000 TL (KDV Dahil)

Siyaset ve Marangoz
Tevfik Fikret Yorulmaz

Bugünün ve Geleceğin İnsanı
Mesut Odman

Sol ve Aydın Acizliği
Şevki Ömeroğlu

Kemalizm Üzerine
Yalçın Küçük

el kitabı

birinci kitap

Yalçın Küçük

AKIŞ YAYINCILIK

Büyük Parmakkapı Sokak 20/ 4 Beyoğlu/İstanbul

Tel- Fax: (0212) 292 29 45

Bu sayımız

İnsanlar gibi toplumlar da bazı deneyimleri çok hızlı yaşayabiliyorlar. Bu tür, tanımlanamayacak kadar hızlı olan biten "deneyimlere" çok dikkatli yaklaşmay gerekiyor.

Gerçeklik son derece geniş, süprizli ve tanıdıkça karmaşıklaşan bir maddedir.

Hep beraber yaşıyoruz. Şekilsiz bir partiydi ama karakalabalıkları yakalamıştı.

19 gazeteleri, 110 dergileri, 51 radyoları, 20 televizyonları vardı.

2500 dernek, 500 vakıf, 1000'e yakın büyük şirket emirleri altındaydı.

800 okula, 840 dersaneye ve 1200 öğrenci yurduna sahip bir örgütlenmeydiler.

Devletten ve düzenden beslenme hortumları oluşturmuşlardı. Her mahalledeki camiinin anfisi doğal medyalarıydı. Azımsanmayacak kitleselliklere ulaşan eylemler yapabiliyorlardı.

Hepsinden öte iktidar olmuşlardı.

Ve bunlar MHP adı altındaki halk düşmanı bir güruhu her fırsatta meclise sokabiliyorlardı.

Bir kıyım hazırlığındaki bu cephe üç-dört aylık hızlı bir operasyonla dağıtılmıştır.

Hiçbir zaman sonuna kadar ezilmeyeceklerinden kuşkunuz olmasın. Burjuvazi bu kara ruhluları terbiye ettikten sonra yine ihtiyat güç olarak, anahtar parti olarak, şu olarak bu olarak tarihin en modern sınıfına konuşlandıracaktır.

Böylece ancak biz özellikle çok hızlı yaşandığı ve şu sıralar yavaşladığı için restorasyon süreci ile son derece ilgiliyiz. "Kayıkçı döğüşü" diyerek geçiştirmenin bu deneyimi bilinç altına düşürmek olacağı açıktır. Önemsemeyenlere şunu söylüyoruz: "Bunu toplumun bilincine çıkarmak bir dinamizmi kazanmaktadır."

Bunu hiç göremeyenler zaten hareket kavramı ile ilişkileri olmadıklarını ortaya koyuyorlar. Çünkü hareket halinde olmayanların yanlarından hızla akan bir süreci görme şansları olmayacağı açıktır. Duruyorsanız "bir şey geçmiştir." Ama yanınızdan geçen kadar hareketliyseniz içinde olup biteni görecek kadar "durmuş-oturmuş" bir görüşünüz oluşmuştur.

* * *

Bu süreç üzerine başlattığımız restorasyon çözümlemelerini bu sayıda Tevfik Fikret Yorulmaz'la sürdürüyoruz. Tevfik Fikret Yorulmaz yazı dilinden anlaşılacağı gibi kıdemli bir yoldaşımızdır. Bu yazısı hem devrimci analiz açısından hem de dildeki sivriliğin yaratıcı mizaha dönüşmesini öğretmesi açısından bütün genç devrimcilere eğlenceli bir ders notu.

Yalçın Küçük sürgünde dördüncü yılında ilk kez basına röportaj verdi. Aylık çıkan "Öküz" dergisi de bu röportajı kapak yaptı. Ama bu ayın asıl olayı, bana göre, bizim dergiye verdiği makaledir. "Kemalizm Üzerine" başlığını taşıyan bu makale çok ilginç bir lengüistik tartışma fonunda, tarih felsefesinden güncel politikaya çok önemli mesajlar taşıyor. Doğu ve batı arasındaki tarihsel savaşta kemalizmin nasıl yaratıcı bir yol bulduğu ve devrimci pateontumuzda yeri olan bu pratiği yirmi yıldan beri nasıl kıyasıya eleştiriyorsak hep eleştireceğimizi ve kendimiz olacaksak, güç olacaksak, önemli bir yolun bu olduğunu söylüyor. Ancak yazının bir yerinde değinilen Faik Bulut'a bundan sonra buharlaşmak veya darılmak değil, tartışmayı anlamaya çalışarak, aramıza bilimsel olarak yağmak düşüyor.

Bunlar filmin sonunu anlatmak tatsızlığını yapmak için değil dergimizin hazırlanırken yaşanan heyecanı okurlarımıza anlatmak içinse Şevki Ömeroğlu'ndan mutlaka bahsetmeliyiz. Sol kamuoyunun tabanını derinden kemiren mistik-idealist söylem ve görüşleri, deyim yerindeyse, oluşum halinde yakalayan ve herkesin unuttuğu materyalist mantığı son derece ikna edici gözlemlerle ve sohbet havasında veren Şevki'nin yazılarının her sayıda mutlaka yer almasını istiyoruz. Bu bir

kurul kararıdır. Materyalist eksenin üzerindeki örümcek ağlarını sökmeden sosyalist bir projeye yürümek hayalperest bir davranış olmayı bile hakedemez.

Fulya Gürses'e Tülin Öngen'in gönderdiği yanıt ve yazı kurulu üyemiz Fulya Gürses'in tartışmaya koyduğu son bölüm dergide güzel, düzeyli ve bilinç üreten bir "agon" oluşturdu. Bundan sonra ki "demokrasi" tartışmalarına referans olabilecek.

Cumhuriyet Gazetesi'nin verdiği ekleri sorgulayan yazı Nazım Sinan Tunalı'ya ait.

Bu içerikli sayımızın kremasına gelince, bu da Neylan Doğan'ın Buket Uzuner'in son romanı "Kumral Ada Mavi Tuna" üzerine yaptığı titiz inceleme oluyor. Bakalım "ilk iç savaş romanı" olarak tanıtılan bu kitap böyle büyük bir sıfatı kaldırabiliyor mu?

* * *

Eylül ayı, Allende'nin, Yılmaz Güney'in, Hoşimin ve Che'nin ölüm yıldönümleri. Sosyalizmin yiğit önderlerini yalnızca doğum-ölüm yıldönümlerinde değil her zaman gözönünde tutmalıyız. Onlar en imkansız koşullarda, insanlığın şimdi vaha gibi gördüğü gerçeklikleri yarattılar.

Aynı Eylül ayı, solun iktidara, elini uzatsa tekellerin gırtlağını sıkacak kadar yaklaştığı anda dünya gericiliği ile birlikte üzerine çullanışının da yıldönümüdür.

50 kişinin idam edildiği, 177 kişinin işkencede öldüğü, 300'ü aşkın kuşkulu ölüm vakasının yaşandığı, 14 bin kişinin vatandışlıktan çıkarıldığı, 937 filmin yasaklandığı, 251 değişik kitabın yakıldığı, gazetelerin-dergilerin kapatıldığı, yüzlerce kişinin sakat kaldığı, milyonlarca kişinin fişlendiği, paranoyak ve polis fobili yığınların oluşturulduğu ve yüzbinlerce kişinin gözaltına alınarak solculukla nasıl tanıştığını anlatmak zorunda kaldığı o deşhetli 12 Eylül karanlığının sola vurduğu darbe gerçektir ama solu en kötü gününde bile bitirememesi, solun küllerinden doğup devleti restorasyon yapmaya itecek kadar büyümesi de bugün bir büyük sol gerçekliktir.

12 Eylül gibi akıllarında kalmasını istedikleri dönemleri topluma ağır çekim yaşatmaları ile son dört beş aylık restorasyon gelişmesini yıldırım hızıyla gerçekleştirip Erbakan ve Türkeş'in defterini dürdükten sonra birden durup birşey olmamış gibi davranmaları tersinden aynı şeylerdir.

Birincisinin tam bir tecrübe olmasını istiyorlar. İkincisi ise aklın tanımlayamayacağı bir hızda yaşanıp bitecek bir "deneyim."

Bazen yolumuzu onların isteklerinin tersini yaparak da çizebiliriz. 12 Eylül'ün kötü izlerini silmek ve unutturmak; şimdi yaşanan bu hızlı süreci bilince çıkarıp toplumu hareketlendirmek.

Hasip Akgül

hepileri

SAYI:6
EYLÜL
1997

RESTORASYONUN SINIRLARI 4

SİYASET VE MARANGOZ

Tevfik Fikret YORULMAZ 10

UNUTUŞLA SAKATLANMIŞ BELLEKLER

Nazım Sinan TUNALI 18

DİSK: ÜCRET SENDİKACILIĞINDAN TOPLUMSAL UZLAŞMA PROGRAMINA 21

I. DOĞU HALKLARI KURULTAYI VE

TÜRKİYE KOMÜNİST HAREKETİNİN DOĞUŞU 23

SOL VE AYDIN ACİZLİĞİNİN DÜŞTÜĞÜ 'TARİHİ DERİNLİK'

Şevki ÖMEROĞLU 27

KEMALİZM ÜZERİNE

Yalçın KÜÇÜK 35

BUGÜNÜN VE GELECEĞİN İNSANI

Mesut ODMAN 50

BİR 'İÇ SAVAŞ' ROMANI SAÇMALIĞI

Neylan DOĞAN 57

ZORUNLU BİR YANIT

Tülin ÖNGEN 63

BİR KERE DAHA DEMOKRASİ GERİCİLİĞİ

Fulya GÜRSES 67

HEP İLERİ Aylık Sosyalist Dergi

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü:
Adnan **ÖZSOY**
Genel Yayın Yönetmeni:
Hasip **AKGÜL**
Koordinatör: Onur **ERK**
Avrupa Temsicisi: Şevki **ÖMEROĞLU**
Tel: 0049-221641685
Yönetim Yeri: Büyük Parmakkapı Sok.
20/4 Beyoğlu / İstanbul **Tel-Fax**:292 29 45

Hesap Numarası:
Yapı Kredi Bankası
Mark: 3004942-9 Dolar: 3004943-7
TL için 0303803-1
Baskı: Mart Matbaacılık
Kapak Resmi: Gürol SÖZEN

RESTORASYONUN SINIRLARI

Restorasyon süreci, bizzat kendi siyasi uygulayıcılarının eksik, tutarsız ve kimliksizliğinden dolayı ağır aksak ilerliyor. Uygulayıcılarının kimliksizliği ve uygulamalarıyla uyumsuzluğundan dolayı; bu haliyle bakıldığında restorasyonun, ancak bir denemeden ibaret kalacağı izlenimi ağır basıyor. Baştan hükümet bileşenlerinin ayrı ayrı kendi ricat imkanlarını hesaplarıyla, yaptığı her uyğunsuzluğun arkasından kiliseye koşup günah çıkartan korkak bir bezirganın tavrını andıran yüzsüzlüklerini; cumhuriyetin kendini korumayı bir refleks haline getirdiği üç kurucu dinamik, solculuk, islamcılık ve kürt hareketi karşısında islamın ön plana geçmesi ve bütünsel bir iktidara yönelmesi ile ordunun paralize olma kaygısıyla gelişmelerin karşısında elde sopa beklemesi tamamlıyor.

Türkiye tarihsel planda gerçekler dramatik sahnelerinden birini yaşıyor. Ülkenin bir taraftan en kanlı islamik-faşist oluşumlarının birini Bbp'yi kendi kontenjanından meclise taşımış ve koalisyon bakımından kendisine en yakın partnerin Rp olduğu varsayımında seçime girmiş bir Anap ve yetenek bakımından varolanı algılamadaki yetersizliği yüzüne yansıyan, yeteneksizliği bir kişilik haline getirmiş Mesut Yılmaz var.

Koalisyonun diger ağırlık sahibi Dsp ve Ecevit ise Türkiye solculuğuna karşı kinine doymamış, biz inançlı kesimden de oy alıyoruz diyebilecek, belki de Türkiye'de anti-laisizim alanında ancak bir imam kadar geniş düşünülebilecek bir yapı gösteriyor.

İstanbul'un kanlısı bizzat oligark Cavit Çağlar'ın özel koruması Menzir ile Cristopher'in yarım saatlik Ankara ziyaretiyle Dyp başkanlık koltuğunu bırakan kadar kişilikli İsmet Sezgin'in temsil ettiği Dtp'yi bu haliyle ağırlık olarak görmemek gerekiyor.

Hiç kimse gelinen noktada Türkiye sosyalistlerini itilafçı-ittihatçı ikileminde saf tutmaya çağırma hakkını taktik veya stratejik olarak kendinde görmemelidir. Tarihsel bakışımız bunları aşmıştır. Tarihsel olarak Türkiye'nin 1920'leri yaşaması, yaşanılan Türkiye sosyalistlerinin yüzyıllık tecrübesini gölgeleyemez.

İKİ ENGEL: POLİS VE ADALET CİHAZI

Restorasyon mücadelesi ilk elden ordu ile büyük ölçüde Rp'nin temsil ettiği islamcı kitle arasında geçiyor.1980 lerde Türk-islam sentezinin darbeciler tarafından devletin resmi ideolojisi haline getirilmesi, Türkiye solculuğunun zayıflığı ile ağırlığını milli olandan çok islamın ön plana çıkmasını sağlamıştı.

Bugün ise 67.000 cami binlere varan kuran kursları ve imam hatip okulları ile cami partisi Türkiye'nin sayısal anlamda en güçlü partisi haline gelmiştir. Çok basit düşünülebilir, hiçbir partinin kendi lokal, vakıf ve kollarının dışında, ayrıca bu kadar geniş ve doğal propaganda ağı yoktur.

Kaldı ki islamcı partinin bütün sağ partilerin içerisinde örgütlü olduğu yaptırım gü-

YORUMLARIYLA OLAYLAR

KOKUŞMA: "KURAN'LI ATEŞKES"

"Tatlıses olayında polis, babaları barıştırdı." Türkiye gazetelerinde bu haber çıkıyor.

Tatlıses'in ayağına kurşun sıkıldı. Sonra kurşun sıkanların ayağına kurşun sıkıldı. Sonra kasetçiler çarşısında iki "kasetçi" mafyası birbirine girdi.

Hamdi Ardalı, iki tarafı biraraya getirip Kuran üzerine yemin ettirerek barıştırdı.

Daha sonra bu yemin töreni yalanlandı.

Artık kokuşmaya bir sınır bulmak mümkün olmuyor. Kasetçilik piyasasında "Urfalı" ve "Diyarbakırlı" çatışması silaha dökülüyor. Tam bir Teksas kasabası gibi gece kulüplerinde, adliyelerde, iş yerlerinde silahlar çekiliyor. Polis, hemen hemen önde gelenlerden hiçbirisine dokunmuyor ve sonunda önce Tatlıses, "Urfalıyım ama Diyarbekirlileri severim" diyerek bir gül atıyor ve gazetelerde haber oluyor. Daha sonra Milliyet gazetesi büyük paraların döndüğü kasetçiler çarşısının iki tarafının önce bir otelde buluştuğunu ve sonra İstanbul Emniyet Müdürü'ne giderek barıştıklarını yazıyor.

TEKZİP NEYE YARAR

Milliyet şunları yazdı: "Diyarbakır ve Şanlı Urfa'nın tanınmış isimleri İstanbul'da önce aralarında toplandı. Sonra da Emniyet Müdürü'nün makamına çıkıp Kuran-ı Kerim'e el basarak çatışmayacaklarına söz verdiler. "Milliyet şunları da yazdı: "Emniyet Müdürü Hamdi Ardalı, konuya ilişkin ayrıntılı bilgi vermedi. 'Biz aracıları buluşturduk' diye konuştu. "Milliyet'in haberi şöyle sürdü: "Ardalı, önceki gün yaptığı açıklamada da tarafların saygı gösterdiği 2 kişi aracılığıyla ikaz edildiklerini, ancak Tatlıses'in müzik evinin kurşunlanması nedeniyle iki grubun bu kez polis aracılığıyla biraraya getirileceğini bildirmişti." Anlaşılan İstanbul'un ünlü polis müdürü, solculara her an silah çekilmesi için polislerine emir veren Hamdi Ardalı, birbirini yaralayan kasetçilik mafyasını barıştırmayı kamu görevi sayıyor.

Ardalı' bu bilgiyi gazetelere yazılmaması koşuluyla ve belki de işlerin iç yüzünü basına anlatmak ve övünmek için veriyordu. Polis-basın-mafya işbirliğinin neler yaptığını görülmesini istiyordu. Fakat Milliyet'ten Murat Demirel, bu bilgiyi haber yaptı.

Konuşma atmosferi içinde yapılanların önemi ve anlamı gözden kayboluyordu. Türkiye Cumhuriyeti'nde solcu avını, ilerici gençlerin kanını akıtmayı bir zevk haline getiren İstanbul polisi, çıkar çevrelerinin birbiriyle kurşunlaşmasını, Kuran'a el bastırarak durdurmaya çalışıyordu. Bu bir sistemin çözülmesi anlamına geliyor; Hamdi Ardalı, haberi kısa bir zaman sonra tekzip etme gereğini duyuyor.

DREJ ALİ
KURAN'DAN SONRA SERBEST

Milliyet'in haberinde şunlar da var: "Rayol Otel'deki toplantıda barışma kararı alan 15 kişilik grup dün sabah Emniyet Müdürü Hamdi Ardalı'ya çıkarak barıştıklarını bildirdiler. Ardalı'nın yanında Kuran'a el basarak çatışmayı sürdürmeyecekleri sözünü veren taraflar, el sıkışarak dostça geçinme kararını açıkladılar. Bu arada, aranan Drej Ali'nin Royal Otel toplantısından sonra polise teslim olduğu ve daha sonra da serbest bırakıldığı bildirildi. Ali Yasak, dün sabah Ardalı'nın makamında gerçek-

Tatlıses olayında polis, babaları barıştırdı

Kuran'lı ateşkes

Popüler türkücü İbrahim Tatlıses'in kurşunlanmasıyla Diyarbakırlı - Urfalı çatışmasına dönen kasetçiler savaşı, emniyetin araya girip babaları Kuran-ı Kerim'e el bastırarak barıştırmasıyla tatlıya bağlandı

• Murat DEMİREL

TÜRKÜCÜ İbrahim Tatlıses'in Maksim Gazinosu'nda kurşunlanmasıyla başlayan ve daha sonra çatışmaya dönüşen gerginliği yatıştırmak için polis aracı oldu. Diyarbakır ve

Devamı 10. sayfada

Milliyet
Halk gazetesi

Drej Ali

Şahmuz Ilgın

Hamdi Ardalı

cünün Rp'nin imkanlarının çok daha üstünde olduğu da apaçık ortadadır.

Yine, polisin artık burjuva basının da kullandığı tarifle polis partisinin, cami partisinin vurucu gücü olduğu çok açıktır. En masum gösteri 60 yaşındaki anneleri bile kendinden geçercesine dövmeye çalışan polisin, yaklaşık iki aydır her cami önünde gösteri yapan gerici güruha karşı bütün beceriksizliği üzerindedir. Bu ideolojik bir tavırdır. Polis cami partisinin bir uzantısıdır ve son zamanlarda asker baskısında yapılan kadro operasyonlarının çok daha ötesinde yerleşik ve kadrolaşmış bir kurumdur. Bunun ipuçları Toplumsal Kurtuluş Dergisi'nin hemen her sayısında inatla yayınlanmıştır. Daha öncesi olmakla birlikte, asıl Turgut Özal'ın yönetiminde ordudan ayrı tek silahlı güç olarak polis teşkilatının tarikatlar eliyle örgütlenmesinin somut yansımaları özel raporlara ve isktatiklere ihtiyaç duyulmayacak kadar açıklayıcıdır.

Ancak, bugün cinayet şebekelerinin açığa çıkmasıyla adları geçen kimi mafya şeflerinin birbirleriyle çatışmasında polis şeflerinin bunları kurana el bastırarak barıştırmalarını, 1990 yılında sadece devrimci basın'kokuşma' olarak görüyordu.

Sonuç olarak polis partisi restoratörlerin önünde önemli bir engel olarak durmaktadır.

Adalet cihazı da bir diğer önemli engel olma özelliğini devam ettiriyor. Hükümet değişikliği buradaki faşist ve dinci kadrolaşmanın önünü alamamıştır ve böyle bir niyet de görünmemektedir. Mesut Yılmaz'ın kilit mevkilere tescilli faşistleri yerleştirme huyu burada da kendini göstermiştir. Oltan Sungurlu'nun bakanlığında adalet cinazından Genelkurmay da şikayet etmeye başlamıştır. Şikayetleri Dyp-Rp hükümeti uygulamalarının tersi yönünde herhangi bir işaret bulunmadığı şeklindedir.

AZAP HÜKÜMETİ

Asker zoruyla kurulmuş olan koalisyon hükümeti bir azaplar topluluğudur. Ecevit'in askeri bir darbe dışında iktidar olasılığının bulunmadığı zaten biliniyordu. Mesut Yılmaz'ın ise muhtemelen böylesi bir gelişme olmasaydı, genel başkanlığa veda etmesine kesin gözüyle bakılıyordu. Cindoruk ve ekibi ise hep emanetçi-

Son kırk yıllık süreçte düzen, bütün sol gelişmelere karşı İslami gericiliği bir emniyet sübabı olarak görmüş, bu tür organizasyonları korumuş ve teşvik etmiştir.Bu ve bunun gibi gelişmeleri toplumsal bellekten, üstelik sol adına, silme hakkını kimse kendinde görememelidir.

dir. Hiçbir zaman kendilerinin iktidar olduğu duygusuna bile kapılmayacak kadar politik hırsları kurumuştur.

Koalisyonun üç bileşeni içinde ordunun sağladığı imkan büyük bir ganimettir. Hem kişisel olarak politik yaşamlarının sonlarına gelmiş, hem de partileri artık Türkiye gerçekleri karşısında programatik olarak tükenmiş partilerdir. Bu aşamada ordunun oluşturduğu asgari program bunlar için ömürlerini uzatıcı, prestijlerini bir miktar artırıcı etkiler yapmaktadır. Fakat artık Türkiye de uzun süredir kabul edilen düzenin tüm partilerinin aynılaştığı tespitine de olağanüstü güzel bir örnek teşkil ediyorlar.

Paşaların yeniçeri çavuşları türünden palalarıyla arkalarında bekledikleri bu azaplar, Rp ve islamcılara karşı attıkları her adımdan sonra ürkmüş bir biçimde ve can havliyle geriye doğru hamle yapıyorlar. Arkalarında ki süngü ile önlerindeki korku arasında bir itiş kakış sürüyor.

İmam-hatip liseleri ve Kuran kurslarının kapatılmasına yönelik sekiz yıllık öğrenim yasası çıkarken Mesut Yılmaz kuran kurslarının kapatılmaması ve imam hatiplerde öğrenimin süreceğine dair sözler veriyor. Restorasyon sürecinin belki de en uç ve kökten kararı olan camilerdeki hoparlörlerin indirilmesi kararı bizzat diyanetin yayınladığı bir genelgeyle duyurulurken bir hafta geçmeden

DEVLET PARTİSİ: İRTİCAYI DA LAİSİZMİ DE BEN YAPARIM

T.C'nin bugüne kadar tek partisi olmuştur. Bu partinin adı Devlet Partisi'dir. Devlet Partisi'nin tüzüğü Kemal Paşa'nın "Bu memlekette komünizm gerekirse onu da yaparız" sözünde gizlenmiştir. Çetin Altan'dan Kahveci'ye, Evren'den Halil Cin'e, Erdal Demirel ve Süleyman İnönü'den Özal'a Devlet Partisi'nin bütün kadroları değişik kanallarda tek amaç için çalışırlar.

Devlet Partisi, memleket için gerekirse mültecilik gerekirse laisizm şampiyonluğu ve hatta gerekirse komünistlik yapabilir. 1980'den beri gericiliği pişpişleyen ve örgütlenmesi için herşeyi yapan Devet Partisi "beyin"leri şimdi memleket için büyük bir laik kampanya başlattılar. Akademik faşistlerden Halil Cin, geçtiğimiz günlerde Devlet Partisi'nin önemli isimlerinden biri olarak sivrildi. Konya Belediye Başkanı'nın "irtica otobüsüne karşı açtığı mücadele bayrağını yükseklere çıkardı. Kahraman Rektör Devlet Partisi'nin yüksek katlarına çağrılarak hak ettiği aferini aldı.

BAB-I ALİ: KURAN VERİRİM İRTİCA DERİM

Bu arada Bab-ı Ali, Halil Cin'i irticaya karşı yürüttüğü mücadelede yalnız bırakmadı. Bir yandan kara tehlike üzerine başlık atarken bir yandan hemen hemen bütün gazetelerde Kuran-ı Kerim ilavesi verildi. Ve mübarek mushaf bir ikiyüzlülük belgesi durumuna sokuldu. Milliyet, dini ahlaki yazılar, ayet, hadis ve sohbetlerden oluşan "Ramazan Köşesi", Hüriyet, her cuma verdiği "İşte İslam", "Asrı Saadet Şehitleri" gibi kitapçıkları ve tokmak gibi gazetenin yayınladığı tokmak gbi hadislerle Bab-ı Ali gericiliğe cesaret veriyor.

Bab-ı Ali, Devlet Partisi'ne Türk-İslam sentezi sunuyor. Gericiliğin propagandasını Kemalist basın yapıyor. Halk ile resmi ideoloji arasındaki köprü irtica ile kuruluyor. ■

TOPLUMSAL KURTULUŞ
Mayıs, 1990, Sayı:33

iptal ediliyor.

REFAH PARTİSİ KAPATILMALIDIR

Solun geleneği ve biriktirdiği tecrübe artık Türkiye'yi sağlıklı çözümleyebilecek durumdadır. Restorasyon süreci islamın geriletilmesi ya da iktidar hevesinden vazgeçirilmesi ile sınırlıdır. Fakat mevcut hali ile islam bir eter türünden bu ülkenin tüm sağ siyasetlerine sızmış ve Rp veya benzeri organizasyonların sınırlarını aşan bir ideolojik görüş haline gelmiştir. Bu, bir sınır çizme operasyonudur. Fakat çözümleyici ve ileriye dönük, islamik etkinliği sınırlayıcı etkisinin çok az olduğunu baştan kabul etmekte fayda vardır.

Yoksa, sekiz yıllık eğitim ve benzeri girişimlerin oluşturduğu eğitim reformu paketinin Türkiye'nin varolan haliyle, eğitimde gerçek bir çözüm getireceğini düşünmek Türkiye kapitalizmi açısından safdillik olur. Türkiye sosyalistlerinin böyle bir safdillik yapma lüksü bulunmuyor.

Türkiye'de devrimi tıkama operasyonlarının başında islamik oluşumlar olduğu unutulmamalıdır.

İMAM HATİPLER KAPATILMALIDIR

Hepsinin dışında da doğru söylemek ve yapmak, doğruyu söyleyen ve yapanlardan daha önemlidir. Camilerin ve imam-hatip liselerinin kapatılarak veya başka bir şekilde bir siyasi partinin fideliği olmaktan çıkarılması doğrudur. Kim söylerse söylesin ve uygularsa uygulasın desteklenmelidir.

Bir siyasi partinin oluşumu ve yönelimi hurafelere dayanıyorsa; tanrı korkusuyla siyaset yapmaya çalışıyor, insan aklı ve iradesini hiçe sayıyorsa, bu siyasi parti mevcut yasalara göre de kapatılabiliyor.

Türkiye'de devrimi tıkama operasyonların başında islamik oluşumların olduğu unutulmamalıdır.

SOSYALİZMİN TARİHSEL DEĞERLERİ

Türkiye solculuğu uzun süre kendisini, kemalizmin temsilcisi olarak gördüğü Chp'nin sol stepnesi ve akıl hocası olarak görmüştür. Eğer bugün tarif edilebilir bir kemalizm olgusu var ise bu en çok Türkiye soluna içkindir. Yoksa ayrı bir kemalist kitleden sözet-

mek mümkün görünmüyor.

1987 yılının 1 Mayıs'ında Yalçın Küçük tarafından dillendirilen, camilerdeki hoparlörlerin indirilmesi gerektiği düşüncesine ilk tepki; salonda bulunan ve "şimdi sırası mı" diyen Türk solunun temsilcileri tarafından gösterilmiştir. Artık bir gösteri ve iktidar belirtisi olarak kullanılan hoparlörlere bugün aynı netlikte cevap vermek gerekiyor. O dönemde Kemalizmin temsilcisi olarak görünen Cumhuriyet Gazetesi ve kadrosu ise Sovyet Rusya'ya karşı Afgan gerici savaşlarına methiye düzmekte ve Amerikan islamcı yeşil kuşak projesine destek vermekteydiler. Daha sonra ise yüksek maaşlarla en Amerikancı gazetelere transfer oldular.

12 Eylül'den sonra tüm olarak tekkelli basın dinci propagandanın uç örneklerini vermiştir. Şimdi laik kampanyaya verdikleri önemli destek, "Laisizmi de irticayı da ben yaparım" anlayışının dışında değildir.

Solun bu gerici güruh ile hiçbir ortak noktası yoktur. Solculukta akıl düzeni ve boş inan karşıtlığı alfabedir. Bu gerici güruhun ve organizasyonlarının oluşumunun ise komünizmle mücadele derneklerinde atıldığını unutmamak gerek.1960'lı yıllarda Mhp militanları daha ortalıkta görünmeye başlamadan önce, yükselen solcu gençlik'e ilk saldırılar bu güruh tarafından yapılmıştır. Şahlanış mitingleri toplumsal bellekten hiç silinmemesi gereken olaylardır. 1974 yılında solcular ve dini inançlarından dolayı mahkum olanlar için çıkarılacak olan af yasasının, islamcılar için olan kısmı geçince gösterdikleri kaypaklık ve ikiyüzlülük, bunların kişilik hanesine yazılmalıdır.

Son kırk yıllık süreçte düzen, bütün sol gelişmelere karşı İslami gericiliği bir emniyet sübabı olarak görmüş, bu tür organizasyonları korumuş ve teşvik etmiştir.Bu ve bunun gibi gelişmeleri toplumsal bellekten, üstelik sol adına, silme hakkını kimse kendinde görememelidir.

Gerek Türk solunun geniş kütlesi ve gerekse Kürt hareketinin açık alanında istihdam edilenler ise, bugün islamik gericiliğe karşı iyi bir sınav verememektedirler. Cellatlarına aşık olan mahkumlara benziyorlar.

Hiç kimse gelinen noktada Türkiye sosyalistlerini itilafçı-ittihatçı ikileminde saf tutmaya çağırma hakkını taktik veya stratejik olarak kendinde görmemelidir. Tarihsel bakışımız bunları aşmıştır. Tarihsel olarak Türkiye'nin 1920'leri yaşaması, yaşanılan Türkiye sosyalistlerinin yüzyıllık tecrübesini gölgeleyemez.

Açıkçası Refah Partisi görünümündeki dinsel gericilik, bir yanıyla da '60'lı yıllardaki Türkiye solculuğunun sloganlarıyla, yüz yüze politika özelliğiyle örgütlenebilmiştir. Belli dönüm noktalarında ve açılım dönemlerinde Türkiye gericiliği Türkiye solculuğunun tarihsel değerlerine talan ederek de olsa başvurmaktan çekinmeyebiliyor. Yakın döneme dair bu durum çok daha açıktır ve tüm tarihimiz de zaman zaman kapsamaktadır.

Yüzeysel bir bakışla solu ezdikleri duygusuyla açıklanabilecek bir rahatlıktır bu. Ancak derininde ideolojik mücadelede hegamonyanın yeniden Türkiye sosyalizmine geçmesi olanağını görmek durumundayız. Restorasyon sürecinin başladığını başbakan yardımcısı olan Ecevit açıkça telaffuz etmiştir. Yaşadıkları sürecin kavramsallaştırılmasını Türkiye sosyalistlerinden öğrendiler. Refah Partisi ve imam hatiplerin kapatılması, cami minarelerinden hoparlörlerin sökülmesi fikri de aynı şekilde Türkiye sosyalistlerinin talebidir.

Solu ezmek uğruna dinsel gericiliği körükleyenin 12 Eylül ve Kenan Evren başta olmak üzere general yöneticileri olduğunu yine bir ay öncesinin deniz kuvvetleri komutanı olan bir emekli general açıklamıştır.

Tüm bunlar, Türkiye sosyalizmi için daha imkanlı yeni bir dönemin başladığını göstermektedir. Sosyalistler hiçbir komplekse kapılmadan tarihsel doğrularımızın inatçı savunucusu olmak durumundadır■

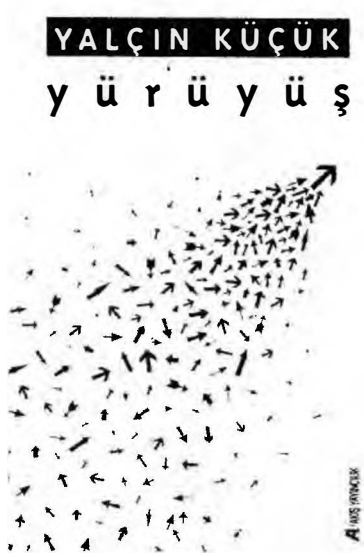

toplatıldı

çıktı

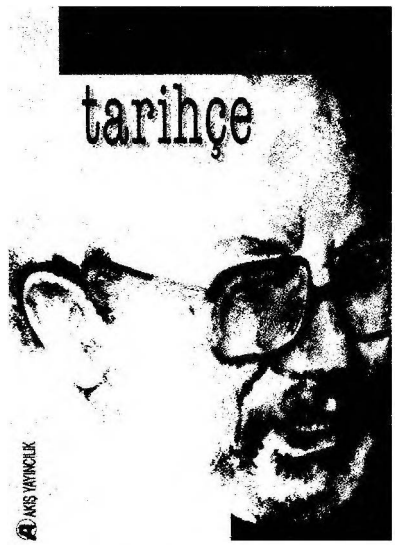

tükeniyor

AKIŞ YAYINCILIK

Büyük Parmakkapı Sokak 20/ 4 Beyoğlu/İstanbul
Tel- Fax: (0212) 292 29 45

Siyaset ve Marangoz

Tevfik Fikret YORULMAZ

Otuz yıllık hain bir iç savaş'tan sonra hergün yeni bir işaretini veren bu restorasyon süreci içinde, yepyeni bir bulgu ile karşı karşıyayız. Bu bulgu son derece şaşırtıcı ve şaşırtıcı olduğu kadar da devrimci'dir. Doğru mudur, hakikati resmediyor mu, siyaset coğrafyamızın bütün yeni bulguları cinsinden münakaşaya mütemayildir; ancak eğer gerçekçi ise, son derece inkilabi'dir ve revolüsyoner olmayan bütün nazariyeleri, nakzeden bir mahiyettedir. Bu yeni keşif ve vaziyet şöyledir; Türkiye'nin idareci kadroları, hem kabiliyet, hem sadakat ve hepsinden mühimi, hem de ahlak zaviyesinden, Türkiye'yi yönetmeye layık değildir. Bugün Türkiye'yi yöneten sınıf memleketi yönetme ehliyetinden mahrumdur ve bu nedenle yönetimden uzaklaştırmaya mahkum'dur. Otuz yıllık Türkiye iç savaşı, Türkiye mülk sahipleri sınıflarının, hem Türkiye'yi yönetemeyeceğini ve hem de, başta ahlak ve kabiliyet olmak üzere, her manidar endeks itibariyle, yönetmeye ehil olmadığını ortaya çıkarmıştır.

Türkiye şimdi idareci ehliyeti olmayan bir sınıf ve kadro tarafından idare edilmektedir. Eğer bu nazariye doğruysa, önümüzdeki vaziyet heyecan vericidir.

Fakat ehliyetsizlik, bayram yapmasını önleyememektedir. Yakın zamanlarda Türkiye'nin ehliyetsiz idareci kadrolarının ikinci bayramını görüyoruz; bunlardan ilki, sorumsuz Turgut Özal artıklarının hükümetten uzaklaştırıldığı ve direksiyonun Demirel-İnönü liderliğine verildiği zaman noktasıdır, 1991 yılı sonlarıdır. İkincisi, hükümetin aynı ölçüde sorumsuz Erbakan-Çiller düosundan temizlenerek, Cindoruk-Ecevit-Demirel triumvirası'na teslim edildiği bu yeni zaman'dır. Son zamanlanda, Türkiye'de, mülk sahibi sınıfların ve onların ehliyetsiz kadrolarının, bu yeni bayramına şahit oluyoruz. Bayram, zaman zaman şımarıklık ve bazan da kendinden geçme seremonisidir; bayramcıların, kendilerini en çok açığa vurdukları anlardır. Bayramda bayramcılar, bir tür çocuk ya da bir tür sarhoş'turlar; kendilerini haber verirler. Şu anda Türkiye'nin ehliyetsiz mülki sınıfları, bir bayram sarhoşluğu içindedirler ve bize kendilerini ve ehliyetsizliklerini, gotik bir üslupla ifşa ediyorlar.

Kurulan Hükümet'in, ilk toplantısından sonra, kamulaştırma borçlarını ödeme, Kıbrıs'takiler dahil çiftçi borçlarını erteleme ve bunun yanında ve hemen yanında, öğrenci harçlarını artırma kararı alması, hiç bir yönetme basireti ile açıklanabilecek bir durum değildir; ancak oligarşik bir diktatörlüğünü ve bunun bayram sarhoşluğu ile izah edilme mecburiyeti zuhur etmektedir. Bu ilk karar buketi, hem zengin sınıfının idare ehliyetsizliğini ve hudutsuz tahrikçi olduklarını ortaya koymaktadır. Heyet-i Vekile'nin bu ilk kararı, menendi görülmemiş, bir siyaseten tahrik'tir.

Türkiye'nin idareci kadroları, hem kabiliyet, hem sadakat ve hepsinden mühimi, hem de ahlak zaviyesinden, Türkiye'yi yönetmeye layık değildir. Bugün Türklye'yi yöneten sınıf memleketi yönetme ehliyetinden mahrumdur ve bu nedenle yönetimden uzaklaştırmaya mahkum'dur. Otuz yıllık Türkiye iç savaşı, Türkiye mülk sahipleri sınıflarının, hem Türkiye'yi yönetemeyeceğini ve hem de, başta ahlak ve kabiliyet olmak üzere, her manidar endeks itibariyle, yönetmeye ehil olmadığını ortaya çıkarmıştır.

Hükümet'in gayr-i mühim figürü Başvekil Mesut Yılmaz'ın, İstanbul'da bir resmi toplantıdan sonra çirkin, faşist ve coca-colacı zengin Kemal Has'ın evine gitmesi, burada dinlendiğini, bir fare sürüsü televizyoncuyla ilan etmesi de Türkiye'nin siyaset sahnesinde misli az görülmüş bir kendinden geçme ve tahrik adımıdır. Bunun bir süre sonra Reis-i Cumhur Demirel Hazretleri ile tekraralanması, Türk devlet erkanının bu görmemiş zenginin evinde, Sibel Can namlı bir rakkase ile cümbüş eylemesi, Türkiye'nin cumhuriyet tarihinde menendi olmayan vaziyettir; Türk Devleti, böyle bir duruma ilk defa inmektedir. Türkiye mütehassısları, Sultan Mecid'in, Konstantinapol'da, Fransız Sefareti'ndeki bir resepsiyona iştirak etmesini önemli bir tarihi inkişaf olarak kaydetmektedirler; sabık Reis-i Cumhur Celal Bayar ise, hanendelerin ahenk geçmesini matbuattan gizlemeye çalışmaktaydı ve Çankaya Sarayı'nda temaşadan ırak yapıyordu.

Coca-cola'cı çirkin ve görmemiş zengin Has'ın evindeki bu bayram sarhoşluğunun diğer veçheleri de mevcuttur; bunları, "hypocrisie" serlevhası altında ifade etme vaziyetindeyiz. Hem Başvekil Yılmaz, hem de Reis-i Cumhur Demirel, Susurluk nedeniyle ifşa olan serseri tayfasının takibi iddiasındadırlar. Ancak bu serserileri en fazla, "Has" marka, Has BB, ehç bibi, televizyon kanalı savunmuştur. Faşist Mhp'yi kadro ve paraca destekleyen bu çirkin aile ile, Yılmaz ve Demirel arasında büyük bir muhabbetin bulunduğunun anlaşılması da, ayrı bir cürettir. Daha da ötesinde, Can namdar rakkaseyi temaşa ederken Demirel'in, faşist general Evren'le yanyana oturması ve bir zamanlar Evren'in Demirel'i devirdiğinin iddia edilmesi had safhada ibret vericidir; muhtemelen bir bayram sarhoşluğu sahnesidir.

Türk devlet erkanının kıpti rakkase Sibel Hanımefendi'nin cümbiş'inden haz idrak etmesi, otuz yıllık iç savaşın, memleketteki zevk seviyesinde de büyük tahribat yaptığını göstermektedir; amma ki, bu bayram nümanişinin, Çankaya Sarayı'na da taşınması hasseten vahim olmuştur. Başvekil Yılmaz'ın, bir sürü televizyon faresiyle beraber, bu çirkin zenginin malikanesinde ziyaretin akabinde, Çankaya Sarayı'nda, bu faşist zengine, üstün hizmet madalyasının tevcih edilmesi nedeniyle, utanacak Türkler'in kalmış olduğunu temenni ediyorum. Demek, tek başına Başvekil ya da tek başına Reis-i Cumhur gücü, böylesine bir çirkinliğin sahne alması için yetmemiştir; para basılarak hizmet madalyası alabilmek için, Yılmaz Beyefendi'nin figürasyonunda, Cindoruk-Ecevit-Demirel Hükümeti'nin inşaaı icap etmiştir.

Bu madalyanın, Baysal ve Doğramacı misli azim zenginlerden sonra, faşist, coca-colacı ve çirkin zengin Kemal Bey'in göğsüne takılması, ihtilali bir vaziyet'tir.

Başvekil Yılmaz Hükümeti, bir yanıyla, restorasyon ve diğer yanıyla, bir tahrik mekanizması olarak görülmektedir. Türkiye'de, hem özgürlükçülerin çoğunun doğal ikameti olan cezaevlerinin bağlı olması ve hem de özgürlüklerle ilgili yasaların hazırlanıp uygulanması bakımından Adalet Nezareti'nin ayrı bir önemi vardır. Türkiye pratiğinde, Adalet Bakanlığı'nı, "Özgürlükler Bakanlığı" saymakta büyük bir hata yoktur; Başvekil Yılmaz, bu vekaletin başına, namdar bir faşist olan Mahmut Sungurlu Beyefendi'yi getirmiştir. Bunu da eğer bir bayram sarhoşluğuna atfetmesek bile, büyük bir tahrik olarak mütelaa etmek mecburiyetendeyiz.

Ehliyetsizlik meselesine gelince, işaret bulmak üzere, bizim Osmanlı tarihine müracaat etmemiz yararlıdır; idare ehliyeti meselesinde, Osmanlı tarihinin geliştirdiği, genetik-politik nazariye, "kafes" üzerinedir. Osmanlı sisteminde, veliahtların genellikle kafes'te bekletildikleri, çok zaman küçümsendikleri ve ezilme tehlikesiyle büyüdükleri anlatılmıştır. Bunlar ise, zaman zaman deli çıkmışlar ve çok zaman ise zeka eksikli olmuşlardır. İkinci Mahmut sonrasında ve Mustafa Kemal öncesinde, son Osmanlı döneminin büyük reformatörlerinden, İkinci Hamit'ten önce, yenilikçiler tarafından tahta çıkarılan Beşinci Murat böyledir; delilik ile aptallık arasında gidip gelmiştir. Bu durum, Mithat Paşa ve partisini, yeni bir darbeyle, özel hayatında usta bir marangoz olan Hamit'i tahta çıkarmaya itmiştir.

Başvekil Mesut Beyefendi'nin kafes'te büyüdüğü konusunda zengin bir edebiyat oluşmuştur. Nezaret mevkiine gelinceye kadar, iltimaslı ailelerin işe yaramaz çocuklarını koydukları, Trt'nin tercüme bürosu dışında, bir ameli bulunmamıştır. Fakat bu tahrik hükümetinin kafes'te büyüdükleri fikrini veren iki mühim figürü daha görünmektedir; politikaya girdiği andan itibaren ba-

Kürt meselesinde İraniler ve Araplar da vardır, ancak Arabistan'da ve Persya'da, Bir muhterem Behice Boran'a, Mümtaz Hoca Beşikçi'ye ve Büyük Sanatçı Bilge Hanım'a rastlanmamıştır ve Türk münevverinin gösterdiği bu yüksek insani değerler, başka meselelerde ve başka memleket münevveri tarafından gösterilmemiştir.

kımlı ailelerin şımarık ve şişman intibahını veren Güneş Taner ile yine bakımlı ve şişman Işın Çelebi, bu cümledendir. Her hallerinden bunların, bütün çocuklukları boyunca "şişko patata" diye ezildikleri ve hep zekalarından kuşku duyulduğunu tahmin etmek zor değildir; bakan oldukları zaman da, eğer yaşıyorlarsa, Tanrı'dan uzun ömür diliyoruz, annelerinin, eğer yaşıyorsa babalarına Tanrı'dan uzun ömür diliyoruz, "gördün mü Bey, aptal diyordun, bakan oldular" dediklerini duyar oluyoruz. Bu müfrit ölçüde tahrikçi, oligarşik diktatörlük hükümetinde, ekonomi iki düşük IQ'lü kafes çocuğuna verilmiştir. Kabul etmek gerekir ki, Işın Beyefendi pek çelebidir; amma, Güneş Beyoğul, kendisini bir müstemleke governörü zannetmekte ve burnundan içtiği purosuyla sürekli dolar üzerine iş tutmaktadır. Engin ve mağrur tarihi olan Türkiye'de, tek başına bu cins beşeriyet mahsüllerinin hükümete gelmeleri, mülki sınıfların idare ehliyetini kaybetmelerinin işareti olması yanında, fevkalede tahrik etmektedir.

Kürt meselesinde, "Doğu Mitingleri" ve "Dördüncü Kongre Kararları" pek müstesna bir yer tutuyor. Bütün bunlar da, Türkiye İşçi Partisi adıyla birlikte muhteşem Behice Boran Hanımefendi'ye on beş yıl kürek mahkumiyeti getiriyor.

Otuz yıllık iç savaş, zengin sınıfların idare ehliyet namelerini kaybettiklerini ortaya çıkarırken, sol cenahta bambaşka bir manzara ile karşı karşıya gelmiş bulunuyoruz. İkinci Dünya Savaşı sonrasında başlayan ve en sonu, 1951 Tevkifatı olan bir süreç, Türkiye'de, varolan solun kökünü kazıyabilmiştir. Bin dokuz yüz ellili yılları, tümüyle, komünist etkilerden ve filizlerden arınmış bir Türkiye'dir; ikinci yarısında devrimci oluşumlar ortaya çıkabilmiştir. Bu böyle olmakla birlikte, otuz yıllık hain iç savaş, bu otuz yıl içinde, Türkiye'de, solu, sosyalizmi ve devrimci eğilim ve kökleri kazıyamamıştır; çok daha açık ifade edilecek olursa, iç savaş en önemli hedefinde, yenilmiştir. Otuz yılda Türkiye'de iç savaş olmuştur ve otuz yılda Türkiye'de, hep, amma hep, devrimci ve sosyalist kökler eğilimler sürmüştür.

Bir siyasal marangozluk egzersizinde, bu müşahade de , eger hakikatı resmediyorsa, müthiş inkilabi'dir. Çünkü, Türkiye'nin bağrında devrim ve sosyalizm damarlarının bir ölüm-kalım savaşı verdiği bu otuz yıl, bu cografyada, demokrasi'nin eser miktarda bile olmadığı zamandır. Demek, Türkiye devrimi ve sosyalizmi, demokrasisiz bir ortamda da, kendisini sürdürebilmiştir.

Bu, bu alanda, Sovyet marksizminin, marksist-leninist jargonla, geliştirdiği ve ancak daha çok, bugün Rusya Fedarasyonu'nun sürdürdüğü dış politika çevresinde bir güvenlik ağı oluşturmaya yönelik, demokratizim söylemini de, şimdilerde Kürt dostlarımızın, her zamanki engin ikramcılıklarıyla, Türkiye aydınına demokrasi vaatlerinide, tartışmalı bir hale getirmektedir. Bu otuz yıllık ölüm-kalım savaşından başarıyla çıkan, Türkiye devirim vesosyalizmi, demokratik vuslat'ı önemsemekten uzaktır.

Fakat son derece morallidir.

Ayrıca artık "Türkiye Sosyalizmi" serlevhası altında asimile edilebilecek bir pratikler demetini biriktirmiştir. En zor alanlarda, en cengaver ve en zarif hamleler teşhir etmiştir. Ben burada, bunları detaylandıracak imkana sahip deği-

Sarı Hocamız, bundan sonra ne yaparsa yapsın, nereye giderse gitsin, hangimizi beğenirse beğensin, bu zamana kadar yaptıklarıyla Türklük'ün yüzakı'dır.

lim, anuna ki müsaade edilirse, iki misali ele almak istiyorum.

Şu son zamanlarda, Kürt Kardaşlarımız'dan, Türkiye münevverine yönelik, yeni bir talebin geldiğini temaşe ediyoruz; Kardaşlarımız, Türk aydınlarından, bir "Sartre" istemektedirler. Ben deniz bu isteği, izin verilirse, pek haksız görmekteyim ve burada Kürt Kardaşlarımıza laik bulmadığım bir" kadir-şinas" olmama vaziyeti müşahade etmekteyim.

Bir: Çünküm, Türk Sartre'ı hapiste yatmaktadır ve türkudeki güzel sözlerle, yiğidimiz yatıyor ve Doktor Beşikçi'dir. Profesör Yalçın Küçük'ü ihmal ediyorum, kısa bir zaman sonra, self-exile'ına son vereceğini duyuyoruz ve menmun oluyoruz; amma ve lakin Beşikçi Hocamız'ın yaptıklarının yanında Sartre, bir hiç'tir. Hocamı'zı, beğenenlerolur veya olmaz, amma yiğidin hakkı verilmelidir ve Sarı Hocamız'ın cihanda eşi olmadığı ve Sartre'ın, bu güzel Türk'ün eline su dökemeyeceği kabul edilmelidir.Hocamız, bundan sonra ne yaparsa yapsın, nereye giderse gitsin, hangimizi beğenirse beğensin, bu zamana kadar yaptıklarıyla, Türklük'ün yüzakı'dır.

İki; Eylülist karanlık, Kürt dili üzerine yasaklar getirmiştir ve bu yasakları kırmak için, ön safta yer tutanlar da, Kürtler değil, Türkler olmuştur. Türkü planında, Bilgesu Erenus Hanım, Kürtçe türkü öğrenerek bunları alanlarda söylemiş, Viranşehir'de Kürtçe söylediği için gözaltına alınmış ve Trakya'da konserinden dolayı hapis yatmıştır. Bu sırada bir tek Kürt kürtçe şarkı söyleme cesaretini teşhir eyleyememiştir; yasaklar kırılınca, Kürtler de kürtçe türkü terennüm etmeye başlayınca, bu iş biraz ticarileşince, Bilge Hanım. kürtçe söylemekten vazgeçmiştir. Kimse şimdi Bilge Hanım'ı kürtçe terennüme ikna edememektedir; bu da çok mühim bir emsal olmaktadır.

Türk aydını kaidelerini koymaktadır.

Üç; Şark memleketlerindeki tahavülatı yakinen takip etmeye gayret sarfediyorum, ecnebi dillerde tetkikat yapıyorum. Kürt meselesinde, "Doğu Mitingleri" ve "Dördüncü Kongre Kararları" pek müstesna bir yer tutuyor ve bir "tournant" sayılıyor. Bütün bunlar da, Türkiye İşçi Partisi adıyla birlikte yazılıyorlar; ecnebi makalelerden anladığım kadariyle, bu Parti, bunun için kapatılmıştır ve liderleri Muhteşem Behice Boran Hanımefendi dahil önde gelen reisanı on beşer yıl küreke mahkum olmuştur.

Benim tetkikatıma göre, Kürt meselesinde Iraniler ve Araplar da vardır, ancak Arabistan'da ve Persya'da, Bir muhterem Behice Boran'a, Mümtaz Hoca Beşikci'ye ve Büyük Sanatçı Bilge Hanım'a rastlanmamıştır ve Türk münevverinin gösterdiği bu yüksek insani değerler, başka meselelerde ve başka memleket münevveri tarafından gösterilmemiştir. Şüpheden aridir ki, Türk münevverinin mesuliyetleri tamamlanmamıştır; amma, bu cenahta kendisinden hoşnut olması için sebebleri vardır ve Türkler'in geç kalmış imzacı Sartre'dan alacakları dersler de bulunmamaktadır.

Türkiye devrim yolu ve sosyalizmin bu otuz yıllık iç savaştan, meyvelerini alarak çıktığı, bir ikinci alan, hukuk alanı'dır; öyle isdidlal olunabilir ki, Türkiyeliler, hukuku bir fetiş yapmaktan uzaklaşmışlardır. Atmışlı senelerin legalite faşizmini, yetmeişli yılların sonlarına doğru illegalite faşizmi izlemiş ve sayfalar ve zamanlar, kasır münazara için seferber edilmiştir. Artık hiçbir alanın bir diğerine hakimiyeti olmadığı anlaşılmaktadır; her alan bir imkandır ve kimsenin kendi im-

kanının tercihli olduğunu söyleme hakkı bulunmamaktadır. Amma, otuz yıllık bu hain iç savaşta, asıl yitirilen mevziler, teslim edilen kalelerin legal planda olduğunu ve önümüzde bu plana büyük bir gayret yığmak gerektiğini görmemek de imkansızdır.

Bir yetkinleşme süreci yaşanmıştır ve bendeniz bunlardan ikisine temas etmiş bulunuyorum. Bunlarla aynı yükseklikte olmamakla birlikte, özellikle bu otuz yıllık savaşın, şu aşamasında, bir berraklığın daha müşahade edilebileciğini söyleyebiliyoruz. Bu, "27 Mayıs" alan ya da meselesidir. Türk ilerici düşüncesi, altmışlı yıllardaki konumunu kaybetmiş ve içine sızmış gericiler tarafından, bir ara ters yöne itilmiştir. Amma, Türkiye gericiliğinin son mevzilenmesi, bu meseleye, beklendiğinden çok fazla bir açıklık getirmiştir. Şimdi, eğer müsaade edilirse, bunları sıralamak isyorum.

Bir: 27 Mayıs'cılar, Demirel'e, çok iyi davranmışlar ve sakat idarenin mensubu olmasına rağmen, kurdukları prestijli Devlet Planma Teşkilatı'nda yedek subay olarak görevlendirmişler ve yanında, sadık yaveri işe yaramaz mühendis Turgut Özal'ı getirmesine de razı olmuşlardır. Daha da ilerisi, Yalçın Küçük'ün yazdıklarından öğreniyoruz, bütün itirazlarına rağmen Menderes istibdadının bu bürokratına, müsteşarlık önermişlerdir. Bütün bunlar bir yana, Demirel, hep 27 Mayıscılara düşman gözüyle bakmıştır. Bu geri olanın bakışıdır.

İki: 12Mart'tan sonra, üç yiğit Türk genci, Deniz, Hüseyin ve Yusuf, darağacına gönderilirken, bu işte en gayretli Demirel olmuştur. Türk gericiliği, 27 Mayıs'ta, Menderes, Zorlu ve Polatkan'ın asılmalarını kastederek, "üç bizden, üç sizden" demişlerdir. Türk gericiliği, 27 Mayıs'ı, gençliğin başlattığı ve halka yayılan bir kıyam olarak görmüş ve gençlik'ten intikam almıştır.

Üç: Aynı Demirel, 12 Mart'ta kendisini hükümetten uzaklaştıran Genelkurmay Başkanı General Tağmaç'ı daha sonra hep onore etmiş, görevler vermiştir. Aynı Demirel, güya kendisini hükümetten uzaklaştıran ve ikamete rapteden, General Evren'i, Çankaya cülusuna özel uçakla davet etmiş ve son olarak da, aynı Evren'le birlikte, coca-cola'cı zengin Has'ın malikanesinde, kıpti rakkase Sibel Kadın'ı yine birlikte temaşe ederek birlikte cümbiş eylemiştir. Filozof Marx'ın, görüntü ile öz aynı olsa bilim olmazdı vecizelerini hatırlatan bir tarzda, görüntü ayıklandığında, özde, Demirel'in, 12 Mart ve 12 Eylül'ü kendisinin saydığı ve 27 Mayıs'a düşman baktığı ortaya çıkmıştır.

Dört: Çiller-Erbakan düosunun hükümetten tard edilmesi esnasında, anti-Çiller, anti-polis ve yer yer anti-Amerikan açılımları, Türk gericiliği, tümüyle bir 27 Mayıs'ın yenilenmesi olarak karşılamıştır; gerici ve yeni telafuz ile "Washington" televizyonları, Menderes'in asılması filmlerini yeniden göstermiştir. Dyp ve Rp, bir 27 Mayıs, vehmine girmiştir.

Beş: Türk gericileri, Türkiye sosyalizmini ve Türkiye devrimci gençlik eylemliliğini uyandırmamak için müthiş bir ihtimam göstermektedir; son gelişmeleri, Türkiye soluna bağlamak ile bağlamamak arasında tereddütlü ifadeler seçmektedir. Ancak derininde, karşılaştıklarının solculuk olduğuna inandıkları görülmemektedir ve bununla 27 Mayıs arasında bir bağ kurmaktadırlar. Şüphesiz, bu müfrit bir vaziyettir.

Şüphesiz, 27 Mayıs, devrimci gençliğin başlattığı, İsmet Paşa'nın çıkışlarıyla büyük kütlelere ulaşan ve halk boyutu kazanan, Forum Hareketi ile önemli bir entellektüel tabanı olan, bir kıyamın, Ordu'yu etkisi altına almasıdır. Bu, Türkiye gericiliğinin son karşı koyuşlarıyla bir kez daha netleşmiş olmaktadır.

Bu nokta, Türkiye'de terakkiperver mahfillerde, önemli bir ayrıma da imkan vermiştir. Ödep ve Hadep tarafı, 27 Mayıs değerlendirmesinde, bir kez daha Türkiye gericiliği ile birlikte aynı davulu çalmıştır. Hadep için bu, kabul edilebilir olmasa da, anlaşılır bir durumdur; çünkü, tıpkı 27 Mayıs öncesinde, Kürt müdiran tayfasının, ağa ve şeyhleri, Menderes istibdadı içinde yer alması gibi, şimdi de, içlerinde Hep milletvekili olarak meclise gelenler de dahil yine Kürt müdiranı, ağalar, şeyhler, Kürdistan Mebusanı, tekmilen, polis şefleri ile tarikatçıları temsil eden, Dyp-Rp kanadında mıhlanmış kalmışlardır. Dyp-Rp olarak görünen polis şefleri-tarikat şeyhleri hizbi, şu anda, önemli ölçüde bir Kürt müdiranı hizbidir. Eğer Kürtlük kendisini çözümlüyorsa, Hadep'in, başka sözlerle de olsa, yine bir 27 Mayıs karalaması içinde olması, bir tamamlayıcılık kazanmaktadır. Bunda, Hadep müdiran

Türkiye tarihinin burjuva-demokrat aydınlanma açısından, en mühim birinci dönemi, yirminci yüzyılın ilk on beş yılı ise, ikinci dönemi de, elli yılının ikinci beş yılıdır. Bu dönemdeki aydınlanma, politikazisyon, Türk tarihinin hiçbir zamanında tekrarlanmamıştır.

tayfasının, hiçbir politik mirasın sahibi olmaması önemlidir.

Diğerine gelince, bir damat-Ferit artığı olarak kurulması ve kuruluşunda, Amerikan ve Almanya elçiliklerinin önemli dahli yeteri kadar açıklayıcıdır; Washington, son ana kadar, Çiller-Erbakan düosunun tardına itiraz etmiş ve Ödep, bu yönde çalışmıştır. Washington, Dyp-Rp taifesinin hükümetten tardına, ancak 24 Temmuz 1997 tarihinde rıza göstermiştir ve bunu açıklamıştır. Bu nokta önemlidir.

Bu rıza mekanizması ve "24 Temmuz" tarihi önemlidir ve bu önemi resmetmek istiyorum. Bir: İşçi Partisi Reisi Doğu Bey, sabık başbakan Madama Çiller'in cia casusu olduğu konusunda dosya hazırlamıştır. Matbuattan takip edebildiğimiz kadarıyla Doğu Bey'in dosyası pek ikna edicidir; ancak, bu tür iddiaları hukuk planında ispat zordur ve bu zorluk malumdur. İki: Bu zorluğa rağmen, 24 Temmuz civarında, Türkiye'de çok garip bir vaziyet tezahür etmiş, Doğu Bey'in siyaseten mükni dosyası, bir hukukilik kazanmış, mahkemeler, evrakı cihet-i askeriyeye intikal ettirmiş ve askeri hukuk daireleride, Erkanı Harbiye reisi İsmail Hakkı Paşa Hazretleri'nin, tetkikat için imzasını almışladır. Üç: Paşa Hazretleri'nin emri müthiştir ve heyacan saçmıştır. Dört: İşte bu müthiş emrin dünya matbuat ve telgraf ajansları tarafından yayılmasından hemen sonra, dünyada en çok Türkiye'de meşhur, Washington Hariyiciyesi'nden Mister Nicolas Burns Efendi veya vekili, bir beyanatta bulunarak, Erbakan-Çiller hükümetini mahkum ederek, yeni hükümeti pek metheylemiştir. Beş: Dünya telgraf ajansları bu methü senayı, Ankara intikal ettirir ettirmez de, önce, Erkan-ı Harbiye ve daha sonra da, Ankara mahkemeleri, Doğu Bey'in dosyasını kapatma kararı almışlardır. Altı: Karilerim, telgrafnameleri bir kez daha tezekkür ederlerse, bu vaziyeti bizzat müşamade edeceklerdir ve bu tarihten sonra, cihet-i askeriyenin, Madama Çiller ve tayfasını taciz etmekten vazgeçtiğini de göreceklerdir. Erkan-ı Harbiye, Washington'a kendisini kabul ettirdikten sonra rahatlamıştır.

Bendeniz bu tahavvülatın ve bu müzakerenin, damat-ferit çocuklarını da etikleyeceğini ve Ödep'in yavaş yavaş yan çizerek yeniden hizaya geleceğini tahmin eylemekteyim. Ancak 27 Mayıs ile ilgili olarak, Ödep'teki miyopluğun epistemoloijk mesnedini de izah etmek istiyorum. Bu, nokta-i nazarıma göre, mühimdir.

Bilinmektedir, Ödep, mahsusen, Türkiye Kömünist Partisi ile Türkiye Halk Kurtuluş Partisi ve hassaten, Dev-Yol hiziplerinin, en tutucu unsurlarını muhtevidir. Bu iki hizip de, ayrı ayrı, iki büyük cehalete malüldür; ortada, politik-epistemolojik bir vaziyet vardır.

Bir: Türkiye Kömünist Fırkası, Türkiye politikasında, elli yılın başından, yetmiş yılı ortasına kadar yoktur. Cephe olarak, son marifeti, Nazım Hikmet mahpusluğunun son zamanlarındaki, "Çiçek Palas" efsanesidir.

Hakikaten, buna, efsane demek mecburiyeti yüksektir; çünkü uzun yıllar bu efsaneyi dinledikten sonra, bendeniz, zamanın gazeteleri ve arşivi üzerinde bir tetkikat yapmış bulunuyorum. Bu bazı münevverin, Hikmet ile solidarite göstermek için, bir otelde bir araya gelme teşebbüsüdür ve polis, bu teşebbüsü akim bırakmıştır. Amma sonunda menkıbe olmuştur; daha da mühimi, TKP tarihinde, elli yılı başından itibaren 1970 ortasına kadar, Türkiye'de bundan başka hiçbir çaba olmamıştır. İki:Thkp için mesele daha mazurdur; bunlar, bu tarihte yaş itibariyle de, yoktular; bunlar altmışlı yılları da yok sayarlar ve belki de tarih, Tip'in denetimindeki, Sosyalist Fikir Klüpleri Federasyonu'nu, önce Doğu Perinçek'in ve ondan da, Ertuğrul Kürkçü'nün alınmasıyla başlamaktadır. Üç: Bu nedenle, bu muhafazakar hizbe göre, bir Fikir Klübü, bir Ankara Siyasal Olayı, bir Federasyon Olayı, bir 28 Nisan, bir 29 Nisan, bir Harp Okulu Öğrencileri Yürüyüşü, özgürlük şehidi Turan Emeksiz, bir Castro Nuri, bir Hüseyin yoktur. Bu müfrit cahillere göre, tanklar öğrencilerin üzerine yürümemiş, Fakülteler, mitralyöz ateşine tutulmamış, Binbaşı Vehbi Ersü buna karşı çıkmamış, içeride barikat kurulmamış ve hiç amma hiç 555K'lar olmamıştır. Çünkü kendileri de yoktur. Dört: Bu cahil hizipten önce kimse dağı bilmez, asrımızın başında, Niyazi ve Enver dağa çıkmamıştır ve bu yüzden, ellili yılların ikinci yarısında bu mücadelenin çoğunu yöneten Yalçın Küçük, kazara "dağa çıktım" demek cüretini gösterirse, Med televizyonunun yöneticilerinden bir

Demirel, için altmışlı yıllar ve Ecevit için yetmişli yıllar, kabus dönemidir. Cindoruk ise, altmışlı ve yetmişli yılları, siyasi kariyerini ay tutulması saymak durumundadır; restorasyonun üç icracısının gözünde, solun yükseldiği altmışlı ve yetmişli yılların kabus sayılması, bu haliyle, restorasyondan fazla umutlu olmanın bütün kapılarını kapatmaktadır.

Thkp artığı "yok yok, olsa olsa Uludağ'a çıkmıştır" diyebilir veya zamanın en ünlü dergilerinden Kim Dergisi'nin kapağında, 27 Mayıs'tan çok önce, Yalçın Küçük'ün tabanca ile resmi çıkmış ve bu yeniden basılmışsa, kompleksli Kürt reisi, "tabanca değil, çakıdır çakı" diye gayetle nalan ve acayip aksüameller gösterirler. Bu hizipte politika yerini, cehalete, komplekse bırakmıştır.

Türkiye tarihinin burjuva-demokrat aydınlanma açısından, en mühim birinci dönemi, yirminci yüzyılın ilk on beş yılı ise, ikinci dönemi de, elli yılının ikinci beş yılıdır. Bu dönemdeki aydınlanma, politikazisyon, Türk tarihinin hiçbir zamanında tekrarlanmamıştır. Bunlar ayrıca incelenmelidir; Feyzioğlu'nun yönetiminde Forum, Metin Toker'in yönetiminde Akis, İsmet Paşa'nın yönetiminde Halk Partisi, Yalçın Küçük'ün yönetiminde, Fikir Klübü ve Türkiye Milli Talebe Federasyonu hareketleri, cesur, yürekli açılımlardır.

Bilgesu Erenus Hanım, Kürtçe türkü öğrenerek, bunları alanlarda söylemiş, Viranşehir'de Kürtçe söylediği için gözaltına alınmış ve Trakya'da konserinden dolayı hapis yatmıştır.

Hüsammetin Cindoruk da, etkilenen ve katılanlar arasındadır. 1955 yılına kadar, özgürlük vaad eden Demokrat Parti'nin gençlik kolları, Genç Demokratlar Genelbaşkanı'dır ve "demokrat olmayan demokrat partiden istifa ediyorum" diyerek, istibdattan ayrılması, o tarihte çok etkili olmuştur. Bülent Ecevit, Forum Dergisi'nin gedik yazarı ve İsmet Paşa'nın İngilizce çevirmenidir. Demirel, istibdatın sabık cumhur reisi Bayar'ın sözüyle "su işleri müdürü" durumundadır. Şimdi restorasyon bunların elindedir; Demirel, için altmışlı yıllar ve Ecevit için yetmişli yıllar, kabus dönemidir. Cindoruk ise, altmışlı ve yetmişli yılları, siyasi kariyerini ay tutulması saymak durumundadır; restorasyonun üç icracısının gözünde, solun yükseldiği altmışlı ve yetmişli yılların kabus sayılması, bu haliyle, restorasyondan fazla umutlu olmanın bütün kapılarını kapatmaktadır.

Son bir nokta daha bulunmaktadır; İsmail Hakkı Paşa Hazretleri bir kenara konacak olursa, yeni komuta heyetinde Kıvrıkoğlu 1955, Bir 1958, Ateş 1959, Harp Okulu çıkışlıdırlar. Bu, bugünkü komuta kademesinin 27 Mayıs'ı icra eden genç teğmen ve üst teğmenler olduğu anlamındadır; rütbeleri, gerici, 12 Mart ve 12 Eylül cuntalarında önemli roller almalarına engeldir. Gençliklerinde burjuva-demokrat ve sol aydınlanma rüzgarını yemişlerdir.

Başka rüzgarlar da var. Erzurum komutanı Atilla Paşa Hazretleri'nin, Erzurum'dan İstanbul'a aktarılması için hiçbir gerek yoktur; ancak, aktarılmıştır. Bu, bu genç Paşa'nın Kara Kuvvetleri Komutanlığına hazırlanması demek olmaktadır; amma, hukuken, Erzurum'dan da gelmesi mümkündür. Ne yazık, Türk Ordusu'nda bu böyle olmamaktadır; çünkü, İstanbul'da komutanlar, oligarşi ile tanışma ve bağlar kurma döneminden geçiyorlar. Buradan geçmeyen Yalçın Küçük'ün ampirik olarak gösterdiğine göre, Kara Kuvvetleri'nin başına ve buradan da tepeye çıkamamaktadır. Son zamanlarda, bir ordu meteahhitinin kızının nikahında İsmail Hakkı Paşa'nın şahitlik etmesi ve İstanbul'daki büyük paşaların hepsinin kendilerine yakışmayan ve üstlerinde kiralık duran kıyafetlerle bu nikaha katılmaları, rüzgarın ötesinde temayüllerdir.

Bütün bunlar ise, Türkiye'nin bir siyasal marangozluğun arefesinde olduğuna işarettir. Bu makale, bu istikamette bir kontribüsyon olma iddiasındadır ve müellifi, imkan ve zaman içinde, devam etme arzusundadır■

1 Eylül günü İzmir Cumhuriyet Meydanı'nda yapılan 'Barış Mitingi'nde kürsüye çıkıp şarkılar söyleyen Bilgesu Erenus, bir de konuşma yaptı. Konuşması polis tarafından engellenmeye çalışıldı, mitingi canlandıran, polisi heyecanlandıran bu konuşmayı okurlarımıza sunuyoruz.

Bilgesu Erenus, 1 Eylül Barış Günü'nde İzmir'de konuştu:

'Barış Bizim Elimizle Gelecek'

Nobel barış ödülü sahiplerinin yakarışını duydunuz değil mi, dostlar?

Bizler bu yakarış sözcüğünden hoşlanmayız. Bildirilerine bu ismi yakıştırmışlar, aralarında Arafat, Gorbaçov, Mandela, Rahibe Thereza da var.

Üçüncü bin yıl'a şiddeti değil barışı taşıyacaklarmış, bu yüzden dünya çocukları için bir kampanya başlatmışlar. "Şiddet dışı bir eğitimle", buldukları bu sihirli formülle, üçüncü bin yıl'a barış taşıyacaklarmış.

Şiddet çocukların özünde değil ki, meseleye böyle bakabilelim. Şiddet, biz biliyoruz ki, vahşi kapitalizmin pazar ekonomisinin, emperyalist yayılmacılığın, doymak bilmez tekelciliğin kara tırnaklarında.

Yeryüzünde sürüp giden vahşetin nedenlerine değinmeden, sonuçlarıyla uğraşır gibi yapıyorlar.

Hiç kuşkumuz yok bu nobel ödülleri onlara bilerek verilmiş. Dünya halklarının gözlerine birer at gözlüğü olmaları için verilmiş. Ancak bizler farklı bir coğrafyanın çocuklarıyız. Nobelciler gibi hayatı, illa hayatta kalmak, soyunu sürdürmek türünden darlıkta yorumlamadık hiçbir zaman.

Yakarmayı değil direnmeyi sevdik!

Kırıldık ama azalmadık!

Azaldık ama tükenmedik!

Ölümlerden ölüm beğensek de yalnız kalmaktan ürkmedik. Bizim barıştan anladığımız soysuz bir uzlaşma değildir. Emek ve halktan yana olanları çoğaltmaktır.

At gözlüklü nobelciler, benim zavallı "barış ödüllü" aydınlarım, bağırmayıp da yakaran sizler, zaman kahramanca ölmek zamanı değil diyen sizler, ah bizim toprağımızın insanlarını nasıl anlayabilirsiniz!

Kendi haber kanallarında, yetmiş gün bir şey yemeden kendilerini insanlık değerlerine hücre hücre armağan eden yiğitlerimizi duyduklarında anlayabiliyorlar mı acaba?

Ne mutlu bizlere ki onlardan farklıyız.

Bu topraklara bir gün gerçekten barış gelecekse eğer, mapus damlarında sevgili bedenlerini, ölüm oruçlarına, açlığa yatırıp, bir tokat gibi egemenlerin suratına fırlatanların yüzüsuyu hürmetine gelecektir barış.

Bir gün barış gelecekse eğer, yetmiş yaşında kavgası için toprağa düşen bilge Musa Anterlerin kendisinden önce yolalmış çocuklarının sesinden gayrısına kendini kapatan, hapisane önlerinde ölümüne direnişler gerçekleştiren Didar Şensoyların, düzenin damlarını işe yaramaz hale getiren İsmail Beşikçilerin, sürgün ve tepeden tırnağa Yalçın Küçüklerin aşkı için gelecektir barış!

Bu topraklara bir gün barış gelecekse eğer, sevgili bedenlerini bombaya dönüştüren genç kızların tüm dünyaya saçılmışlıklarıyla gelecektir barış!

Peşin infazlara, faili meçhullere karşı savaşan, yiğit anaların evlat aşkına gelecektir barış!

Türk-Kürt insanının ikiyüzlü barışsever silah tacirlerine onlarca yıldır bunca kışkırtılmasına karşın, gerçek bir sağduyuyla, Kürt-Türk insanının kardeşlikten vazgeçmedikleri için gelecektir barış!

Ve bir gün barış gelecekse eğer, yetmiş yaşındaki kavgası için toprağa düşen bilge Musa Anterlerin kendisinden önce yolalmış çocuklarının sesinden gayrısına kendini kapatan, hapisane önlerinde ölümüne direnişler gerçekleştiren Didar Şensoyların, düzenin damlarını işe yaramaz hale getiren İsmail Beşikçilerin, sürgün ve tepeden tırnağa devrimci Yalçın Küçüklerin aşkı için gelecektir barış!

Kimse, kimse kendini kandırmasın, vahşi kapitalizmin toprağında hiçbir kavram yeşermez. Herkes, herkes öyle bilsin, barış, demokrasi ve kardeşlik ancak ve ancak sosyalizmin bereketli toprağında kök tutar.

Yaşasın sosyalizmin içindeki büyük barışı görebilenler!

Unutuşla Sakatlanmış Bellekler

Nazım Sinan TUNALI

Bir zamanların çocuklarına el işi derslerinde verdiklerine benzer kesip biçme kartonlarıyla mı başlamıştı şu gazete "promasyonları"? Kaç yıl önceydi, sekiz mi, dokuz mu, daha mı eski? Sonunda dayanıklı tüketim malları bile dağıtıldı. Toplumsal faaliyetin değişik alanlarının ekonomik yapı ve ilişkiler açısından incelenmesine eğitim ekonomisi, turizm ekonomisi, ulaştırma ekonomisi gibi adlar takılır. Bunun da, şu basın-yayın sektörünün de ekonomisi veya daha anlamlı ve albenili görünen adlandırmayla, ekonomi politiği üzerinde durulsa pek ilginç bulgulara, sonuçlara ulaşılabilir.

O bir yana. Değinmek istediğimiz, hiç değilse "promasyon anlayışı" farklı bir gazetenin yaptığıyla ilgili. "Ciddi" gazete olmak gibi saygıdeğer bir iddiası olan Cumhuriyet de zaman zaman, ama bu iddiasına uygun olacağını düşündüğü biçimde "promasyon" yapıyor. En son, yaz aylarında cuma günleri Türkiye'nin yakın tarihini konu edinen kitapçıklar verilir oldu gazeteyle birlikte. Tanınmış kemalist yazarların imzalarını taşıyan kitapçıklar bunlar. Cumhuriyet gazetesinin bilinen çizgisi düşünüldüğünde, buraya kadar şaşırtıcı bir yan görülmüyor.

"Ciddi" gazete olmak gibi saygıdeğer bir iddiası olan Cumhuriyet de zaman zaman, ama bu iddiasına uygun olacağını düşündüğü biçimde "promasyon" yapıyor. En son, yaz aylarında cuma günleri Türkiye'nin yakın tarihini konu edinen kitapçıklar verilir oldu gazeteyle birlikte. Tanınmış kemalist yazarların imzalarını taşıyan kitapçıklar bunlar. Cumhuriyet gazetesinin bilinen çizgisi düşünüldüğünde, buraya kadar şaşırtıcı bir yan görülmüyor.

KİM, NASIL ELEŞTİRMİŞ?

Ancak, bu "kültür hizmeti"ne katkıda bulunan iki ünlü profesörün unutkanlıkları, değinmeden geçilemeyecek nitelikte. Bu cuma kitapçıklarının ikisi Kurtuluş ve Kuruluş başlıkları ile Prof. Dr. Bülent Tanör'ün imzasını taşıyor ve toplam 347 sayfa. Hatırladığımız kadarıyla, Tanör, anayasa hukuku hocası; ayrıca, "İnkılap Tarihi" dersleri de veriyor. (Zaten bu iki kitapçık da, ilk kez, 1995'te İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrencilerine verilen "Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi" dersleri için hazırlanıp yayımlanmış; iki yıl sonra gazete okurları için, ufak tefek düzenlemelerle, yeniden basılıyor.) Tanör gençliğinde, asistanlık döneminde solcuydu; bugünkü İp'i önceleyen Pda çizgisine yakın bilinirdi. Sonraları, o yakınlığın sürüp sürmediği bir yana, kemalizme yakınlığının ilerlediği anlaşılıyor.

Söz konusu iki kitapçığın ikincisinde, sonlara doğru, "Türk Devrimi Yorumları" başlığını atarak "Çağdaşlaşma Tezleri", "Muhafazakar-İslamcı Görüşler", "Popülist ve Liberal Eleştiriler", "Marksist Yaklaşımlar" biçimindeki dört alt başlık çerçevesinde bu "yorumlar"ı özetliyor Tanör. Bu özetlerin ne kadar yeterli olduğu elbette tartışılabilir. Her özetin yetersizliğini ileri sürmek mümkündür çünkü. Ancak, son alt başlık olan "Marksist Yaklaşımlar"dan sonra bazı Komünist Enternasyonal belgeleri ile birkaç yabancı yazarın dışında, Türkçe yazan üç yazara göndermeler yapılıyor. Bunlar, Şefik Hüsnü Deymer,

Taner Timur ve Doğu Perinçek. Başka kimse yok. Bu konularda belki de bu ülkenin en çok, kendi deyişiyle "sayfa sayısı olarak en çok" yazmış yazarı olarak Yalçın Küçük de yok.

Olur ya, Profesör Tanör Yalçın Küçük'ü marksist bulmuyor olabilir, diyerek bir önceki alt başlığa, "Popülist ve Liberal Eleştiriler" bölümüne baktığımızda da, "liberal" denilenlerin dışında, herhalde "popülist eleştiriler" çerçevesinde olmalı, Kemal Tahir, İdris Küçükömer, Murat Sarıca, Mümtaz Soysal, Fikret Başkaya, İsmail Cem, M.Ali Aybar'ın yazdıklarına çok kısa göndermeler yapıldığını görebiliyoruz. "Çağdaşlaşma Tezleri" alt başlığı ile de bu konuda yazıp çizmiş, önemli önemsiz pek çok yazarın en azından adları anılıyor.

Demek, Profesör Tanör, öğrencilerine "İnkılap Tarihi" dersleri veriı ve Cumhuriyet gazetesi okurlarına 'Kurtuluş" ve "Kuruluş"a ilişkin özet bilgiler sunarken, hatta "marksist" ya da başka nitelemelerle andığı "eleştiriler"den söz ederken, Yalçın Küçük adında bir adamın Türkçe yazıp yayımladığı binlerce sayfayı önemli ve kayda değer bulmuyor ya da hiçbir yenilik görmeyip bilinenlerin tekrarından ibaret sayıyor.

Peki, bu bir unutkanlık mıdır? Daha doğrusu, bu nasıl bir unutkanlıktır?

YARARLI VE YARARSIZ KAYNAKLAR

Geçiyoruz öteki ünlü profesöre, ünlü dediysek üniversite çevrelerinde, belki de onun da içindeki daha dar çevrede yayılmış bir ün bu...

Sonraki haftalarda iki cuma eki daha ulaştı Cumhuriyet okurlarına. Bunlar "Ana Çizgileriyle Türkiye'nin Yakın Tarihi" ortak başlığını taşıyordu ve toplam 332 sayfa uzunluğundaki metinler 1,2 diye numaralandırılmıştı. Yazar, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Sina Akşin. Prof. Akşin ülkemizin tanınmış tarihçilerinden. Kendisini henüz bir tarihçi saymayan ve "Hazırlanıyorum. Belki ileride olabilirim" diye dalgasını da geçen Yalçın Küçük, Hepİleri'nin Haziran 1997 tarihli 3. sayısında yayımlanan "Paradigmanın Sefaleti" başlıklı yazısında, Akşin için şunları şöylüyordu: "Tam bir kemalist araştırmacı olan Profesör Akşin'in çalışmalarından, kemalist eğilimlerinden ayıklandığı ölçüde, her zaman yararlanıyorum; yalnız, eylülist darbe sırasında, Paris'te mahkemede, ermeni jenosidi üzerine tartışmalarda, cuntanın bilim adımı olarak bilim dışı bir tutum almasını bugün de yadırgıyorum."

İşte bu Profesör Akşin, kitapçıklarından ikincisinin sonunda, "Yararlı Olabilecek Bazı Kaynaklar" başlığı altında altı sayfalık bir liste veriyor. Burada, bazıları çok ciltli ansiklopedi ve derlemeler olmak üzere, 136 kaynağın adları ve yazarları belirtilmiş. Bunların 71'i "Osmanlı Dönemi ve Öncesi", 65'i de "Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet Dönemi" başlığı altında rasgele sıralanıyor. Profesyonel tarihçiler de var, tarihçi olmayanlar da. Sözgelimi Enver Ziya Karal, Halil İnancık, İ.Hakkı Uzunçarşılı, T.Yılmaz Öztuna, Mehmet Gologlu, Sina Akşin, İlber Ortaylı, Şevket Pamuk, Mete Tunçay var. Şevket Süreyya Aydemir ve Doğan Avcıoğlu gibi okunmuş yazarlar var. Erdoğan Aydın, Tanıl Bora gibi bu alanın herhalde ancak amatörü ya da heveslisi sayılabilecek olanlar; Korkut Boratav, Bilsay Kuruç, Bozkurt Güvenç, Fethi Naci, Ali Gevgilli gibi başka meslek ya da alanlardan yazanlar var. Ancak Yalçın Küçük yok; günlük, haftalık, aylık yazdıklarıyla tek tek kitaplarını bir kenara bırakalım, sadece Türkiye Üzerine Tezler ve Aydın Üzerine Tezler başlıkları altındaki on koca cilt sanki Türkçe yazılıp, Türkiye'de yayımlanmamış! Oysa, o listedeki Aydemir ve Avcıoğlu gibi bir-iki yazar dışında Yalçın Küçük kadar çok okumuş ve

Profesör Akşin, kitapçıklarından ikincisinin sonunda, "Yararlı Olabilecek Bazı Kaynaklar" başlığı altında altı sayfalık bir liste veriyor. Ancak Yalçın Küçük yok; günlük, haftalık, aylık yazdıklarıyla tek tek kitaplarını bir kenara bırakalım, sadece Türkiye Üzerine Tezler ve Aydın Üzerine Tezler başlıkları altındaki on koca cilt sanki Türkçe yazılıp, Türkiye'de yayımlanmamış!

Prof. Ateş, Küfür Romanları kitabını yazan ve o kalemleri "bir süre için susturduğunu" kendisinin de teslim ettiği kişinin kim olduğunu 'bu ülkede her okur yazar bilir', diye düşünerek vermemiş herhalde.

okumakta olan yazar var mı acaba? Prof. Akşin, "bu Yalçın Küçük'ü herkes okudu, artık okuma listelerine koymanın gereği kalmadı" diye düşünmüş olmasın sakın!

Gırgır bir yana, liste "Yararlı olabilecek bazı kaynaklar" başlığını taşıdığına göre, iki olasılıktan söz edilebilir. Birincisi, Prof. Akşin, Yalçın Küçük'ün yazdıklarını "yararlı olabilecek kaynaklar" arasında görmemektedir.

İkincisi, yararlı olabilecek kaynakların tümüne değil, ilk akla gelen ya da en yararlı bazılarına yer verilmiş olduğu için yararlı olabilme derecesi bunların gerisinde kalan Yalçın Küçük imzalı eserlerin bu listeye girme şansı olmamıştır.

Kırk yıllık üniversite hocaları, böyle göndermeler ve kaynak listeleri yapılmayacağını, yapanların, ister öğrenci olsunlar isterse profesör, sınıfta çakmaktan ayıplı duruma düşmeye kadar değişen hoş olmayan sonuçlarla karşılaşacaklarını bilmezler mi? Bilirler de, Yalçın Küçük düşmanlığı mı demeli, antipatisi mi, kıskançlığı mı, ürküntüsü mü, her neyse, böyle tuhaflıklara yol açabiliyor, anlaşılan. Yalçın Küçük derken sadece bir kişiden değil, onun savunduğu ya da temsil ettiği düşünce ve tavırdan da söz ediyoruz elbette.

Tamam, "Hafıza-i beşer nisyan ile malüldür" denilmiştir ve onlar da şu ya da bu meslekten olmaktan önce insandırlar; ama bugünün üniversitelerinde profesör olanların bellekleri hemcinslerine göre unutuşla daha mı fazla sakatlanıyor dersiniz? Yoksa, başından beri bu değinmeyi üzerine oturttuğumuz, "unutkanlık" olasılığı, pek iyi niyetli, hatta safdilce bir varsayım mı? Yoksa, ardarda gelen bu unutkanlıklar karşısında, dünya sosyalizminin geçmişindeki o ünlü soru-yanıtı mı hatırlamak gerekiyor; "Bu bir tesadüf müdür yoldaşlar? Hayır, yoldaşlar, bu bir tesadüf değildir."

Yok yok, yine de öyle demeyelim. Yalnız şu kadarını ekleyelim: Şu ya da bu meslekten, şu ya da bu eğilimde olmak bir kişiyle, onun düşünce eylemiyle mücadele etmenin "nisyan" ile başarıya ulaşamayacağını unutturmamalıdır. Ama belki de yanlış düşünüyoruz; belki de, böyle bir mücadelede zaten herhangi bir başarı şansı görmedikleri için unutup yok sayarak rahatlama yolunu seçiyorlardır. Kimbilir?

HERKESE GEREKEBİLİR?

Bu vesileyle, küçük bir hatırlatma yapıp bitirelim, son zamanlarda "en soyut ve en yüce demokratik hakları" herkes için ve canla başla savunan demokratlar çoğaldı. Bunlar "demokrasi"nin nasıl herkese yararlı olduğunu anlatmak ve "demokrasi cephesi"ni genişletmek için olacak, her meslekten gericilere seslenerek "demokrasi bir gün size de gerekir" diyorlar. Çarpıcı bir ikna yaklaşımı doğrusu. Bu söyleme çok alışkın olanlar için benzeterek yapıyoruz bu hatırlatmayı.

Geçenlerde yine Cumhuriyet gazetesinde, bu kez bir başka profesör, Toktamış Ateş, "Küfür romancısı" Ahmet Altan'ın 8 Ağustos günü Yeni Yüzyıl gazetesinde çıkan yazısının "kendi tahammül ölçülerini de aştığını" belirtiyor ve tahammülfersah yazıdan uzun uzun alıntılar yapıyordu. Ateş, 21 Ağustos günü yayınlanan yazısını bitirirken de şunları söylüyordu: "Beni bugün olduğumdan çok farklı bir yerde görmek isteyen ve o zamanlar değerli bulduğum eski bir dostum yukarıdaki satırların yazarını entellektüel düzeyde 'Küfür Romanı' yazmakla itham etmiş ve kalemini bir süre için susturmuştu. Küfür romanlarından sonra, şimdi sıra küfür yazılarına geldi anlaşılan."

Prof. Ateş, Küfür Romanları kitabını yazan ve o kalemleri "bir süre için susturduğunu" kendisinin de teslim ettiği kişinin kim olduğunu 'bu ülkede her okur yazar bilir', diye düşünerek vermemiş herhalde. O "eski dostunun" adını üstüne vazife olmayan işlerle tanınmış ve Sartre'ın tanımıyla bu nedenle gerçek bir aydın olan o, "eski dost", sadece kemalistler arasında değil başkaları arasında da benzeri çok zor bulunur düzeyde inadına sahip, çalışkan, verimli ve yaratıcıdır. Yazıp yazıp denize atar; sanki, "İyilik yap denize at; balık bilmezse halik bilir" öğüdünü öyle anlamıştır. Herkes yararlanabilir ondan, yardım alabilir.

Hep ileriye doğru mücadele edenler en çok olmak üzere, herkes... Bu sırada adını anmak ya da anıştırmak basit bir dürüstlük gereğidir. Unutuvermek ve yok saymak ise biraz ayıp ve daha çok da gülünç oluyor■

Disk:
Ücret Sendikacılığıdan Toplumsal Uzlaşama Programına

Ocak 1967'de basın toplantısı ile "Türk-İş'in işçi sınıfının çıkarlarına aykırı tutumunu tasvip etmeyen" 17 sendika temsilcisi Disk'in kurulması kararını aldıklarını kamuoyuna açıklamışlardı. Otuz yıl öncesinin "yol ayrımı" şunlara işaret ediyordu: Türk-İş, işçi örgütü olmaktan çıkmıştır, ABD'nin yardımıyla ayakta durmaktadır, iç ve dış sömürücülerin doğrultusunda yürümektedir, işçi sınıfının etkin rol oynamasını önlemeye çalışmaktadır. Yolu ayıranlar nereye yöneleceklerini de "işçi sınıfının kendi sınıf bilincine daha süratle erişmesi..." sınıf sendikacılığını işaret ediyorlardı. Sonunda 1950'lerin bitimine yakın, yükselen demokrat hareket, sınıf dinamiğine ulaşma basamağına geldi. Tüm ilerici yönelimler, açıktan sosyalizm ve sınıf kavramlarıyla buluşmuştu. Disk bu ayrışmanın sendikalı ayağını oluşturmuştu. Aydın hareketi her alanda, üniversitede, yargıda, sanatta, öğrenci hareketinde, dalgayı hareketlendirirken henüz ayrışmamış Türkiye İşçi Partisi (Tip) kütlelere ulaşıyordu. Son otuz yılın kısa tarihinde başlangıç olan günler, insanımızı düzenin tunç duvarları çatlatmaya başladığının umut dolu işaretleriyle doluydu. Tip içindeki işçilerin ve parti yöneticisi sendikacıların inisiyatifiyle kurulan Disk, modern sanayi işçisinin timsali olan metal, petrol ve dayanıklı tüketim malları üreten işkollarının işçilerini bünyesinde toplamayı başardı.

İşçi sınıfının toplumsal muhalefet denilen şeyin yandan ilave bir unsuru olduğu zihniyeti bu sürecin "yeni sol"cular, tarafından siyasete de sokuldu. Ücret sendikacılığı alanında kitleselleşen Disk bu yeni sürecini bir yandan geçmiş mücadele rantı üzerine kurarken, tekelci rejimin toplumsal uzlaşma programınafit olan bitkisel yaşamına razı olmuştur.

Bu başarıda İstanbul-Gebze-İzmit hattında yoğunlaşan tekelci nitelikteki işyerlerinde yüksek ücret sağlayan toplu sözleşmelerin etkisi vardı. 15-16 Haziran'da bu hattaki işçi sınıfının ayaklanması hem Türkiye'de siyasal zeminde, hem de Disk'in yapısında değişimin sinyallerini verdi. Ayaklanmanın ardından, tutuklanmasına karşılık Disk yönetimi düzenle uzlaşma yollarını aramaya yöneldi. 12 Mart generallerini destekeleyen telgraflarıyla düzenin koruculanyla kontrat imzalamış oldular. 12 Mart Disk'in tarihinde geriye doğru dönemeçlerden biri oldu. İşçi sınıfının hem nicel artışı, hem de yüksek ücret sağlayan toplu sözleşmeler sayesinde sendikal örgütlenmesi aynı zamanda burjuvazinin o dönem iç pazara yönelik siyasetinin de göstergesiydi. Türkiye burjuvazisi bu siyasetini '70'li yıllarda Disk'in hem içeriden hem de yukarıdan bir darbesiyle kendisine bağlama şeklinde biçimlendirmeye yöneldi. Hepİleri'de daha önce de yazıldı, devrimci sendika Disk bürokrasisi, Chp, burjuvazi eliyle ve Tkp yardımıyla düzene bağlanmaya zorlandı. Sendikal örgütü Disk'teki karmaşa işçi sınıfını ülkede süren ve çok değerli insanlarımızın yitimine yol açan iç savaşta edilgen bir pozisyona çekti. "Büyük Grev" ihaneti modern sanayi proletaryasının biriktirdiği deneyimli işçi önderlerini Mess (Madeni Eşya Sanayii İşveren Sendikaları Birliği vasıtasıyla işten atarken, hazırlanan

'Hükümete destek de köstek de yok'

DİSK'in hükümete yönelik ilk uyarı eylemi dün yapıldı. Kadıköy İskele Meydanı'nda saat 12.30'da sendikacılardan ve bazı işyeri temsilcilerinden oluşan yaklaşık 500 kişilik bir grup toplandı. Bir o kadar da resmi ve sivil polis vardı.

DİSK Genel Başkanı Rıdvan Budak burada yaptığı basın açıklamasında, zam furyasına son verilmesini, zorunlu tasarruf fonunda biriken paraların nemasıyla birlikte çalışanlara iadesini ve SSK'nın özerk ve demokratik bir yapıya kavuşturulmasını istedi.

Budak'ın konuşması sırasında sık sık sloganlar atıldı. Budak'a muhalif gruplar tarafından atılan bu sloganlarda "Ekonomik ve Sosyal Konsey'e (ESK) hayır", "ESK sınıfa ihanettir", "Kahrolsun MGK sendikacılığı", "Dedeman'da değil alanlardayız" diye bağrıldı.

'Başarılı olamazlarsa RP yine gelir'

Rıdvan Budak, konuşmasının dinlenmesini istedi. Budak'ı destekleyen kalabalık da, "Yaşasın DİSK", "Hükümet elini cebimden çek" diye slogan attılar. Ses düzeni bozuk olduğu için Budak'ın konuşması zaman zaman etkisiz kaldı.

DİSK Başkanı Rıdvan Budak, basın toplantısından sonra gazetecilerin sorularını yanıtladı. Budak, "Eğer bu hükümet sosyal adaleti sağlamazsa Refah Partisi yine gelir. Bu hükümete desteğimiz de kösteğimiz de söz konusu değil. Başarılı olurlarsa kendileri için olurlar. İyi şeyler yapmazlarsa sandıkta gerekli cevabı alırlar" dedi.

Rıdvan Budak, 12 Eylül'de başlayacak DİSK Genel Kurulu'nda kendisine karşı aday olacaklara başarı diledi. Nakliyat - İş Başkanı Ali Rıza Küçükosmanoğlu, DİSK Başkanlığı'na aday olduğunu açıkladı. Milliyet, 10 Eylül 1997

Rıdvan Budak'ın uzun zamandan beri otel lobileri, genelkurmay brifing salonları ve benzeri yerler dışında ilk meydan muhabbeti Amerikan propaganda aletlerinin Disk'e de musallat olduğunu gösteren tarzda başkanlığa adaylığını açıklayan Rıdvan Budak, "Eğer hükümet sosyal adaleti sağlamazsa, Refah yine gelir" diyor. Bu çıkış, modernist bir seçim yarışı mıdır, yoksa yetmişlerin "Eco gelmezse faşizm gelir" tehdidinin bir parçası mıdır? Bizce her ikisi birden ve oligarkların zengin düğününün bir parçası.

kara listeler yetkin kadroları işsizliğe itti. Disk devrimci-sosyalist kadrolardan temizlendi ve Chp'li Baştürk Disk'in başına oturtuldu.

Temizlik harekatının rejimi sendikal alanda tatmin etmediği, Cumhuriyet gazetesinin bu operasyonda etkin görev aldığı ve hatta sözcülüğünü yaptığını saptamak zor değil. Ancak Varlık Özmenek, Ülkede Gündem adlı gazetedeki Ankara Notları köşesinde aynı dönemde basındaki bir başka temizlik hareketinden de söz ediyor. (24 Temmuz 1997 tarihli yazısı) O dönemin Ankara Belediye Başkanı V.Dalokay Chp başkanı Ecevit'in baskısıyla sahibi olduğu Politika gazetesini Disk'e satıyor. Yeni patron Disk, gazetenin yayın yönetmenliğine şimdi Dışişleri Bakanı olan İsmail Cem'i getiriyor ve gazete kadrosu Tip'lilerden temizleniyor.

Böylece hain tezgah bir yandan işçinin sendikal örgütünü içi boşaltılmış hale getiriyor, bir yandan iç savaşın katliamları ABD'nin, Pentagon'un, pasifikasyon stratejisiyle kütleyi ve aydınları terörize bir ortama sürüklüyor ve tüm ideolojik, örgütsel aygıtları çürütüyordu. Disk kuruluşunda yakaladığı ve mücadele çizgisiyle işçi sınıfına kazandırdığı güveni örgütsel alandaki bulaşıklığıyla yıktı. Açıkça sınıfı bir azınlık durumunaitildi. 12 Eylülbu konumdaki bir sendikal örgütü kolayca teslim almayı başardı.

Geçerken işçi hareketinin aynı dönemde uluslararası çaptaki durumuda değinilmeye değer. 1980'lere doğru iktisatçı siyaset teorisyeni Friedman burjuvazi-nin yeni siyasetinin hipotezini kuruyor ve '73 petrol bunalımı sonunda batı işçi sınıfının tepkisizliği üzerine oturarak geliştiriyor. Bu modelin temel ekseni G.Amerika'da Şili'de Pinochet diktası ve Türkiye'de 24 Ocak kararları olarak bilinen ortamlarda sınanıyor, Reagan ABD'de, Teacher Britanya'da bu programın bayraktarlığını üstleniyordu. Programın can damarı giderek düşüşe geçen sendikal mücadelenin tümüyle bitirilmesi idi. Tekeller düzeni, sendikaları sıfır zamma mahkum etmeyi kısmen başardılar. Dünyanın çoğunda ücret sendikacılığının bile sonunun geldiğini saptamak zor bir iş olmaktan çıkmıştır.

Kimilerinin Neo-Liberal politikalar dediği bu tekeller düzeninden tıpkı Disk'in kısa tarihinde yazdığımız azınlık durumu, işçi sınıfının Batı'da içerisinde bulunduğu konumu tarif ediyoruz. İşçi sınıfının toplumsal muhalefet denilen şeyin yandan ilave bir unsuru olduğu zihniyeti bu sürecin "yeni sol"cular, tarafından siyasete de sokuldu.

1991 sonrası Disk dünyaya paralel bu gelişmelere yeniden sahneye çıktı. Ancak herşeyin dışında ücret sendikacılığı alanında kitleselleşen Disk bu yeni sürecini bir yandan geçmiş mücadele rantı üzerine kurarken, tekelci rejimin toplumsal uzlaşma programına fit olan bitkisel yaşamına razı olmuştur.

'70'lerdeki 'Birinci Disk operasyonu' nun kimi aktörleri Sıtkı Coşkun, Kemal Daysal, yanına Ödp'li Ahmet Asena gibi yeni aktörleri ikinci Disk harekatı'nın elemanlarıdır.

Ücret sendikacılığından da geriye düşülen koşullardan 12 Eylül'de toplanan Disk kongresi, yeni dönemini çok farklı, nitelik olarak bir üst basamağa sıçramaya aday görünmüyor■

Sağdan sola: TKP Merkez Heyeti Reisi Mustafa Suphi, Kâtib-i Umumisi Ethem Nejat ve âzâdan (Baku'da kalan) Kayserili İsmail Hakkı.

I. Doğu Halkları Kurultayı ve Türkiye Komünist Hareketi'nin Doğuşu

1917 Ekim Bolşevik Devrimi Lenin'in teorik ve pratik devrimci dehasının ürünüdür. Lenin, Marksist teoriyi devrimci bir biçimde kullanarak, 1900'lerde Avrupa kapitalizminin emperyalizme evrildiğini ve emperyalizmin Avrupa işçi hareketine ve Avrupa sosyalist hareketine olumsuz etkiler yaptığını tahlil etmiştir. Lenin, "İleri Asya Geri Avrupa" diye yazar ve Avrupa proletaryasından devrim beklendiği dönemde ulusal kurtuluş savaşlarına, sömürge ve Doğu halklarına yönelir. Ekim devrimi Doğu halklarının sempatisine yol açmıştır. Ekim devriminin kaderi, Avrupa emperyalizmi tarafından sömürgeleştirilen Doğu halklarının kaderiyle birleşir. Ortak düşmana karşı birlikte mücadele zemini ve perspektifi oluşmuştur.

Türkiye Komünist Hareketi, Ekim devriminin bağrında mayalanmış, onun meydana getirdiği fırtınanın içinde biçimlenerek örgütlenmiştir. 1917 Bolşevik devrimi içinde Türk Komünistleri örgütlenmeye başlar, örgütlenme bu altüst oluş içinde tamamlanarak bolşevik bir kimlik kazanır.

Türkiye Komünist Hareketi ve Mustafa Suphi buradan doğmuştur. Öncüler önce Ekim Devrimi bağrında örgütlenmişler, Bolşeviklerle birlikte Avrupa emperyalizmine karşı Komintern'in I. ve II. Kongresinde belirlenen dünya devrimi tezleriyle birleşmişlerdir. Bu, sömürgelerin kurtuluşu tezleridir.

Dünya jeopolitiği, Bolşevik iktidarla, emperyalizme karşı olan Doğu halklarını, Avrupa emperyalizmine karşı ortak düzleme düşürmüştü. Bolşevik iktidar, Doğu halkları ile kader birliğine girmişti. Bu nesnel koşullar; Bolşevik devrimi ve Batı emperyalizminin işgal girişimleri, dünya tarihinde ilk kez Doğu halklarının başkaldırı koşullarına zemin hazırlamıştı. Bolşevikler öncülüğünde kurulan Komünist Enternasyonal, Doğu halklarına tarihte ilk kez devrimci bir özne olarak seslendi.

Lenin ve Stalin, 24 Kasım 1917'de imzalayıp

yayınladıkları "Rusya'nın ve Doğu'nun Tüm Müslüman Emekçilerine" başlıklı çağrıyla Doğu halkarına seslendiler. Doğu halkları bu çağrıyı yanıtsız bırakmadılar. Çağrıyı yanıtsız bırakmayanlardan biri de Tkp kurucusu Mustafa Suphi idi. Komünist Enternasyonal'in Moskova'da yapılan Kuruluş Kongresine katılan 51 kişiden biri olan Mustafa Suphi, yaptığı konuşmada şöyle sesleniyordu:

"Yoldaşlar! Bunu sizlere Orta Doğu'da, Türk halkı içinde, bütün kalpleriyle Rus devriminden yana olan gerçek devrimciler olduğunu göstermek için söyledim. Şimdi hemen bu hareketin dünya devrimiyle olan ilişkileri sorununa geçeceğim. Derinden inanıyorum ki Doğu'daki devrimin Batı'daki devrimle dolaysız bağları bulunmaktadır. Biz, Türk devrimcileri derinden inanıyoruz ki, Doğu'daki devrim sadece Doğu'yu Avrupa emperyalizminden kurtarmak için değil, aynı zamanda Rus devrimine destek olmak için de zorunludur.

Yoldaşlar, çok açıktır ki Fransız-İngiliz kapitalizminin başı Avrupa'da olsa da, gövdesi Asya'nın verimli topraklarındadır. Biz Türk sosyalistleri için önemli ve birinci görev Doğu'daki kapitalizmin kökünü kazımaktır. Ancak bu yolla Fransız-İngiliz üretimini hammaddeden yoksun bırakabiliriz. Türkiye, İran, Hindistan ve Çin, Fransız-İngiliz endüstrisine kapılarını kapayarak, onu Avrupa borsalarına akma imkânından yoksun bırakacak, böylece iktidarın proletaryanın eline geçmesi ve sosyalist düzenin yerleşmesiyle sonuçlanacak, eli kulağında bir bunalıma yol açacaklardır. Buna ulaşmak için bölgesel devrimci hareketin ajitasyon yürütmesi ve Doğu halklarının Fransız-İngiliz emperyalizmine karşı ayaklanmaları lazımdır."

Mustafa Suphi Komünist Enternasyonal'in ertesi yıl yapılan 2. Kongresine de Türkiye delegasyonu olarak katıldı. "İkinci Kongre" başlıklı yazısında şu görüşleri dile getirdi:

"Şimdi Üçüncü Enternasyonal karşısında duran mühim mesele, garp proletaryası gibi şarkın derin karanlıklarında mazlum ve fukara halkları da kendi etrafında birleştirmeğe ve emperyalizme karşı Asya'da yükselecek büyük bir yumruk hazırlamağa muvaffak olmaktır. Birinci Kongre'den beri Enternasyonal'in aile efradından sayılan Türkiye, İran ve Rusya içindeki Türk, Tatar komünist teşkilatlarının bu, ikinci yıl içinde bütün faaliyet ve kuvvetlerini birleştirerek bu maksadı temin etmeleri, tarihin kendilerine yüklediği bir vazifedir.

Bu münasebetle Lenin Yoldaş'ın bir sözünü hatırlıyoruz:

"Şark'ta inkilap, şark komünistlerinin bilavasıta kendi işleri olmalıdır." Filvaki şarkın garpten pek farklı ve başka mahiyette olan iktisadi ve ruhi sıfat ve hususiyetlerini göze alsak bu sözün ehemmiyeti anlaşılmış olur. Şüphesiz ki şarkta inkilap hareketlerini nabzından anlayacak gene şarklıdır. Fakat şunu ilave etmeli ki, teşhis derecesinde tedavininde ehemmiyeti inkâr olunamaz. Ameliyat ve tedaviye dair meselelerde tecrübe, maharet ve teknika tamamıyla Avrupalı yoldaşlarımızda temessül ve temerküz ediyor. Halühazırda, emperyalizm ile sosyalizm muntazam iki cephe halinde karşı karşıya durduğuna göre, şark inkilapçılarının garpten tam bir müzaheret ve kuvvet almadıkça iş görmeleri imkansızdır. Onun için şarkın inkilapçı komünist teşkilatları, daire teşkilatlarını ilerlettikçe Üçüncü Enterasyonal'in de şark için faaliyet ve müzaharetini inkişaf ettirmesi beynelmilel içtimai inkilap namına mukaddes bir vazifedir; cihanşümul inkilap hareketinde garp proletaryasından müstakil olarak şarkta iş görmek nasıl bir vehime ise, şarkı garpten ayırmak ve birini diğeri namına feda etmek de büyük ve tarihi bir hata olur."

Mustafa Suphi önderliğinde Moskova'da örgütlenmeye başlayan Türk komünistleri, Sovyet iktidarını yaşatmak için beyaz ordularına ve emperyalist işgalci güçlere karşı silahlı mücadele vererek geliştiler. Bu arada Anadolu ve İstanbul örgütlenmeleri, ilişkileri oluşturdular. Komintern'in Doğu halklarına seslenişi, İttihatçıları etkilemiş, "bolşevik İttihatçılar" ortaya çıkmıştı. Anadolu halk hareketleri, Halk İştirakiyyun Fırkası, Çerkes Ethem ve hatta kemalistler, mücadelede bolşevikerle müttefik oldular. Bundan 77 yıl önce Türk komünistleri Bakü şehrinde bütün Türk komünist örgütlerinin birleşmesiyle I. Kuruluş ve Birleşme Kongresini gerçekleştirdiler. Aynı günlerde bütün Doğu halklarının birleşik antiemperyalist mücadelesini örgütlemek ve sürdürmek üzere gene Bakü'de toplanmış bulunuyorlardı. I. Doğu Halkları Kurultayı Komünist Enternasyonal'in çağrısıyla 1-8 Eylül tarihlerinde Bakü'de yapıldı. Fas'tan Hindistan'a, Ortadoğu'dan Kafkasya'ya, bütün doğu halklarının Bolşevik komünistleri, devrimcileri ve partisiz yurtseverleri Doğu halklarının ulusal ve toplumsal kurtuluşunu birleşik ve eşgüdümlü olarak sürdürmek üzere biraraya gelmişlerdi. Türkiye Komünist Hareketinin doğuşunun, Doğu halklarının kardeşliği açısından son derece tarihi bir anlamı oluşmuştu.

Delegenin çoğunluğunu Türklerin oluşturduğu I.

Milliyetlerine göre Bakü Kurultayı'na katılan delegelerin bileşimi:

Polonyalı	5	Kürt	8
Macar	3	Lezgi	25
Alman	3	Cemşit	2
Rus	104	Koçar	10
Ukraynalı	1	Sart	10
Letonyalı	1	Kırgız	47
Çek	1	Tacik	61
Yahudi	41	Hintli	4
Gürcü	100	Hırvat	1
Ermeni	157	Kumik	3
Özbek	15	Oset	12
Türkmen	35	Abaz	2
Türk	235	Çinli	8
İranlı ve Fars	192	Koreli	3
Başkırt	1	Avar	7
Arap	3	Tekelili	2
Kalmuk	3	Çeçen	82
Hazarlı	11	Kabartay	9
Enguş (Kafkasya)	3		

(266delege milliyetini bildirmedi. 100'den fazlası soru kâğıdını doldurmadı. Toplam 1273'ü Komünist olmak üzere, 1891 delege katıldı. Kadın delege sayısı 55.)

Doğu Halkları Kurultayı'na, tümüne yakını İslâm dünyasından gelmiş ikibine yakın delege katıldı. Mustafa Suphi Başkanlık Divanı üyesiydi. Kurultay süresince İngiliz aleyhtarlığı havası sürdü. Kurultay adeta bir İngiliz-müslüman sömürgeleri kurultayı havasındaydı. Nitekim yayınlanan bildiri bütün Doğu halklarını emperyalist İngiltere'ye karşı kutsal savaşa ve ayaklanmaya çağırıyordu.

"...Şimdi biz sizi ilk kez gerçekten kutsal bir savaşta, Komünist Enternasyonal'in Kızıl bayrağı altında dövüşmeye çağırıyoruz.

Sizi kendi iyiliğiniz, kendi özgürlük ve yaşamınız için bir Kutsal Savaşa çağırıyoruz.

Avrupa'da geri kalan son güçlü yırtıcı hayvan. İngiltere, Doğu halklarını kendine köle etmek ve mallarını yağmalamak için kara kanatlarını Müslüman ülkelerinin üstüne yaymış.

Doğu halklarına korkunç bir kölelik, yoksulluk, baskı ve sömürü getiriyor. Kendi kurtuluşunuzu gerçekleştirin artık, ey Doğu halkları!

Bu yırtıcı hayvanla boğuşmak için kalkın artık!

İngiliz istilacılarına karşı bir Kutsal Savaş içinde tek bir adam gibi kalkın ayağa!

Kalk, sen ey açlıktan ve katlanılmaz kölece çalışmaktan bitkin düşmüş Hintli!

Kalk, sen ey tahsildar ve tefecilerin kanını emdiği Anadolu köylüsü!

Kalk, sen ey mülkdar'ın boğazladığı İran riyat'ı!

Kalk, sen ey çıplak dağlara sürülmüş Ermeni emekçisi!

İngilizlerin kumlu çöllerde dünyayla ilişkilerini kestiği Araplar, Afganlar, siz de kalkın!

Hepiniz ortak düşmana, emperyalist İngiltere'ye karşı mücadele etmek için kalkın!

Doğu halklarının kurtuluşu için, insanlığın ezilen ve ezen uluslara ayrılmasına son vermek için, konuştukları dil, tenlerinin rengi, inandıkları din ne olursa olsun, bütün halkların ve toplulukların tam eşitliği için Kutsal Savaş'ın Kızıl bayrağı dalgalanıyor.

Dünyanın ileri ve geri, bağımlı ve bağımsız, metropol ve sömürge ülkeler diye bölünmesini ortadan kaldırmak için sizi Kutsal Savaş'a çağırıyoruz.

İnsanlığı kapitalist ve emperyalist köleliğin boyunduruğundan kurtarmak, bir halkı bir başkasının ezmesine, insanın insanı sömürmesine son vermek için bir Kutsal Savaş'a çağırıyoruz!...

Doğu halkları! Bu Kutsal Savaşta Batı'nın bütün devrimci işçileri ve bütün ezilen köylüleri sizinle birlikte olacaklar. Size yardım edecek, sizinle bir-

Bakû - Doğu Halkları Kurultayı Başkanlık Divanı (Presiduyumu)

likte döğüşecek ve canlarını verecekler. İşte, Doğu Halkları Temsilcilerinin Birinci Kurultayının size söylediği budur.

Yaşasın, Doğu ve Batı'lı bütün köylü ve işçilerinin birliği, bütün ezilen ve sömürülen emekçilerin birliği!

Yaşasın, bu birliğin döğüşçü önderi -Komünist Enternasyonal!

Doğu Halklarının ve bütün dünya emekçilerinin emperyalist İngiltere'ye karşı Kutsal Savaş'ı sonsuz bir alevle yansın!

I. Doğu Halkları Kurultayı'nın sonrası 1920'lerde artık, ülkedeki komünist örgütleri belli bir merkez etrafında toplamanın zamanı gelmiştir. Mustafa Suphi Anadolu, İstanbul ve yurtdışında faaliyet gösteren komünistlerin birleşme kongresinin hazırlığına başlar. Kongrenin Anadolu'da toplanması kararlaştırılır. Ankara'da resmen kurulmuş olan Türkiye Halk İştirakiyyun Fırkası Merkez Komitesi, Büyük Millet Meclisi hükümetinden kongre için gerekli izni ister, ancak Ankara hükümeti bu izni vermez. Bunun üzerine Kongrenin, Türkiye'nin dışında Azerbeycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin başkenti Bakü'de yapılmasına karar verilir, gerekli izin alınır. Türkiye Halk İştirakiyyun Fırkası ve İstanbul'daki komünist gruplar, büyük gizlilik içinde çalışmalarını sürdürür ve tam zamanında delegelerini Bakü'ye yollarlar. Kongre'ye Anadolu, İstanbul ve yurtdışı örgütlerinden gelen delege sayısı 51'dir. 24 delegeyi yurtdışı örgütleri göndermiştir. Kongre, konuklarla birlikte toplam 121 komünist delege ile toplanır.

Kongreye İstanbul, Ankara, İnebolu, Zonguldak, Ereğli, Samsun, Trabzon, Rize, Erzurum, Eskişehir, Konya örgütleri delege göndermiş, Adana ve İzmir örgütleri bögelerindeki savaş nedeniyle kongreye katılamamışlardır. Böylece Türk Komünist örgütleri, İstanbul ve Anadolu'dan gelmiş olan örgüt temsilcileriyle, tek bir parti çatısı ve programı altında birleşerek 10 Eylül 1920'de Türkiye Komünist Partisi'ni kurarlar. Mustafa Suphi başkanlığa seçilir.

Tkp 1. Kongresi'nde Mustafa Suphi "Müstemlekat ve Milletler Hakkında" başlıklı bir bildiri sundu. Bu bildiri kongre kararı olarak kabul edildi. Türkiye Komünist Partisi çeşitli ulusal toplulukların emekçi kütlelerini birleştirmeye ve demokratik ilkelere dayalı federatif cumhuriyet kurulmasına çalışacaktı. Ulusal ve toplumsal kurtuluş birlikte düşünülüyordu. Mustafa Suphi program hakkındaki raporunda, bu konuyla ilgili olarak şöyle demekteydi: "T.K.P. Türk işçi ve köylülerini ittihatçıların, 'hain sosyalistlerin' etkisinden kurtarmaya çalışacağı gibi, Türkiye'de yaşayan Yunan, Ermeni, Kürt milletlerinin ezilmiş sınıflarını da, 'Etniki Eterya', 'Taşnak' veya 'Bedirhan' teşkilatlarından ayırarak, aynı çıkar ve amaçlar uğruna onları tek bir sınıf halinde birleştirip hem dahili tufeylilere hem de harici kuvvetlere karşı savaşıma yöneltmekle yükümlüdür."

Türkiye Komünist Hareketinin birleşmesiyle Doğu halklarının birleşik anti-emperyalist cephesi aynı günlerde meydana gelmişti. Türkiye Komünist Partisi'nin kurucuları görev başında bulunmak üzere Anadolu'ya geçtiklerinde, kurulan bir tuzakla öldürüldüler. Böylece Türkiye Komünist Hareketinin Bolşevik damarı gelişme döneminde kurutulmuş ve yokedilmiş oldu. Aynı şekilde, her yıl yapılması planlanan I. Doğu Halkları Kurultayı da bir daha yapılmadı.

Emperyalizm çağında Doğu halklarının ulusal ve toplumsal kurtuluşu tarihsel olarak içiçe girmiş, birbirinden ayrılmaz bir düzleme düşmüştür. Aynı şekilde Doğu halklarının emperyalizme karşı birleşik mücadelesini de zorunlu kılmaktadır. Günümüz dünyasında Ekim devriminin oluşturduğu siyasal coğrafya global emperyalizm eliyle çözülmüş ve Ekim devrimi bütün sonuçlarıyla birlikte tasfiye edilmiştir. Doğu halklarının coğrafyası tıpkı 1918'lerdeki gibi birleşik bir emperyalist saldırıya hedef olmaktadır. Bu nedenledir ki Bolşevik devriminden ve Doğu Halkları Kurultayı'ndan çıkarılacak pek çok ders vardır■

Sol Ve Aydın Acizliğinin Düştüğü 'Tarihi Derinlik'

Şevki ÖMEROĞLU

Solun aydın birikimi; gelişmeye ve sadece 'mükemmel'e prim veren klasik marksist tutum içinde, ya da modernizmle yetinen ve popüler kültür içerisinde 'yuvarlanarak', teoride ve felsefede sınıf mücadelesinin karmaşık süreçleriyle ilgisini kesen sağduyulu aydın formunda ve bu konumda da yılarak post-modernist mistik bir gevşeme içerisinde; sadece ve sadece izlemekle yetinip son derece olgun, hoşgörülü, üzüntülü saptamalar ve çağrılarla beraber eriyip gitmiştir.

Toplumumuzun siyasal portresinin, yani çöküntü ve çürümenin sosyal boyutları ve yine felsefi ve edebi yaşamımız üzerine yoğun gözlemler ve düşünceler geliştirmek durumundayız.

Basit bir çöküntü, çürüme ve yozlaşma edebiyatıyla Dünya'yı ve Türkiye'yi anlamış ve anlatmış olamayız.

Çünkü yaşananlar son derece maddi, sınıflar mücadelesiyle koşullanmış ve tarihidir. Böyle bir tarihten sorumlu, sınıfının çıkarlarına hoyratça sahip çıkan burjuvazi değil, onun yolundan, hegemonyasına boyun eğerek çekilen biz sosyalistleriz!...

Solun aydın birikimi; gelişmeye ve sadece 'mükemmel'e prim veren klasik marksist tutum içinde, ya da modernizmle yetinen ve popüler kültür içerisinde 'yuvarlanarak', teoride ve felsefede sınıf mücadelesinin karmaşık süreçleriyle ilgisini kesen sağduyulu aydın formunda ve bu konumda da yılarak post-modernist mistik bir gevşeme içerisinde; sadece ve sadece izlemekle yetinip son derece olgun, hoşgörülü, üzüntülü saptamalar ve çağrılarla beraber eriyip gitmiştir.

Kavramlar, masa başında diyalektik olarak dengeleniyor.

Sınıflar, siyasal ve kültürel özellikleriyle, ustaca, toplumsal uzlaşma ve barış sözleşme ve ayinleriyle kağıt üzerinde bir araya getiriliyor.

Bir yandan da tarih bütün acımasızlığı, çürütücülüğü ve kurutuculuğuyla devam ediyor.

Ancak Fukuyama'nın "Tarihin Sonu" yaklaşımı herhalde sadece Türkiye'de etkin. Herkes geleneksel ayrışmalardan, utanılası bir konumdan kaçar gibi hızla uzaklaşıyor. Artık "gününü yaşayan" toplum, 'ilericilik', 'tarih-dışılık' yaftalarıyla damgalanmamak istiyor. Kimse onlara "zaman tünelinde sıkışıp kaldınız" demeli!...

Bu uzlaşma, arayol bulma kültürü, uçları da budama ve lanetleme çizgisiyle; felsefede politikada ve tüm düşün yaşamında vulgarize bir popüler kültür yaratarak bütün sosyal ve bilimsel potansiyeli kemiriyor. Bilinçli olma savında birçok aydın, bu suniliği öyle bir yere vardırıyor ki artık kaynaklarına kendisi de dönemeyecek bir sersemliği, abukluğu yaşıyor.

Bu koşullarda günümüzün kutuplaşma görünümündeki siyasi fikirlerine dönersek:

Birincileri; toplumdaki farklılıkları saptıyorlar bir de şiddet potansiyelini. Çok akıllı oldukları için şiddeti ve tüm ayrımları paralize

ediyorlar. En küçük fikri tartışmayı bu "ahlaki pozisyonda" küllemek için tüm yeteneklerini kullanıyorlar. Kullandılar ve geldiğimiz noktada, eklektik bir ideoloji ve pragmatist bir pratikle, ne uzayan, ne kısalan, ufuksuz, kompleksli; geleceğe, insanına ve toplumuna güvensiz ve inançsız, tarihin üzerindeki yükünü negatif algıladığından köksüz, kendini yeniden üretme şansı, kendine de güvensiz olduğundan, korkusundan, yaşamın akışına izin veren sosyal mücadele zemininin örgütsel güvencelerini sağlamak bir yana kuruttuğundan imkansız, bu nedenle de yeteneksiz ve kısır, dolayısıyla da baskıcı-terörist kemalist cumhuriyetçi fikir.

Aynı oranda kompleksli, yitik ve yenilgili bir ülke tarihinin duygu ve düşünce yükü üzerinde; modern kapitalist sürecin ve çağdaş siyasi akım ve kültürlerin allak bullak ettiği ve eklektisizme zorladığı; yine son derece pragmatist, reel toplumsal projelere ve yetenekli kadrolara sahip olmadığından kendini, ideolojisini dayatarak ve sadece ideolojik bir yeniden üretimle büyütme şansından dolayı baskıcı ve terörist siyasi-islam fikri.

Ve bu siyasi kültürler arasında demokrasi tartışması!...

Demokrasi bir uzlaşma ve hoşgörü düzeni ise, bu güçlerin kendi içlerindeki ayrımlara bile tahammülleri yok. Çatışma ve mücadele ortamında konumlanmış olarak bir tariften yola çıkıyorsak, bu da bu güçler arasındaki eşyanın tabiatına aykırı.

Kontrol ve sınırlama, gerilim ve uzlaşma ile birbirini tamamlayan, besleyen, çoğu zaman içiçe güçler ve kültürlerden bahsediyoruz.

Türkiye'de sol hareketin yaygın ve etkin dönemlerinde, bu eklektik, tepkisel, ufuksuz ve projesiz siyasi karma kültürü, nesnel bir sınırlamaya ve sınıflandırmaya tabi tuttuğunu görüyoruz. Burjuvaziyi tarihin nesnel ve ciddi süreçlerine doğru zorlayan ve denetleyen solun, sadece bu konumla kalmakla yetinmesinin ve iktidarı düşünmemesinin, tüm dünyada olduğu gibi bozulmasına ve çözülmesine yol açtığını biliyoruz.

Sol'da ikiyüz yıllık sosyal ve sosyalist mücadeleler tarihinin teorik ve pratik birikimlerine olan güvenini gizli gizli kaybetmiştir. O da kendini projesiz ve ufuksuz hissetmektedir. Bu "insan ruhunun mühendisleri"nin gerçekte unuttuğu, tarihin ve toplumun deneylerinden ve dilinden yine de en iyi anlayanların sosyalistler olduğu gerçeğidir. Bireysel ya da toplumsal trajedi, yıkım ve çözülmeler tarih mantığıyla bakıldığında sadece bir ayrıntıdır.

Sınıf mücadelesinin paralize edildiği, üstünün örtüldüğü ya da tasfiye edilmeye çalışıldığı süreçlerde, sınıf kavgasının zeminini meşrulaştırmak, omurgasını , iskeletini kurmak, devrimci sosyalist bir iştir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılışı ve çözülüşünün oluşturduğu iklimi ve siyasetlerini yeni biçimleriyle görebiliyoruz. Osmanlı çözülüşünün Kürt politikası hala yürürlüktedir. Köksüzlük dediğimiz tablonun böyle derin tarihsel kökleri de var. Yeni Osmanlıcılar var.

Tarihin kökten savrulup atıldığı bir devrim yazılamıyor. Devrimleri restorasyon süreçleri izliyor. Çöküş ve çözülüş süreçlerinin toplumsal-tarihsel bellekte kalıcı sakatlanmalara yol açtığını Türkiye örneğinde de çok iyi görmüş durumdayız. Bu bizim nesnelliğimizdir. Bu nesnelliğin, itirazsız kabulüyle yola çıkan tüm felsefi, politik, edebi ve düşünsel akımlar toplumun geleceğini de sakatlamaktadır.

Bu nesnellik bizi tarihe karşı kışkırtan bir nesnellik algılamasıyla tamamlanmalıdır. Yoksa onda sığınacak limanlar aramanın aydın sorumluluğu ile bir ilgisi yoktur. Bu nesnelliği kabulle tanrıya inanmak arasında da hiç bir fark yoktur. Politik İslam böyle de gelişmektedir. Bu koşullardaki bir ülkede uzlaşma arayışı ve konformist seçeneklerin bir şoktan diğerine geçmesinden daha doğal bir durumda olamaz.

Geleceğe projeksiyon çekemeyen, politik kültürel, edebi yaratıcılıktan uzak, başarısız, sinik aydınlar sınıfı, tuhaf ve ilkel bir konformizm örgütlüyor. İlkel, çünkü hareket halinde bir toplumda yaşıyorlar. Basit bir ilerlemeci mantıkla bile toplumun girdiği süreçleri, hangi sınıflar açısından bakarsak bakalım, değil mantıksal silsilesinin sonuna vardırmak, başıyla bile temas etmekten kaçınıyorlar.

Aptallaştırıcı, mistik bir tarih bilinciyle zaman zaman sarılıyor, kuşatılıyoruz. Ruhsal uyum ve huzur peşinde buldukları atmosfer, halkın iyice körleşmiş, matlaşmış sağduyusundan, yavan, sıradan bir halk yaşam tarzının yeniden üretiminden ibaret bir tarihsel derinlik!...

Değişik düzlemlerde olmakla birlikte Orhan Pamuk, Cengiz Çandar, Ahmet Altan, Murat Belge ve fikir-edebiyat dünyasının birçok aktörünü artık başka türlü tanımlayamıyoruz.

Taha Akyol, Alev Alatlı'dan aktarıyor: "Alatlı, irticacı şirketler evhamının farfaralığını çok güzel anlatmış; 'Nefret ediyorum farfaralıktan. Rutin istiyorum, ma-

nik depresif duyarlılıklar değil. İnce ayar, süreklilik, öngörü istiyorum.' (Yeni Ufuk, 20 Haziran 1997)

Şımarıkça hep istiyorlar. Konformizmlerinin böyle bir toplumda ne kadar lüks kaçtığını hiç akıllarından geçirmiyorlar. "İnce ayar"la sürdürülebilecek bir toplumsal yapı "ön kabul"leri var. Solun on yıllardır süren bir mücadelesi, Kürtlerin büyük ölçekli ulusal ve toplumsal bir kalkışması var. Siyasi İslam'ın sistemli, istikrarlı tarihsel bir "ön reddi" var. Tekelli burjuvazi'nin emperyal-dünya gücü olma ihtiyacı ve rüyalarından çıkan, sıkışık ve patlamalara yol açabilecek bir restorasyon programı var ve bunlar 'rutin' istiyorlar. Sınıfsal ve ulusal mücadelenin göstergelerinde manik-depresif duyarlılıklar görüyor ve başka hiçbir şey görmeyip farfaralılıklarla her şeyi açıklayıp üstelik de aydın kimliğini sahipleniyorlar.

Belli başlı toplumsal ve siyasal güçler konumlarından ve toplumlarından memnun değil; değişmek ve değiştirmek istiyorlar. Devrim ve köklü değişiklik istekleri de yaygın. Sistemin ve emperyalizmin nemalandırdığı aydın ekseriyeti bu yoğun hareketliliği ve dinamikleri çözümlemeye ve aktif bir izlemeye yönelmiyor. Yönelmez de. Böyle bir kapasiteye sahip bulunmuyor ve 'rutin'de kendi dar çıkarlarını da savunmuş oluyor.

BİLGİ VE MANİPÜLASYON ÇAĞI

Siyaset toplumsal moral ve yaşam sevinci yaratma işidir de. Bireyin toplumsal varlığını anlamlandırma, gerekçelendirme ve ikna sürecidir. Dinci manipülasyon ve modern burjuva illüzyonlar günümüzün insanını bunaltmış ve iş yapamaz yeteneksizler ordusuna dönüştürmüştür. Kapitalist ekonominin spekülatif karakterinin vardığı boyutlar, son derece pragmatist modern insanın ideolojik koşullanışı ile birlikte düşünülmelidir. Alt yapı-üst yapı ilişkisi değil mekanik-vulgar kavranışda, perfekt bir çözümlemede bile kolay gözükmez haldedir. İdeoloji ve siyaset çok önem kazanmıştır. Bu dil ve düşünce cambazlığı her şeydir anlamına gelmiyor. Kuşkusuz insan tarihin maddi zemininde koşullanmıştır. Ancak bu maddi zeminin bu kadar kaygan hale gelmesi de tarihsel bir veridir.

Kitle iletişim araçlarının yaygınlığı ve etkinliği, gizli servislere bağlı fikir ve ideoloji üretim merkezlerinin gücü, gelecek senaryoları ve çektikleri projeksiyonlar, Internet'te toplanan, tekelleşen bilgi ağı, arka kapı yapılarak, ihraç edilen bilgisayar ünite ve programları, uydular bilgiye ulaşmanın ve ideolojik olarak yeniden üretiminin önemini yeteri kadar vurguluyor.

Milliyet yazarı Umur Talu, köşesinde ABD ordusu bünyesinde çıkarılan entelektüel "Parameters" dergisinin tanıtımını yaptı. Talu, derginin Yaz'97 sayısında, "geleceğin savaşları" üzerine uzman, Türkiye'de de incelemelerde bulunmuş teorisyen binbaşı Ralph Peters'in "Sabit Çatışma" yazısını değerlendiriyor.

Yazısında Peters 'bilgi'yi baz alıyor: "Sabit Çatışma Çağı'na girildi ve 'Medeniyetler Çatışmasını' haber veren Huntington kesinlikle haklı."

"Çatışmanın bir tarafı, uygun bilgiyi ayıklayan, sindiren, sentezini yapan ve uygulayanlardan, yani mali, siyasi, askeri ve toplumsal olarak yükselenlerden, diğer taraf ise başa çıkamadıkları, uygulayamadıkları 'bilgi'nin perişan ettiği kitlelerden oluşuyor': "Bilginin sahipleriyle, kurbanları arasındaki çatışma geleceği biçimlendirecek."

Bilim yok, felsefe yok, kurgu yok, plan yok. Köksüzlük ve kendine güvensizlik var. Aslında inanç da yok. Din de yok. Keskin bir pragmatizm var. Herkes dinden de kurtulmaya çalışıyor! Ruhsal, ideolojik, geleneksel alışkanlıklar var. Öyle mi? Bu kadar basit mi? Yoksa sınıf kavgaları ve çıkarlarının kaba, soysuz bir tablosuyla mı karşı karşıyayız?

Peters düşmanları da örnekliyor: "Arap-İran İslamı ve ABD nüfusunun reddiyeci kısmı gibi rekabetten uzak kültürler (...) Amerika'da işten atılan kol işçisiyle Afganistan'daki Taliban militanı ıztırap kardeşleridir."

Ortaçağ'da feodal aristokratların, şatolarının burçlarının, dışında, eteğinde filizlenen burjuvazi, Amerika örneğinde, yüksek duvarlarla çevrili burjuva semtlerin, kasabaların güvenliğine sığınıyor artık. Amerika, bünyesinde acımasız, elitist bir sınıf çizgisi izlerken, emperyalist siyasetini de bu yönde mantıksal sınırlarına taşımaya çalışıyor. Sosyalizmin çözülüşünden bu yana Avrupa'da bu çizginin izdüşümü bir siyaseti adım adım geliştiriyor. Sos-

yal politikaların üstü birer birer çiziliyor. Avrupa devi Almanya'da "Komünal Kapitalizm"den, Amerika tipi "Bireysel Kapitalizm"e geçişin zorunluluğu üzerine tartışmalar sürüyor.

Ralph Peters, geleceğin sınıf savaşlarını haber veriyor. Perişan olan kitlelerin "demokrasiyi daha büyük oranda reddecekleri"inden dem vuruyor. Amerika'nın mutlak galibiyetinden de emin. Geniş yığınların silahsızlandırılmaları ve donanımsızlığı örgütlü bir süreç çünkü.

"Çağdaş Amerikan kültürü, tarihteki en güçlü ve diğer kültürler açısından en yıkıcı dönemini yaşıyor. Bu kültürün gizli silahının seçkinler farkında değil. Bizimki ilk hakiki halk kültürüdür. Kitlesel tatmin üretir. Biz Marx'ın rüyasıyız ve de kabusuyuz. Amerikan kültürü canlıdır." (agy). Amerikan pragmatizmi küstahlıkta sınır tanımıyor. Bu acımasız sınıflandırma mantığı, konformist demokrat aydınlarımıza ders olmalı. Yükselenler neyin üzerine basıyorlar!

Tabii burada Ralph Peters, Türkiye'yi de iyi izlemiş olmalıdır. Türkiye'deki tartışmada burjuva laisistlerin Refah'a yaklaşımı ondan pek farklı değil. Tabii burası da küçük Amerika. Öte yandan Refah'ın faşizan gelişimi ve küstahlığı da Amerikan Küstahlığından pek geri kalmaz.

Erbakan'ın 65 milyon söylemi, boş bir söylem sayılamaz. Refah'ın modeli toplumsal ölçeklidir. Örgütsel gelişmeyle beraber, kastlaşma, sınıfların örgüt içindeki hiyerarşik düzeni, konumlanışı da sürmektedir. Refah teorisyen Binbaşı'yı hissetmiş gibi, telaşla her alanda büyük bir hareketlilik içerisindeydi. Birkaç yıla sığan holdingler, yayınlar, TV'ler, modernist amaçlı geniş imajinativ faaliyetler, lüks tüketim ve zenginlik gösterileri.

İslam'ın tevekkülü ve sabrı bunlarda hiç yok! Bu fani dünyada bu ne acele. Eninde sonunda 65 milyon Refahlı olmayacak mı?

Bizim problemimiz ise yeni bir imaj edinmekte ya da sunmakta değil, derinliklerdeki gerçeğe ulaşmada. İktidarlar, imajinasyon oyunlarıyla günlerini kurtarabilir, sorunlarını erteleyebilir. İktidarlarının sürekliliği içerisinde bu, tek egemenlik aracı değil çünkü. Refah'da egemen sınıflarla, devletle içiçe olmanın getirdiği avantajları bu yönde kullanabilir. Garip olan, işi imajların altında yatanı, maddi ve siyasi gerçekliği açık etmesi ve bu temelde örgütlenmesi gereken Türkiye solunda, legal'den illegal'e bu oyunlarla meşguldür. Açıklama ve teşhir faaliyeti yok gibidir, gölge bokslarıyla yaşam sürüyor.

Türkiye aktüalitesinde ve demokrasi tartışmaları bağlamında, gerçeği irdelemeyi sürdürelim.

"Uygarlıklar Çatışması"nı haber veren (!) Samuel Huntington, yetmiş yıldır uygulanan modernizm aşısının tutmadığını söylüyor. Huntington modeli bir yana, her ne kadar, kurgusal kemalist-cumhuriyetçi ideolojinin toplumu doktrine etmek yeteneği kalmamışsada yetmiş yıllık pratik küçümsenemez. Ölü tarih, sis perdeleri arasından çıkarak, köksüz jenerasyonu şoka sokmuştur ama Türkiye 1920'lere de dönmemiştir. Yetmiş yılın tüm etkilerini ilişkilerinde hisseden, bazen içeren bazen dışlayan politik İslam çok da kendi başına bir güç değildir.

Sınıfları ve mücadelesini tasfiye ederek, üstünü örterek, aklı ve bilimi tırpanlayarak, toplumun gerçek sosyalizasyonun karşısında barikatlar kuranların tarihin ve yaşamın nesnelliğinden kitleleri soyutlayanların önüne bu çorba sık sık pişer gelir. "İrtica" kemalist cumhuriyetçi bir 'kod'dur. Bugünün kampanyalarında bile bu 'kod' bu 'şifre' hala çözülememektedir. Çünkü burası %99'u müslüman(!) Türkiye(!)dir. Askeri sınırlama ve kontrol altına alma hareketinden başka bir çabanın görülmemesi, laikliğin sosyalist yorumunun önünü açmaktadır. Her şeye rağmen süren, yetmiş yıllık sosyal mücadelelerin oluşturduğu toplumsal yapı, sosyalistlerin daha kolay işleyeceği verimliliktedir.

PEKİ ARAP-İSLAM YABANCILAŞMASINI NE YAPACAĞIZ?

Hiçbir dinsel baskıcı hareket, dinin toplumun vicdanına geri gönderilmesi talebi ve mücadelesiyle (yeni hükümetin siyasal tarzı budur) engellenemez. Açıktan bir karşı çıkış gerekir. Refah'ı kapatıp "otuz" şiddet yanlısı örgütü "çökertebilir"siniz. O örgütten ikisi, üçü sizindir, manipülasyonla değişik kanallar açabilirsiniz. Değişen hiçbir şey olmayacaktır. Ne kadar müslüman olunduğu tartışmasını bitiremezsiniz. Ancak, Mustafa Kemal'in uzun yıllardır altı çizilmeyen "arapların dini", "Muhammed'in dini" vurgulamalarıyla (TRT-INT yayınlarında duyuluyor) belki biraz yol alabilirsiniz.

Ama bence gerçek verimli alan, Yalçın Küçük'ün Fikret Başkaya polemiğinde görülen 'Batı yabancılaşması evet, arap-islam yabancılaşmasını ne yapacağız' sorusunu sorabilmekte ve yanıtını arayabilmekte yatmaktadır.

Politik islamcı hareketin gelişim özellikleri ve halkın dini yaşayışındaki değişen yapı, yüzlerce yıllık is-

lami karektere vurgu yapan, islamcı özle barışmayı savunan aydın takımını doğrulamıyor. Klasik yabancılaşma görüntüleri sunuyor. Güçlendikçe ahlak erimesine uğrayan, demogojik oportunist bir politik hatta bocalamalarla, kuşkusuz bir sistem olan müslümanlığın da kusulması bunu göstermiyor mu? Sivas katliamı, müslümanlık için bir kıyam mı bir kusma mı? Kitle gösterişi yapıyorlar; en yaygın slogan ".... bir gün öleceksin imamın eline düşeceksin" oluyor. Erbakan'ın danışmanı Sultanbeyli'li imamın elindeki müslüman olmayan cesedin akıbetini "kıçtaki pamukla oynama" veciz cümlesiyle açıklamıştı. Bu dininde trajedisi ve yabancılaşmadır, kusmadır. Bu aslında toplumsal çözülüşün yarattığı "bayağı" tablolardan biridir. Kapitalizmin sosyo-politiği budur.

Politik islamın uhrevi değil, son derece dünyevi bir hareket olduğu bellidir. Aslında hemen hemen bütün dinler dünyevidir. Öte yandan iktidar tutkusu, her politik hareketin, doğal, içgüdüsel karakteristiğidir. Bir iç savaş durumu olarak demokrasi tarifinin kaynağını burada görmek gerekir. Bu politik güce düşünceni yay, örgütlen, politikanı yap ama iktidarı isteme denebilir mi? Demokrasi denen gülünç oyunda deniyor. Soğuk savaş yıllarında özellikle euro-komünist partilere karşı uygulandı. Baykal, Refah'a karşı bu örneği veriyor. Ancak iktidar tutkusu, yakıcıdır denilebilir. Küle dönebilirsiniz...

Sınıflar savaşının tarihte uygulanan zorun, bölgesel ve dünya savaşlarının yerleştirdiği, kurumlaştırdığı, bazen de betonlaştırdığı yapılar var. Ancak kapitalizmde, demokrasi en popüler kılıf olma özelliğini sürdürüyor. "En temel kurum" siyasi partilerin Türkiye'de düştüğü pespaye konum ortadadır. Herkesin gözü önünde gelişen süreçte yani hükümetin kuruluşu "Silahsız kuvvetlerin zaferi", "Demokrasinin zaferi" olarak sunuluyor. Güçlü bir siyasi irade ve iktidar var ama bu "Temel kurum" partilere rağmen var. Hiç düşünmedikleri hiç bir hazırlıkları olmadığı hatta karşılarında gördükleri bir çizgide ilerliyorlar. Gerçek iktidarla, toplumsal yapı arasında "Puplic Relations" şirketi.

Demokrasinin anakarasında durum çok mu farklı? Önemli Alman kamuoyu araştırma şirketi EMNld'in Der Spiegel dergisi için yaptığı araştırmaya göre siyasi partiler güvenilirlik sıralamasının %24 ile son sırasında kalıyor. Güvenmeyenlerin oranı %73. Birinci güvenilir kurum ne mi? Polis; %81 ile. İkinci sırada Federal Anayasa Mahkemesi %75 ile yer alıyor. Alman parlementosuna %49 güven ve aynı oranda güvensizlik sözkonusu. Basına %41 güven ve %57 güvensizlik. Bu da Batı Demokrasisi!...

Türkiye halen hareket halinde bir toplumsal yapıya sahip ve son otuz yılın mücadeleleri sonucu kopkoyu bir sağcılığın ve gericiliğin bu yapıyı ipotek altına aldığını görüyoruz. İktidar bileşkesinin bilinen kemalist ideolojik karekterinin islamcı bir karektere dönüştürülmesi tartışmasının hem ülkede, hem emperyalist merkezlerde ciddi bir biçimde yürütüldüğünü de görebiliyoruz. Sol için farkeder mi? Varolan durum bunun tartışması bile değil, ' sırtımızda semer olduktan sonra kimin taktığı önemli değil ' özdeyişinde ifadesini bulan, bezgin, yenik, iktidarsız bir ruh halinin sol ve toplumsal muhalefet cephesinde yaygın olduğu gerçeğidir. Kemalist diktadan yılanlar, popülist islamcı söylemde ve kampta kendilerine yer ve ittifak arayıp, bulabiliyorlar. Tekelli burjuvaziye karşı, araya araya bulunan mücadele hattı ve ortağına bak!...

Bağımlılığı, sınıfsal bileşiminin özellikleri, yerleşik iktidar güçlerinin içine girdiği yılgınlığın ve paranoyanın buluşturduğu ortak çizgiler dışında Türkiye'de politik islamın yoğun bir iktidar hırsı içerisinde bulunduğu gerçeğini atlamamak gerekiyor.

Politik islamın, iktidar perspektifinin oluştuğu koşullara, arka plana bakmadan sanki doğal ve eşitlikçi, pürüzsüz bir toplumsal mücadele zemininde, kendi özgücüyle bir toplumsal güç gelişmesi tarifi yapıp, bir de demokrasi denen masala da inanıyorsanız, Refah'ın haklarını, bu arada iktidar hakkını da savunabiliyorsunuz.

Bu iktidarsızlığın getirdiği nevrotik bir bozukluktan ve zavallıca, içgüdüsel, cahilce bir korunma refleksinden başka birşey değildir. Dini, sömürü ve baskı için kullananların elinden bu silahı Kürt Özgürlük Hareketi'nin ve solun düşürdüğü gerçeği de bu arada es geçilmektedir. Bu yeni süreç, başka özelliklerinin yanısıra genel özgürlük mücadelesinin dolaylı ya da direkt sonuçlarından biri olarak görülmek yerine, parodoksal ittifak görüntüleri ortaya çıkabilmektedir.

Önüne ne konursa onu yiyen sol!...

Şu da ortaya çıkıyor: Solun politik islama karşı bilgisi ve politik altyapısı son derece zayıftır. Genelde sosyalizm, Aydınlanma Çağı'nın sosyal pratiğinin sonuçlarını, soyutlamalarını politik kültürüne eklemlemeyle ve sınırlı teorik çalışmalarla yetiniyor. Doğal olarak, çünkü Ortaçağ'a geri dönüş yılları henüz çok uzaktadır. Pratikte, bağımsız islami politik varlığada İran Devrimi'ne kadar pek rastlanmıyor. İktidar perspektifleri ve hırsları olan islami akımların gelişmesi bu tarihten sonradır. Solun bu konudaki önemli deneyimi de herhalde İran Solu'nun kaderinden gelir.

Doktriner batıcı-kemalist bir eğitimden sonra daha doğal ama yine doktriner sosyalizm süreçlerinden

geçen Türkiye solcuları, sosyal pratikte sosyalizmi ete-kemiğe büründürmekte zorlandıkları gibi, yenilgi yıllarında da halkın dinini tuhaf biçimde keşfetmeye başlarlar. Aile ve toplumsal yapıdan daha önceden dini etkilenmeleri olanların mistik ve idealist yapıları, kişilikleri sürenler sonraları daha uç noktalara da savrulabilmişlerdir. Zaten solun çok güçlü bir materyalizm eğitimi ve halk hareketi özelliğini aşabilen güçlü örgütlenmeleri olamamıştır. Solun ve politik islamın kadro kaynakları da aynı sınıfsal özelliği gösteriyor bugün. İsmet Özel, Ulvi Alacakaptan, Hasan Kaçan gibi sol özellikleriyle popülerlik kazananların hidayete eriş süreçleri bir ayrı edebiyat bile oluşturdu.

Toplumsal, siyasal gelişmeleri göğüsleyemeyip, sığlığa düşen solcuların çok daha geniş bir kitle oluşturduğu önemli olmayan bir gerçekliktir. Zaten, zamanında "herkes sosyalist olamaz" lafınıda çok duymuşlardı. Hareket, halk hareketinin ötesine geçemeyince, halkın ileri unsurları, halkın suret-i hak'tan görünen unsurlarına dönüşür. Bunlardaki bozulma, halkın bozuluş ve çürüyüşünü kat kat aşar. Adama "Keşke solcu olmasaydı" dedirtir.

Öte yandan yakın geçmişte görünen halkın politik islamcı kişiliği değil, geleneksel tutuculuğu, gelecekten korkusu, solun bu noktadaki iradeciliği ve yenilikçiliğinin yarattığı bilinemezlik ürpertisidir. Halkın her siyasi görüşten insanın korku ve saygıyla karışık 'komünist' algılaması, son yıllarda hüzünle karışık "komünistlerde bozuldu" yargısına bile vardı. Halk kendisini, parçalı yapısını bilir, tanır. Sınıflaşmanın ise politik güç biriktirme ve iktidar perspektifine sahip olmayla ilişkisi bugünün Türkiye'sinde çok daha anlaşılır bir haldedir.

Sol belli bir dönem, 'dinden koparma faaliyeti' yürütmüş, daha sonra oluşturulan toplumsal ortamda böyle bir kaygısıda kalmamış, son yıllarda ise 'halkın inancına saygılı olma'nın ötesinde yaklaşımlar geliştirmeye başlamıştır.

Bu anlayışın tipik örneklerinden birini Özgür Politika'daki köşesinde Engin Erkiner'de veriyor: "Sosyalist düşünce, dinin halk kültüründe önemli bir yer tuttuğu bir ülkede dinci düşüncenin belirli yönlerini yapısına alabilmenin yollarını bulmalıdır" diyor. "Kendini dincileştirmeden ve en iyi müslüman biziz anlayışına düşmeden." (Türkiye Devrimci Hareketi İslamiyet*, Engin Erkiner, Özgür Politika 23.06.1997)

"Ateist olan Türkiye devrimcilerinin, dini düşünceyle ilgilenmezlerse, kendilerini halkın kültürünün geniş bir alanının dışında tutacaklarını" söyleyen Erkiner, böylece "Müslüman va devrimci"nin ortaya çıkmasının yolunun açılabileceğini düşünüyor.

"Türkiye için öncelikle öğrenilmesi gereken, 19. yüzyıl boyunca süren modernleşmeyle ilgili islam içi tartışmadır. Türk halkının kültüründe müslümanlık önemli bir yere sahiptir, yakın gelecekte de böyle olacaktır." Oysa Erkiner aynı yazısının girişinde, paradoksal bir biçimde ateizmin içselleşmemesinden ve değişik dinsel akımlar gibi kendini kabul ettirmek için çabaya girmemesinden de yakınabiliyor.

Engin Erkiner'in yaklaşımını Türkiye solu için tipik kabul edebiliriz. Toplumsal yapının dinsel özelliği kader olarak kabul ediliyor. Aslında zihinlerde dinsel karekterde içinde geleneksel devletin ideolojisinin ve ceberrut pratiğinin değiştirilemeyeceğine dair yeniklik psikolojisi yer tutmuş görünüyor. Böylece politik islamın dünya ve Türkiye'de yeni yarattığı atmosferin içine hiçbir politik kaygı duyulmadan rahatlıkla geçilmiş oluyor.

'Uygarlık çatışmaları' kuramcısı Amerikalı Huntington, Ankara'nın yetmiş yıllık modernizm aşısının tutmadığı, İslama ve de Avrupa'ya değil bölgeye ve Uzak Asya'ya yönelinmesini tavsiye ederken, Erkiner'de bizi 19.yüzyıl islam-içi tartışmalara davet ediyor. Erkiner Türk kültüründen bahsederken, Refah sözcüleri 65 milyonluk lanetli Türk kimliğindense 1,5 milyarlık İslam kimliğini tercih ettiklerini duyuruyorlar.

ASLINDA DİN DE YOK!

HER YOL KAPİTALİZME!

Sosyalist mücadele, kuşkusuz modernist bir mücadeledir. Ama sosyalistlerin toplumu modernize etmek gibi 'asli' bir görevleri bulunmuyor.

Kapitalist bir toplumda sınıf savaşına araç tutturamayan Türkiye solunun düştüğü durumlar özellikle geleneksel kemalist iktidarın pervasız operasyon günlerinde çok ilginçtir.

Eski MHP ideoloğu ve şimdinin liberal Milliyet yazarı Taha Akyol'un modernizm değerlendirmesine yer vermenin de tam sırası.

Akyol, "Bilime açık bir dindarlık, Batıya açık ama muhafazakar bir merkez sağla çok iyi örtüşüyor" diyerek, merkez sağın modernleşmeye soldan daha fazla katkıda bulunduğunu savunuyor. (Avrupa Hürriyet, Joker eki 9 Temmuz'97)

"Solun modernleşme projesi kültürel değerlere yöneliktir, kolaylıkla batı aleyhtarlığına dönebilir. Halbuki din, iman, vatan, bayrak diyen, Said-i Nursi'yi saygıyla anan (Demirel), Fettulah Gülen hocayı himaye edenler (Özal) globelleşmeden, yabancı sermayeden sözediyorlar. Bu uzlaşma önceden entel-

* Yazının başlığından bir kelime düşmüş olmalıdır.

lektüel olarak oluşturulmuş değildir." (a.g.röportaj)

Yani, sonuçta önemli olan kapitalizmin kültürüdür. "Cemaatler, ticaretle sanayiyle uğraşarak Max Weber'in söylediği anlamda sekülerleşiyorlar." (a.g.r)

Akyol'dan anlıyoruz ki sekülerleşmek iyi bir şey!

Modernizm iyidir! Bütün politik dincilerin cebini doldurun ve sekülerleştirin!

Sonuçta, bilim yok, felsefe yok, kurgu yok, plan yok. Köksüzlük ve kendine güvensizlik var. Aslında inanç da yok. Din de yok. Keskin bir pragmatizm var. Herkes dinden de kurtulmaya çalışıyor! Ruhsal, ideolojik, geleneksel alışkanlıklar var. Öyle mi? Bu kadar basit mi? Yoksa sınıf kavgaları ve çıkarlarının kaba, soysuz bir tablosuyla mı karşı karşıyayız?

Akyol'a göre politik dinciler, Ortaçağın kapalı dindarlığına girmiyorlar diye sevinmemiz mi gerekiyor? Reformist sivil toplumcu ve liberal solcuları Akyol'un bu sistematiğinde buluşturmak yanlış olmayacaktır.

Politik islam, kapitalizmin doğal seyrinde şekillenen son derece dünyevi bir harekettir. Kapitalizmin toplumsal ve insanal ilişkileri çözerek, atomize ederek seyretmeside doğasındadır. Din'de bu çözülmeden, bozulmadan ve dağıtılmakdan payını almakta, politik islam ise savunma ve korunma refleksiyle birlikte, bu düzende tek gerçek ilişki olarak bırakılmak istenen kapitalist ilişkilerle sarmalandığını hissetmektedir.

Solun sorunu devrimci olamamak ve sınıf çıkarlarının farkına varamamakla özetlenebilir.

Burada tekrar Erkiner'e dönersek; "dinci düşüncenin belirli yönlerini yapıya almada" bir hayli mesafe katedildiğini söylemek durumundayız. Bu kadar mistifikasyon ve idealist faaliyetten sonra, yapılacak olan beklemektir.

Kızıl Bayrak, Haziran'97 tarihli 44.sayısında din konusunda sol pragmatizm eleştirisi yaparken sıklıkla Lenin'e başvuruyor.

Lenin'den, Engels'in, "dine savaş açarcasına işçi partisinin programına ateist olduğunun yazılmasına" karşı çıktığı sözlerinin altı çiziliyor.

"Din kişinin özel sorunu olarak kabul edilmelidir (...) Ancak partimiz açısından dini kişisel sorun olarak göremeyiz." (Lenin)

Kızıl Bayrak "komünist devrimciler din ile uzlaşamazlar" sözüyle sürekli mücadele tutumunu vurguluyor. "Komünist partisi din ile ideolojik ve felsefi planda hiçbir zaman uzlaşamaz. Fakat politik mücadelenin odağına da bu sorunu -özel durumlar hariç- koymaz. Kendi programına da tanrı tanımazlık gibi bir zorunluluk getirmez."

"Özel durumlar" vurgusu bugünler için mi yapılmış, bilemiyoruz. Ancak MGK'nin hedefinin irtica değil toplumsal muhalefetin zapturapt altına alınması olduğunun yeterince açık olduğunu söylüyorlar. Dinle ilgili, genel teorik söylemin dışında, sadece MLKP'nin Alevi politikasını eleştirmekle yetiniyorlar.

Lenin ve bolşevikler iktidar perspektifiyle donanmışlardı ve iktidar oldular. Dinin alanını sınırlamaları, mücadelenin başlangıcıyla beraber süren eşzamanlı bir süreçti. Yukarıdan bakış ve konuya verdikleri yer doğaldır. Kızılbayrak, bu iktidar perspektifi ve gücünün, suyunun suyuyla yukarıdan bakışını sürdürüyor. Din alanı, Kızılbayrak'ın alanını sınırlamış, ona yukarıdan bakıp "canım işte zararsız komünistler, onlarada ateist bir hukuk alanı açarız" derken Lenin'den farklı bir konumda değildir.

Din, tartışmalarla tüketilip aşılacak bir süreç değildir. Politik islamla ise felsefi, ideolojik ve politik planda mücadele etmek gerekir.

Engin Erkiner, bu ve önceki yazılarında politik islamın gücünü abartmakta ve solun ideolojik ve politik yetersizliğini vurgulamaktadır.

Haklı olarak derin düşünme ve bilgilenme ihtiyacına vurgu yaparken önerdiği modelle, tam da politik islamcıların arzuladığı bir zemine savrulmaktadır. Bu modelde dincilikten ve "en iyi müslüman biziz" anlayışına düşmekten sakınmak imkansızdır. Son yılların bütün tartışmaları ne kadar müslüman olunduğu üzerineyken, bu yaklaşımla bu gündeme eklenmekten kaçınamazsınız.

ÇİFT DİNLİLİĞİN ÖN YÜZÜ:

BEN DE MÜSLÜMANIM!

Resmi sağ ve sol söylemde söylenenler Refah'ın bölücülüğü üzerinedir. "Aslında herkes müslümandır. İnanan ve inanmayan ayrımı, patates dini söylemleri bölücülüktür. (...) Müslümanlıkta ruhban sınıfı yoktur. Allah'la kul arasına kimse gire-

mez. (...) Siz bu işin ticaretini yapıyorsunuz." Müslümanlığı neden o adamların tekeline bırakayım?" (Toktamış Ateş) (...) "Korkuya dayanan müslümanlık, sevgiye dayanan müslümanlık." Yıllardır bu sözleri işitiyoruz.

"Halkımız (kendi anlayışı çerçevesinde) müslümandır ve müslümanlığı bir yaşam tarzı olarak empoze etmeye çalışanlara pek yüz vermesede müslüman olmadığına inandıklarına karşı da son derece soğuk bakar. Zaten bu 'hain' propagandanın (laiklerin 'ateist' olduğu ya da müslümanlık dışı olduğu) amacı da bu soğukluğu oluşturmak. Bu oyuna gelmemeliyiz." (Prof. Toktamış Ateş, Cumhuriyet'ten iktibas, Avrupa Hürriyet, 23 Haziran 1997)

Gazetecilik Yüksek Okulu'ndan hocam Toktamış Ateş'le derslerde polemik yürütürdük. O zaman bizim radikalliğimizi törpülemeye çalışırdı. Aydınlık çizgisine yakınlığını 1920'ler Türkiye Komünist Partisi ortamına sempatisini hissederdik. Polemiklerde zaman zaman kırardım, kırıldığını hissettirir ama asla soğumazdı. Az önce aldığı söz hakkımı sevgiyle ve hoşgörüyle verirdi. Hep sıcaklığını koruyan Tokta hocam günümüzün din tartışmalarının göbeğinde ve soğukluktan hala korkuyor. O bir sevgi insanı ve bu özelliğinden dolayı hiçbir insan kınanamaz ve eleştirilemez.

Ancak sıcağı kim sevmez; insan sıcaklığını ve toplumsal sıcaklığı. Duygularımızı, düşüncelerimizi bir insanla ya da 'insan seliyle' paylaşmanın sıcaklığının yerini ne tutabilir? Ve insan soğukluğu kadar insanı ne dondurabilir?

Öte yandan Tokta hocamın kültürüne Kürtlerin bayağı yabancı kaldığı da biliniyor. Hiçbir 'sıcak temas' yok. Hocam da tipiktir. Osmanlı'dan süzülüp gelen klasik ve keskin kültürümüzün aydın bir temsilcisi. Annesi de Vefa Lisesi'nde edebiyat hocamızdı: Fikret Ateş. Babası ünlü din bilgini Ahmet Ateş.

Bu tarz aydın varlığımızın yaygınlığı biliniyor. Bilimle uğraşır ama tarihsel-mistik düşlerden de sıyrılamazlar. Modern zamanlara, nostaljik izdüşümsel öyküler kurgulayarak geçerler.

Yaşadıkları toplumsal zemin son derece, modernleşmiş, katılaşmış, asosyal hale gelmiş, her türlü sevgiyi, sıcaklığı dondurmuş, pespaye biçimde sürerken bu süreçlere uyum gösterir ama düşünce ve yazma sistematiklerini olduğu gibi korurlar. Osmanlı İstanbul'undaki Kürt hamalları üzerine düşünüp yazabilirler ama bugünün Kürtlerinin değişen konumuna ve yeni ilişki isteklerine son derece kayıtsız gözlerle bakarlar.

Hocamın yazısının başlığı "Ben de müslümanım" idi. İnanıyorum. Din tartışmalarının odağında, kendini kimlikli ve yerli hissetmenin huzuru aydın konformizimiyle uyuşuyor.

Burada eğreti duran bizim soldur. Kızıl Bayrak örneğinde görülen ortadoks tutumla, politik islamın varlığı es geçilmekte, Sovyetlerin çöküşünden sonraki dünya izlenmemekte, politik islamın sınıflar savaşındaki karmaşık rolü ve yeri anlaşılamamakta, emperyalizmin yeni dünya çizgisinde, yeni aletleri tanınamamaktadır.

Politik islam, kapitalizmin doğal seyrinde şekillenen son derece dünyevi bir harekettir. Kapitalizmin toplumsal ve insanal ilişkileri çözerek, atomize ederek seyretmeside doğasındadır. Din'de bu çözülmeden, bozulmadan ve dağıtılmakdan payını almakta, politik islam ise savunma ve korunma refleksiyle birlikte, bu düzende tek gerçek ilişki olarak bırakılmak istenen kapitalist ilişkilerle sarmalandığını hissetmektedir. Kendi içinde de sınıfsal ayrışmalarına uğrayarak devam eden bu hareket kapitalizmin nimetleriyle(!) tanışarak sürdürdüğü yolculuğundan memnundu. Uyumun mazohist sancılarını bunların yüzünde görmek mümkündü. İktidar şaşkınlığı ve sevinciyle, bütün ideoloji ve programların basit bir vitrin olarak kabul edilmesiyle yetinecek bir hatta yürüdüler.

Temel bir politik bilince ve stratejiye sahiplikleri yoktu. Arap-İslam politik hareketlerinin atmosferinde tarih tarafından sürükleniyorlardı. Güç topladıkça, bu sürüklenişin faturasını topluma faşizan biçimde ödeteceklerinden kimsenin şüphesi olmamalıdır. Sonunda paşalar tarafından sürüklenmişlerdir. Kendileri sürükleseler güç biriktireceklerinin farkında olmayanlar yardım için atılıyor.

Dünyayı (kapitalizmi) daha iyi anlasınlar, biraz daha dünyevileşsinler diye iktidarda denemeyi ehlileştirme diye sunuyorlar; alınganlıkları yok.

Devam etsinler, beceriksizlikleri iyice ortaya çıksın diyorlar; tepki yok.

Aslında kendileri dışında hiçbir güçle gerçek bir diyalogları, alışverişleri ve etkilenmeleri yok. Sadece kör şiddetten kaygılanıyorlar karşılıklı olarak.

Tarihin kör güçlerinden kaygılanmak ise insanın en doğal refleksi olmalıdır ■

Kemalizm Üzerine

Yalçın KÜÇÜK

Ülkemizde kemalizmi hedef almak da, boşluğunu doldurmaya çalışmak da artık bizim gerimizdedir. Kemalistler bir güç olursa kötü mü olur? Yobazların güç olmasından daha iyidir ve daha kötü değildir. Bize düşen, bu ilk kurtarıcı kuşağın da, bizim devrimci panteonumuzda yerlerinin olduğunu bilerek, sürekli olarak eleştirmek, saygılı olmak ve hep eleştirerek, kendimiz olmak ve hep güçlenmektir.

Şimdi uzun bir Doğu-Batı Savaşı sürüyor.

Bu savaşta, şimdi Türkiye'de sosyalist olmak var.

Kapitalizm-Sosyalizm Savaşı mı? Kesin görünen, çok kısa bir zaman önce bazılarının ileri sürdükleri türden Kuzey-Güney veya çok yakın zamanda bazı Amerikalıların denedikleri gibi, "uygarlıklar arası" savaş olmadığıdır; belki tarihe damgasını vuran uzun bir Doğu-Batı Savaşı'dır. Yirminci yüzyılın ortasında, Mao'nun yönetiminde Çin Devrimi'nin bir Doğu yürüyüşü olduğundan ve bir süre için Batı'yı işgal etmese bile Avrupa aydınlarını fethettiğinden kuşku duymuyoruz. Buna karşılık, Lenin'in liderliğinde Rusya Devrimi daha tartışmalı görünüyor; Avrupalı Marx ve Engels'i esin kaynağı almasına karşılık, Batılılar hiç benimsemediler ve kötülemek istedikleri zaman da, "doğulu despotizmi" dediler. Buna da bakarak, bolşevizme karşı Batı'nın yürüttüğü Haçlı Seferi'ni, daha uzun bir Doğu-Batı Savaşı şemsiyesi altında düşünmek mümkün görünüyor. En azından böyle bir zihin denemesinde önemli sakınca görmüyorum.

Böyle bir deneme için bir neden daha var; yakın zamanlarda, Nato'nun ve Avrupa Birliği'nin, Avrupa'nın Doğusu'na, söz uygunsa, eski "sovyet" ülkelerine doğru genişleme kararını, Bulgaristan'ın bile hem Nato ve hem de Avrupa Birliği'ne girebilmek için bir heyecanlı bekleyiş içine girmesini, Batı'nın en tutucu yayınlarından birisi olan ve bu yanıyla Batı'nın vicdanı sayılabilecek The Economist Dergisi'nin, "Avrupalıların eline beş yüzyıldan beri geçen en iyi şans" olarak değerlendirmesini çok düşündürücü buluyorum.(1) Çünkü bu değerlendirmede, Osmanlılar'ın Belgrad'a kadar egemen olmasıyla, sovyet sosyalizminin Budapeşte'ye kadar ilerlemesi arasında bir ayrım hissedilmiyor; beş yüzyıllık bir Doğu ilerleyişinin, Birinci Dünya Harbi ve Soğuk Savaş ile tasfiye edildiği anlatılıyor. Şimdi, Batı'nın askeri ve ekonomik kuvvetleri, Doğu Avrupa'yı yeniden zaptetmek üzere Doğu'ya doğru yürüyüş halindedir; bunu anlatmak istiyor.

Avrupa'nın kara vicdanı olarak gördüğüm Economist'in bu değerlendirmesini fazla önemsemek eğiliminde değilim; benim kemalizm'i yeniden çözümleme çabalarım sırasında ve kemalizm'i anlamada geliştirdiğim yaklaşımın bazı unsurlarına paralel düştüğü için, değinmekte yarar buluyorum. Çünkü kemalizmde, insanlığın en uzun savaşı olan Doğu-Batı Savaşı'nın etkileri var.

Çok kısa bir özet yapma durumundayım; Hunların, Türk ya da Türkler'e akraba olmaları muhtemeldir, ancak tarih biliminin bu konuda net bir kanıtı olmadığı gibi, bundan sonra da bir netlik mümkün görünmüyor. Bu bilinemezlik bir yana, künyeleri meçhul Asyalı bu acımasız kavmin büyük sürüler halinde Avrupa'nın ortasına kadar

akınlar düzenlediği ve Atilla'nın liderliğindeki baskınlarıyla, Roma İmparatorluğu'nu, bütün kurumlarıyla birlikte yakıp kavurduğu kesindir. Batı'ya Hun akınlarından sonra Avrupa'da artık kentli Greko-Romen uygarlığından söz etmek mümkün olamıyor; kentler köylere, yollar taş yığınlarına, insan beyni keçeye dönüşüyor ve biz buna, "Orta Çağ" diyoruz. Orta Çağ, insan belleğinin silinmesidir ve bizler, insanlığın bu birinci ve pek kapsamlı bellek silme operasyonunu, büyük ölçüde, Atilla ve Hun sürülerine borçluyuz.

Roma'nın, İstanbul'a ve uygarlığın Anadolu'ya sığınması işte bu zamandadır; Avrupa, o zamanlar, "Uzak Batı" denilen, Fransa'da toparlanmaya çalışırken, İspanya üzerinden gelen arap-islam baskısını duymaya başlıyor. Arap-islam akıncıları, İspanya ile yetinmeyerek Fransa içlerine doğru kemirici savaşlarını sürdürüyorlar; sekizinci yüzyılın başında Frank Prensi Mantel tarafından durduruluyorlar ve bu durduruş, Mantel'e, "Avrupa'nın Kurtarıcısı" ünvanını kazandırıyor. Ancak tarih perspektifiyle bakıldığında, rahatlamanın uzun sürmediğini görüyoruz; on birinci yüzyılın sonlarına doğru, Avrupa veya Roma, sığındığı, Küçük Asya'da, bu kez tarih sahnesine Selçuklu adıyla çıkmaya namzet, Türk akıncılarının baskısıyla karşılaşıyorlar, görkemli ve mağrur Roma İmparatoru'nun, Selçuk Prensi Alpaslan'ın atak okçularına esir düşmesinin Avrupa'da kıyamete yakın bir etki yarattığını, sonuçlarından çıkarabiliyoruz. Çünkü Alpaslan'ın Anadolu kapısını zorlamasından sadece yirmi beş yıl sonra, göğüslerine taktıkları haç nedeniyle "Haçlılar" olarak bilinen Avrupa'nın karşı akını başlıyor. Kuşkusuz, başka sosyal ve siyasal nedenlere de dayanan bu Haçlı Seferleri, pek çok tarihçiye göre iki yüzyıl sürüyor; ancak on dördüncü yüzyılın sonundaki Niğbolu'yu da gecikmiş bir "Haçlı Seferi" sayacak olursak, tam üç yüzyıldır. Böylece üç yüzyıllık, belli bir Doğu-Batı Savaşı'ndan söz edebiliyoruz. Böyle bir çatışmanın, Batı insanında, Doğu ile ilgili pek çok fikri sabite'ye ve hurafe'ye neden olabileceğini tahmin etmek hiç de zor sayılmamalıdır.

Haçlı Seferleri, Doğu'nun Batı'ya ilerleyişini durduramıyor; on beşinci yüzyıla geldiğimizde, İstanbul'u küçük bir ada olarak geride bırakan Doğulular, bu kez Osmanlı Türkleri olarak, çoktan Avrupa'ya yerleşmiş bulunuyorlar. Öyle görünüyor. Bu ilerleyiş içinde, İstanbul'un fethini daha çok sembolik değerde ele almak durumundayız; yürüyüşün durduğu yer, Viyana Kapısı'dır ve ikincisi, 1683 yılındadır, Osmanlı kuvvetleri açısından yüz kızartıcı bir bozgundur ve bunu izleyen 1699 tarihli Karlofça Barışı, Doğu için, yenilgi ve utanç döneminin başı olmaktadır. Bundan sonra sadece Osmanlı Türkleri için değil, bu arada komşu İran İmparatorluğu için de, sürekli küçülme, sürekli aşağılanma ve bunun sonucunda, sürekli, olarak güven kaybetme dönemi başlıyor. Artık Doğulu, en yiğiti dahil, her zaman başının bir yanı bir yana eğik adamdır.

Kolonyalizm ve emperyalizm çağı mı; Doğu'da insanın insanlığından da çıkarılışı tarihidir.

Artık Doğulu, kendine güvenini yitirmiş bir canlı'dır.

Belki de en önde olan, insanlığından ve özgüveninden en çok uzaklaşan'dır.

Avrupa'yı olduğu kadar kemalizmi anlamada bu kısa tarih analizinin önemli olduğunu düşünüyorum. Avrupa'yı anlamada, böyle bir çözümlemeyle olmasa da, bir başka yönden Doğu'nun baskın etkisine işaret edenler var; Filistin asıllı Amerikalı öğretim üyesi Edward Said, bunlardan birisidir ve Said, kolonyalist ve emperyalist zamanda Avrupa'nın davranışına bakarak, Doğu, ya da "Orient" imajını, doğrudan doğruya Batı'nın yarattığını söyleyecek kadar ileri gidiyor. Said'e göre, tümüyle gerçeklerden kopuk olmasa bile, aslında "Doğu", Batı'nın kendisini görmek için çizdiği, bir tür ters bir ayna'dır.(2) Avrupa, hem ezildiği ve hem de ezdiği süreçlerin etkisiyle, kendisini anlamak ve anlatmak için, Doğu imajında, bir "öteki" kimliğini yaratıyor.

Bu çözümleme, en azından benim için, Doğulu reformatörleri anlamada da, zengin ipuçları sağlıyor; yirminci yüzyılın başlarında, Çin'den başlayıp Bombay'dan geçerek Mısır'a kadar uzanan bir çizgide, bütün yenilikçilerde silinmez bir damga olarak, Avrupa karşisında bir eziklik ve kendi dünyasında bir güvensizlik sendromu görebiliyoruz. Osmanlı'nın son zamanında, Osmanlı şemsiyesi altında yaşayan Türk, Kürt, Arap ya da Ermeni bütün burjuva demokratlarda bu hastalığı net bir biçimde teşhis edebiliyoruz; Jön-Türkler ve bunların kırımlardan arkaya kalan ikinci ya da üçüncü takımı olan Anadolu kurtuluşçularında ise bu hastalığı yüksek düzeyde saptamak mümkündür.

Yalnız, bu kadar değil; kemalizmi kuran kadrolar, bu hastalığa yakalanmış olmakla birlikte başka etkilere de sahiptir ve bu nedenle tanınmaları daha karışık bir nitelik taşıyor. Kemalizmin kurucu kadrolarında, aşırı güvensizlikle aşırı güveni hep içiçe görüyoruz; bu öylesine baskın bir karakter çizgisi haline geliyor ki, bir yanıyla, "cihana bedel" edebi-

yatı ve diğer yanıyla, İstanbul'a her ayak basan Batılı film yıldızının ağzına, "erkeklerinizin ününü duydum" sözünü yapıştırabilmek için aşırı yaltaklanma örneğiyle de, bir güvensizlik-güven bulamacı olarak bugüne kadar kendisini sürdürebiliyor.

Jön-Türkler'in ve bunların üçüncü takımı olan kemalistlerin yirminci yüzyılın başında birdenbire büyük bir güven hücumuyla karşılaşmalarında en önemli etki, 1904 yılında başlayan, Rus-Japon Savaşı ve bunun hızlı gelişimidir. Bu savaş ve savaşın hemen başında, Rus donanmasının ve ordusunun bir yenilgiden diğerine koşması; Çin'de, İran'da ve Türkiye'de, belki yakın zamanda, Vietnam gerillalarının Amerikan ordularını yenmesinden çok daha büyük bir şaşkınlık ve sevinç yaratmıştır. Afrika yerlileri arasında bile dalgalanmalar yarattığı konusunda kayıtlar var, ancak, İran ve Türkiye'deki etki her türlü tahminin üstündedir; çünkü, tam iki yüzyıldır, bu iki onurlu görkemli imparatorluğu, Hemingway'ın balığına çeviren ve üstelik aşağılayan bu Rus İmparatorluğu'nu o zamana kadar adı duyulmamış ve üstelik hıristiyan olmayan bir kavmin rezil etmesi, Türkler ve İraniler'de hem bir tür kendi zaferleri duygusunu yaratmış ve hem de Batı'nın yenilebileceği yolunda kıvılcımlar çakmasına yol açmıştır. Doğuluların çoğu, Japonya'nın Rusya'yı perişan etmesini, Doğu'nun Batı'yı yenmesi olarak algılamışlardır. Doğu'lunun derininde de bir Doğu-Batı Savaşı duygusu bulunduğu kesindir.

İran, Türk ve Çin burjuva devrimlerini, bu algılamaya ve kazanılan güven duygusuna bağlama durumundayız; ancak bunun için başta Lenin'inki olmak üzere Sovyet çözümlemelerinde bir değişiklik yapma zorunluluğunu duyuyoruz. Lenin ve Lenin'e bağlı olarak Sovyet edebiyatı, adlarını kaydettiğim, Doğu'nun büyük burjuva demokratik devrimlerini, 1905 Rusya burjuva devrimine bağlama eğiliminde oldular; şimdi benim bu çözümlemem çerçevesinde, Rusya Devrimi'ni de, bir başlangıç değil, aynı etkinin sonuçlarından birisi sayma daha doğrudur. İmparatorluk halkları, dış başarısızlıklara çok duyarlıdırlar; Japonya'nın Rus Çarlığı'nın onurunu kırmasıyla birlikte, ilk patlamanın Rusya'da olması ve bunun da, diğer ülkelerde ek yansımalar yapması, daha mantıklıdır. 1905 Rusya Şubat Devrimi'ni, Doğu kavimlerini sürekli zillete garkeden eden Rus Çarı'nın iki yıldan az bir zamanda ikinci kez yenilmesi olarak anlamak yerindedir; böyle bir anlayıştan, İran, Türkiye ve Çin'deki devrimci demokratların ayaklanmalarının kavranmasına mesafe çok kısadır.

Bu kadar değil; kim ne derse desin, Türk bağımsızlık savaşının sonuçları, başta hep yenilen ordularda subaylık yaparak büyüyen üç orgeneral, Mustafa Kemal, İsmet ve Fevzi olmak üzere Kurtuluş'un yöneticileri için, belki de mucize'den öte bir sonuçtur. Unutulmayacağını sanıyorum; mücadele, eline bir cetvel alıp haritaları küçük küçük devletlere bölen, özel yaşamında gerçekten alık Amerikan Cumhurbaşkanı Wilson'dan "manda" dilenmesiyle başlamıştır ve pek çok kez belgeleriyle gösterdiğim gibi, Kemal Paşa dahil, manda koparmayı "kurtuluş" saymayan lider yoktur. Ancak beni daha önce okumuş olanlardan özür dileyerek tekrarlıyorum; şimdi daha açık olarak yazdığım bu eziklik ve güvensizlik sendromu içinde, yirminci yüzyılın başındaki ilericilerin manda istemeyi kurtuluş görmelerini anlayışla karşılayabiliyorum. Diğer taraftan, daha sonraki sosyalist-devrimci kuşakların, bu mücadele sırasında, emekçi katmanların tasfiye edilmesinin ve daha sonra da, cumhuriyetin bir amerikancı sermaye diktatoryasına dönüşmesinin bilincine vardıklarında, kurtuluş mücadelesine yabancılaşmaları ve eleştirmeleri de, aynı ölçüde, anlaşılabilir bir durumdur; yalnız, bu mücadelenin ve kısa zamanda elde edilen başarıların, yönetenlerinde, büyük bir güven seli yaratması da, sosyopsikolojik açıdan, kaçınılmazdır.

Kurtuluş mücadelesinin, kısa sayılacak bir zaman aralığında ve parmakla sayılı cephe savaşlarından sonra, beklenenden çok daha geniş bir coğrafyada siyasal otoritesini kurmasında, Kemal Paşa'nın vesvesenin sınırında aşırı temkinli önderliği kadar, emperyalistlere, egemenlik alanına, bolşevik virüsünü ve Sovyetler'e de, emperyalist asker ve üsleri sokmayacağı yollu güvence vermeyi bir politika bilmesinin de rolü büyüktür.

Kurtuluş mücadelesinin, kısa sayılacak bir zaman aralığında ve parmakla sayılı cephe savaşlarından sonra, beklenenden çok daha geniş bir coğrafyada siyasal otoritesini kurmasında, Kemal Paşa'nın

vesvesenin sınırında aşırı temkinli önderliği kadar, emperyalistlere, egemenlik alanına, bolşevik virüsünü ve Sovyetler'e de, emperyalist asker ve üsleri sokmayacağı yollu güvence vermeyi bir politika bilmesinin de rolü büyüktür. Bu politika, kemalist denemelere, Sovyet yazınında cömertçe ve Batı dışişleri bakanlıklarında ise yeterli ölçüde övgü kazandırmıştır; böylece, kemalizmin kendisini, olduğundan daha fazla önemsemesinin kapıları açılmış olmaktadır.

Böylece, Cumhuriyet'in kurucu kadrolarının psikolojisi için önemli bir anahtar elde ettiğimizi düşünüyorum; büyük bir güvensizlik uçurumunun üstüne atılmış güven köprülerinden ibarettir. Bu psikoloji, bütün kemalist program ve düzenlemelere yansıyor; hepsinde güven, itici güvensizlik hapının üzerindeki ince şokola tabakasıdır. Yalnız bu olgu psikolojik düzlemden eylem programına geçerken, bu geçişin gerektirdiği transformasyonu da gösteriyor; psikolojik düzlemde güvensizlik olan eylem programında tereddüt'tür. Kemalizmin her programı başlı başına bir tereddüt'tür; bu, yamalı ve kararsız olma anlamına da geliyor.

Kemalizmin zaman zaman kendisini, Batı ile Doğu arasında bir köprü olarak sunmak istemesi ve köprü olmaya pek büyük değerler yüklemesi de, bu çözümleme ile tutarlıdır. Çünkü eğer köprü'yü "kişiliksiz bir yol" olarak tanımlamayacaksak, peki nasıl tanımlarız; köprü, her zaman tereddüt ve yönsüzlük telkin ediyor. Sadece kemalist Türkler değil, komşu rızaist İraniler de köprü olma iddasındadır; bu iddaların hepsinde Batı karşısında derin ezikliğin etkilerini görmek durumundayız.

Peki bu anahtar, gerçekten önemli mi ve benim sandığım kadar bir açıcı güce sahip mi, şimdi kemalizmin en zorlu ve en tartışmalı iki alanını ele alarak bu soruyu tartışmak istiyorum. Bu alanlardan birisi, beklenebeceği gibi, laisizim alanıdır; burada sorulması gereken soru da, kemalizmin laik bir programı olup olmadığı ve varsa, ne ölçüde laik olduğudur. Bir cevap ararken, pratikten çıkarılabilecek iki argümana hemen işaret edebilecek durumdayım; Cumhuriyet Türkiyesi'nde yönetenlerin iki kez büyük bir laisizm kaygısına kapıldıklarını ve bunu önemli politik manevralara çevirebildiklerini görüyoruz. Bunlardan birisi, 1925 ve ikincisi, 1996 yılından sonradır; ancak aradan altmış yıl geçmesine karşın, Türk yönetenlerinin bu iki laisizm gerginliğinin aslında tek nedenli olduğunu saptayabilecek durumdayız. Birincisi, nakşibendi Şeyh Sait'in Kürt ayaklanmasından ve diğeri nakşibendi Necmettin Hoca'nın iktidarın tamamını istediği konusunda ciddi işaretler vermesinden sonradır; her ikisinde de rejim, camilerde ve tarikatlarda büyüyen bir tehditle karşılaştığı değerlendirmesini yapıyor. Her ikisinde de, amacını, laisizmden daha çok, kendisini tehdit eden bu iktidar odaklarını kontrol altına almakla sınırlandırıyor. Kemalizmin, bu iki büyük laisizm kaygısında da, insan aklını özgürleşme anlamında bir laisizm programından çok, kontrolden çıkan tarikatları eski politik sisteme bağlayabilmek için, okullara ve camilere hakim olma kaygısı esas'tır.

Çok açık olarak söylenebilecek şudur; Türkiye'de henüz, laisizmin, politik değil bir felsefi program olduğu düşüncesi, hiçbir zaman, yönetenlerin aklına doğmamıştır. Türkiye solunun çok büyük bir bölümü de, laisizmin, aklın özgürce hareket etmesinin önündeki engelleri kaldırma programı olduğunu görmekten uzaktır; "tarikatlara özgürlük" istemenin, aklı örümcek ağıyla işlemez hale getirmek demek olduğunu anlayamayan "solcu" çoktur. Bunlar, ister islamik ister katolik ya da musevi olsun, aşırı dinselliğin insanlığı bir yeni Orta Çağ'a çekmek olduğunu ve benim çok önce "Quo Vadimus" (3) çalışmamla haber verdiğim gibi insanlığın bir yeni Orta Çağ'a girdiğini farkedemeyen Orta Çağ yaratıklarıdır; bu incelemeyi yazdığım bu haftada, Paris'in, dünyanın her yanından, en gerici papa ile dünya katolik gününü kutlamak için gelen, bu dünyanın en yobaz adamını, "Jean Paul, nous vous aimons" çığlıklarına boğan, dört yüz bin "genç" Orta Çağlı tarafından zaptedilmesi bile bunlar için uyarıcı olamamaktadır. İnsan aklını, uzun yolda taş yemiş bir otombil camına benzetmede, isevi, musevi ve muhammedi yobazlar arasında bir ayrım yapılamayacağını, henüz "aydın" sözcüğünün anlamını bilmeyen Türkiye'nin ezik solcularına anlatmak pek zordur; ancak, bunları solcu ve aydın saymamak, en doğru ve en kestirme yol'dur.

Bunları kaydediyorum, bununla birlikte önemsemiyorum; çünkü, benim, Türkiye'de laisizm programının, cumhuriyet tarihinin herhangi bir kesitinde ciddiyetle uygulandığından ciddi ölçüde kuşku duymam için başka nedenlerim var. Bunlardan birisi, bizim kendimizi laik saymamız ve buna karşı pek çok komşu arap ülkesini ise laik saymamamızla ilgilidir; acaba haklı mıyız, bunu sormamız için haklı gerekçeler bulabiliyoruz. Bir: Butros Gali artık biliniyor ve Mısırlıdır, hıristiyandır ve son olarak Birleşmiş Milletler genel sekreterliği yapmıştır. Fakat Butros Gali, bundan önce de, Mısır'da bakanlık

yapmıştır ve babası veya dedesi ise başbakanlık görevinde bulunmuştur. Bütün bunlar, bu sözde "laik olmayan" Mısır'da gerçekleşiyor; peki cumhuriyet tarihinde, bir hıristiyanın bakanlık yaptığı Türkiye'de görülmüş müdür? İki: Baas, Suriye ve Irak'ta iktidardadır ve Baas'ın önde gelen kurucusu hıristiyan Mişel Eflak'tır. Kurucusu hıristiyan olan bir partiyi cumhuriyet Türkiyesi'nde iktidarda düşünmenin imkanı var mıdır? Üç: Şu anda bile Saddam'ın yardımcılarından birisi hıristiyandır ve Suriye ordusunda ermeni subay ve er pekçoktur.

Bunları, Türkiye'de düşünmek mümkün müdür? Bir yabancının ölüsü bulunduğunda hemen erkeklik organını inceleyerek sünnetine bakmayı usul haline getiren ülke bizimki değil mi? Bizim, isimlerini saydığım Arap ülkelerinden daha laik olduğumuz konusunda, kendimizi, ikna etmemiz zorunluluğu ortaya çıkıyor.

Diğer taraftan, cumhuriyet'in ve kemalizmin laisizmini tartışırken beni en çok meşgul eden konulardan birisi, Maraş, Antep ve Urfa'nın durumudur. Bu üç ilimizi, cumhuriyet tartışmaları nedeniyle, sık sık andığım ve önplana çıkardığım, okuyucularım tarafından biliniyor; yine okuyucularımdan özür dileyerek bu üç ilimizin tartışmalara getirdiği yeni boyutları özetlemek istiyorum. Bir: Daha Kemal Paşa, kurtuluş mücadelesinde, aktif rol almadan buralarda bir halk direnişi ve savaşı yaşanıyor. İki: Bu üç ilimizin, kurtuluş mücadelesine katkıları, Kemal Paşa sonrası yıllarda kabul ediliyor ve bunlara, "kahraman", "gazi" ve "şanlı" ünvanları veriliyor; bu da biliniyor. Üç: Aynı ölçüde bilinmeyen veya pek az bilinen, benim ısrarla vurguladığım bir nokta ise, kurtuluş mücadelesine kadar bu üç ilimizin önemli ölçüde ermeni yurdu olduğudur. Halk mücadelesinde, ermeni zenginlerinin mallarına el koyma hırsı ve ermenilerin, Fransız üniformasıyla ortaya çıkmalarının rolü ayrıca önemlidir. Bütün bunlar hatırlatmalardır ve bir hatırlatma daha ekleyebiliyorum. Dört: Ancak başta Maraş, sonra Urfa, artan ölçüde Antep, şimdi Türkiye gericiliğinin tahkim edilmiş kaleleri durumundadırlar; bu üç il, şeriat ve şer tarlaları durumundadırlar. Daha da önemlisi, buraların, şeriat kuvvetlerine teslimi, hem Refah'tan önce başlıyor ve hem de hükümetleri aşıyor; bir tür, cumhuriyetin "devlet politikası" niteliği taşıyor.

Daha açık söyleyebilir miyim? "Kemalist" cumhuriyet, başlangıcında Türk unsurlar eksikli olan bu illeri, kemalistleştirmeyi değil, yobazlaştırmayı tercih etmiştir ve bunu, partiler üstü ve hükümetler dışı bir politika bilmiştir. Bu saptamam doğru mudur; eğer doğruysa kemalizm açısından son derece ciddi uzantılara sahip olduğu kesindir. Ben doğru olduğunu sanıyorum ve bunu kemalizmin aşırı güvensizliği olarak yorumluyorum; kemalizm, korumak durumunda olduğu hiçbir yer veya kurumu, kemalizme bırakamıyor. Demek oluyor, kemalizm, kendisine aşırı güvensiz ve tereddütlerle dolu bir program'dır.

Türkoloji'nin bir İngiliz ve kürdoloji'nin bir Rus keşfi olduğu yolundaki saptamam, bizlere, hem türkolojiyi ve hem de kürdolojiyi içindeki emperyalist yanlışlık, tahrifat ve abartmalardan temizleme konusunda büyük sorumluluklar yüklüyor. Ne yazık, bizler henüz, sorumuluklarımıza layık olmaktan çok uzak bir noktadayız.

Şimdi asıl daha önemli bir noktaya geliyorum; kemalizmin çok eleştirilen "güneş dil teorisi" ve "tarih savı" denemelerini, yeni bir ışıkla yeniden değerlendirmek istiyorum. Bazılarına göre büyük "günah" sayılan bu kemalist arayışları ele alırken kendi tutumumu net olarak ortaya koymayı yararlı görüyorum; bir kez ben bu tür arayışları çok "büyük günah" sayma eğiliminde hiç olmadım. Bunun iki örneğini hemen kaydedebilecek durumdayım; Batı gericiliği, otuzlu yıllarda, Sovyet genetikçi Trofim Denisoviç Lysenko'nun, genetik determinizmin dışına çıkma denemelerini, daha sonraki yıllarda sosyalizm adına büyük bir "günah keçisi" haline getirmişti, hatırlandığını sanıyorum, ben bu tür arayışlara sempatiyle bakıyorum ve bilimsel bir iradeciliği, nerede görürsem, sevgiyle yazıyorum. Beş yıllık planları başarıyla uygulamış, güven kazanmış, Sovyet insanının toplumsal gücün sınırlarını araştırması olarak sayıyorum. Aynı biçimde, Kürtlüğün Rönesansı'nda dostumuz Cemşid Bender'in, tarihin bütün ayrıntılarını Kürtlüğe indirgeme yolundaki aşırı ancak sevimli çıkışlarını da sempatiyle karşılıyorum; denemedir ve yer yer çubuğun tersine bükülmesinde haklı akıl vardır. İşte böyle bir zihinsel serüvenci çizgimle ve yakınımızda Kürt Cephesi'nde daha ölçü dışı çıkışların yapıldığı bir zaman-

da, kemalizmde bulunan bu iki aşırılığı, çok daha kısa ve çok daha bilimsel olarak, ayrıca mümkün olan en yüksek soğukkanlılıkla, ele almanın zamanın geldiğini düşünüyorum. Bu, bir anlamda, kemalizmin dostuyla da düşmanıyla da, bilimsel bir hesaplaşmadır.

Kısa ömürlü kemalist dil savı, aslında son derece basittir ve bütün dillerin kaynağında Türkçe'nin olduğu iddiasından ibarettir. Kemalist yazında bu sav, sadece bir iddia olarak kalmıştır ve kanıt olarak da bazı yabancı dilbilimcilerin, önemli ölçüde değiştirilmiş saptamaları ile yetinilmiştir. Otuzlu yılların başında alevlenmiş bu dil savı, çok kısa bir zamanda, doğal bir ölüme terkedilmiştir; kemalistler de savunmayı bırakmışlar, sözü edildiğinde gülümsemekle yetinmişler ve karşıtları ise sürekli olarak, kemalist dil savını bir aşırılık olarak kemalizmin başına kakmışlardır. Özet, budur ve şimdi ben bunu tartışmaya açıyorum.

Şu soru sorulabilir; kemalist dil savı gerçekten bir bilim dışı aşırılık mıdır ve gerçekle hiç bağı yok mu ve de varsa nerede gerçeklikten kopuyor? Bu soruya verebileceğim cevap, kemalist dil savının gerçekle bağı olduğu ve bazı marangozluk işlemlerinden sonra, önemli ölçüde savunalabileceğidir.

Bu paradoksun çözümü, Boğazköy Kazıları'nda ve insanlığın hitit denilen etice'yi keşfindedir; burada en önemli nokta, insanlığın, Tevrat'ta "Hatti" olarak geçen ve bizim "Eti" olarak dilimize aldığımız, bu büyük imparatorluğun keşfinin Osmanlı'nın son utanç dönemi ile Cumhuriyet'in kuruluş yıllarına rastlamasıdır. Daha net olarak söylenebilecek olan şudur; Alman Doğu Derneği'nin Osmanlı Yönetimi'nden Boğazköy'de kazı imtiyazı aldığı 1906 yılından, bütün tabletlerin okunduğu ve "Hatti" bilmecesinin çözüldüğü, 1933 yılına kadar, bilim dünyasından çıkan gazete okuyucusu insana kadar yayılan büyük bir heyecan dalgasının yayıldığını biliyoruz. İnsanlık, o zamana kadar, Dicle ve Fırat'ın yaptığı Mezopotomya ve Nil Deltası'nın dışında bir başka uygarlık beşiği bilmiyordu ve şimdi yine iki nehir arasında, Anadolu'nun rüzgarlı ve verimli vadilerinde, yepyeni bir uygarlık bulunuyordu; bu bulgu hala heyecan vericidir, ancak her keşfin ilk heyacanı mutlaka abartılıdır. Uygarlık ayrı, bir büyük keşif de, eti halkının hem aynı zamanda pek çok dili kullandıkları, sonradan buraya gelen hitit dilinin ise kesin hint-avrupa ailesinden olduğudur; eğer hint-avrupa ise, bütün dillerin anası olmasa bile, bütün avrupa dilleriyle aynı aileden olduğu kesindir. Anadolu kurtuluşçuları, yazgılarını henüz bilmezken, gençliklerinde, büyük bir zillet içinde büyürken, Anadolu'da büyük bir uygarlık, dil biliminde "ana" olmadığı için, bütün dillerin anası olmasa bile, Avrupa'nın bütün dillerinin indirgenebileceği bir dilin haberlerini alıyorlardı ve yirmili yıllarda, Anadolu'nun yeni egemenleri oldukları zaman da, düğümün çözüldüğünü görüyorlardı.

Anadolu'nun eti toprağı olduğu ve bugünkü Avrupalılarla aynı aileden gelen bir dilin konuşulduğunun keşfedilmesinin, hep yenik, ezik, Türklükleri az gelişmiş veya hiç gelişmemiş, beklentileri aşan bir kurtuluş mücadelesinden geçen, kurucu kadrolar üzerindeki rahatlatıcı etkisini tahmin etmek zor olmamalıdır; Malatya'nın adının Milid, Maraş'ın adının Marqasi, Adana'nın adının Adana olarak hitit'den geldiğini, "adanalı" olarak eti toprağında adanawanai dendiğini bilmek, bir tür yeni bir dünyaya açılımdır. Bu açılımın bir boyutunu anlatabilmek için, sanskritçe ile Avrupa dilleri arasında paralellikler bulunmasının, Fransız ve Alman bilimi üzerindeki zıt etkisini hatırlatmak durumundayım; karşılaştırmalı lengüistik, Fransa'da hiç gelişmezken Almanya bunun merkezi olabilmiştir. Anlaşılabilir bir nedeni var; Fransızlar dilleriyle övünüyor ve bütün dilleri küçümsüyordu, halbuki sanskritçe ile akrabalığın bulunması, Almanca'nın da Fransızca ile aynı aileden geldiğini gösteriyordu ve Almancayı da, Fransızca ile aynı başlangıç merdivenine oturtarak, bir aşağılık kompleksinden kurtarıyordu. Bu benzetmenin ışığında, Eti uygarlığının keşfinin ise, Anadolu kurtuluşçuları için bir başka "kurtuluş" olduğunu görebiliyoruz; Yunani'ler karşısında, Anadolu, önce bir eşitlik ve hatta tarih açısından bir öncelik kazanıyordu, uygarlık ve dil merkezi, Atina'dan Anadolu'nun ortasına kayıyordu. Sarılmanın bir nedenini de burada aramalıyız.

Şimdi, "güneş dil savı" denemelerinde yanlış ile doğru'yu birbirinden ayıracak durumdayız; eğer bu denemede, "Türk" sözcüğünü çıkarıp yerine "Anadolu" sözcüğünü koyacak olursak, vülger anlatımdaki bazı aşırılıklar bir yana, özünde bir yanlışlık göremiyoruz. Eğer "Türk" olmaktan hiçbir eziklik duymadan, "ben Anadoluluyum" diyebiliyorsak, "anadolu" sözcüğünün de ufukta ilk beliren ve bu nedenle güneşin doğuşu anlamında elence olduğunu unutmama koşuluyla, bu dil denemesinin son derece masum olduğu sonucuna varabiliyoruz.

Kemalist tarih savı'na geliyorum, ancak, benim burada asıl üzerinde durduğum, çözümleme açısından önemli olan, savların kendisinden daha çok, ilk kurtuluşçu kadroların "Türklük" ile "Anadoluluk"

arasında bir tereddüt yaşadıklarını gösterebilmektir. Bu nedenle diğer araştırıcıları, yirmili yılların sonları ve otuzlu yıllardaki entellektüel hareketimizi bir de bu tereddüt açısından incelemeye davet ediyorum; benim sahip olduğum, ip uçları, yönetici aydın kadrolar arasında bir "anadolucu grubu" olduğu yönündedir.

Kemalizmin tarih deneme ve aşırılıklarına gelince, burada işimiz daha kolay görünüyor ve bu kolaylığın hatırı için, benim, zaman zaman "Mr. Sumer" olarak da bilinen, yahudi kökenli, Ukrayna doğumlu, Amerikalı bilim adamı Samual Noah Kramer'i hatırlatmam gereklidir. Profesör Kramer, sumerolojide kurucu bilim adamlardan birisi olmasa bile, başta İstanbul müzelerinde saklanan çivi yazılarını yıllar yılı okuyarak, bu büyük Anadolu-Mezopotamya uygarlığı hakkında çok açıklayıcı çalışmalar yapan son derece mütevazi bir bilim adamıdır; "Tarih Sumer'de Başlar", Profesör Kramer'in kitabının adıdır ve yakın zamanlarda, Muazzez İlmiye Çığ tarafından çok tatlı bir Türkçe ile dilimize kazandırılan bu çalışma benim Macar Ligeti'nin "Bilinmeyen İç Asya" kitabı gibi okumaya doyamadığım kitaplardan birisidir. [5] Burada işaret edilmesi gereken bir nokta, "tarih sumer'de başlar" sözünün, Kramer ile beraber çivi yazısı okumuş çevirmen Muazzez İlmiye Hanım'a değil, yazarına ait olduğudur; İngilizcesi, "History Begins at Sumer" olan bu kitap, Fransazca'ya aynı anlamda, "l'Histoire commence a Sumer" olarak çevrilmiştir. Demek, tarihin sumer'lerde başladığı, Türkler tarafından uydurulmuş bir söz olmaktan uzaktır; bunu, bilim dünyasının bir icadı saymak durumundayız.

Sadece Anadolulu olmak değil, aynı zamanda Büyük İskender'in, Roma'nın ve Osmanlı uygarlığının mirasına sahip çıkarak, bu bölgeden olduğumuzu söyleyerek, Türklüğümden hiçbir eziklik duymadan, dilimi güzel konuşmaktan büyük bir sevinç duyarak, bölgelilik bilinciyle, dünya tarihimizi bölgemizden başlatmada hiçbir yanlış göremiyorum.

Eklenecek iki nokta kalıyor, birincisi saptama ve ikincisi soru'dur. Birinci nokta şudur; sumer araştırmacıları, Batılılar tarafından yapılan bir Osmanlı alan çalışmasıdır, ilk kazıların ve buluntuların, o zamanlar Osmanlı toprağı olan Suriye ve Irak'ta yapıldığını biliyoruz. Daha çok on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında başlıyor ve bulgular, Osmanlı'nın yıkılışına doğru açılıyor ve heyacan kazanıyor. Osmanlı'nın son ve Cumhuriyet'in ilk aydın kuşağından meraklı olanların, "Gılgamış" Destanı'nı da içine alan bu uygarlığın açılımından haberdar olduklarını düşünmek durumundayız.

Soru da bir bilimsel saptamaya dayanıyor, bütün sumerologlar, bu büyük uygarlık kurucularının, Mezopotomya'ya dışardan geldiklerini kabul etmekle birlikte, nereden geldiklerini bilemiyorlar; dolayısıyla hangi kavimden oldukları da bir soru'dur. [6] Bu soruya bir zamanlar verilen ve sonradan terkedilen cevaplardan birisi, konunun ilk araştırıcılarından Sir H.C. Rawlison'a aittir; Rawlison, uzun yüzlü ve uzun sakallı sumerlerin Asya'dan gelmiş, Türk kavminden insanlar olabileceğini ileri sürüyordu. Rawlison, buna kanıt olarak, sumer dilinin bitişimli dillerden olduğunu saptıyor ve Türkçe'nin bu yapıda dillerin en gelişmiş bir örneği olmasına dayanıyordu.

Türkçe'nin bitişimli dillerden ve bu dil türünün belki de en mükemmel örneği olduğundan dilbilimciler hiç kuşku duymuyorlar; [7] böyle dilleri, diğerlerinden ayırt etmek ise çok kolaydır. Şöyle gösterebilirim, "yemek", İngilizce "eat" ve Fransızca "manger" sözcükleriyle ifade ediliyor; "yedirmek" ise, İngilizce'de "make eat" ve Fransızca'da "faire manger" olarak anlatılabiliyor, ancak bunun yerine, Türkçe'de olduğu gibi, sözcüğün içine "-dir" morfem'i bitiştirerek yeni bir anlam elde etmek, bu tür dillerin özelliğidir. İngilizce'de zor olan, Fransızca'da ancak "faire faire manger" olarak söylenebilecek bir anlam, Türkçe'de "ye-dir-t-mek" örneğinde olduğu gibi bir "-t" morfemi ile sağlanıyor. Sumerce'nin de bitişimli bir yapıya sahip olması, bundan yüz elli yıl kadar öncesinden başlayarak, bu büyük uygarlığın sahiplerinin Türk olabileceği savlarının ortaya atılmasına yol açabiliyordu.

Zayıf bir iddiadır; çünkü, artık diller ile kavimler ve uluslar arasında birebir ilişki kurma, aksine pek çok örnek nedeniyle, oldukça çürümüştür. Bir Alman kavmi olan Frank'lar, bugünkü Fransa'ya gelip isimlerini vermeden önce konuşulan selt'çenin, Latince kelt'çe, Büyük Britanya'da Galler'de de konuşulmasına, Wales deniyor, Osmanlı'daki Wlah'ların,

biz "Eflak" olarak biliyoruz, aynı dili konuşmalarına ve hatta Ankara adının, bu dilden "ankr", demir atma anlamından geldiğini ileri sürülmesine karşın, Ankara'nın İran dillerinde "angur", üzüm, sözcüğünden gelmesi de mümkündür, bunların hangi milletten olduğunu ve aynı olup olmadığını bilemiyoruz. Bu ayrı, Türkçe'deki kadar mükemmel olmasa bile bitişimli diller çoktur ve Amerika'daki kızılderili dillerin bir bölümü de bu türdendir. Bugün ise, sumer'lerin Türklerden geldiği yollu bir ciddi iddia yoktur; bu geride kalmıştır. İddia terk edildiği zamanda bile, Türk tarih tezinin dayanağı yapılması, kuşkusuz, ayıplanacak bir durumdur.

Ama yine de yapılıyor, bilimsellik düzeyinin düşük olduğu yerlerde görüyoruz; bizim Kürtlerimiz de yapıyorlar ve Kürtler'le med'lerin aynı olduğunu tekrarlayıp duruyorlar. Bunu, Kürdoloji'nin kurucusu, bilim adamı olmadan önce Rus Çarlığı memuru ve asıl önemlisi bir dilbilimcisi olmayan Minorskiy bir kez ileri sürdü ve sonra, yanlış olduğunu kabul ederek geri aldı; Kürtlerimiz geri almıyorlar. Bir yanlışı yayıyorlar ve bu ise, benim bir başka saptamamı, ön plana getiriyor. Türkoloji'nin bir İngiliz ve kürdoloji'nin bir Rus keşfi olduğu yolundaki saptamam, bizlere, hem türkolojiyi ve hem de kürdolojiyi içindeki emperyalist yanlışlık, tahrifat ve abartmalardan temizleme konusunda büyük sorumluluklar yüklüyor. Ne yazık, bizler henüz, sorumluluklarımıza layık olmaktan çok uzak bir noktadayız.

Biz de yapıyoruz; bir yanıyla hem sumer'leri ve hem de eti'leri asimile etmiş durumdayız. Devletçiliğin sıcak zamanlarında, şimdi satışa çıkartılan büyük sanayi komplekslerine, "sumer-bank" ve "eti-bank" adlarını vermemizin ötesinde, bunları isim olarak da kullanıyoruz. Rastlantı değil, gayreti imkanlarından fazla olan dil emekçisi Püsküllüoğlu'nun "Çocuk Adları Sözlüğü", "eti" ve "sumer" sözcüklerini Türk çocuklarının ismi olarak veriyor. Püsküllüoğlu, "eti" için, "Anadolu'da büyük bir uygarlık kurmuş Orta Asyalı bir ulus" derken, imanlı bir kemalist olarak, "sumer" için, Mezopotamya'da milattan önce dört bin yılında "devlet kuran bir Türk kavmi" demekten kendisini alamıyor. (8) Çok ilginç, Püsküllüoğlu'nun bu sözlüğü, bir başka açıdan denediğimde, bana güven veriyor; çünkü, hem "cem" ve hem de, "murat" sözcükleri, Türk çocuklarına isim olarak burada yer almıyor. "Cem" isminin öyküsünü bir başka incelememde kaydetmiştim; "murat" ise, Arapça sözcükten gelmekle birlikte, pek çok arap çocuk isimleri sözlüğünde yer almıyor ve buna karşın ermeni çocuk isimleri sözlüğünde önemli bir yer tutuyor. (9) İsimlerin söylenişine gelince, biz Türkler, başka dillerden aldığımız sözcükleri kullanırken, Farsça'dan aldığımız, "guldan" ya da "gulşan", her ikisi de, çiçek demek olan "gul" sözcüğü ile içinde bulunulan yeri gösteren "-dan" veya "-şan" eklerinden oluşan ve tam karşılığı çiçek bahçesi demek olan, bu iki ismi, "gülden" ve "gülşen" yapmamız gibi, Hatti'yi, Almanlar gibi önce "Ati" yapıyor ve sonra ağzına uygun Eti'ye ve Sumer'i de, tıpkı gul'da görüldüğü üzere Sümer'e çeviriyoruz. Böylece de Sumer'de başlayan tarihi, Türkler ile başlatmış oluyoruz.

Bütün bunlar çok mu yanlış; önce saptamamız gereken nokta, bir kez isimlerde kalıcılık hariç, şimdi tarihi kendimizden başlatmayı bırakmış olmamızdır. Ben, bunu bırakmak yerine, Türk'lüğü bu kadar ön plana çıkarmayı bırakmış olmayı tercih ederdim ve hala da tercih ediyorum. Şunu da söyleyebiliyorum; sadece Anadolulu olmak değil, aynı zamanda Büyük İskender'in, Roma'nın ve Osmanlı uygarlığının mirasına sahip çıkarak, bu bölgeden olduğumuzu söyleyerek, Türklüğümden hiçbir eziklik duymadan, dilimi güzel konuşmaktan büyük bir sevinç duyarak, bölgelilik bilinciyle, dünya tarihimizi bölgemizden başlatmada hiçbir yanlış göremiyorum. Doğru'dur, yalnız kemalist poropagandistler, önemli bir bilimsel gevşeklikle, bir tereddüt sürecinden geçerek, haklı olarak savunabilir olanı bırakıp, haksız olarak bile savunalamayacak bir konumu seçmişlerdir.

Kuşkusuz burada kullandığım sözcük, "tereddüt", bu seçimin beraberinde getirdiği ve yaşanan acıları anlatmaktan çok uzaktır ve bu açıdan bakılırsa, çekilen zahmetlerle bir tür alay bile sayılabilir. Böyle bir niyetim olmadığının kolaylıkla kabul edileceğini biliyorum; ancak bu sözcüğü seçmemin daha başka nedenleri de bulunmaktadır. Birincisi, Türkiye Cumhuriyeti, bir yanıyla, Kürdistan Savaşı'nın acıları ve diğer yanıyla, ekonomik midesinden gelen emperyalist sancılarla yeni bir tereddütlü döneme giriyor; bunu olumlu yönde bir gelişme sayıyorum. Burada aklımda olan, Türk Kuvvetleri'nin son kez, Kuzey Irak'a girişi sırasında yapılan açıklamalardır; önce Genelkurmay Başkanlığı bu çok kapsamlı operasyonuna, uluslararası hukuktan bir gerekçe ararken, Kuzey Irak'taki "Kürdistan Demokrat Parti" lideri Mesut Barzani'nin davetini seçmiştir. Bu önemlidir; gerçi, Kürt de olsa, Türk Ordusu'nun bir aşiret liderini muhatap alarak böylesine büyük bir askeri harekete kalkması, her türlü görkem iddialarıyla çelişiyorsa da, bu seçişte

ve ısrarla, Türk Devleti, resmen, "Kürdistan" sözcüğünü ve Kürtler'in varlığını kabul etmiş olmaktadır.

Dikkatlerden kaçan bu noktayı benim fark etmemin ve bunun önemini belirtmemin, belki de çok kişisel bir nedeni var; ben şu anda, Türkiye'de, sadece ve sadece "kürdistan" sözcüğünü yazıda kullandığım için ve başkası da bulunamayınca, şu anda Türkiye Barolar Birliği Başkanı, pek demokrat Profesör Eralp Özgen'in "kürdistan sözcüğünü söylemek suçtur" diyen bilirkişi raporuyla hapse mahkum durumdayım. Dava, Avrupa Mahkemesi gündemindedir ve ben de, bu önemli doktrin değişikliğine dayanarak bir tashih-i karar istemi hazırlamak üzereyim; ancak durum budur ve üstelik aynı yerde ve aynı sözden dolayı ikinci bir ceza temyiz'dedir, ben de bu hükümleri yatmak için dönüş hazırlığı yapıyorum. Belki de bu nedenle, şimdi ve her gün bütün devlet erkanının telaffuz ettiği bir sözcüğü önceden yazmaktan dolayı iki hapis hükmünü çekmeye hazırlanırken, bu hazırlığın dayanılabilir ağırlığıyla, pratik kemalizmde, de facto değişikliklerden sonra bir de de jure transformasyona kapı açan bu yeni tereddütü görebiliyorum.

Pek acı yüklü bir süreci "tereddüt" gibi son derece hafif bir sözcükle anlatmayı seçmemin bir nedeni de, aşırı eziklik ve güvensizlikten sonra belli başarı kıvılcımlarının çakmasıyla, Türkiye'de kemalizm olarak fışkıran olgunun, Doğulu pek çok kavimde de gözlenebilmesidir; komşu İran bunun tipik örneğidir. Daha önceki bazı incelemelerimde, Türkiye'de kemalizmin gelişmesiyle, İran'da rızaizm diyebileceğimiz reformasyon hareketleri arasında paralelliklere işaret ettiğimi sanıyorum; paralellikler öylesine güçlü ki, zaman zaman ben, hangisinin hangisine modellik ettiğinde bile kuşkuya düşüyorum. Bir: Yirmili yıllarda, sanıldığının aksine, bir değil iki Türk dinastisi tarihe karışıyor; muhafız alay komutanı Rıza Han'ın devirdiği Kaçar Hanedanı, bugün Anadolu'da her yerde görülen "kaçar" soyadlılarını da içine alan bir Türk aşiretidir. İki: Mustafa Kemal'in devirmek değil tahta geçmek istediği yollu bazı rivayetler mevcuttur; Albay Rıza'nın Kemal Paşa'dan hemen sonra cumhurbaşkanı olmak istediği, ancak muhafazakar İranlı reformatörlerin buna razı olmayıp tahtı verdikleri kesindir. Üç: Tahran entelijansiyası, Doğu'da, Bombay, Kahire ve İstanbul aydınlarından farklı olarak Batı etkilerine hep kapalı kalmıştır; ancak, Rıza, tahtı aldıktan sonra, laisizm, giysi, şapka, hukuk planlarında benzer reformları uygulamaya koymuştur. Dört: Rıza'nın kendisine hanedan adı olarak aldığı "pehlevi" sözcüğü, bir aşireti, bir insanı, bir hanedanı temsil etmiyor; eski İran dillerinin birisinin adıdır ve buna, irancanın atası demek de mümkündür. Rıza, dilin atasını soyadı yaparken, Kemal Paşa, milletin atasını ad olarak almıştır. Beş: Benzerlikleri ayrı bir kitap çalışmasına bırakıyorum, ancak tahtan kovulduktan sonra yerine geçen oğlu, Pers İmparatorluğu'nun görkemini de sahiplenerek, hanedanının ikibin beş yüzyıllık olduğunu, göz kamaştırıcı törenlerle ve hollywood filmleri dekorları içinde kutlayabilmişti. Humeynist dönemde olmasa bile, Pehlevi döneminde, İran entelijansiyasının temel çizgilerinden birisi, Doğu ile Batı arasında köprü olmaktır.

Bütün bu dünya uygarlığı ve dillerinin Kürt merkezine indirgenmesinde bilimsel kaygı, diğer bütün örneklerden çok daha azdır; Kürt yazıcıları, bizim Hasan İzzettin Dinamo'ya rahmet okutan bir savruklukla, güneş dil ve tarih savlarının a la kurda versiyonlarını sunuyorlar.

Çok ilginç sayılabilir, aynı olgunun çok daha göze batıcı açılımını, henüz kalıcı başarılar sağlamaktan uzak Kürt Halkı'nda ve aydınlarında görebiliyoruz; şimdi kısaca, bu dilleri ve tarihi, kendinden başlatma sendromonun a la kurda fışkırması üzerinde durmak istiyorum. Yalnız önce "görmek" sözcüğünü açıklamam gerekiyor; anlamı iki aşamalıdır. Birinci aşamada, Kürtler arasında bu sendromun pek ölçü dışı açılımlarını görüyoruz ve ikinci aşamada, Kürtler arasında, bu tür ham çıkışlara hiçbir itirazın dillendirilmediğini saptıyoruz. Daha da önemlisi, bütün bu dünya uygarlığı ve dillerinin Kürt merkezine indirgenmesinde bilimsel kaygı, diğer bütün örneklerden çok daha azdır; Kürt yazıcıları, bizim Hasan İzzettin Dinamo'ya rahmet okutan bir savruklukla, güneş dil ve tarih savlarının a la kurda versiyonlarını sunuyorlar.

Kürt asıllı Amerikalı araştırmacı, Harvard Üniversitesi'nden, Mehrdad Izady'ın, "a concise handbook" alt başlığıyla yayınlanan "The Kurds" adlı çalışması, bu planda en ölçü dışı ve kürdolojide en fazla tepki toplayanıdır; Harvard'lı Izady, bu çalışmasında, ilgili ya da ilgisiz, ancak çok geniş bir bibliyog-

rafya ile süslediği savlarında, hemen hemen, İsa'dan on bin öncesine kadar bir zaman aralığında, Kürdistan'da, Anadolu'da, İran'da ve Mezopotomya'daki her uygarlık ile önemli her siyasal yapıyı, Kürt olarak ilan etmekte gecikmiyor. Yöntemi çok basittir; karşılaştığı isimlerde, "q" veya "k" harfini görürse, bunlardan "kürd" sözcüğüne atlamakta hiçbir tereddüt göstermiyor ve buna da görkemli bir Kürt uygarlığı bindiriyor.

Kitabının hemen hemen her yanı böyledir, ben sadece bir örnekle yetinmek istiyorum; "the name Qutil" diyor, "Qutil adı", etnik anlamda kürd'ün en eski versiyonu, "the earlist version of the ethnic term Kurd", olarak sunuluyor. (10) Bu yapıldıktan sonra, sonra çok kolaylıkla akıyor; bu Qutils'ler, yani Kürdler, İsa'dan üç bin yıl kadar, bir yandan "homonogenization period of Kurdish society" Kürt toplumunun homojen bir yapıya kavuşmalarını sağlıyorlar, arkasından Sumer'leri egemenlikleri altına alarak bir Sumer hanedanı kuruyorlar ve Sumer'ler bu Qutils Kürtlerinden Tirigan'ın zamanında bir zaferden diğerine koşuyor. Bu "Tirigan" başka iki açıdan da önemli oluyor, İsa'dan iki-üç bin yıl önce tarih sahnesine çıkmakla birlikte, Kürtlüğün klasik dönemindeki "Tirikan" aşireti olarak devam ediyor, Sumer'lerin Kürt kralı Tirigan'dan gelen bu aşiret bugün de yaşıyor, "important Kurdish tribe of the late classical period, the Tirikan, who still live to the north of the Zibaris"; ikinci olarak burada da kalmayarak, Tigran ya da Digran olarak, Kürtlüğünü saklı tutarak, Ermeniler'e bile kral oluyor, "another ruler of Kurdish origin, Tigran, the king of Armenians" (11) ve böylece Kürtlük, çok kısa bir paragrafla, bölgemizdeki bütün devlet ve imparatorlukları yönetmekle kalmıyor, damgasını da vuruyor. Doktor İzady'nin çalışmasının her sayfası, Kürtlük adına böylesine altın halkalarla doludur.

Kürt asıllı, Harvard'lı, Amerikalı Doktor İzady'nin çalışmasından bu kadar söz etmenin yeteceğini sanıyorum; ancak bir nokta var ki, bir başka açıdan son derece açıklayıcıdır ve bu nedenle, ben bundan söz etmekten ve bu çalışma üzerinde biraz daha durmaktan geri kalamıyorum. Ne ölçüde hatırlanacağını bilemiyorum, 1992 yılı sonları ve 1993 yılı başında, ülkemizde, benim önceki bir incelememde "sivil ajanlar" olarak adlandırdığım bir grup, bunlar başta Murat Belge ve Çetin Altan'ın iki oğlu Ahmet ve Mehmet, Kürt silahlı eylemliliğinin çok yüksek olduğu bir dönemde, "ver kurtul" sloganıyla, çok güçlü bir basın kampanyası başlatmışlardı; Kürtlerin Türkiye'ye bir yük olduğunu ve Türkiye'nin bunu vermesi halinde bir yükten kurtulacağını ileri sürüyorlardı. Öylesine perişan iktisat ve mantık argümanları kullanıyorlardı ki, ben yine bunlara da yetişmek zorunda kaldım ve iktisatlarının yanlış ve mantıklarının pek çürük olduğunu gösterdim. Bir süre sonra da sustular; doğrusu, her zamanki iyimserliğimle, ben, uygun mantık ve iktisat dersleri ile bunları ikna ettiğimi düşünüyordum. Kuşkusuz o zamanlar Kürt asıllı, Amerikalı Doktor İzady'yi de ve böyle bir kitabının olduğunu da bilmiyordum; şimdi, bu "ver kurtul" sloganının, Amerikan Dışişleri Bakanlığı'nın ya da Cia'nin bir nabız yoklaması olduğunu ve bunu Izady'nin ortaya attığını, Türkiye'deki sivil ajanların bir süre yaydıktan sonra, Kürtler arasında bile bir ikna gücü kazanamaması nedeniyle, vazgeçmiş olabileceklerine de ihtimal veriyorum.

Şimdi bir kez tanımak imkanını da bulduğum bu garip kürdoamerikan'ın bu kitabı yazmadaki tek amacının bu "ver kurtul" sloganını denemek olup olmadığını ciddi olarak düşünüyorum; çalışmasının bir yerinde, bir zamanlar Amerika Dışişleri Bakanlığı'nın politikası olan "Büyük Kürdistan" Devleti'nden söz ediyor, Amerikanca, "greater pan-Kurdish sovereign state" diyor ve böyle bir devletin Türkiye Cumhuriyeti için ne kadar hoş olacağı üzerine bir güzel paragraf yazıyor. Buraya da alıyorum, "it does not require much sophistication to see that for Turkey to shed such an area and population, it would be shedding only liability" (12) diyor; "Türkiye'nin böyle bir bölge ve nüfusu koparıp atmasının bir yükten kurtulmak demek olduğunu görmek için fazla ayrıntılı delillere ihtiyaç yoktur" anlamına geliyor. İşte böyle bir veciz ifadeden sivil ajanlardan Belge ve Çetinaltanzadeler, birkaç aylık, "ver kurtul" kampanyasını çıkarabiliyorlar. Kitabın yayınlanma tarihi ile bu sivil ajan kampanyası arasında tam bir uyum vardır.

İki nokta önemlidir; birincisi, aynı tarihlerde "kürdistan" sözcüğünü suç sayan Türkiye Devleti "ülkesiyle bölünmez" bildiği topraklardan bir parçayı alıp başkasına hediye etme kampanyasında hiçbir suç bulmuyor; kuşkusuz suç bulmaması iyidir, ancak çelişkileri görebilmek, bilimde ilerlemenin motorlarından birisidir. İkinci nokta, bu ilginç kitabın arkasına konan çok kısa biyografik bilgidir; bundan, Doktor Izady'nin asıl uzmanlığının Kürdistan haritaları olduğunu ve Amerikan Kongresi'nin alt-komitelerinde, Kürt sorunu nedeniyle görüşüne başvurulan uzmanlar arasında yer aldığını anlıyoruz. Böylece, büyük ihtimalle ve en azından, Doktor

İzady'nin, Washington'un nabzını tuttuğunu söyleyebilecek durumdayız. Dolayısıyla, Türk Hükümeti'nin, bu sivil ajanların Kürdistan ile ilgili olarak "ver kurtul" kampanyasına sessiz kalması anlaşılabilir, olmaktadır.

Anlaşılır mı? Belki paradoksal görünebilir, ancak ben, Tanrı'nın, bu apoist kürtleri, Türkler'in başına, kemalizmi daha anlaşılır yapmak için gönderdiğine inanmaya başlıyorum. Sanki, kemalizmi, bütün aşırılıklarından aklamak için çalışıyorlar ve sanki tek işleri de budur. Bilgi düzleminde ve gerekli soğukkanlılıkla baktığımızda, böyle bir sonuç kaçınılmazdır.

Bu kadar da değil, örnek olsun, Faik Bulut'un, "Kürt Dilinin Tarihçesi" namlı kitabçesini her elime alışımda, Hasan İzzettin Dinamo'nun ruhunun önünde yüzümün kızardığını duyuyorum ve binlerce özür diliyorum, Türkiye Solu'nun yükseliş döneminde, altmışlı yıllarda, ben sevimli Dinamo'nun böylesine savruk ve çalakalem yazmasından çok rahatsızlık duyuyordum; kuşkusuz o zamanlar,bu dünyaya bir Faik Bulut'un gelebileceğini tahmin de edemiyordum. Şimdi, "Sevgili Dinamo, beni affet" diyorum.

Kitabçesine eklenen biyografik bilgilerden Bulut'un pek çok dili bildiğini öğreniyoruz; ancak kitabını incelediğimizde, buna inanmakta güçlük çekiyoruz. Çünkü bu çalışmasında, Bulut'un bildiğini ileri sürdüğü dillerden yararlandığını gösteren bir tek işaret bile yoktur, hiçbir kürdoloğu aslından okumadığını, bir tek lengüistik kitabı bile karıştırmadığını ve kürt dilleri hakkında hiçbir bilimsel bilginin sahibi olmadığını kolaylıkla anlıyoruz. Bütün kaynağının, Kuzey Irak'a gittiğinde bulduğu, muhtemelen soranca yazan, birkaç Süleymaniye Kürdünün yazdıklarıdır; ben, kırmancifon her kürdün sorani de konuştuğu iddiasını çok duymakla birlikte, henüz anlayanını ve çalışanını da görmedim. Paris'te iki yıl, Doğu Uygarlıkları ve Dilleri Enstitüsü'nde soranca tahsil ettim, sınıflarımda bir tek Kürt yoktu; dolayısıyla, Bulut'un bütün bilgisinin kulaktan dolma olmasını büyük bir ihtimal olarak tutuyorum.

Bulut, şunları yazıyor: "Kuşkusuz biz, Zazaca lehçesinin Kürtçe'den ayrı bir dil, Dersimce ve Hozatça şive veya ağızlarının Kürtçe ve Zazacadan apayrı birer dil olduğunu kanıtlayabilecek her türlü bilimsel çalışmaya saygı duyarız. Fakat, günümüze kadar çalışma yapmış Kürt uzman ve araştırmacılarının, Zazaca'nın bağımsız bir dil, hele helen Etice (Dersimce) ve Hurice (Hozatça)'nin apayrı bir dil olduğuna ilişkin herhangi bir çalışmasına rastlayabilmiş değiliz." (13) Doğrusu ben zazaca çalışmadım, ancak iran dillerini çalışıyorum, bu nedenle söyleyebilecek durumdayım; böylesine ukala ve böylesine bilime uzak bir paragrafa ilk kez rastlıyorum. Ayrıca Bulut'un kendi kitabında da, bir tarihçi, ancak dil bilimcisi olmayan Minorskiy'in önceleri zazacanın bir diyalekt olduğunu ileri sürdüğünü ve ancak sonra bundan vazgeçerek zazaca'nın ayrı bir dil olduğunu kabul ettiğini de okuyoruz.

Burada Bulut ile bir dil tartışmasına girmek istemiyorum ve doğrusu, zazaca'nın kürtçe'nin diyalekti olup olmaması da hem beni ilgilendirmiyor ve hem de hiç de önemli görünmüyor. Ben burada, dayanaksız aşırılıklara ve bunların gelişigüzel ortaya atılmasına işaret etmek istiyorum; bu nedenle sadece bir kaynak göstermekle yetinmek durumdayım. Bu kaynaktan, beni, kırmanci ve soranca'da sınıf arkadaşım İsviçreli genç bir kürdolog hanım haberdar etmişti, Profesör Lecoq'un dersinden söz ederek çok ilgimi çekeceğini, Kürtler'in ilgilenmediğini, sadece bir tek Kürt öğrencisi olduğunu, onun da, Mösyö Lecoq, zazacanın ayrı bir dil olduğunu söyler söylemez, büyük bir terbiyesizlikle, sınıfı terkettiğini anlatmıştı; doğrusu, yeni yılda, Sorbonne Nouvelle'de, küçücük bir sınıfta, bu olağanüstü hoş Fransız Hoca'nın "Linguistique et Philologie Iraniennes" adlı dersini bir yıl boyunca, büyük bir bilimsel hazla izledim, eğer benim aptal olduğum kanısı uyanmayacağını bilsem, dersinin gerektirdiği okumaların çoğunu şimdi yapmış olduğum için, son yılımda bir kez daha izlemek istiyorum. Kürtçe dahil İran dillerinin bu tanınmış uzmanı ve Kürt halkının dostu bu Fransız bilim adamı zazacayı ayrı bir dil sayıyor ve bizlere verdiği yazılı ve çok değerli ders notlarının 24. sayfasında Kürtçe'yi ve 25. sayfasında zazaca'yı ayrı bir dil olarak, lengüistik özellikleriyle anlatıyor. Buraya almak istemiyorum, İran dillerinin ve bu arada Kürt dilinin bütün anglo-amerikan uzmanları da zazacayı ayrı bir dil sayıyorlar. Pek cahil ve pek ukala Bulut'un bunlardan hiç haberdar olmadığı kesindir.

Peki önemli mi? Beni, Dinamo'nun önünde pek mahcup eden bu cahil ve ukala Kürt, eğer bir tek dilbilimi kitabı karıştırmış olsaydı veya diller tarihi ile ilgili bir tek kaynağa başvursaydı, bir dilin diyalekt ya da bağımsız dil olmasının hiç de önemli olmadığını görürdü; dil ile diyalekt arasındaki fark, ya coğrafi ya da siyasal, ancak kalıcı, sınırlardır. Eğer kalıcı coğrafi ya da siyasal sınırlar varsa, dialekt zaman içinde bağımsız dil oluyor; biz, Fransız-

ca'nın böyle bir evrim geçirdiğini biliyoruz, yalnız, Fransızca'nın ne zaman diyalekt aşamasını geride bırakıp ayrı bir dil olduğunu bilemiyoruz. Bildiğimiz bir nokta da, zazafon halkın, Kürt veya başka bir kavimden olmalarını söyleyebilmemiz için, zazacanın diyalekt ya da bağımsız dil olması hiç önemli değildir; bu nedenle bir kez daha görüyoruz, cahiller, her zaman açık kapıyı zorlarlar.

Sadece Dinamo'dan mı, şimdi bütün güneş dil savı savcılarını aklayacak bir paragraf daha aktarmak üzereyim; kuşkusuz, yine bu cahil ve ukala Kürt'ün kitabından alıyorum: "Acaba şu sonuca doğru mu gidiyoruz? Farsça Kürtçe'nin anası değil, Kürtçe Farsça'nın anasıdır." Kuşkusuz fazla iddialı bir görüş. Fakat Avesta'yı anaç dil kaynağı alırsak, bu görüş biraz doğru." (14) Okuyucularımın, bu ukala Kürt yazıcısının "biraz doğru" sözündeki tevazuyu fazla önemsemeyeceğini sanıyorum, çünkü, Bulut, sayfalar boyu, benim izlemeye aklımın ermediği argümanlarla, Farsça'nın Kürtçe'den çıktığını kesinlikle ispat ettiğini yazıyor.

Ne denebilir? "Avesta'yı anaç dil" olarak almayı öneriyor, dilbiliminde böyle bir kategorinin olmadığını söylemek yeter mi? Biz sürekli "hint-avrupa dili" diyoruz, acaba böyle bir dilin olmadığını, tarihte hiçbir kimsenin hint-avrupa dilinden konuşmadığını, bunun, tıpkı "kapitalizm" türünden bir zihinsel ve ancak önemli kategori ve bir büyük soyutlama olduğunu söylemek yetecek mi? Dil biliminde, "ana dil-baba dil" ayrımı veya dillerin hiyerarşisinin olmadığını, bütün dillerin kendi hallerinde güzel ve bütün dillerin her zaman "gelişkin" olduğunu söylemek yararlı olabilecek mi? Hint-Avrupa dili, göçebe kavimlerle, muhtemelen Anadolu'dan geçip hitit'i bıraktıktan sonra, İran yaylasına gelince, Hint-İran ailesini yaratıyor, hititçenin bulunmayısla "anadoluca" denilen çok ayrı ve yine hint-avrupa ailesinden bir kol çıkıyor; Hint-İran kolundan ise, tarih içinde aşamalar kaydeden iranca, kürtçe, zazaca türünden yaşayan diller, Profesör Lecoq'tan pek üzülerek öğrendiğim gibi, semirkent'teki, "semir" sözcüğünün "temiz" anlamında Türkçe olmasına karşılık, "kent" sözcüğünün ait olduğu soğdca türünden ölü dillerden oluşuyor, hiçbirisi bir diğerinden çıkmıyor. Üç yıldır bu dillerin sırlarını anlamaya çalışıyorum; böyle bir iddia ile ilk kez karşılaşıyorum.

Sonra birisi birisinden çıkacaksa, neden, arapça'da "p" yerine "f" telaffuz edildiği için farsça diyoruz, parsça, kürtçe'den çıkmış olsun? Yaşlı dünya pek çok imparatorluk gördü ama, tarihin gördüğü ilk imparatorluk, Hint'ten Tuna'ya kadar uzanan Pers İmparatorluğu'dur ve bunların, birisi de kendi dilleri olmak üzere, üç dilden yazıtları var. Dara'nın büyük imparatorluğu, Büyük İskender tarafından yıkılınca, kurulan İmparatorluk'ta da, Doğu'lu ve bir anlamda İranlı'dır; İskender'in ölümü üzerine, Selevkos'un Antakya merkezli Selevkos İmparatorlu da, İskender'in generali Selevkos da İskender türü kent kurmaya meraklıdır, Antakya, babasının adıdır ve Akdeniz kıyısındaki Silifke, Antakya'nın limanı şimdi Samandağı denilen Süveydiye, hep bu Selevkos'un adını taşımaktadır, bir tür Elen-Pers İmparatorluğu'dur. Ayrıca bunlar, özellikle İskender, doğu halkları tarafından pek seviliyorlar; sadece İskender'in pek kötü davrandığı zerdüşiler hariç, bütün Doğu halkları, İskender'i nerede ise, yarı peygamber sayıyorlar. Persler, Ege kıyısında Milletos'u düşürerek ve Atina'yı tehdit ederek, ünlü Elen trajedilerinin toplumsal doğuş koşullarını da oluşturuyorlar. İkisi birisinden çıkacaksa, bunların dillerinin, Kürtçe'den çıkması için ne neden olabilir? Pers'teki yazıtları, İranca, elamca ve babilonca olmak üzere karşılaştırmalı üç dildendir; Profesör Lecoq'un öğrencisi olarak en azından bunları şeklen birbirinden ayırabiliyorum.

Kürdoloji'ye ilgim nedeniyle incelediğim Bulut'un "Kürt Dilinin Tarihçesi" kitabı, benim okuduğum tüm kitaplar arasında, ahmaklar için ahmakça yazılmış ahmak kitaplar içinde, başta bir yer tutuyor. Görülüyor, Bulut, Avesta'nın da Kürtçe olduğunu varsayıyor; Avesta, bilindiği üzere, Peygamber Zerdüşt'ün, dinini yazdığı kitabın adıdır. Doğu'nun ilahi belgelerinden birisidir ve bizim yeni Kürtlerimiz böylece Avesta'nın Kürtçe ve Zerdüşt'ün de Kürt olduğunu da ortaya koymuş oluyorlar.

Peki varsaymak yeter mi? İspat gerekmez mi? Bu da yapılmıştır ve yalnız biz, Zerdüşt'ün kürtlüğü konusundaki aydınlığımızı, Bulut'a değil, başka bir Kürt'e, Sıraç Bilgin'e borçluyuz; Bilgin, yakın zamanda çıkardığı "Zarahustra" adlı kitabının arka kapağında, kitabının "üç yıllık bir araştırmanın ürünü" olduğunu kaydettikten sonra, "çeşitli alternatifleri tartıştık ve Peygamber'in Kürt kimliğini açıkça ortaya koyduk" diyor. Bu ortaya koyuş, hiç kuşkusuz, insanoğlunun bilgi tarihi açısından, çok büyük ve çok önemli bir katkıdır.

Çünkü bizim "zerdüşt" olarak bildiğimiz ve batılıların "zarahustra" dedikleri peygamber, alaylı Alman filozof Nietzsche'nin sokaktaki adama verdiği imajla ilgisiz ve hatta taban tabana zıt olmak bir yana, ilk büyük çevreci, ilk büyük vejetaryan'dır. Ancak da-

ha da büyük önemi, din dünyasında yaptığı büyük reformdan geliyor; Zerdüşt, insanoğlunu çok tanrılılıktan tek tanrılığa geçiren, "Bilge Tanrı", Ahüra Mazda, kavramını yaratandır. Zerdüşt'e kadar, insanoğlunun her büyük ihtiyacının, her korkusunun, her hırsının bir tanrısı vardır, Zerdüşt'ün tanrısı tektir ve kötü ruhlar, Türkçe'ye "dev" olarak aktarılan Farsça, div'ler, sadece ve sadece, insan aklını deneyen kışkırtıcılardır. Yaşamı bir efsane olan, ne zaman yaşadığı kesinlikle bilinmeyen, ancak İsa'dan önce altıncı yüzyılda yaşamış olması muhtemel Zerdüşt, dinini, "Avesta" adı verilen bir kitapta açıklamıştır ve bu kitab ise, İran müslümanlığa geçtikten yüzyıllar sonra, ilk kez, on üçüncü yüzyılda derlenebilmiştir. Beklenebileceği gibi Kürtlerimiz şimdi, artık taraftarı çok azalmış, yalnız kendisi son derece önemli Peygamber'i, önce Avesta'nın dilinin kürtçe olduğunu söyleyerek, kürtleştiriyorlar; benim bu incelememde geliştirdiğim mantık zinciri içinde, çok hoş bir sürpriz olsa bile, kolay denemeyecek, ancak, anlaşılabilir bir çabadır.

Kürt araştırıcı Bilgin'in çok zor bir işi başardığını iddia etmekte olduğundan kuşku duyulmaması gerektiğini hatırlatıyorum; çünkü, standart kaynakların hiçbirisinde, bu yollu bir işaret veya ima'ya rastlamıyoruz. Fransa'da en standart "ne biliyoruz" dizisinde bu konuyu yazan, alanın en yetkili uzmanlarından birisi Du Breuil, Avesta'nın yazım dilinin, eski Doğu İran dili ve eski Afgan diyalektiği olduğunu kaydediyor. (15) Bugün de Afganistan'da Türkmenler'in dışında birisi paştoca olmak üzere bir de afganca konuşuluyor ve bu hala en eski ve en ortodoks farsça'dır. Bunun ötesinde Avesta'nın standart Fransızca basımının önsözünde de, zerdüşt hakkında bugün bildiklerimizin hepsinin "hypothetique" olduğu kaydedildikten sonra, "en réalite, nous allons voir que l'Avesta n'est pas redigé dans son ensemble dans une seule langue, mais dans plusieurs dialectes" (16) deniyor; bir şiir kitabı olan Avesta'nın çeşitli bölümlerinin başka başka diyalektlerle yazıldığı belirtiliyor ki, bu, ilk defa telaffuz edildiği tarihten iki bin yıl kadar sonra kodifiye edilen bir metin için normal sayılmalıdır.

Bütün bunları, Bilgin'in ispatının çok zor olduğunu ve ancak yapıldığı takdirde büyük takdirler toplayacağını belirtmek için aktarıyorum; ispatın kendisine geldiğimizde ise yaşadığım hayal kırıklığını saklayamıyorum. Bu hayal kırıklığımı Bilgin'den aldığım iki paragrafla aktarmak istiyorum. Bir: "Mithra, Hititler tarafından da güneş tanrısı olarak benimsenmişti. Kendi sisteminin en büyük tanrısı olan Mithra'nın güneş şeklindeki sembolleri, bu Aryan kavmi tarafından edebileştirilmişti. Böylesi bir sembol eski bir Hitit şehri olan Ergürü'de, yani bugünkü Ankara'daki Etnografya Müzesinde muhafaza edilmektedir. Engür= Üzüm bugünkü Zaza Kürtçesi'nde hala aynı anlamda kullanılmaktadır." (17) Çok güzel ama, benim, burada anlamakta güçlük çektiğim iki nokta ortaya çıkıyor. Birincisi, bu "zaza kürtçesi" tamlamasıyla yeni yeni karşılaşıyorum; şimdiye kadar "zazaca" ve "kürtçe" sözcükleri ile karşılaşıyorduk. İkincisi, bu "engür" sözcüğünün zazaca'da üzüm anlamına gelmesinin de neyi ispat ettiğini göremiyorum; çünkü, Farsça'da "angur" (18) olarak söylenen bu söz, üzüm demektir.

Bir aktarma daha yapıyorum: "Kelime anlamı itibariyle Mithra 'antlaşma' diye tarif edilebilir. Karşıtları olan kötü güçlere 'mithradrug' adı veriliyordu. Drug, bozucu, yalancı, kötülük yapan gibi bir anlam taşıyordu ki, bugünkü Kurmanci Kürtçesi'nde derew şeklinde hala 'yalan' anlamında kullanılıyor." Güzel de, Bilgin Avesta'daki durug'un derew olarak kırmanciye girmesiyle büyük bir ispat yaptığını sanıyor ama, anadan elde edilen bir zazaki ve kulaktan dolma bir kırmanci ile bilim yapılamıyor; "durug", değişerek "derew" olarak kırmanci'ye girerken, Farsça'da hala durug'tur ve "duruggu", buradaki "gu" Türkiyece'de güya'daki "gu" ve güfte'deki, "gofte", "gü" ile aynıdır ve "duruggu" yalancı anlamına gelmektedir.

Batı, kendisini tanımlayabilmek için, Doğu'yu tarif etmiştir ve hep eleştirmiştir. Türkiye sosyalizmi de, kendisini tarif edebilmek için, kemalizmi mümkün olan gerçeklikle yazmak ve sürekli eleştirmek durumundadır. Türkiye'de kemalizmi eleştirmek, sosyalizmi tanımlamaktır.

Sorani'de ise daha yakın "dıro" telaffuz edilmektedir; ben, Kürt dili ve kültürü üzerine yazacaklara, kırmanci'yi iyi öğrenmelerini, çünkü Türkiye kürtlerinin konuştuğu bu dil çok ilginç bir yapıya ve soranca ve farsça'dan farklı olarak Arapça ve Fransızca'da olduğu gibi cinsler ve artikllere sahiptir, ayrıca bizim Kürtlerimiz çok zaman artikleri yut-

maktadırlar, ek olarak, biraz sorani çalışmalarını ve bir dilbilimcisine yetecek ölçüde farsça tahsil etmelerini ısrarla tavsiye etmek durumundayım. Ben elimden geldiğince bunları yapıyorum.

Artık özetleyebilirim, Bulut'un kitabı ahmaklar içindir; Bilgin ise, anadili zazaki'nin yardımıyla, Avesta'nın Kürtçe olduğunu ispat ettiğini sanıyor ama, aslında, yaptığı, kırmanci, zazaki ve farsça'nın aynı dil ailesinden olduklarını, pek sistematik olmasa da, göstermekten ibarettir. Ancak ne zahmet; bunu herkes biliyor ve herkes söylüyor ve Zerdüşt, iran halklarının ortak peygamberi olarak olduğu yerde duruyor.

Tekrarlayabilir miyim? Tanrı'nın bu apoist kürtleri, kemalizmi aklamak üzere, dünya yüzüne indirdiğini artık ciddi olarak düşünebiliriz. Geçen yılın bayrak-olaylı Hadep kongresinde, duvarlara asılan duvar büyüklüğündeki fotoğraflara ve genel olarak fotoğraf ve heykel tutkusuna bakıldığında, kürtler'in daha kalıcı bir başarı elde etmeden, kemalizmde eleştirdiklerini fazlasıyla sergilediklerini görebiliyoruz. Bunun ötesinde, kürt cephemizde, bir yandan benzer aşırılıklar sergilenirken, diğer yandan da, bilimsel eleştirinin yerini fetişik küfürler alıyor. Neredeyse, okuldan kaçan tembel kürt öğrenci, "öğretmenim kemalist yürüyordu" türünden veya her gece evine sarhoş gelip karısını döven kürt koca, "bana kemalist kemalist bakıyordu" benzeri gerekçeler icat edebiliyor. Ya da tavla oynayan iki esnafın çocuklarını küfür yarışına özendirmeleri gibi, "hadi haluk heval, şu kemali bir..." veya "fikret heval hocam, şöyle bir okkalı olsun, konferans var, hazırlanalım.." sözleriyle küfür münazaraları başlatılabiliyor. Bunlar yakışıksız işlerdir.

Peki eleştiri olmayacak mı? Tam tersi, olmalıdır ve hiç durmamalıdır. Durmamasının bir nedeni, bu incelemede önceden değindiğim, Filistin asıllı Amerikalı Profesör Said'in, Batı'nın Doğu'ya bakış çözümlemesinde bulmak mümkündür; Batı, kendisini tanımlayabilmek için, Doğu'yu tarif etmiştir ve hep eleştirmiştir. Türkiye sosyalizmi de, kendisini tarif edebilmek için, kemalizmi mümkün olan gerçeklikle yazmak ve sürekli eleştirmek durumundadır. Türkiye'de kemalizmi eleştirmek, sosyalizmi tanımlamaktır.

Bunun Cumhuriyet tarihimizde, iki örneğini biliyoruz. Bunlardan birisi, Türkiye İşçi Partisi'nin Mehmet Ali Aybar dönemidir. Mehmet Ali Bey, çok köklü, modernist bir Osmanlı aileden gelmesine ve ailesinin, Nazım Hikmet'in de büyük dedesi polonyalı devrimci demokrat yüzbaşı Borjensky ve sonra ilk türkçü Celalettin Paşa, Hareket Orduları Kurmay Başkanı Hüseyin Hüsnü Paşa, kurucu kongrelerin ikinci başkanı İsmail Fazıl Paşa, mücadelede düzenli Konya Kolordusu Komutanı Ali Fuat Paşa ile yenileşmeye katılmasına karşın, dışlanmış bir ruh hali içinde olabilir, kemalist kadrolara hiç güvenmiyordu ve bunu, İşçi Partisi'ne taşıdığı kesindir. Birinci İşçi Partisi, kemalist kadrolara kesin bir güvensizliği temsil ediyordu ve bizim çerkez olarak bildiğimiz adige'lerden Behice Boran'ın liderliğinde ise, bu güvensizlik teorik arayışlara ve Kürt halkı dahil sağlam açılımlara yönelmiştir. 1970 yılı solunda, thkp-thko-tkp-yön bir yanda ve tip öbür yanda, Türkiye ilerici hareketindeki ayrılığın tabanında kemalizmden kopuş vardır. Thkp-thko-tkp-yön, bir bütün olarak, açık ya da kapalı kemalizmi sürdürürken, Türkiye İşçi Partisi, örgütlü gücünü açan bir eleştiri ve kopuş sürecindedir.

Ancak cumhuriyet tarihinde, Türkiye ilerici hareketinde asıl kopuş, Toplumsal Kurtuluş Hareketi ve Dergisi'dir. Aslında buna bir hareket demek, çok özel koşullarda ortaya çıkan ve bir daha tekrarlanması mümkün olmayan birefsane saymak daha doğrudur; ancak, bu Kurtuluş Hareketi'yle, Türkiye ilerici hareketi artık sadece kemalizmden değil kendisiyle de tam bir kopuşu yaşamıştır. Belki vücut olarak zayıflamıştır, fakat kafa olarak artık yeni ve başkadır; bu hareketin, Toplumsal Kurtuluş'un, en çetin düşmanlarının bile artık eskisi gibi kalmaları mümkün değildir. Yaşanan yaşanmıştır ve artık dönüşün bütün köprüleri yıkılmıştır.

Kemalizme, bu rahatlıktan ve kemalizmin bir tereddüt hareketi olduğunu hiç unutmadan yaklaşmak gerekiyor; tereddütün derininde ise bir korku var, korku da, Osmanlı'nın en zilletli dönemine kadar iniyor. Bu zilletli dönemin korkuları ise üçtür; Bir: Her modernizasyon hareketinin karşısında, camiden gelen karşı koyma vardır. Mahmut Şevket Paşa'nın komutan ve Mehmet Ali Bey'in dedesi Hüseyin Hüsnü Paşa'nın kurmay başkanı olduğu, Harekat Ordusu'nun bastırdığı ünlü "31 Mart Va'kası", cami ile ordunun birleşmesinden doğan bir gerici durdurma işidir. İki: Her güçlenme hareketinin karşısında hazineye borç veren zenginler vardır. Üç: Her yeni yapılanmaların karşısında büyük devletlerin elçileri ve elçiliklerin tercümanları vardır. Kemalizm dediğimiz pratik program, bu üç korkuya üç pratik cevap bulabilmiştir. Bir: Kendisini, caminin baskısından uzak tutmak istemiş ve pratik laisizmi bulmuştur. İki: Kendisini, zenginlerin

kıskacından kurtarmak istemiş, devlet işletmelerine yönelmiştir. Üç: Büyük devletlerin baskısından korkmuş, bunlardan uzak durmuş ve hep bölgesel ittifaklar kurmuştur. İşte kemalizm, budur.

Bugün ise yoktur. Bir: Öğreniyoruz, Türkiye Cumhuriyeti, şu ana kadar üç tane "devlete büyük hizmet" madalyası vermiştir. Bunlardan sonuncusu Kadir Has, öncesi İzzet Baysal, daha öncesi İhsan Doğramacı'dır. Bunların üçü de Türkiye'nin en büyük zenginlerindendir ve hizmetleri ise, zenginliklerinden bir kırıntı bağışlamaktır. Bu, Osmanlı'nın son zamanından daha büyük bir zillet ortamıdır. Türkiye'de artık hizmet de ödül de, ancak parababalarında sayılmaktadır.

İki: Türkiye'de, fazla tüketimden aşırı şişman, burnuyla püro içen, her psikiyatristin zeka özürlü sayabileceği birisi bakan koltuğundadır ve demeç vermek için, basından para almaktadır; yalnız, parayı sadece dolar olarak bilmektedir ve öyle kabul etmektedir. Bu zillet, hangimize yetmez ki? Ordu destekli bakanların para olarak dolar bildikleri bir toprakta kemalizm nedir, muz mu? Üç: Türkiye'de bugün her cuma camilerden insanlar şeriat isteğiyle çıkıyorlar ve daha üç gün öncesine kadar, analarımızı saçlarından sürükleyen polis ile sarmaş dolaş olabiliyorlar. İşte bu ülkede her cuma günü, Türkiye Cumhuriyeti Başkanı ve Başbakanı belki de yüzer kişilik korumalarla cuma namazlarına gidiyorlar ve bunu televizyonlarla yayıyorlar. Bunun zilleti hepimiz için yeterlidir. Devlet'in, erbakancı olmayan yobaz yetiştirmeyi en büyük işlev saydığı bir iklimde, kemalistler hangi deliktedir?

Yoktur ve devletin bir kavgası vardır. Türk devlet yönetimini, tarihine uygun olarak, hep bir emperyal pratikler demeti olarak düşünmek mümkündür. Emperyal sistemde, yok etmek değil, bağımlı kılmak esastır.

Bir: Devlet, solu, bağımlı kılmak istemektedir ve burada tercihi ödep'tir. Ancak ödep'in dış bağlantıları ve etkisinin barlarla sınırlı kaldığının anlaşılması düşündürücü gelmektedir.

İki: Kürt hareketini bağımlı kılmaktadır. Burada hedefi, hadep ve bazı legal yayınlardır ve önemli mesafe alınmıştır. Ancak hadep'in de giderek sadece tabela etkisi yapması, amacına ters düşmektedir. Üç: İslamik hareketi, kendisine bağlamak istemektedir. Burada pek çok deneme vardır ve net olabilmek için vakit henüz erkendir.

Peki? Şu anda ülkemizde kemalizmi hedef almak da, boşluğunu doldurmaya çalışmak da artık bizim gerimizdedir. Kemalistler bir güç olursa kötü mü olur? Yobazların güç olmasından daha iyidir ve daha kötü değildir. Bize düşen, bu ilk kurtarıcı kuşağın da, bizim devrimci panteonumuzda yerlerinin olduğunu bilerek, sürekli olarak eleştirmek, saygılı olmak ve hep eleştirerek, kendimiz olmak ve hep güçlenmektir.

Şimdi uzun bir Doğu-Batı Savaşı sürüyor.

Bu savaşta, şimdi Türkiye'de sosyalist olmak var.

NOTLAR

1. "This easüward extension of Europe's main defence and economic groupings is historic indeed it offers Europeans their best chance in 500 years to unite in peace."
The Economist, July 19-25, 1997, s.13

2. "De plus, l'Orient a permis l'Europe (ou l'Occident) par contrast; son idee, son image, sa personalité, son expérience."
Edward Said, L'Orientalisme, Seuil, 1978-1980, s.14

3. Y.Küçük, Quo Vadimus, İstanbul, 1985, "Yirminci Yüzyılın Orta Çağı" başlıklı yedinci bölüm.

4. O.R.Gurney, The Hittites, London, 1952-1990, s.5

5. S.N. Kramer, Tarih Sumer'de Başlar, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1990
L.Ligeti, Bilinmeyen İç Asya, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1986

6 G. Roux, Les Sumériens sortaient-ils de la mer?
Initiation à l'Orient Ancien, Seuil, 1992, s.39

7. "Turkish may be taken as an example which appoximates very closly to the 'ideal' of the agglutinating type."
John Lyons, Introduction to the Theoretical Linguistics, Cambridge, 1168, s.188

8. Ali Püsküllüoğlu, Çocuk Adları Sözlüğü, İstanbul, 1996, s.125 ve 169

9. Monique Ekmekdjian, Les Prénoms Arméniens, Marseilles, 1992 s.59
Murad, isminin Araplar arasında ne kadar yaygın olduğunu henüz saptayamadım, dişisi olmayan ve daha çok gayri müslimlerin kullandığı, az kullanılan bir isim olması mümkündür.
Y. et N. Geoffroy, Le livre des prénoms arabes, Casablanca, 1994, s.60

10. Mehrdad Izady, Kurds, Washington DC., 1992, s.28

11. ibid., s.31

12. ibid., s.202

13.Faik Bulut, Kürt Dilinin Tarihçesi, İstanbul, 1993, s.28

14. ibid., s.157

15. Paul du Breuil, Le Zoroastrisme, Que Sais-Je? s.25

16. Zoroastre, Avesta -Le Livre sacré des Anciens Perses, Paris, 1996, s.17

17. M.Sıraç Bilgin, Zarahustra, İstanbul, 1995, s.24

18. Gilbert Lazard, Dictionnaire Persan-Français, s.40

Bugünün ve Geleceğin İnsanı

Mesut ODMAN

Kapitalizm bireyin çok yönlü gelişimini engeller; gerçekliğe ilişkin yanılsamalı, çarpıtılmış görüşlerle bağlantılı yanlış isteklerin doğmasına yol açar. Burjuva ideolojisinin temelindeki bireycilik ve yararcılık, bireyde bencil özlemler yaratarak, güçlendirir; sahiplik ve mülkiyet güdülerinin güçlenip egemen olmasına elverişli koşulları üreterek kişisel isteklerin yapısını bozar.

Benim bu "yeni insan" konusu ile ilgilenmeye başlamam çok eskilere dayanır. Bu başlangıcın bir pratik bir de düşünsel yanı olduğunu da söyleyebilirim. Pratik yanından kastım, hayatın içinde, insanlarla ilişkiler sırasında karşılaştığım tipler, durumlar; onların yarattığı şaşkınlıklar, hayal kırıklıkları, soru işaretleri...

İlkin, tarih vermeliyim: Yetmişli yılların ortası, demek, yirmi yıldan biraz daha uzun bir süre önceydi. Yaptığımız işlerle ilgili olarak sosyalist ülkelerin insanları ile ilişkilerimiz oluyordu. Nasıl özetlemeli, sözgelimi, ünlü yazarlar gelirdi Türkiye'ye; basın toplantılarını izlerdik ya da ikili görüşmeler yapıp çalıştığımız dergilere sorulu yanıtlı yazılar hazırlamaya çabalardık. Oralarda sosyalist ülkelerin yurttaşları olan bir sürü insanla karşılaşıyorduk. Ayrıca, bayramlarda seyranlarda törensel toplantılar, "kokteyl"ler olurdu. Oralarda da bu tür insanlarla birer ikişer saat bir arada bulunuyorduk. Öte yandan, başkentteki ülke temsilcilikleri çerçevesinde kültür, basın, yayın işlerinde görevli sosyalist ülke yurttaşları vardı. Onlarla genellikle yayın alışverişi amaçlı karşılaşmalarda tanışıklıklar oluşur; ayaküstü, kimileyin daha uzun söyleşiler yapılırdı.

Bütün bu ilişki ve tanıklıkları, ayrı ayrı yaşadıklarımızı arkadaşlar arasında anlatmak yoluyla, en az birkaç kat çoğalttığımızı da ekleyeyim. Bir de, seyrek de olsa ortaya çıkan imkanlarla ya da görevli olarak, sosyalist ülkelere kısa süreli geziler yapıp gelenlerimiz olurdu. Onlardan da özellikle insanlara ilişkin izlenimleri, değerlendirmeleri alırdık. İzleyebildiğimiz kadarıyla, sosyalist ülkelerde yaratılmış sanat eserlerinden kafamızdaki sorulara karşılıklar çıkarmaya çalışırdık. Demek istediğim, elimizde yeterince "düşündürücü" veri birikiyordu. Üstelik, bunlar "emperyalist propaganda"nın ürünü falan da değil; düpedüz ya da doğrudan doğruya kendi duygularımızla, sezgilerimizle, algılarımızla edindiklerimizdi.

KOLAYCA DİLLENDİRİLEMEYEN SAPTAMA

Sonuç olarak içine düştüğümüz durumu biraz önce kullandığım sözcükleri tekrarlayarak anlatabilirim: Soru işaretleri, şaşkınlık, biraz da hayal kırıklığı... Bir kez, sığ ve kültürsüz denilebilecek ölçüde sıradandı bu insanların çoğu. Sonra, yaptıkları işi hem doğru dürüst yapamıyorlar, hem de her gün gördüğümüz ya da Gogol'ün yahut Orhan Kemal'in romanlarında okuduğumuz, canından bezmiş, işini sevmeyen memurlardan farksız davranıyorlardı. Bizim "dangalak" sözcüğü kendilerine pek yakışan politikacılarımız, gazetecilerimiz, diplomatlarımız karşısında ciddi bir farklılık ortaya koyamıyorlardı.

Elbette bunlar her zaman böyle olmuyordu. Ama zaman zaman böyleydi,

hatta genellikle böyleydi. Dolayısıyla, yirmili yaşlarını geride bırakmakta olan çocuk sayılamayacak inançlı sosyalistler için görmezden gelinmesi de kabullenilmesi ve rasyonalize edilmesi de mümkün olmayan bir olgu saptanmış bulunuyordu: Büyük Ekim Devrimi'nin üzerinden yarım yüzyılı aşkın bir zaman geçmiş, devrimle doğanlar yaşlanmış, çok daha sonra, devrimin artık ayaklarının üstüne sağlamca basabilir duruma geldiği yıllarda doğanlar bile yetişkin insanlar olmuşlardı. Yeterince çarpıcı bir sonuç ortaydı: Yeni düzenin yetiştirmesi denebilecek insanların hiç değilse küçümsenemeyecek çoklukta bir bölümü pek de "yeni" değillerdi; sadece iki bacakları iki kolları bir de kafaları olması bakımından değil, zaafları, beğenileri, beklentileri, eğilimleri, kısacası insanı insan yapan yanlarıyla da bize, bizim buralardaki insanlara benziyorlardı. Üstelik, can sıkıcı ölçülerdeydi bu benzerlik.

Sosyalizm, öngördüğü yeni insanı yaratamamıştı. Bunu bu açıklıkta kendi kendimize kaldığımızda bile dillendiremiyorduk. Ama iki cümle daha söylense bu açıklığa varılabilecek tartışmalar yapıyor; uluorta olmasa da yakın çevremizde soru işaretlerimizi ortaya koyup konuşuyorduk.

AÇIK, AMA SAYGILI TARTIŞMA

Bu konuşmaların birkaç arkadaş bir araya geldiğinde yapılan söyleşiler olmaktan çıkıp bir disiplin ve düzen kazanması, Sosyalist İktidar dergisi ile gerçekleşti. Ancak on bir sayı çıkarabildiğimiz bu derginin yayımına 1979 yılının sonbaharında başlamıştık. Derginin çıkışını izleyen aylarda, Ankara'daki merkez büromuzda, o zamanlar "okul" demekten pek hoşlandığımız bir çalışmaya giriştik. Dergiye doğrudan ve dolaylı olarak katkıda bulunanlar arasından isteyenlerin katılımıyla okuma ve tartışma oturumları düzenleyecektik ve işin yönlendiricisi Yalçın Küçük olacaktı. Katılmak isteyenlerin sayısı tartışmayı güçleştirecek kadar çok olunca, iki grup oluşturduk ve ilkiyle olabildiğince paralel yürümesine özen göstererek ikinci grubun yönlendiriciliğini ben üstlendim. Sosyalist yazından o sıralar özellikle önem verdiğimiz bazı kitapları seçiyor, belli soruları ve sorunları gözeterek, bireysel ve gerektiğinde toplu okumalardan sonra tartışıyorduk.

Böylece, henüz yazacak ya da kamuoyu önünde tartışacak olgunluğa ulaştıramadığımız konularda konuşma, eleştirme, görüş geliştirme imkanı bulabildik. "Yeni insan" sorunu da o çalışmalarımızda gündeme gelirdi. Bazılarımız, sonraki yıllarda, Sosyalist İktidar okulunun gündeminde yer almış konularda okumayı ve kafa yormayı sürdürerek önemli çözümlemelere ulaşabildiler. Benim insan konusunu yazıp çizme niyetiyle sorun edinmem de o döneme rastlar. Aslında bu konuda ilk yazımı, 12 Eylül darbesi yasal sosyalist yayınları imkansızlaştırmış olmasaydı, Sosyalist İktidar'ın 1980 Kasım ya da Aralık sayısına yetiştirmeyi planlıyordum. Olmayınca, epeyce uzun bir süre, neredeyse büsbütün bir kenara bıraktım bu konuyu. Yıllar sonra, Toplumsal Kurtuluş'un Ocak 1988 tarihli yedinci sayısında "Sosyalizm ve İnsan" başlıklı bir yazım yayımlandı. Şimdi, o yazımın özünü biraz farklı bir bakışla bir kez daha gözden geçirip yeniden yazmaya başlıyorum. Bundan sonra, konuyla ilgili okuma ve düşünme uğraşım okur önüne çıkabileceğini sandığım düzeye ulaştıkça, her yazının kendi başına bir bütünlük taşıması üzerinde fazla durmadan, yazmayı tasarlıyorum.

SORUNA İLİŞKİN İLK SORULAR

En başta, insan sorununun şöyle iki yanı ya da boyutu olduğu söylenebilir: İnsan şöyle şöyle olmalı, şunu yapmalı bunu yapmamalı, davranış ilkeleri şunlar olmalı türünden belirlemeler yapmaya başladığınızda, ahlak alanına girmiş oluyorsunuz bir kez. Ama bir de, olması gerekenin ya da olması istenenin dışında, olagelen var; insanın nasıl olduğu, nasıl davrandığı, çeşitli özelliklerinin toplumun maddi ve manevi hayatı içinde nasıl oluşup geliştiği, bütün bunları yöneten yasaların neler olduğu türünden sorular sorup yanıtlarını aramaya başladığınızdaysa, bilimsel incelemelerin alanına adım atmış oluyorsunuz.

Marksizmden önce, özellikle ondördüncü yüzyıl ile onsekizinci yüzyıl arasındaki dört-beş yüzyıllık dönemde, felsefenin insan sorununu en azından şu dört yönü ile ele aldığına, o yazıda değinmiştim.

Birincisi, insan, "ummanda bir damla" dedikleri türden önemsiz, çaresiz, bağımlı bir yaratık mıdır; yoksa, doğaya karşı direnme ve etkinlik gösterme gücü olan bir varlık mıdır?

İkincisi, insan hem kendisini hem de içinde yaşadığı doğayı bilebilir ve bu bilgisini dünyadaki güçler üzerinde üstünlük sağlama aracına dönüştürebilir mi? Yoksa, pek mi boşuna bir çabadır bu? İnsanoğlunun doğanın ve toplumun kör güçlerinin işleyişine teslim olmaktan başka bir çıkar yolu yok mudur?

Üçüncüsü, insanın amacı nedir? İnsan kaderine boyun eğmek zorunda mıdır? Yoksa, içinde var olduğu doğa ve toplum ile ilişkilerini biçimlendirip özgürlük ve mutluluğa ulaşabilir mi?

Dördüncüsü, insan nedir, ne olabilir ve ne olmalıdır? İnsan doğuştan kötü ve "günahkar", dolayısıyla aksi takdirde başına gelecek "ceza"nın korkusu olmaksızın zaptedilemeyecek bir varlık mıdır? Yoksa, insanın doğasında ya da özünde iyi ve temiz bir yan, bir yaratıcılık yeteneği ve yeryüzündeki güzellikleri benimseme eğilimi var mıdır?

Aslında, bütün bu sorular, daha sonraki dönemler için olduğu kadar bugün için de eskimiş, geride kalmış,

yanıtları bulunarak tümüyle gündem dışına çıkarılmış değildir. Hiç değilse bunların bir bölümü hala güncelliğini korumakta, bir bölümü ise yeni formülasyonlara kavuşturularak tartışmalara konu edilmektedir.

TEMEL NOKTALARI HATIRLAMAK

Özeti sürdürürken, bilindiğini sandığım birkaç temel noktaya geliyorum. Bunların ilki, "insanın özü" kavramı, böyle bir kavramın geçerli olup olmadığı, geçerliliğinin sınırları ile ilgili. Sosyalist düşünce açısından, insanın genel ve soyut, değişmeyen bir özünün varlığından söz etmek mümkün değil. Sosyalizmin insan sorununa bakışının ilk önemli dayanak noktasını, Marx'ın daha en büyük eserlerini vermeden önce yazdığı bir tez oluşturuyor. Bu, Feuerbach üzerine tezlerin altıncısı ve Marx orada "...insanın özü tek tek her bireyin içinde bulunan bir soyutlama değildir. İnsanın özü, gerçekte, toplumsal ilişkilerin toplamıdır" biçiminde bir formülasyona ulaşıyor.

Doğal güçleri ve toplumsal ilişkileri git gide daha büyük ölçüde denetimi altına alarak bütün yeteneklerini çok yönlü olarak, özgürce ve eksiksiz biçimde geliştiren birey, yeni insan kavramının özünü oluşturuyor.

Hemen ardından, Lenin'in bu teze önem verdiğini ve zaman zaman andığını belirtmekte yarar var. Ekim Devrimi'nden üç yıl önce yazdığı "Karl Marx" başlıklı bir incelemede, bu teze gönderme yaparak şunları söylüyor Lenin: "Marx ve Engels 'eski' materyalizmin (...) 'insanın özü'nü bütün (somut ve tarihsel olarak belirlenmiş) 'toplumsal ilişkilerin toplamı' olarak değil, soyut olarak ele aldığını, (...) 'devrimci pratik faaliyet'in önemini anlamadığını belirtmişlerdi" (*) Lenin bu göndermeyi yaparken, ayraç içinde, "somut ve tarihsel olarak belirlenmiş" diyerek kendi ek açıklamasını getirmiş ve bu formülasyonu "İnsanın özü, tek tek her bireyin içinde bulunan bir soyutlama değil; somut ve tarihsel olarak belirlenmiş toplumsal ilişkilerin toplamıdır" biçiminde biraz daha açmış oluyor.

İnsanın somut ve tarihsel olarak belirlenmiş toplumsal ilişkilerinin dışında soyut, genelgeçer, tarihten ya da tarihsel belirlemelerden bağımsız bir özünden söz edilemiyorsa eğer, köklü bir biçimde farklı bir somutluk ve tarihselliklerin ürünü olan insanlardan söz etmek gerekecektir. Tarihsel olarak belirlenmiş toplumsal ilişkilerin toplamı, maddi üretim ilişkilerinin yanı sıra, sınıfsal, ulusal, siyasal, hukuki, ahlaki, vb. ilişkileri de içerdiğine göre, bunların toplamındaki köklü bir değişikliğin "insanın özü"nü dönüşüme uğratması doğaldır. Toplumsal ilişkilerin gelişimi ise birbiriyle bağlantılı iki alandaki gelişmeyi ölçüt alarak ortaya çıkıyor: İnsanın, bir yandan, doğa güçleri, öte yandan, kendi toplumsal ilişkileri üzerindeki denetimi. İnsanın özgürleşmesi, dolayısıyla gelişmesi, bu denetimin niteliksel olarak farklı üstünlükte aşamalara ulaşması anlamına geliyor.

ESKİNİN İNSANI

Dolayısıyla, "somut ve tarihsel olarak belirlenmiş toplumsal ilişkilerin toplamı"nda yepyeni bir aşama olan sosyalizmin ürünü olacak bir "yeni insan"dan söz etmek, daha doğrusu, o insanın doğuşu bir zorunluluk oluyor. Bu yeni insanın Marx ve Engels tarafından yapılmış görkemli tanımlanışına geçmeden, daha önceki dönemlerin insanında var olan ve yeni insandan kazınması gereken özellikleri belirtelim.

Engels, İngiltere'de İşçi Sınıfının Durumu başlıklı ve 1845 tarihini taşıdığı bilinen gençlik eserinde, Sanayi Devrimi döneminde ve 18. yüzyıl ortalarındaki İngiliz işçi sınıfının durumunu incelerken, benzer özelliklerin aşağı yukarı yüzyıl sonra, 19. yüzyılın ortalarında Almanya'da da geçerli olduğunu söylüyor. Aşağıda bu kitaptan yaptığım alıntıyı okurken, 20. yüzyıl sonlarındaki Türkiye ile benzerlikleri düşünmek ilginç bir alıştırma olabilir.

"Kısacası, o günlerin İngiliz sanayi işçisi, bugünün Almanya'sında hala birçok yerde görüldüğü gibi, çoğu zaman yalıtılmış ve hayattan elini eteğini çekmiş bir durumda, herhangi bir manevi eylemi ve hayat karşısındaki konumunda sert dalgalanmalar olmadan yaşayıp gidiyordu. Entellektüel ve ruhsal sorunlarla pek ilgili değillerdi ve hayatlarının her günkü akışı pek az değişirdi. Çoğu okuyamazdı: yazabilenler de çok azdı. Düzenli olarak kiliseye giderlerdi. Siyasetle hiç ilgileri yoktu; hiç gizli dernekler kurmaz; kendilerini günün

**Akademik yazım alışkanlığı, alışkanlığın ötesinde kuralları, her alıntı için belirlenmiş standartlara uygun biçimde kaynak gösterilmesini gerektirir. Ama aynı akademik dünya, oradan buradan yapılmış aşırmalarla oluşturulmuş eserlerle doludur. Ben biçeminden kaynak gösterme kurallarının da içinde bulunduğu biçimine kadar "akademik" geleneklere uygun yazmaktan hoşlanmıyorum. Eskiden yazardım; ama o zaman da hoşlanmazdım. Yalnız, bu yazı için şu kadarını belirteyim: Burada kullandığım kaynak metinler, Marx-Engels ile Lenin'in, her ikisi de Progress Publishers tarafından yayımlanmış toplu eserlerinin İngilizce basımlarıdır. Bunların dışındakileri, metin içinde ayraç açarak belirtiyorum. Zaten buradaki göndermelerin hemen hemen tümü, sözünü ettiğim eski yazımda var. Vakti bol ve akademik kuralcılığı ödün vermez düzeyde olanlara da Toplumsal Kurtuluş'un o sayısını bulmak yaraşır*

sorunlarıyla hiç ilgili görmez; ama sağlıklı açık hava sporlarından mutlu olurlar ve onlara İncil okunduğunda huşu içinde dinlerlerdi. (...) Hiçbir entellektüel hayatları yoktu ve sadece kendi dokuma tezgahları ve bahçeleri gibi küçük özel işleriyle ilgilenirlerdi. Dış dünyada olup biten büyük olaylar hakkında hiçbir şey bilmezlerdi. (...) Yine de bazı açılardan tarlalardaki dört ayaklılardan biraz daha iyi durumdaydılar. Hiç de insani varlıklar değillerdi; o zamana kadar ülkenin hayatına egemen olmuş küçük bir aristokrat sınıfın hizmetindeki insan makinelerden ancak biraz farklıydılar. Sanayi Devrimi bu gelişmeyi mantıki sonuçlarına ulaştırdı: İşçileri büsbütün makinelere dönüştürdü ve onları bağımsız faaliyetin son kalıntılarından yoksun bıraktı." (Eserin 1958 tarihli Oxford, Basil Blackwell baskısını kullanıyorum. Bu aktarma, 11 ve 12. sayfalardan.)

Kapitalizm bireyin çok yönlü gelişimini engeller; gerçekliğe ilişkin yanılsamalı, çarpıtılmış görüşlerle bağlantılı yanlış isteklerin doğmasına yol açar. Burjuva ideolojisinin temelindeki bireycilik ve yararcılık, bireyde bencil özlemler yaratarak bunları güçlendirir; sahiplik ve mülkiyet güdülerinin güçlenip egemen olmasına elverişli koşulları üreterek kişisel isteklerin yapısını bozar. Burjuva düzeni ve ideolojisi, insanlardaki birbirleri için özverili ve yardımcı olma, bireyin gelişimini destekleyen ve yeni bireysel güç ve yeteneklerin doğmasını sağlayan dostluk ilişkileri kurma ihtiyacını ağır baskı altında tutar ve bu ihtiyacın karşılanmasını imkansızlaştırır. Kapitalist toplumun kendisi emekçi kitlelerin kültürel yaratıcılık alanındaki gizil güçlerini gerçekleştirmelerine nesnel bir engeldir; çünkü, eğitim ve insan yetiştirme sistemi, insana yararcı bir açıdan yaklaşmakta; kişisel yetenekleri gösterebilmek, yarar ya da kar elde etme amacıyla sınırlı kalmakta, düzenin korunması kaygısına bağımlı kılınmaktadır. Burjuva toplumunun insan için sadece "kısmi" bir gelişme şansı tanıması da buradan kaynaklanır. Bu toplum, çeşitli araçlarla bilinci yönlendirerek bireyi tornadan çıkmış bir "kitle insanı"na dönüştürür ve ruhsal dünyasını yoksullaştırır.

"YENİ İNSAN"

Yeni insan nasıl biridir?

Marx ile Engels, Alman İdeolojisi'nde yazdıkları şu ünlü bölümle hem ana çizgileriyle yeni insanı tanımlıyor, hem de onun doğuşunun nesnel temellerine işaret ediyorlar:

"...insan doğal olarak evrimleşmiş toplumda bulunduğu sürece, yani, tekil ve ortak çıkar arasında bir ayrılık var olduğu sürece, dolayısıyla, iş gönüllü olarak değil doğal olarak bölündüğü sürece, işbölümü, insanın kendi eyleminin ona karşı olan, onun tarafından denetlenmek yerine onu köleleştiren yabancı bir güç olduğu gerçeğinin ilk örneğini ortaya koyar. Çünkü, işbölümü ortaya çıkar çıkmaz, her insanın özel, ayrı bir faaliyet alanı olur; bu alan ona zorla verilmiştir, onun dışına çıkamaz. Bir avcıdır o, bir balıkçı, bir çoban ya da eleştirici bir eleştirmen; geçim araçlarını yitirmek istemiyorsa öyle de kalmak zorundadır; oysa, hiç kimsenin tek bir ayrı eylem alanının olmadığı, herkesin istediği bir dalda başarılı olabileceği komünist bir toplumda, toplum genel üretimi düzenler ve benim bugün bir işi, yarın bir başka işi yapmamı, sabahleyin avlanmamı, öğleden sonra balık tutmamı, akşam üzeri sığır beslememi, akşam yemeğinden sonra eleştiri yapmamı, salt bir aklım olduğu için, hiç bir zaman bir avcı, balıkçı, çoban ya da eleştirmen olmadan bunları yapabilmemi mümkün kılar."

Aynı çalışmanın daha ileriki bölümlerinde, yukarıdakinden 245 sayfa sonra, yazılanları da hemen eklemeliyim:

"İşçiler propagandalarında, her kişinin mesleğinin, ünvanının, görevinin kendi yeteneklerinin, örneğin düşünme yeteneği de içinde olmak üzere, bütün yeteneklerinin, bütün yönleriyle gelişmesini gerçekleştirmek olduğunu ileri sürerler. (...) Bireyin yeteneklerinin gerçek gelişimini harekete geçiren dünyanın etkisi bireylerin kendi denetimi altında olduğu zaman, bireylerin tüm yönleriyle gelişimi bir ülkü, bir çağrı, vb. olmaktan çıkacaktır."

Toparlayacak olursak, doğal güçleri ve toplumsal ilişkileri git gide daha büyük ölçüde denetimi altına alarak bütün yeteneklerini çok yönlü olarak, özgürce ve eksiksiz biçimde geliştiren birey, yeni insan kavramının özünü oluşturuyor. Bu kavram, daha sonraki bir çok çalışmada ve bu arada Kapital'in birinci ve üçüncü ciltlerinde de hem yineleniyor hem de geliştiriliyor.

ÖNKOŞULLAR VE SORUN ALANLARI

Marksist çözümlemede, yeni insanın ortaya çıkışının temel önkoşulu, iş gücünün kısaltılmasıdır. Üretici güçlerin hızlı ve sürekli gelişimiyle, geçinmek için zorunlu çalışma süresinin kısalması, insanın özgürlük alanında, yeteneklerini bütün yönleriyle geliştirmesi için gerekli zamanı yaratır. Marx, Grundrisse'de şöyle anlatıyor:

"Çalışma zamanından tasarruf, serbest zamanın artışına eşittir. Bu da bireyin eksiksiz gelişimi için gerekli zaman demektir ve sonuçta emeğin üretici gücünü etkileyerek onu en büyük üretici güç haline getirir. (...) Hem boş (aylak) zaman, hem de daha üst düzeydeki faaliyetler için gerekli zaman olan serbest zaman, sahibini farklı bir özneye dönüştürür ve o daha sonra bu farklı özne olarak doğrudan üretim sürecine girer." (Marx'ın sağlığında yayımlanmamış ve ötekilere oranla az okunmuş bu çalışmasının 1973'te Penguin Booksa tarafından yapılan ilk ingilizce baskısını kullanıyorum. Bu aktarma, 711. sayfadan.)

Üretici güçlerin gelişimi ile birlikte, gerçek zenginliğin

artması, emek süresinin uzunluğu ya da çalıştırılan emeğin miktarından çok, çalışma süresi içinde harekete geçirilen güçlere bağlı duruma geliyor. Bilimsel ve teknolojik gelişmeler ile bunların üretime uygulanması, üretimde harcanan doğrudan emek süresinden daha etkili oluyor ve git gide emek üretim sürecinin çok fazla içinde görünmemeye başlıyor; bunun yerine, insanoğlu üretim sürecinde daha çok bir gözleyici ve düzenleyici durumuna geliyor.

Marx'ın anlatımıyla, sermaye bütün araçlardan yararlanarak kitlenin artık emek süresini artırmaya bakar; çünkü, zenginliği artık emek süresine, o sırada yaratılan artık değerin sahiplenilmesine bağlıdır; onun doğrudan amacı değildir, kullanım değeri değil. Dolayısıyla, sermaye, kendisine rağmen, bütün toplum için çalışma süresini en aza indirmek ve böylece herkesin zamanını kendi gelişimi için boşaltmak amacıyla, toplumsal olarak kullanılabilir zamanın araçlarının yaratılmasına yardımcı olur. "Ama", diye devam ediyor Marx diyalektiğin doruklarına ulaştığı bu satırlarda, "sermayenin eğilimi her zaman, bir yandan, kullanılabilir zaman yaratmak, öte yandan, bu zamanı artık emeğe dönüştürmektir."

Toplumsal ilişkilerin gelişimi ise birbiriyle bağlantılı iki alandaki gelişmeyi ölçüt alarak ortaya çıkıyor: İnsanın, bir yandan, doğa güçleri, öte yandan, kendi toplumsal ilişkileri üzerindeki denetimi. İnsanın özgürleşmesi, dolayısıyla gelişmesi, bu denetimin niteliksel olarak farklı üstünlükte aşamalara ulaşması anlamına geliyor.

İşgününün süresini uzatarak mutlak artık değeri artırmanın biyolojik ve tarihsel sınırlılığı karşısında, zorunlu çalışma süresinin kısalması sonunda göreli artık değerin artırılması gerçekleştirilir. Zorunlu emek süresinin kısaltılması, başka bir anlatımla, emeğin üretkenliğinin (Türkçe'de yaygınlaşmış deyimle, verimliliğin) artırılması, sömürünün artırılmasını sağlar. Kapitalizimde verimlilik artışı ile zorunlu emek süresinin kısaltılması eğilim, sömürünün artırılmasına yöneliktir. Sosyalizmde ise çalışan insanın verimliliğini artırmanın asıl amacı, insanın kişiliğini özgürce ve çok yönlü olarak geliştirebileceği kullanılabilir boş zamanı yaratmaktır. O yüzden, kapitalizm, Marx'ın deyişiyle "bir yandan kullanılabilir boş zaman yaratır, öte yandan, bu zamanı artık emeğe dönüştürme eğilimi" gösterirken, yaratılan kullanılabilir zamanı çeşitli nedenlerle artık emeğe dönüştüremediği diliminde emekçilerin ne yaptıklarıyla pek ilgilenmez; ama, televizyon karşısında bira yahut kola eşliğinde çips, mısır gevreği, fındık fıstık tıkınmalarının veya bundan pek farklı olmayan ev dışı "kültürel faaliyetler"in örgütlenmesini ve özendirilmesini sağlamaktan geri durmaz. Ayrıca, boş zamanları artan emekçilerin düzeni tehdit edecek eğilimlerine karşı yönlendirme, saptırma, olmazsa bastırma tedbirliliğinide elden bırakmaz elbette.

Sosyalizm ise boş zamanlarını sürekli olarak artırmayı amaç edindiği insanların, çoğalan zamanlarını kişiliklerini özgürce geliştirmelerini sağlayacak biçimde kullanabilmeleri için gerekli her türlü imkanın toplumsal olarak örgütlenmesinin sorumluluğunu üstlenir. Yirminci yüzyılda kurulabilen sosyalizm, bu bakımdan, görkemli adımlar atmasının yanında, örneğin, en büyük ülkesinde hemen her zaman gündemde olmuş "sarhoşluk ve alkolizm sorunu" türünden zaafları aşamamış; yer yer de kapitalist dünyaya benzemekten, hatta öykünmekten kurtulamamıştır.

Bu ilk önkoşul ile bağlantılı, belki onu da kapsayan, bir başka sorun alanı ise "çalışma sürecinin niteliğinin değiştirilmesi" olarak belirlenebilir. Bu çerçevede değinebilecek bir çok sorun var. Sözgelimi, pek az geliştirilmiş, hatta geliştirilmeden bırakılmış olmasına rağmen, neredeyse sosyalizmin tartışılmaz bölüşüm ilkesi düzeyine yükseltilmiş olan, "herkesten yeteneğine göre, herkese çalışmasına göre" formülasyonu. Oysa, bunun, epeyce bir süreden beri ve şu sıralarda, Türkiye'de sermaye örgütlerinin savundukları, imkan buldukça hayata geçirdikleri işlendirme ve iş değerlendirme uygulamaları açısından karşı çıkılacak bir yanı yok. İşçiden yeteneklerine aykırı iş istemek, kapitalizmin akılcılığına da uygun düşmez zaten. Öte yandan "eşit işe eşit ücret" ilkesine dayanan ve sermaye örgütlerinin yıllardır yaygınlaştırmaya uğraştıkları "iş değerlendirme" uygulamaları, bir anlamda, her çalışana çalışıp becerebildiği kadar, onun karşılığı olarak hesaplanan bir bedelin ödenmesini öngörüyor ve ihtiyaçların karşılanmasının bir gereklilik olmasını reddediyor. (Bunlar ve biraz sonra yeni insanın yaratılmasına ilişkin sorun alanları olarak kısaca değineceğim konular üzerinde, her birini ayrı ayrı ya da birkaçını bir arada ele alarak, daha kapsamlı yazılar yazmak gerekiyor. Bunu önümüzdeki sayılarda yapabileceğimi umuyorum.)

Bir başka alan, eğitim ve insan yetiştirme sürecinin kökten değiştirilmesidir. Bu, yeni insanın sosyalist toplumun vitrininde kalmayarak sokaklarında, mey-

danlarında, salonlarında, işyerinde her an karşılaşılabilen bir yaygınlığa ulaşması için gereklidir.

Bir dördüncüsü, toplumun ve ülkenin yönetimine katılma, yönetimi paylaşma sürecidir. Kurulabilen sosyalizm, bu alanda da eksiklik ve yetersizliklerle birlikte yaşamış; bunları tümüyle aşamamıştır. Bu katılımın aracı ve güvencesi olacak yeni örgütlenmelerin oluşturulmasında yaratıcı olunamamıştır. Parti örgütlenmesi de bu katılımın sağlanması açısından, ya toplumsal hayatın çok çeşitli alanlarını kapsamada yetersiz kalmış ya da böyle bir kapsamlılığa ulaşma çabaları bir yandan hegemonik eğilimleri körükleyip katılımı yeterince geliştiremezken bir yandan da tek tek her alanın özgüllüklerine yabancı ortalamacılık yahut kestirmeciliğe, dolayısıyla vulgarizasyona yol açmıştır.

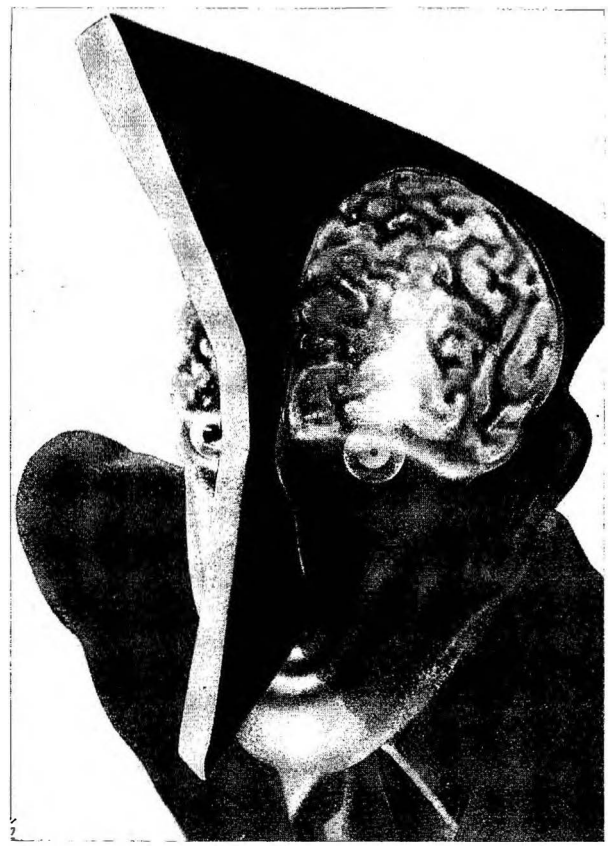

Ancak, biraz önceki ayraç içinde değindiğim gibi, bütün bunlar ayrıntılı incelemeleri bekleyen konular olarak duruyor. O yüzden, şimdilik burada bırakıyorum.

İKİ KARŞIT EĞİLİM Mİ?

O eski yazıda, yeni insanın yaratılması yolunda hemen, daha bu günden kafa yormanın ve çaba göstermenin hem mümkün hem gerekli olduğunu ileri sürmüştüm. Söylediğim şuydu: "yeni insan, bütünsel insan gibi kavramlarla özdeş olmadığına hemen işaret edebilmek için 'sosyalist insan' deyişini seçerek kullanıyorum. (...) Sosyalist insan, devrimci mücadelenin içindeki bireyi anlatıyor. 'Bütünsel insan'ın bir takım özelliklerini taşıyor; bu özelliklerin tümüne sahip olmaktan uzak. Devrimden önce, sosyalist toplumun kuruluşundan çok daha önce, yeni insanın embiriyonik biçimdeki habercisini oluşturuyor; onu önceliyor."

Bu noktada, iki farklı yaklaşımdan söz edilebilir. Birincisine, Marx ile Engels, Alman İdeolojisi'nde devrimin neden gerekli olduğunu açıklarken değiniyorlar: Sosyalizm davasının başarısı için "insanların kitlesel bir ölçekte değiştirilmesi zorunludur; böyle bir değiştirme ancak pratik bir hareket içinde, bir devrimde mümkün olabilir." Dolayısıyla, devrim, başka nedenlerin yanı sıra, iktidarı alacak sınıf "ancak bir devrimde geçmiş çağların fışkısından kendini kurtarmayı ve yeni bir toplumu kurmaya uygun hale gelmeyi başarabileceği için zorunludur." (progress Publishers yayını Toplu Eserler'in İngilizce baskısından, 5. cildin 52-53 sayfalarından aktarıyorum.)

Demek, bir, sosyalizm davasının başarısı için insanların kitlesel olarak değiştirilmesi gerektiği; iki, yeni bir toplumu kuracak sınıfın bu işleve uygun duruma gelmesinin geçmiş çağların kendisine bulaştırdığı pisliklerden arınmasına bağlı olduğu; üç, bütün bunlar için devrim yapmanın zorunlu olduğu kabul ediliyor. Başka bir anlatımla, devrim sırasındaki ve öncesindeki mücadelede, o mücadeleyi yürüten insanların eski düzenden devraldıkları ve yeni kurulacak açısından yıkıcı özelliklerinden kurtulmaları ve yeni topluma uygun nitelikler kazanmaları gerekli sayılıyor; bunun da devrim ve onu amaçlayan pratik hareket içinde mümkün olacağı ileri sürülüyor.

İkinci yaklaşımı ise Ekim Devrimi'nden sonraki iç savaş döneminin sonuna doğru yazılan bir yazı ile bir kitapta söylenenlere dayandırmak mümkün. Lenin 1919'da "Büyük Sorunların Gösterilmesinde Küçük Bir Resim" başlıklı bir yazı yazıyor ve yeni kuruluşu kapitalizmin yarattığı malzemeyi kullanarak gerçekleştirmekten başka yol olmadığını söylüyor. Burjuva koşullar altında yoğurulmuş ve onun ruh durumu ile doldurulmuş bir insan malzemesinin oluşturduğu bir aygıtı kullanmanın çaresizliğinden söz ediyor. Biraz daha ileri giderek, ütopyacı sosyalistlerden ayrıldıkları noktayı, sosyalizmi onlar gibi saksılarda ve seralarda yetiştirilmiş değil, kapitalizmin ürettiği malzemeden yararlanarak kurmak isteyişlerine dayandırıyor. Bu malzemenin ise "yüzlerce ve binlerce yıllık kölelik, toprak köleliği, kapitalizm, küçük bireysel işletmecilik ve pazarda bir yer ya da ürünü veya emeği için daha yüksek bir fiyat elde etme uğruna herkesin komşusuna karşı yürüttüğü savaş ile çürütülmüş" olduğunu

söylüyor. (Toplu Eserler, c.28, s.388)

İç savaşın son yılı olan 1920'nin Nisan-Mayıs aylarında yazılan Çocukluk Hastalığı'nda aynı tutumu sürdürüyor. Yeni toplumun gelişiminin "halk arasındaki işbölümünün giderilmesi, halkın eğitilmesi, onlara çok yönlü gelişme ve çok yönlü bir eğitim sağlanması, böylece her şeyi yapabilir duruma getirilmesi yönünde bir ilerleme imkanı" vereceğine de değinilmekle birlikte, bunun uzun yıllar alacağı eklenerek şöyle sürdürülüyor: "Sosyalizmi kurmaya soyut insan malzemesi ile değil, kapitalizmin vasiyetinde bize bıraktığı malzeme ile başlayabiliriz, başlamalıyız." (Toplu Eserler, c.31, s.50)

Şimdi, bu ikisini birbirini çelen, birbirinin karşıtı yaklaşımlar biçiminde mi anlamak gerekiyor? Hayır, öylesi, hem yanlış anlamak olur hem de kısır atışmalardan başka bir yere götürmez. Bu yaklaşımlardan ilki, ana yönelişi gösteriyor; ikincisi, somut bir dönemin ve ülkenin-bölgenin özgül koşullarında, yapmaktan başka çare olmayanı dile getiriyor. Birincisi, temel ve yönlendirici eğilimi belirliyor; ikincisi, kısıtları ve boğuşulup alt edilmesi gereken güçlükleri ortaya koyuyor. Bugün gelinen noktada ise birincisinin unutulması ve ikincisinde işaret edilen mücadelenin geri plana itilmesi durumunda, yeni insanın yaratılamadığı ve kurulmakta olan yeni toplumun çökebildiği anlaşılıyor.

MÜCADELE YÖNTEMİ İLE YAŞAM BİÇİMİ

Öyleyse, bugünden, her günkü mücadelenin sıcağında ve örgütlerinde, yeni insanın niteliklerine yaklaşmaya çalışmak gerekiyor. Bu yazıyı, kuşkusuz bir kollektivitenin, üstelik yalnız dar bir çevrede ya da belli bir ülkede değil dünya coğrafyasının tümünde ve çok uzun sürmüş bir ortaklaşmanın ürünü olan, ama o günün koşullarında Yalçın Küçük tarafından kaleme alınıp Toplumsal Kurtuluş'un Ocak 1988 tarihli yedinci sayısında imzasız olarak yayımlanan, bir tür manifesto niteliğindeki arka kapak yazısından uzunca bir alıntı ile bitirmek istiyorum:

"İki nokta üzerinde bir tartışmaya yer yoktur. Bunlardan ilki şudur: Tek başına demokrasinin Türkiye'ye getireceği hiçbir yarar ve çözüm yoktur. 1960-1970 yılları Türkiye solcu ve sosyalist yazını, demokrasinin Türkiye'nin hiçbir sorununu çözemeyeceği konusunda kesin kanıtlarla doludur. İki darbenin yarattığı bellek kaybını ve dejenere solcuları genel ilke saymak mümkün görünmüyor. İkincisi, devrimci çizginin sadece bir mücadele yöntemi ve iktidar yolu olduğunu düşünmek son derece yanıltıcıdır. Devrimcilik, bir yaşam biçimidir."

"Uzun yıllar büyük, ancak tek ülkeyle sınırlı olması, kuruluş aşamasında kır tabanının ağırlık taşıması, dünya sosyalizm pratiklerine, kitaplarında olmayan yabancılıklar getirdi. Ancak, pratiğindeki bütün yabancılıklara karşın, (...) sosyalizm bugün insanoğlunun hayal edebileceği en g üzel düzendir ve insanlar sosyalizme layıktır.(...)"

"Paylaşım, sosyalizmin ilk ve temel ilkesidir.(...) Demokrasiyi, kararın alınmasında ve uygulanmasında paylaşım olarak ele almak daha yaratıcı sonuçlara yol açabiliyor."

"Topluma hizmet, başkalarının iyiliği için çalışmak, toplumdaki en yüksek değer olmalıdır. Başkasına bir yarar götürebilmekten en büyük mutluluğu duyabilen insanları yaratma temel amaç sayılmalıdır; sosyalizmi kurarken de devrimci yaşam bunu gerektiriyor."

"En büyük devrimciliğin, insanın inandığı değerlerde devrimcilik olduğuna inanılmalıdır, devrimciliğin yaşam biçimi olması ancak böyle ortaya çıkabiliyor. Devrimci, yalnız taşıdığı malzeme ile değil, düşünme yöntemi, edebiyatı, şiiri, müziği, aşkı, çevresiyle ilişkisiyle kendisini belli etmek durumundadır. Kapitalist toplumda bile devrimci görüldüğü yerde ayırtedilmelidir. Açık devrimci partinin bir burjuva ortamda ve demokrasi mücadelesi yapılan bir çerçevede eylemlerini sürdürmesinin bulaşıcı hastalıklarından ancak devrimcilik bir yaşam biçimi ve bir ayrışma yöntemi yapılarak korunulabilir. Açık devrimci partinin yandaşları, üyelik belgeleriyle değil, parti örgütlerine gelip gitmeleriyle değil, bulundukları yerde düşünme yöntemlerinin yeniliği, edebiyatlarının farklılığı, aşklarının benzemezliği, müziklerinin ayrılığıyla belli olmalıdır."

"Kişilik zenginleşmesi ve geliştirilmesi, sosyalizmin temel ilkesidir. İnsan, kişiliktir ve sosyalizm insanın gelişmesi için insanoğlunun düşünebileceği en görkemli düzenleme oluyor."

"Kollektivitenin yaratıcılığına inanmak, sosyalist olmak için bir vazgeçilmez gerek oluyor. Birlikte düşünmek, birlikte uygulamak, birlikte üretmek, birlikte tüketmek, birlikte eğlenmek; bunlar olmadan sosyalizm düşünülemiyor. Sosyalizm için kollektivite üretimi artırmanın bile önünde bir hedef olarak duruyor."

"İnsan, bütün güzelliklere layıktır. İnsan, artan ölçüde güzelliklere layıktır. Üretimi artırma hedefi yalnızca buradan çıkıyor. Sosyalizmde üretimi değil, çalışanın verimliliğini artırmak temel ilke oluyor; insanoğlu artan ölçüde boş zamana layıktır."

"Kapitalizmde çalışmak bir işkence ve bir sömürüdür. Sosyalizm, sömürüden kurtuluştur."

(...)

"Sosyalizm, ayrımcılıktan kurtuluştur. Irkçı baskılardan kurtuluştur. İnsanoğlunun diliyle, ekiniyle çeşitlilik ve zenginliğine getirilen kıskaçtan kurtuluştur."

Bir 'İç Savaş' Romanı Saçmalığı

Neylan DOĞAN

" 'Kim bunlar? Neden öldürüyorlar bizi' diye sordu Tuna. (...) 'B.T.O diyorlar kendilerine,' dedi Yüzbaşı Birol, acı dolu bir sesle, 'Birleşik Terör Ordusu Her inanç ve siyasi görüşteki bütün terörist ve anarşistlerin birleştiği yeni ve büyük bir grup. Kuralları mutlak kuralsızlık, hedefleri bu ülkeyi ve bu sistemi yok etmek. Yöntemleri cinayet!' 'İyi ama böyle bir ittifakın sonu olmaz ki...' 'Ah hocam ah! Bu artık tamamen bir özyıkım, toptan silme, bir kendini yok ediş! Saldırganlık ve nefretleri yalnız kendilerinden olmayana karşı değil! Artık kendi yaşamlarına yönelik katliamlar yapıyorlar. Baksana ekmek yedikleri fabrikaları, kendi çocuklarının tedavi edildiği hastaneleri ve ailelerinin öğrenim gördüğü okulları bombaladılar. İlaçları ameliyat aletlerini, okul sıralarını kırıp döktüler, yaktılar. Dün de 'davaya ihanet'ten kendi arkadaşlarını öldürdüler."

İç savaş? Savunması yedeğinde de olsa, devrimcilerin yıllardır yinelediği bu tanımı, Uzuner'in sırf toplumdaki bazı kesimleri gıcıklamak, merak uyandırmak için seçmiş olduğunu söylemek, bir abartı sayılabilir mi? Sayılmaması için hem roman, hem de ülkenin sanat camiası bunun sinyallerini bir süredir vermiyor mu zaten?

Okuduğunuz bu satırlar bir Ertürk Yöndem programında 'teröristleri' anlatmak için yaptırılan bir canlandırma dialoğu değil. 'Türk edebiyatında bir kadının elinden çıkan ilk iç savaş romanı'nın yazarı Buket Uzuner yaptırıyor bu diyaloğu kahramanlarına. Bu konuşmalarda adı geçenler ise romanın ana kahramanlarından Mavi Tuna ile romanda yiğit, modern, yapıcı, aydın Türk askerini temsil eden Yüzbaşı Birol. 'Peki ama bize ne bu adamlardan' türünden gelebilecek bir soruya hemen verilecek yanıt ise, bu romanın ekseninin Türk sanatında yeni bir furyaya dönüşme riski taşımasından kaynaklanıyor. Çünkü otuz yıllık bir iç savaş döneminin bir bölümünü çeşitli fantezilerle aktarmak artık bir furyaya dönüşmek üzere. Yıllarca burunlarının dibinde yaşanan vahşete ses çıkarmayan bu tatlı su aydınıkları, pazarlamacı finansörlerinin de yardımıyla politik konu başlıkları yakalama telaşına düştüler. 12 Eylül sonrası ortalığa saçılan küfür sanatı, gündeme giren Kürt savaşıyla birlikte hainlik rengini artırırken, son dönemlerde sanat camiasını bir telaşın aldığı gözleniyor.

Bu değerlendirmelere devam etmeden önce öncelikle şu kısacık zamanda birçok baskı yapan gezginci yazar Uzuner'in son kitabından söz etmekte yarar var.

ÜÇ NOKTA İLE ATİLLA İLHAN'A

Önce gezgin romancı diye bilinirken adı son romanıyla birlikte iç savaş romancısına çıkan Buket Uzuner, "Kumral Ada~Mavi Tuna" isimli son romanını üç nokta ile 'imkansız aşkım' diye

tanımladığı Atilla İlhan'a ithaf ediyor; bununla birlikte Atilla İlhan, felsefesiyle birlikte şair Doğan Gökay tipiyle romanın ana kahramanlarından birini oluşturuyor. Uzuner kitap üzerine kendisiyle yapılan bir söyleşide, sözkonusu kitabın bir yanıyla Atilla İlhan'ın biyografisi olduğunu itiraf ediyor. Bu itirafın gerçekliğini doğrulayan ipuçları ise romanda yer alıyor. Doğan Gökay'ın karısı, kızkardeşi ve eniştesi başka adlarla anılsalar da, romanda Atilla İlhan'ın kızkardeşi Çolpan İlhan'a, eniştesi Sadri Alışık'a karısı Biket'e denk düşüyorlar. Bir de Şair Dayı'ya hayran yeğenler ordusu var ki, İlhan'ı düşünsel eğitimlerinin baş mimarı olarak ilan ediyorlar; bu yeğenlerden en önemlisi roman kahramanlarından daha tutkulu biri ise yazarın kendisi Buket Uzuner.

Yazar, kendi romanını Şair Dayı'nın felsefesine yaslandırmakla kalmayıp, romanın ilerleyen bölümlerinde "Kumral Ada~Mavi Tuna" romanının aslında Şair Dayı tarafından yazılmış olduğunu açıklayacak kadar da incelik gösterebiliyor. Bu arada Şair Dayı'nın, 'Karl Marx der ki' türünden bir vurgudan hep kaçındığını, çünkü yeğenlerinin düşünmesini istediğini söyleyen yazar, Marx'ı düşünmenin önünde engel olarak gördüğünü Şair Dayı üzerinden ilan ediyor. Bu noktada Uzuner'in, 'imkansız aşkı' Atilla Ilhan'ın biyografisini yazacak kadar kendisine güvenmesini ve bu romanın yazımından İlhan'ın da haberi olduğu düşünülürse şöyle bir sorunun yanıtı önemli oluyor: Her ne kadar dönek bir sosyalist olsa da Atilla İlhan'ın Marx'ı düşünmenin önünde engel olarak nitelemesi ve Atilla İlhan'ın kendisini böyle tanıtan bir biyografiye 'olur' demesi mümkün mü?

Yaratıcı düşünceden yoksun olmasına karşın, Uzuner'in roman kurgulayabilmesinin gizini açıklamakta yarar var. Dikkatli bir gözle okunduğunda romanın önce yetişkinliğe geçme romanı olarak amaçlandığı, 1994'lerde yazılmaya başlandığı ve süren savaşın çok uzağında kurgulandığı görülüyor. Oniki mart ve oniki eylül türünden doğum günleri yakıştırarak büyümelerini izleyeceği kahramanlarına, 'bir boğaziçi köyü' diye adlandırdığı Kuzguncuk'un musevi, gürcü, arnavut, ermeni, laz, doğulu türünden insan çeşitliliğini atmosfer olarak kullanırken, karagözhacivat oyunlarındaki tiplemelerin, osmanlı dönemindeki yanyanalığını Şair Dayı'nın Marx'sız yönlendirmeleriyle öne çıkarıyor. Bu noktadan bir hümanist basamak yaratan Uzuner'in, halk aşk hikayeleri benzeri çağdaş bir aşk hikayesi çıkarmaya niyetlendiği sezili-yor. Bütün kitap boyunca ballandıra ballandıra anlatılan bu aşıklar, toplumsal ve sınıfsal baskılar nedeniyle değil de, aralarına sevdikleri bir ölünün girmesinden, kadersizlikten, uğursuzluktan, kemgözden bir türlü bir araya gelip muratlarına eremiyorlar.

İÇ SAVAŞ SOSLU AŞK ROMANI

Roman ilk plan dahilinde yürüse idi, yaşanan hain savaşın dillerini, sözcüklerini yok ettiği yazarlardan biri olarak Uzuner, diğer meslektaşları yanındaki yerini muhafaza edebilir, bizlerin de 'vah yazık, bu da savaşın gerçekleri karşısında düşünmesi engellenen yazarlarımızdan biri, belki bir gün kendini bu engellemelerden kurtarabilir, çünkü gerçekten de zekası, esprisi ve fantezileri olan bir yazar' diyebilirdik. Ancak ilk taslak bütünüyle ve ayrıntılarıyla uygulandıktan sonra romana eğreti ve kasıtlı bir başka giysi giydirilmiş. Kendi türünden meslektaşları arasında savaşı ilk farkeden biri olma telaşına düşen yazar, uydu uymadı demeden roman kahramanlarından en dokunaklısını, kendi mutluluğu adına değil de başkalarını mutlu etmek için dünyaya geldiğine inanıp sürekli aptallığına yanan Mavi Tuna'sının başına ek bir çorap örerek, başına bir de iç savaş karabasanı çıkararak, cepheye gönderiyor. Resmi veriler ışığında savaşı görme niyeti öylesine telaşla onu yeni bir taslak yazmaya itiyor ki, bitmiş bir romana eklediği ikinci taslağı, ben ve o anlatımlarında tekrarlara düştüğünü dahi farkedemiyor.

Şair Dayı'sının yetiştirmesi yazar kızcağız yine de ne olur ne olmaz kabilinden eklemeleri yanlış anlaşılır, savaş karşıtı bir yazar olduğu sanılır tedirginliğinden kurtulamadığı için, elemli tekstinin her bölüm başına yerli yabancı düşünür, yazar, ozan istiflemesi yapıyor. İlk yazdığı aşk hikayesindeki bazı kahramanları da bunlar arasına katıyor, bu kahramanlar diğer bölüm başlarındakiler gibi dünyayı yorumlayışlarıyla değil de, bir mahkeme ya da gazete haberindeki kısa hayat hikayeleriyle bu yüce kata ulaşabiliyor. Roman kahramanlarının ilk çizgideki hayat hikayelerine sığınan Uzuner, neredeyse "Ben aslında bir aşk hikayesi

12 Eylül sonrası büyük bir çözülüşü ve kişiliksizliği yaşayan sanat dünyasının küfre dönüşen ürünlerin bir başka versiyonunu önümüzdeki günlerde kitabevi vitrinlerinde, beyazperdede, sahnede, kısacası her yere önümüze çıkacağını söylemek kehanet olmasa gerek.

yazmak niyetindeydim, ondan sonrasını hatırlamıyorum hakim bey" türünden bir savunu yapmaya hazırlanıyor ve romanda bolca geçen 'bilinçaltının insana oynadığı oyunlar' türünden sözlerle kendi bilinçaltını ele veriyor. Şair Dayı'sının yazar kızı koltuk altlarına sığındığı yazar, düşünür ve ozanların kendince en önemlisini romanın sonuna saklıyor, biz de öyle yapacağız.

İÇ SAVAŞI YAZAN İLK KADIN YAZAR

Buket Uzuner'in Şair Dayı'sıyla yetinmeyip daha farklı isimlere sığınma çabasını hoş görüp, 'vah yazık, yaratıcılarımızı korku ne denli sürüden biri haline getiriyor' diye düşünmekten bizi alıkoyan şey ise yine yazarın ince hesaplarından kaynaklayor. Roman kahramanlarından Mavi Tuna'sını ikinci taslakta seferberlikle birlikte Kuzguncuk'tan alıp, askerocağına ya da akılhastanesine veren yazar, roman boyunca bu mekanı bir türlü netleştirmiyor. Kendisiyle yapılan bir söyleşide söylediği "Romanın ilk versiyonunda bölge ve kişilere doğrudan göndermeler yapıyordum. Ancak daha sonra bunun çok klişe olacağını düşündüm, daha evrensel bir şeyler yazmak istedim" sözleri, yazarın evrensellik maskesi altında, 'ne olur ne olmaz, bu iç savaşı Türklerle Kürtler arasında yaşatmayayım, ileri görüşlü askerler sadece benim romanımda var, olur ya...' tedirginliğinden kaynaklanıyor olmasın! Roman kahramanının ağzından 'bu bir düş, aklımın bana oynadığı bir oyun, ya bir düş değilse, uyanamazsam' türünden yakınmalarda bulunan aslında yazarın kendisidir.

Her ne kadar dönek bir sosyalist olsa da Atilla İlhan'ın Marx'ı düşünmenin önünde engel olarak nitelemesi ve Atilla İlhan'ın kendisini böyle tanıtan bir biyografiye 'olur' demesi mümkün mü?

'HER İÇ SAVAŞ, BİR DIŞ SAVAŞTIR'

Birinci taslağa eklediği ikinci taslağın ilk bölümlerinde kahramanı henüz cepheye varmadan yaptığı 'iç savaş' tarifleri, tekelli medyanın desteklediği toplumsal cinnet, duyarsızlık, şiddet gibi kavramlara yönelik kimi değerlendirmeler bir duyarlılık taşısa da, olay örgüsü ilerledikçe bu duyarlığın yerini tekdüzelik ve resmi bakışın sızlamayla karışık sözleri alıyor. Aslında yazarın bu tekdüzeliğin dışına çıkmak gibi bir niyeti de yok; çünkü onun niyeti savaşı ilk farkedenler arasında olmaktır. Çünkü Uzuner, yeni farkettiği savaşın diğer meslektaşları arasında bir furyaya dönüşeceğini görecek kadar zekidir. İlk dile getirenlerden biri olarak savaşı hem yazmış, hem yazmamış olacaktır böylece. Bu hain savaşta asıl uyanamayan savaşa giden kahramanı Mavi Tuna değil, yazarın kendisidir, uyanmış gibi yapıp asla uyanmama kararındadır ve kendisini okuyanları bu ağır uykuya çekmek istemektedir. Bu çekişi gerçekleştirebilmek için medyada yer alan söyleşilerinde "İç savaş kelimesinin Türkçe'deki metaforik anlamı yardımcı oldu bana. İç savaş içimizdeki savaş anlamına da geldiğinden bir çok savaş iç içe yapıtta" diyor. Bir yandan üniformalı reklamların altına yazdığı 'iç savaş romanı" ifadeleri, diğer yandan sıkıştırıldığı zaman söylediği 'insanın kendi iç savaşı yani' türlü kaçışları, yazarın ikili oyununu bire-bir yansıtıyor. Cumhuriyet gazetesinde kendisiyle yapılan bir söyleşide Uzuner, adını koymadığı savaşı "Ülkemizde şu anda insanlar ölüyor ve ölenler bu ülkenin pasaportunu taşıyor" sözleriyle tanımlıyor, bu tanıma uygun olarak da romanda Türkiye topraklarında yaşayan halkları, kahramanlarına taktığı isimlerle ya da 'aydın, pozitif, yapıcı ve modern Türk

askeri' generalin evinde hazırlanan sofrada gördüğü etnik isimli yemek adlarıyla anıyor. Onların bir halk olarak varlığını kabul etmenin ise suç sayıldığını bilecek kadar da politik bir birikimi bulunuyor. Kendisiyle yapılan bir başka söyleşide, "Ben bu romanı yazmaya başladığımda bu kadar sıcak değildi her şey ama o zamanlar daha farklı bir paranoya vardı belki de. Pat diye kötü bir şey olacak korkusu vardı içimizde. Çünkü askeri darbe sisteminde yetişmiş insanlarız" sözleri bu politik bakışın bir yansıması olamaz mı?

İç savaş? Savunması yedeğinde de olsa, devrimcilerin yıllardır yinelediği bu tanımı, Uzuner'in sırf toplumdaki bazı kesimleri gıcıklamak, merak uyandırmak için seçmiş olduğunu söylemek, bir abartı sayılabilir mi? Türk sinemasında geçtiğimiz sezon vizyona giren Eşkiya filminin elde ettiği 'gişe başarısı'nın nedenini farkeden Uzuner, bu başarıyı romanda mı test etmek etmek istiyor? Eşkiya'da olduğu gibi Türkiye'de yaşayan halkları, yaşanan savaşı bir folklorik renk olarak kullanarak prim almak telaşında mıdır? İç savaş yazarı Buket Uzuner, iç savaş kavramını hangi anlamda kullanırsa kullansın, her iç savaşın aynı zamanda bir dış savaş olduğunu bilmiyor mu? Ya da bu sözü bir başka şekilde söylersek, her dış savaşın aynı zamanda bir iç savaş yarattığından haberi yok mu? Gezginci yazar Uzuner, Kürt illerine hiç mi gitmedi, oradaki değişimi görüp, haber bültenlerinde sayıları verilen 'terörist' ölülerinin dışında savaşın Kürtlerde yarattığı tahribata, yıkılan köylere, suçsuz yere katledilen köylülelere hiç mi rastlamadı? Yazarımız turistik gezmelerinde Avrupa'da hiç mi sürgün devrimci görmedi, yoksa o da Eşkiya filminde olduğu gibi 10 binin üzerinde PKK'li tutsağın bulunduğu söylenen Türkiye'de 35 yıl Kürt illerinde mapus yatıp da bir PKK'liyle karşılaşmayan Baran mı? Evrensel bir renk katma telaşıyla bölge adlarını çıkardığını söyleyen yazara, böylesi bir atmosferde kendi ülke gerçeklerini görmeyen bir yazarın tarihe evrensel renklerle kaynaklık edilemeyeceğini hatırlatmak gerekiyor. 'İnsan aklıyla görür' diye boşuna söylemiyor Yalçın Küçük, öyle ya!

ŞAİR DAYIYA İHANET Mİ?

Uzuner, romanın sunuş yazısında annesi ve Juliette Binoche'nin yanı sıra Can Dündar'a da teşekkür ediyor. İngiliz Hasta filmiyle televizyonların soğukkanlı toplumsal olaylar yorumcusu Dündar, şair dayının son modaya uyularak, bir an için yerini mi almış ne? Uzuner, roman kahramanlarının ve kendisinin düşünsel eğitimlerine baş mimarlık etmiş Şair Dayı'ya bir an için ihanet mi ediyor, yoksa kitabını da bu ihaneti gölgelemek için mi Atilla İlhan'a adıyor? Çünkü Atilla İlhan, Uzuner'in tarif ettiği türden bir iç savaş tanımını asla ve asla ağzına almaz. Peki nobel armağanlı bir filmle, televizyonlarda toplumsal olaylara soğukkanlı bir bakış, iç savaş tanımlamasına yol açabilecek bir güçte midir? Uzuner'in romanında bulunmayan iç savaş neden görüntülü ve yazılı demeçlerde yer almıştır? Yoksa Uzuner, devrimcilerin vurgularından etkilenip bunu gizleyerek, bu vurgudan kendine dönük haksız bir kar çıkarma peşinde midir? Böylesi bir kurnazlığın devrimciler tarafından sezileceği korkusuyla daha sonra yayınevince verilen ilanda yazarın askeri üniformanın içine girmesini kaçınılmaz mı bulmak gerekiyor? Romanının adını ikinci plana iten duyuruda, asıl söylenmek istenen şudur: 'Uzuner iç savaşı anlatıyor, ama üniformanın içinden anlatıyor.' Kitabın ve yazarın aslında amacı gerçekten de budur. Şair Dayı'ya ihanet etmişcesine ağzından kaçırılmış bir tanım, yazarın kendi kafa karışıklığını anlattığı kadar, karıştırmak niyetinde olduğunu da gösteriyor.

SİYONİZME EYVALLAH!

Nostaljik sol geçmiş, Şair Dayı'nın biyografisinde olsa bile zevahiri kurtarmıyor. Dünyaya burjuvazinin gözünden bakanlar, bugün ortaya dökülen pisliklerin yalnızca sonuçlarını ele alıp, kahramanlık yapmaya soyunanlar, kapitalizmin nimetlerinden yararlanmaktan başka hiçbir kaygıları bulunmayanlar, iç savaş tanımını ağızlarına alamazlar, alırlarsa 'Kumral Ada~Mavi Tuna' türünden ağızlarına yüzlerine bulaştırırlar.

Uzuner'in şiddeti doğuran kapitalizm olduğunu unuttuup uyutan gözlüğüne dair en önemli belirtiler, kahramanlarından birinin emekçi terzi babası. Bu adamcağızı oğlu gibi yazar da bir türlü netleştirip anlatamaz, çünkü Uzuner çok mümkün ki, yoksulluğu, başarısızlığı, affedemiyor ve üzerinde düşünmek dahi istemiyor. Şair Dayı'nın kızkardeşi Çolpan İlhan ve eniştesi Sadri Alışık'ın emektarları Cihan Teyze ise yere göğe konamıyor, çünkü bu emekçi kadının kapılandığı ailenin mutluluğundan başka hiçbir kaygısı bulunmuyor.

Uzuner'i okuyanlar, yazarın yalnız Türk ve Kürt devrimcilerine değil, bütün dünya devrimcilerine yönelik nefretini kolaylıkla farkedeceklerdir. Yalnız bunu farketmekle kalmayıp, Uzuner'in hepsi de son derece aydın, demokrat, modern insanlar olarak tanıttığı askerler üzerinden siyonizme eyvallah çektiğini de göreceklerdir. Resmi ağızla terörist, anarşist vurguları yaparken, olup bitenleri doğal gösteren hümanizmini gözardı eden yazar, yeğenliğini sürdürmekle yetinmelidir. Hümanizm ambalajıyla, gelmiş geçmiş hatta gelecekteki savaşlara karşı çıkıyormuş gibi görünürken, verdiği adres nettir: Övdüğü roman kahramanları tekstilci ve çocuklarından sonra, yan kişi olarak en olumlusu, hümanizm adına mesken tuttuğu bol milletli Kuzguncuk'ta yal-

nızca ve yalnızca hakkı yenmiş, anlaşılmamış bir yahudi gencidir. Şair Dayı aracılığıyla bu gencin başucu kitabı Thomas Hobbes'i öneriyor yazar, tüm kahramanlarıyla birlikte okurlarına. Bu kitabın adı Leviathan'dır; herkes tevrattaki bir deniz canavarı olduğunu sansa da, Şair Dayı ile romancı yeğen bu sözcüğün 'bürokratik diktatörlük' anlamına geldiğini bilmektedirler.

Romanın eklektikliğini iyice açığa çıkaran sonunda Uzuner'in kahramanı, generalin resepsiyonunda özlediği tüm güzelliklere, yumuşaklığa, bilimselliğe canlı müziğe ve bolca antre, sıcak mevya türünden yiyeceklere kavuştuktan sonra, iyileşmiş olarak –uyanmış olarak demiyor, iyileştim dediğine göre savaş nedeniyle seferberlikten değil de akılhastanesinden– evine ve kendine dönüyor. Sırtında doğuda evladını yitiren genaralin oğlunun kabanı var, hem artık onu kan da tutmuyor.

Yeğen yazarın toplam dilinden çıkan sonuç ise kahramanını kan tutmasından koruduğu halde kendisini koruyamamış olması. Uzuner'in yahudi gencinin yıldızlığında olmasa da olumlu yan kişilerinden biri daha var, "Kürt aydını dedikleri ve hiç kimsenin sevmediği adamlardanım. Hani Türkler'in ve Kürtler'in toptan gıcık kapmağı karakter" sözleriyle kendini tanıttığı bir avukat. Bu avukatın olumlanması, onun savaşta karşı tarafça, yani kendi soydaşları tarafından, kemikleri kırılırcası dövülmüş olması. Bu bölümlerde sanki bir Ertürk Yöndem programı izler gibiyiz. Hem romanın ilk öyküsünde, hem de ikinci taslakta en olumsuz yaklaşılan kişi ise doğu kökenli olduğunu kendisi bile ancak çok naif bir şekilde dile getiren bir kadın. Yarı rantiye, yarı sanatçı, en çok da tekstilci ailenin seksüel sapmalarında bile onun parmağı bulunuyor. Oysa herkesin doğuştan sevgilisi çok kumral kahraman Ada, bu doğu kökenli değerbilmez kız tarafından düşürülmemiş olsa şair dayısına aşırı düşkünlüğü "benim imkansız ensestim" türünden adlandırmalarla kendi sağlıklı(!) cinsel tercihini ne güzel de sürdürecekti. Ayrıca romanda merak öğesi olarak sürdürülen cinayet ihbarını dahi ona yaptırıyor yazar ve bir punduna getirip, akıl hastanesinde de olsa doğu coğrafyasına yöneldiği bir seferde sığınak için bir alevi ailesini buluyor. Çatışma örneği için alevi-sünni çatışmasını yeterli buluyor, bir Kürt ailesine gücü yetmiyor, çünkü olur ya bir de onlar yaşadıklarını anlatıverirlerse, soykırım ve devlet terörü olur ya ortaya çıkarsa... Şimdi halklarımızdan biri çıkıp da Kumral'la Mavi'nin yazarına, "Ey yeğenim, kahramanlarını 12 Eylül ve 12 Mart'ta doğurtmakla olmaz ki, hapishanelerde canlarını açlığa yatırıp, insanlığın yüzüne tokat ederken ya da canlarını bomba edip 'yettiniz hele' derken nerelerdeydin? Uzun uzak tren ve uçak yolcusu, kısa yakın vapur ve otobüs gezgini Kumral'la Mavi'nin yazarı, Cambiridge, Duisburg, Berlin, Iowa City, New York diye bir çırpıda sıralayıverecektir, zaten romanın sonuna da künyelemiş bunları. Zaten bu romanı "öbür beni"nin ulaşılmaz albenisi peşine takılarak yazdığını söylerken, dersinin o bölümünü iyi çalışmamış öğrenci edasına bürüneceği kesin. Oysa yazarın savaşı yazmadığı, kendi savaşını ilan ettiği görülüyor: Üniformalı yazarın savaşı devrimcilere karşıdır, emeğe ve emekçilere karşıdır, reklam için giydiği üniformanın içinden, gülerek siyonizme askeri bir selam çakıyor. Kirli tekstil sermayesinin çocuğu olduğunu, dünyaya bu gözlükle baktığını açıklarken hiçbir rahatsızlık duymuyor.

Bu topraklarda yaşanan savaşın tahribatlarını cephede askeri ağızla, aydın evinde ise medya bombandımanı, trafik terörü gibi duyarlılıklara indirgemek, bu durumu kitapta roman kahramanına, kitap sonrası üniforma içinde reklamlara sığdırmak, bu furyanının bir başka rengini de ortaya koyuyor.Çünkü artık memlekette sulu cinsel fanteziler, kimseyi ilgilendirmeyen uçuk rüyalar, cahillik renginde kara gece yolculukları, karabasanlar, mit şeflerinin anıları okuyucu, izleyici bulmuyor.

ÜNİFORMALI REKLAMLARIN AYRINTISINDA

Çok satan yayınevleri kervanına katılan Remzi Kitabevi, romancılarından Adalet Ağaoğlu'nu Yapı Kredi sermayesine kaptırmasının etkisiyle de olabilir, romancısı Buket Uzuner'in son romanı için verdiği ilanlarda Uzuner'e askeri bir üniforma giydirip, eline de silah vererek güldüyor. İlan alt yazısında ise yayınevi, Ağaoğlu sonrası yazarı Uzuner'in savaşı vurduğunu yazıyor. Kitabın arka kapağında ise, Cumhuriyet Kitap dergisinden yapılan bir alıntı yazarın ve yayınevinin kitabın satışıyla ilgili meraklarını çok iyi tarif ediyor: "Türk edebiyatında bir kadın yazarın elinden çıkan ilk iç savaş romanı olma özelliğini taşıyan 'Kumral Ada~Mavi Tuna' edebiyat ve politika çevrelerinde epey ses getireceğe benzer."

Hepİleri dergisinde böylesine yargılar içeren bir eleştiriden en çok yazarın kendisinin memnun kalacağını ve "İşte yapmak istediğim buydu" diyeceğini düşünmek hiç de zor değil. Buket Uzuner'in yandaşları da bu eleştirilerin zeki ve cici yazar kızlarının doğru yolda olduğuna dair bir kanıt sayabilir, "afferim kızımıza" diyebilirler. Ancak bunlar insanlık tarihine

hümanizm maskesi altındaki bu saldırının ortak bileşkesini görmemize engel oluşturmuyor. Uzuner'in, "Kumral Ada~Mavi Tuna" isimli romanı, adındaki bütün zorlama pastel reklere karşın, yalnızca Türk ve Kürt değil, bütün dünya devrimcilerine yöneltilmiş bir karalamadır. Şiddetin asıl kaynağı olan kapitalizmi unutup, şiddetin yaratıcısı olarak gördüğü devrimcileri resmi ideologlar türünden, 'anarşist, terörist' sözcükleriyle adlandırmaktan çekinmediği gibi giyindiği üniformanın içinden gülerek, hedefine gözünü kırpmadan ateş edebileceğini roman kahramanları aracılığıyla sürekli tekrar ettiren bir yazarla karşı karşıyayız. Kir ve kanla yoğrulmuş belli bir kesimin ve bu arada kendisinin de yararlandığı güzellikler, etnik isimlerle andığı yemek çeşitleri, kokular sonsuza dek yeryüzünde sürmesinin koşulu olarak da gözünü kırpmadan öldürebileceğini hesaplıyor, yazarımız. Kendi dünyasından baktığında haklı, ah bir de dünya nimetlerinin paylaşımındaki yanlışlığa karşı çıkanlar olmasa, ne iyi olurdu?

POST-PKK SANAT

Uzuner, kendisiyle yapılan bir söyleşide aslında bilim kurgu romanlar yazmak isdeğini, Amerika'da yaşayan bir Türk yazarı olsaydı bu isteğini gerçekleştirebileceğini, ancak burada yaşadığı, yazarların çağlarının tanığı olmak zorunda olduğunu da bildiği için bu isteğini gerçekleştiremediğini söylüyor. Yazık! Yazarımız, aydının yaşadığı çağın tanığı olduğu gibi bir değerlendirmeyi duymasaydı da gidip Amerika'da bilim kurgu yazsaydı, daha hayırlı bir iş yapmış olacaktı kuşkusuz.

12 Eylül sonrası büyük bir çözülüşü ve kişiliksizliği yaşayan sanat dünyasının küfre dönüşen ürünlerin bir başka versiyonunu önümüzdeki günlerde kitabevi vitrinlerinde, beyazperdede, sahnede, kısacası her yere önümüze çıkacağını söylemek kehanet olmasa gerek. Tümüyle ticari bir bakışla Kürt folklorik öğeleri kullanılarak, 'Güneydoğu sorununu irdeleyen film reklamlarıyla' vizyona giren Eşkiya ve Işıklar Sönmesin isimli filmlerin elde ettiği ticari başarı bu furyanın ilk örneklerini veriyor. Uzuner'in romanıyla benzer bir tema üzerine kurulan reklamları dışında bu iki eserin bir başka özelliği ise ülkede yaşanan savaşı konu edindiği safsatalarına rağmen savaşın etrafında dolaşmaları. Yaşanan bir savaştan söz edilmesi.

Bu topraklarda yaşanan savaşın tahribatlarını cephede askeri ağızla, aydın evinde ise medya bombandımanı, trafik terörü gibi duyarlılıklara indirgemek, bu durumu kitapta roman kahramanına, kitap sonrası üniforma içinde reklamlara sığdırmak, bu furyanının bir başka rengini de ortaya koyuyor. Çünkü artık memlekette sulu cinsel fanteziler, kimseyi ilgilendirmeyen uçuk rüyalar, cahillik renginde kara gece yolculukları, karabasanlar, mit şeflerinin anıları okuyucu, izleyici bulmuyor. Eşkiya iyi bir örnektir, yaşadığımız toprakların bir bölümündeki sıcak savaşın diğer bölümüne düşük yoğuklu savaş formuyla yansıması, askerin cephede yaptığı savaşı bütün ülke topraklarına yayması, artık bir gerçeklik olarak vücud buluyor. Bunu söyleyebilmek için Susurluk dosyalarının dışında da kanıtlar bulunuyor. Artık çuvala sığmayan mızraklar, mızrak sahiplerini de rahatsız ederken, yıllardır büyük bir ciddiyetle uyguladıkları politikalarını bir başka kanala akıtmaya başlıyorlar. Bu politik atmosfer, sanatta da kendisini gösteriyor, Kürt savaşındaki yeni konsept değişikliğine uygun olarak Kürtler, bir ara fon olarak sanat ürünlerine yansımaya başlıyor. Burada yazarın ya da sinemacının samimiyeti, inanılırlığı, sistemin gerçek sahiplerinin değişimdeki rengine uygun oluyor. Yazar, eğer Ahmet Altan'sa bu, yazdığı cinsel fantezili son romanına bir gazetecinin faili meçhulleri araştırması olarak yansıyor. Sinema oyuncusuysa ve yıllardır Züğürt Ağa gibi filmlerde Kürtleri canlandırma konusundaki başarısıyla tanınan bir Şener Şen'se bu, yine folklorik renk olarak Kürtleri kullandığı ve tümüyle ticari bir anlayışla çekilen Eşkiya oluyor. Adını sanına daracık sinemacı çevresinin dışında kimsenin bilmediği bir Reis Çelik'se, Işıklar Sönmesin diye film çekiyor. Tabancasını helada unutan insanları devrimci diye niteleyerek küfreden ve kendini devrimci sanan pazarlamacı Ahmet Kaya'ysa bu, Edip Cansever'in içinde Kürtler'in de adının geçtiği o güzelim şiirini filme çekeceğini söylüyor, birileri de Deniz Gezmiş ve arkadaşlarıyla birlikte Nurhak yiğitlerini sinemaya aktaracağından söz ediyor.

Bu eğilim edebiyat tartışmalarına ise 'eşkiya' aramaları şeklinde yansıyor, hangi memlekette yaşadığından habersiz, kimi ilgilendirdiği bilinmeyen edebiyat tartışmalarının yapıldığı Edebiyat ve Eleştiri dergisinde Ahmet Yıldız imzalı bir manifestoda, artık Türk edebiyatının eşkiyasını bulması gereğinden söz ediliyor. Bu manifestoya imza atan hain Kürtlerden Yılmaz Odabaşı, bir dolu övgüden sonra, Yıldız'ın neredeyse tek doğru değerlendirmesine –12 Eylül sonrası küfür romanları değerlendirmesine– itiraz ediyor ve Toktamış Ateş gibi su katılmamış kemalistlerin de politik olarak eleştirdiği ve 'küfür' yazdığını söylediği Ahmet Altan savunusu yapıyor. Ne demeli, eşkiya aramak için yola çıkanlara bu memlekette onların da izini sürecek eşkiyalar bulunduğunu hatırlatmaktan başka ne söylenebilir?

Büyük devrimci Stalin'in "Bu bir tesadüf müdür yoldaşlar" sözünü, yine onun devamıyla biz de söylersek, "Hayır bu bir tesadüf değil."

Zorunlu Bir Yanıt *

Tülin ÖNGEN

Hepİleri dergisinin Mayıs '97 sayısında Fulya Gürses imzasıyla bir yazı yayınlandı. Yazar, Evrensel Kültür dergisinin "Demokrasi ve Kültür" başlıklı dosyasına verdiğim yanıtlardan alıntılar yaparak bana ve dosya içeriğine yönelik ağır suçlamalarda bulunmaktaydı. Yazıya, hem içerdiği önemli teorik yanlışlardan ötürü derginizi, hem de alıntılarımın amacı dışında kullanılmasından ötürü beni ilgilendirdiği için yanıt verme gereği duydum.

Evrensel Kültür dergisindeki dosya içeriğine veya öteki yazarlara yönelik suçlamalar kuşkusuz öncelikle görüş sahiplerini ilgilendirir. Ne var ki, dosyada yer alan öteki yanıt sahiplerinin adının hiç anılmadığı yazıda yalnızca benim görüşlerim anılmakta, dolayısıyla tüm suçlamalar bana maledilmektedir. Ayrıca, yazar, gerek Dosya'da yer alan görüş sahiplerinin kendi aralarında ki, gerek bunlarla liberaller (veya sol liberaller) arasındaki farklılıkları hiç dikkate almamakta, daha vahimi benim alıntılarım üzerinden bunlar arasında zoraki bir özdeşlik kurmaya çalışmaktadır. Böylece, belirsiz bir özneye yönelik tüm suçlamalar adı telaffuz edilen tek kişi olarak şahsıma kişiselleştirildiğinden, bunlara yanıt hakkım doğmuş bulunmaktadır.

1) Yazar, her şeyden önce gerek Dosyanın içeriğindeki, gerek benim yanıtlarımdaki görüşleri tamamen keyfi bir biçimde değerlendirdiği, keyfi olduğu kadar da yanlış yorumladığı için çok sayıda maddi hata yapmış bulunmaktadır. Görülüyor ki, yazar, söylediklerimi ya dikkatli okumamıştır ya da hiç anlamamıştır. Evrensel Kültür dergisinin sorularına verdiğim yanıtlar, hiç bir yoruma veya yanlış anlaşılmaya meydan vermeyecek bir biçimde siyasal demokrasinin genel bir eleştirisini içermekle ve bir bütün olarak sosyalist iktidar mücadelesinin bu konudaki rezervlerini formüle etmekle birlikte, bunlar tamamen görmemezliğe gelinmekte; bununla da yetinilmeyerek kimi sözcükler ve cümleler tamamen kendi bağlamları dışında keyfi bir biçimde yeniden anlamlandırılmaya çalışılmaktadır.

Dahası, yazar, entellektüel dürüstlükle bağdaşmayacak bir kolaj yöntemine başvurarak, gerek sol ahlak, gerek yazın adabı açısından önemli ilkeleri çiğnemiş bulunmaktadır. Şöyle ki:

a- Yazar, bir bölümü bana ait olmayan kimi sözleri bana atfen aktarılan cümlelerin içine ya da yakınına serpiştirerek yanıtlarımı deforme etmekle kalmamakta, aynı zamanda başkalarına ait değerlendirmeleri de bana aitmiş gibi göstererek okuyucuyu yanlış bilgilendirmektedir. Örneğin; 47.sayfada Fikret Başkaya'nın kimi sözlerini üslup ya da işaretleme incelikleri yoluyla benim görüşlerimin devamı ya da tamamlayıcısı gibi göstermekte ve buna benzer biçimde adını anmadığı öteki insanlarla benim üzerimden hesaplaşmaya kalkmaktadır.

b- Yazar, cümlelerimi kendi bağlamlarının dışında değerlendirmenin ötesine giderek, kendi kafasındaki belli bir senaryoya göre yeniden kurgulamaktadır. Burada, yazarın algılamadan veya teorik eksikliğinden kaynaklanan yanlışlıkları şimdilik bir yana bırakıyor ve bu yöntemin son derece riskli olduğunu söylemekle yetiniyorum. Her şeyden önce, bu yolla, yalnızca entellektüel ahlaka aykırı olmakla kalmayan, ne zaman ve kime karşı geri tepeceği bilinmeyen bir silahla bilinçsizce oynanmaktadır.

c- Yazarın gerçekte teorik bir tartışma amaçlamadığı ortadadır; zaten söyledikleri, teorik bir hesaplaşmanın öngördüğü bilgi, iç tutarlılık ve tartışma üslubundan yoksun bulunmaktadır. Bununla birlikte anlaşılabildiği kadarıyla yazar, siyasal demokrasinin sol bir eleştirisini yapmak istemektedir. Bu konudaki eleştirilerinin bir bölümüne kuşkusuz ben de katılıyorum ve bunun altını çizmekte sakınca görmüyorum.

Bir kere, ortak değerlerimiz ve paylaştığımız görüşler söz konusu olduğunda, bunları küçümsemenin değil, öne çıkarmanın daha doğru ve yapıcı bir yaklaşım olacağını düşünüyorum. En azından benim sol değerler konusundaki hassasiyetim ve tartışmaları teorik bir düzeyde tutma sorumluluğum bunu gerektirdiği için.

Zaten yazar, yanıtlarımı nesnel bir gözle değerlendirmiş olsaydı, ayrılınan noktalar kadar paylaşılan noktaların da bulunduğunu görmekte bu kadar zorlanmayacaktı. Daha doğrusu, ayrıldığımız noktaların, temelde Marksizm ve Leninizmin farklı değil, yanlış yorumlanmasından kaynaklandığını görmesi kolaylaşacaktı.

Açıkçası, yazar, kendisini öküz altında buzağı aramaya sürükleyen fobiler karşısında daha temkinli davranabilseydi; sövgüyle (baştan sona döneklik, işbirlikçilik ve ihanet suçlamalarıyla) örülü bir üslubun yalnızca eleştiriyi düzeysizleştirmekle kalmayıp, aynı zamanda içerdiği kimi doğru düşünceleri bile güçsüzleştirdiğini görecek olgunluğu gösterebilseydi, eminim ne söylediklerimi yanlış anlayacaktı, ne de dostla düşmanı birbirine karıştırmaktan kaynaklanan bir naiflik içine düşecekti.

Kendini solda gören hiç kimsenin böyle bir savurganlık yapma lüksüne sahip olmadığına inandığım için bu tür tutumlar karşısında duyarlı davranmayı görev biliyorum. Öyle ki, bu tür çocukluk hastalıklarının sonunda bizi yanlış ittifak arayışlarına sürüklediğini ya da kimilerimizi mutlak bir yanlızlığa, solu da marjinalliğe mahkum ettiğini hep birlikte görmekteyiz!

d- Yazı, bir yazı kapsamında ele alınamayacak kadar çok sayıda teorik yanlış içermesi açısından da irdelenmeyi hak ediyor. Eleştirilerin bu yanlışlar üzerinden yapılması, eleştiri yapanını keyfiliğini, dolayısıyla eleştirilerin haksızlığını göstermesi açısından yeterli. Ne var ki, sorun yalnızca bir eleştiri yazısının haksızlığının gösterilmesinden veya kimi analiz hatalarının düzeltilmesinden ibaret değil. Öyle olsaydı, gerçekte hiç bir teorik hesaplaşmayı amaçlamayan, dolayısıyla bu düzlemde bir karşılığı hak etmeyen bir yazıya yanıt verme gereği bile duyulmazdı.

Sorun başta demokrasi, devlet, ideolojik hegemonya, iktidar mücadelesi, devrim, toplumsal özne gibi Marksist teori ve siyaset anlayışı açısından yaşamsal öneme sahip sorunların

eksik ve yanlış değerlendirilmesindendir. Çünkü, bu tür kilit kavramların veya konuların yanlış kavranması, yalnızca Marksizmin karikatürize edilmesiyle sınırlı kalmaz, aynı zamanda sosyalizm mücadelesinin hedefinden sapmasına ve kulvar değiştirmesine de neden olur. Bu nedenle yanlış çözümlemler ile bunların pratik sonuçları üzerinde ciddiyetle durmak, her sosyalistin hem toplumsal sorumlulukları, hem de kişisel haysiyeti açısından tarihsel görevdir.

2) Söz konusu teorik çözümleme hatalarına gelince, onları burada bir yanıt yazısının elverdiği ve benim görüşlerime yönelik eleştirileri ilgilendirdiği ölçüde ele almaya çalışacağım:

a- Bir kere sosyalistler için hegemonya kavramı bir "takınak", bir "fobi" (acaba hobi mi denmek istenmiştir?) olamayacak kadar önemli bir kavramdır. Kavramın, Marx'dan Lenin'e, oradanda günümüze kadar uzanan bir tarihselliğe sahip olduğunu her sosyalist bilmek durumundadır. Hegemonya kavramının, Marksizmin en önemli, hatta anahtar kavramlarından birisi olduğunu bilmeden sosyalistlik taslamak güçtür. Birkaç alıntı bile bu güçlüğü (gülünçlüğü demek daha doğru olur) sergilemeye yeter:

"İşçi sınıfının hegemonyası, bu sınıfın (ve onun temsilcilerinin) halkın başka kesimleri üzerinde, onlara (demokrasinin olduğu yerde) demokrasilerini anti-demokratik bileşenlerinden arındırmaları yolunda yardım ederek, her tür burjuva demokrasisinin darlığını ve kısa görüşlülüğünü eleştirerek, 'Kadetizme (yani liberallerin konuşma ve politikalarının ideolojik bakımdan saptırıcı içeriğine) karşı mücadeleyi sürdürerek kurduğu politik etkidir." (Lenin, "Partimizi Tasfiye Edecek Olanlar", 1911, CW 17, s.79.)

"Çağdaş toplumun tutarlı olarak devrimci olan tek sınıfı niteliğiyle proletarya, bütün halkın tümüyle demokratik bir devrim için mücadelesinin, bütün emekçi ve sömürülenlerin ezenlere ve sömürücülere karşı mücadelesinin önderi olmalıdır. Proletarya ancak, bu proletarya hegemonyası fikrinin bilincinde olduğu ve bunu uygulamaya soktuğu ölçüde devrimcidir." (Lenin, "Rus Sosyal Demokrat Hareketinde Reformizm", 1911, CW 17, s.232-233.)

"Marksizmin bakış açısından sınıf hegemonya fikrini reddettiği ya da buna yeterince önem vermediği sürece bir sınıf değildir, ya da henüz bir sınıf değildir; bir loncadır, ya da çeşitli loncaların bir toplamıdır." (Lenin, "Marksizm ve Naşa Zarya", 1911, CW 17, s.57.)

Açıktır ki, Lenin, "proleter hegemonyası"nı, bütün ezilen sınıfların ve bağımlı toplum kesimlerinin işçi sınıfının öncülüğü altında devlete karşı mücadelesinin ve sosyalist devrimi gerçekleştirme sürecinin temel siyaset araçlarından biri olarak görmekteydi. Hegemonya, yalnızca proletaryanın önderliğini değil, aynı zamanda bu önderliğin elde ediliş ve kullanılış biçimini niteleyen bir kavram olarak Marksist kuramın kendi matriksinde çok önemli bir yere sahiptir.

Post-modern ve/veya post-Marksist yazarların hegemonya kavramına yaklaşımları ise, 19.yüzyılın son dönemlerinden itibaren Marksistlerin benimsediği yaklaşımdan tümüyle farklıdır. Toplumsal özne kavramını, dolayısıyla sınıfların ve sınıf mücadelesinin tarihsel rolünü baştan yadsıyan post-Marksistlerin bagajında işçi sınıfının hegemonyası gibi bir kavramın yeri bile yoktur. Bu konudaki düşüncelerim Evrensel Kültür dergisindeki yanıtlarımda oldukça nettir. Ayrıca, post-Marksist hegemonya paradigmasının daha sistematik bir eleştirisini yaptığım "Marksizm ve Radikal Demokrasi Stratejisi" başlıklı makalem de yeterince aydınlatıcıdır. (Mülkiyeliler Birliği Dergisi, Ağustos 1993, Sayı 158, Cilt: XVII, s.37-45.)

b- Dosyaya verdiğim yanıtlar baştan sona "demokrasi gericiliği" gibi bir suçlamayı dayanaksız kılacak pasajlarla doludur. Bunlardan yalnızca bir iki tanesini anımsatarak bu suçlamaların yersizliğini göstermeye çalışacağım.

"Kapitalist toplumsal formasyon içinde burjuvazinin hegemonyasını temsil eden siyasal demokrasi, ezilen sınıflar için bir amaç olamaz. Demokratik haklar ve olanaklar -eğer varsa- emekçilerin ve ezilen halk yığınlarının toplumsal birliğini ve örgütlü gücünü gerçekleştirmek için kullanılabilir.

... Emekçiler, toplumsal mücadelede hegemonik kapasitelerini gerçekleştirecek tüm örgütlenme olanaklarından yararlanmayı sonuna kadar denemek durumundadırlar. Sınıfın organik birliğini gerçekleştirmek üzere sendikalar ve benzeri ekonomik örgütlenme olanaklarından; siyasal birliğini gerçekleştirmek üzere parti ve benzeri politik kurumlardan; toplumsal dayanışmayı ve ideolojik bütünlüğü gerçekleştirmek için kültürel, sanatsal ve ideolojik araçlardan yararlanmak zorundadırlar.

... Bu çabalar, hem toplumdaki demokratik mevzilenmenin genişlemisini sağlayacak, hem de toplumsal katılma bilincinin oluşmasına ve hesap sorma gücünün birikmesine hizmet edecektir. En önemlisi de, sınıfın toplumsal bir özne olarak siyaset sahnesine çıkmasının nesnel koşullarını yaratacaktır. Ve tabii demokratik mücadele, sosyalist mücadelenin bir bileşeni olarak kullanıldığı sürece, demokrasi kültürünün ve sınıf bilincinin gelişmesinin de nesnel koşullarını yaratabilecektir." (Evrensel Kültür, Demokrasi Dosyası, Nisan 1997, Sayı 64, s.32).

Söz konusu değerlendirmeler, bu düşünceleri paylaşmayanlar tarafından elbette tartışılabilir; buna bir itirazım olamaz. Ancak, böyle bir tartışma Marksizme ve Leninizme dayanarak yapılamaz. Her şeyden önce, Lenin'in demokratik mücadele konusundaki tutumu son derece nettir. Bu tutuma en iyi örnek, Ekim Devrimi'nin dördüncü yılında yaptığı konuşmadır. Bunun dışında pek çok başka örnek sıralanabilir:

"Demokrasiyi sonuna kadar geliştirmek, bu gelişme biçimlerini bulup çıkartmak, bunları uygulama içinde sınamak vb.; bu, tümüyle, toplumsal devrim mücadelesinin temel görevlerinden biridir. Tek başına alındığında, demokrasinin hiçbir türü sosyalizmi getirmez. Ama gerçek hayatta demokrasi hiçbir zaman 'tek başına' alınamaz, başka şeylerle 'birlikte alınır', ekonomik hayatı etkisi altına alır, onun dönüşümünü harekete geçirir ve bunun sonucunda kendisi ekonomik gelişmeden etkilenir vb. İşte yaşayan tarihin diyalektiği böyledir." (Lenin, "Devlet ve Devrim", s.102, Aydınlık Yayınları)

"Söylediklerine bakılırsa Parabellum, demokrasi cephesinde tutarlı bir programı sosyalist devrim adına küçümseyerek reddetmektedir. Böyle yaparken yanılgı içindedir. Proletarya, demokrasi aracılığıyla, yani demokrasiyi tam uygulayarak ve savaşımın her adımını en kararlı biçimde formüle edilmiş demokratik isteklerle ilişkilendirerek zafer kazanılabilir, böyle yapmaksızın kazanamaz." (Lenin, Ulusal Sorun ve Ulusal Kurtuluş Savaşları, s.230-31, 1.baskı, Sol Yayınları).

Lenin'in görüşleri şu satırlarda daha da somutlaşır: "Demokrasi mücadelesinin proletaryayı sosyalist devrimden saptırabileceğine, üstünü örtebileceğine vs. inanmak büyük bir yanılgıdır. Tam tersine, nasıl ki tam demokrasiyi gerçekleştiremeyen bir muzaffer sosyalizm imkansızsa, aynı şekilde demokrasi için her açıdan tutarlı devrimci mücadele yürütmeyen proletarya da kendisini burjuvazi üzerinde zafere hazırlayamaz."

... Fakat mali sermayenin bu egemenliği, sınıfsal baskının ve sınıf mücadelelerinin daha özgür, daha geniş ve daha açık

bir biçimi olarak politik demokrasinin önemini ortadan kaldırmaz. O nedenle, kapitalizmde politik demokrasinin taleplerinden birinin ekonomik anlamda 'uygulanamazlığı' üzerine açıklamalar, kapitalizmin bir bütün olarak siyasal demokrasiyle genel ve temel ilişkilerinin teorik olarak yanlış bir tanımlanmasına yol açar.

... Tam tersine bütün bu talepleri reformistçe değil, sımsıkı devrimci bir biçimde formüle etmek, kendini burjuva legalitesiyle sınırlamamak, tersine bu sınırları parçalamak, parlamento sahnesinde görünmekle ve yüzeysel protestolarla yetinmemek, kitleleri proletaryanın burjuvaziye doğrudan saldırısına, yani burjuvaziyi mülksüzleştiren sosyalist devrime kadar bütün demokratik talepler için mücadeleyi genişleterek ve teşvik ederek aktif mücadeleye çekmek gereklidir. Sosyalist devrim, sadece bir isyandan ya da sokak gösterisi ya da bir açlık isyanı, bir askeri ayaklanma ya da sömürgelerde bir isyandan değil, Dreyfus Davası ya da Zabern olayı gibi herhangi bir politik krizden ya da ezilen ulusların ayrılması sonucunda yapılacak bir referandumdan ya da benzeri bir şeyden alev alabilir." (Lenin, Seçme Eserler, Cilt 5, s.304-305, İnter Yayınları)

Lenin, İnnesa Armada'ya yazdığı bir mektupta "İnsan, demokrasi için mücadele ile sosyalist devrim için mücadelenin, birincisini ikincisine bağımlı kılarak nasıl birleştirilebileceğini bilebilmelidir" derken (Lenin, Marksizmin Bir Karikatürü ve Emperyalist Ekonomizm, s.109-110, Koral Yayınları) tutumu daha da nettir. Söz konusu satırlar, demokratik mücadele ile devrim için mücadele arasındaki farkı vurguladığı, ondan daha önemlisi ikisi arasındaki organik bağa işaret ettiği için dikkatle okunmalıdır.

Sosyalist mücadelenin birer enstrümanı olarak demokratik yolları kullanma stratejisi ile demokrasi mücadelesi, hatta demokratik devrim siyasetleri arasında, yalnızca yönteme ilişkin olmakla sınırlı kalmayan, aynı zamanda var olan toplumsal formasyona, dolayısıyla sosyalist devrim stratejilerine yönelik teorik çözümlemelere de ilişkin önemli farklılıklar vardır. Ancak bu farkın, demokratik mücadelenin sosyalist iktidar mücadelesinin bir bileşeni olarak oynayabileceği rolün yadsınması noktasına kadar genişletilmesi, ne doğrudur, ne de anlamlıdır. Başka bir deyişle, burjuva demokratik devrimin sorunları ile sosyalist devrimin sorunları birbirinden tamamen farklı olmakla birlikte, demokratik sorunlar ile bu bağlamda gündeme gelen siyasal reformları sosyalist iktidar mücadelesinin dışında görmek doğru değildir.

Lenin başta olmak üzere Bolşeviklerin hiçbiri demokratik reformları ne küçümsemişlerdir, ne de ihmal etmişlerdir. Böyle bir ihmal, örneğin kadın sorununa, Kürt sorununa, devletin çeteleşmesi sorununa, dinsel gericilikten kaynaklanan sorunlara yönelik çözüm arayışlarını tarihe gömen ya da geleceğe erteleyen, daha kötüsü bunların sosyalist devrim mücadelesinin kapsamı ve işçi sınıfının perspektifi dışında görülmesine neden olan bir tutuma yol açtığı için önemlidir.

Yazar, burjuva demokrasisini eleştireyim derken, hem Marksist kuram açısından, hem de sosyalist mücadele pratikleri açısından kritik bir ayrımı, ya bilmediği ya da ihmal ettiği için görmemezliğe gelmektedir. İşçi sınıfının sosyalist iktidar mücadelesinde burjuvazinin hegemonyasına karşı çıkmak amacıyla onun silahlarına başvurma yöntemi ile mücadelesini siyasal demokrasinin sınırları içine hapsetme yaklaşımı arasında, yukarıda da değindiğim gibi önemli bir fark vardır. Bu fark, Leninizm ile Kautskizm, reformizm ile devrim, İkinci Enternasyonal ile Üçüncü Enternasyonal arasındaki derin çizginin de en önemli işaretidir. Lenin, "demokrasi sorununun marksist çözümü"nden söz ederken, tam da bu önemli ayrımın siyasal sorunlarını işaret etmektedir.

Ayrıca demokrasi sorununu siyasal demokrasiye indirgeyen, böylece demokrasi kavramının toptan reddine dayanan bir bakış açısının, sosyalist demokrasi veya toplumsal demokrasi konusunda söyleyecek bir sözü, bir iddiası da kalmamış olur. Sosyalist bakış açısının ayırdedici özelliği, demokrasi mücadelesini önemseyen ya da küçümseyen bir tutumda değil, tam tersine sorunun düzen içinde mi, yoksa devrimci bir tarzda mı çözümleneceği sorusuna vereceği yanıtta aranmalıdır.

Anarşistlerle veya ekonomistlerle Bolşevikler arasındaki farkın billurlaştığı alanlardan biri de budur. Lenin'in, Kautskici demokratik programa karşı çıkanları uyararak, yanlışı yanlış yerde aramakla eleştirdiği bilinmektedir. Lenin, yanlış programın içerdiği demokratik talepler olmadığını, bu taleplerin gerçekleşmesi için öngörülen çerçeve olduğunu; bundan ötürü programa karşı çıkanların reformizmin ve oportünizmin güçlenmesine yardımcı olduklarını açıkça söylemekten çekinmemiştir.

Demokrasi sorununu küçümseyen bir tutum, ne yazık ki kimilerinin sandığı gibi hiç de devrimci bir tutum değildir; tam tersine gerici ve teslimiyetçi bir yaklaşımdır. Gerçekte sosyalist devrim idealini bulanıklaştıran ve iktidar mücadelesinde umutsuzluk yaratanlar bunlardan başkası değillerdir.

c- Toplum ile sürü arasında özdeşlik kurduğum düşüncesine saplanan yazar, bundan yola çıkarak bireyi toplumun karşısına koyduğumu öne sürmekte ve bu yanlış anlama üzerinden çeşitli varyasyonlar yapmaktadır. Bir kere sürü kavramını bir alegori olarak kullandığım çok açıktır. Ayrıca, yanıtlarımda tam tersine birey ile toplum ya da toplumsal çıkarlar ile bireysel çıkarlar, birey hakları ile devletin hakları arasında yaratılan (kapitalist örgütlenmenin ve ideolojik çarpıtmanın yarattığı) dikotomiyi ve yapay bölünmeyi açıkça eleştirmekteyim. Bu eleştirilerim de ötekiler gibi görmemezliğe gelinmekte ve kendi bağlamından soyutlanmış sözcükler üzerinden toplum düşmanlığı yapmakla suçlanmaktayım.

Yazar, herşeyden önce bazı kavramları birbirine karıştırmakta, ayrıca bazı sözcükleri tamamen kapsamları dışında değerlendirmektedir. Alegorik bir kavram olarak toplum sözcüğü ile sosyolojik bir bütünü anlatan toplum terimi aynı şeyleri ifade etmez. Dahası, kolektivite ile toplum da özdeş kavramlar ve olgular değildir. Bizim bu kavramlara yüklediğimiz anlamlara göre, yani olguların içeriğini nasıl tanımladığımıza bağlı olarak farklı farklı olguları veya kapsamları nitelerler.

Örneğin, toplum sözcüğü, toplumsalcı, toplumcu vb. bir espri ile kavramlaştırıldığında başka bir anlam kazanır; buna karşılık ümmetçi değer yargıları bağlamında kullanıldığında daha başka bir iç kapsama sahip olur. Yoksa toplum, halk, kesim gibi kavramlar, gerçekte kendi nötr ve soyut bağlamları içinde herhangi bir imgelem oluşturmadıkları gibi, amorf ve rastgele yığınları niteleyen birer sözcük olmaktan ötede bir anlam taşımazlar.

Öte yandan toplum veya halk, bizim bir parçasını oluşturduğumuz bütünler olmasına rağmen nesnel olarak bize dışsal sosyolojik gerçekliklerdir. Bunlar, toplumsal mücadelenin ajanları olarak işgörebilecek, dolayısıyla kendiliğinden birer ittifak unsuru olarak değerlendirilebilecek toplumsal birimler değildir. Sınıf kadar toplumsal mücadelede etkin rol oynayan herhangi bir kolektif özne bugüne kadar tarih sahnesinde boy göstermemiştir. Kendi tarihimizin hemen her dönemi

bunun sayısız örnekleriyle doludur. Yalçın Küçük, Tezler'de bunu açık açık yazmaktadır: "Türk aydını, yenilikçi hareketin başında halk ile karşı karşıya geldi." (Birinci Cilt, s.184) veya "Türk aydın tarihi, yeniliklere düşman halkı yenilikçi yapma mücadelesidir." (Birinci Cilt, s.369)

İlericilerin toplumsal desteğe sahip oldukları durumlarda ise, artık kendinden menkul bir kişiliğe sahip yığınlar değil, belli bir toplumsal kapasiteyi (yani birlikte davranma yeteneğini) gerçekleştirerek kolektif bir özne konumuna yükselmiş bulunan toplumsal sınıflar veya kolektiviteler söz konusudur (işçi sınıfı, Kürt halkı, ilerici gençlik gibi). Bu nedenle toplum adı altında rastgele bir araya gelen yığınlara kendiliğinden bir değer atfetmek, gerek sosyolojik, gerek politik gerçeklerle bağdaşmaz; tam tersine halk dalkavukluğuna ya da toplumun fetişleştirilmesine yol açan tutumlara sürükler. Böyle bir bakış açısını, topluma yukardan bakan elitist bir tarz olarak değerlendirmek de çok yanlıştır; tam tersine politik mücadelede kolektif özneleri amorf yığınlara tercih eden bir tutumu devrimci bir tarz olarak görmek gerekir.

Benzer bir yanlış anlama (dolayısıyla yanıltma) kullandığım çoğulculuk sözcüğüne yönelik suçlamalarda da kendini gösteriyor. Yukarıda söylediklerim saklı kalmak koşuluyla, yani çoğulculuk kavramının hangi bağlamda, hangi iç kapsamda kullanıldığına dikkat etmek koşuluyla bir noktayı daha açıklığa kavuşturmak istiyorum.

Sırf sol dışındaki insanlar ve farklı siyasal gelenekler bazı kavramlara sahip çıktı veya bunları özgül bir anlamda kullandı diye, bunların sol terminoloji veya sosyalist toplum projesi açısından hiçbir değeri olmadığı düşünülemez. Örneğin çoğulcu bir toplum idealinin, sosyalizm kadar insanın özgürleşmesini kendine sorun edinen bir paradigma içinde yeri olmadığı sonucu mu çıkarılmalıdır? Liberallerin çoğulculuk vb. kavramları kendi ideolojilerine uygun bir anlamda kullanmalarında, bunları bizim kendi değer matriksimize göre kavramlaştırmamış olmamızın hiç mi etkisi yoktur? Öyle ki, adalet, özgürlük, kardeşlik veya eşitlik kavramları bir dönem burjuvazinin yükselen değerlerini simgelediği için, bunları toptan tarihin çöplüğüne atmayıp, kendi ideallerimiz doğrultusunda yeniden tanımlamadık mı?

Kaldı ki, dosyaya verdiğim yanıtta çoğulculuktan söz ederken "çoğulculuk ise, toplumun sosyo-politik yapısıyla ve örgütlülük derecesiyle ilgili bir sorundur. Çoğulcu düşüncede toplumsal farklılıkların, yani farklı düşünce, çıkar, istem ve yaşam biçimlerinin ilerici doğrultuda gerçekleşmesinin kabulü ön koşuldur. Farklılıkların, sosyo-ekonomik bağlamları içinde tanımlandığı ve baştan marjinalize edilmediği bir toplumda yönetime demokratik yollardan katılmanın nesnel koşulları oluşabilir. Buna karşılık eşitsizliklerin veri alındığı, dahası eşitsizlikten kaynaklanan farklılıkların baştan yadsındığı ve toplumun bütünlüğü, birliği adına minimize edildiği bir toplumda çoğulculuktan söz etmek güçtür. Bu nokta, bizi adil, eşitlikçi, herkesin yaşam hakkına saygıyı ilke edinen bir toplumsal örgütlenmenin varlığını öngörmeye götürür" derken, kavramdan ne anladığım açık değil mi?

Her şeyden önce, çoğulculuk ilkesi üzerinde durmamın nedeni bellidir. Çoğunluğun azınlık üzerindeki iktidarı olarak tanımlanmasına rağmen sınıf egemenliğini meşrulaştırma işlevi gören siyasal demokrasiyi sorgulamak amacıyla çoğulcu demokrasiden söz ettiğim açıktır. Ayrıca, kavramın toplumsal yönetimin temel ilkeleri bağlamında tanımlandığı da gün gibi ortadadır. Bazı kavramlara bu kadar takılmanın gerçek nedeni, sosyalist toplum tasarımlarımızın farklı olması olabilir mi? Bir kere, sosyalizm, hiçbir biçimde, homojen, uniform, dahası eşitlik ve özgürlük sorununu ekonomizme indirgeyerek çözen bir topluma ulaşma mücadelesinden ibaret görülmez. Ne eşitlik kavramı bu kadar sığ bir kavrayışa, ne de sosyalizm ideali bu kadar ekonomist bir tasarıma indirgenecek kadar basittir.

d- Yazar, alıntılarım üzerinden değerlendirme yaparken bir yerde parantez içinde "sivil darbe kavramına sosyalist toplumsal dönüşüm kalkışlarını dahil" ettiğini ağzından kaçırmakta (s.46) ve askeri ya da sivil darbeleri eleştirdiğim için beni suçlarken fahiş bir hata daha yapmaktadır.

Yazar, bırakın sosyalist devrimi, sosyalist toplumsal dönüşüm gibi uzun süreli bir tarihsel oluşumu dahi "sivil darbe" gibi dar kapsamlı bir kavrama, daha önemlisi yanlış bir siyasal pratiğe indirgediğinin farkına bile varmamaktadır. 1917 Devrimi sonrasında Menşeviklerin ve Alman Sosyal Demokratları'nın Bolşevik hareketini darbecilikle suçlayan nitelemeleri karşısında Bolşeviklerin Ekim Devrimi'nin sosyalist dönüşüm karakterini göremeyenlere verdiği yanıt, tarihsel polemik kataloğumuzda hala yerini korumaktadır. Lenin'i ve Bolşevikleri mezarlarında zınk diye (yazarın kendi sözcüklerini kullanıyorum) sıçratacak saptamalar bu talihsiz sözlerde yatmaktadır.

e- Gelelim yazarın devlet konusundaki elektrik görüşlerine. Sınıf çatışması, tarihte hemen her zaman (kapitalist) devlete karşı verilen mücadelelerin bir bileşkesinden oluşmuştur. Devleti hedef almayan bir politik mücadelenin iktidar perspektifi olabilir mi? Sınıflı bir toplumda devlet, egemen sınıfların siyasal iktidarının en somut biçimi değil de, nedir?

Marksizmin devlet konusundaki yaklaşımı son derece net olup, demokrasi karşısındaki eleştirel tutumu da bu netlikten kaynaklanmaktadır. Kurama göre siyasal demokrasi, bir iktidar biçimi, yani bir devlet türü olduğundan, demokrasinin tam gerçekleşmesi için devletin ortadan kalkması zorunlu bir koşuldur. Toplumsal demokrasi paradigması, bilindiği gibi devletin sönümlenerek ortadan kalktığı ve buna bağlı olarak yönetenlerle yönetilenler arasında herhangi bir ilişkinin (tabiyetin) bulunmadığı bir toplumsal örgütlenme ve yaşam biçimi öngörür. Devletin sınıf karakteri konusunda aydınlanmak için Devlet ve Devrim (Lenin) ile Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni (Engels) dikkatli okunmalıdır.

f- Yazıda yer alan bir suçlamaya daha karşılık verdikten sonra konuyu şimdilik noktalayacağım. Yazar, bir yerde "Türkiye tarihinin gelmiş geçmiş tüm toplumsal dönüşüm modellerini ve tasarımlarını, hegemoner, iktidarcı yapılanmalar diyerek karalamak başlıca görevleri olmuştur." (s.48) diye yazmaktadır. Yazar, Türkiye tarihinde sosyalist dönüşüm projemize referans oluşturacak nitelikte toplumsal dönüşüm modellerinin bulunduğunu a priori kabul etmekte ve bu varsayım üzerinden bizi bunlara değer vermemekle suçlamaktadır.

Demek ki, geçmişte bizim bilmediğimiz veya göremediğimiz, oysa sahip çıkmamız gereken bazı toplumsal dönüşüm modelleri gerçekleşmiştir. Bu suçlama, sanırım Kemalist Devrim'e ve düzenin restorasyonuna yönelik ihtilalci hareketlere ilişkin değerlendirmemizi hedef almaktadır. Bu durumda bize de, burjuva iktidar biçimlerinin asıl sahipleri veya taşeron taşıyıcıları dururken, bunları savunmak Türk soluna mı kaldı diye sormak düşmektedir.

Yok eğer yazarın niyeti Jakobenizmi savunmak ise, kanımca bu noktada da yanlış bir varsayımdan yola çıkılmaktadır. Herşeyden önce Kemalist Devrim Jakobenliği epeyce tartışma götüren bir iddiadır. Ayrıca, böyle bir iddiaya yaslanmak, pratikte bir iktidar ideolojisi olan Kemalizmi sahiplenmeye götürür ki, bunun sosyalist sol açısından tartışılır bir yanı olduğunu düşünmek bile tarihten ve yaşamakta olduklarımızdan hala ders almadığımızı gösterir.

Bir Kez Daha 'Demokrasi Gericiliği'

Fulya GÜRSES

Sosyalizm mücadelesi, teoriyi politikaya dönüştürme, politikayı iktidara taşıma uğraşının adıdır ve bunun için sosyalist olunur. Politikanın nasıl yapılacağını bilecek yaşta ve yeterince tecrübenin sahibi olduğumuzu düşünüyorum. Politika yaparken, kavramlara bulunduğumuz yerin somutluğundan bakma zorunluluğumuz vardır. Buradayız ve burada söz söylüyoruz.

"Zorunlu Bir Yanıt" başlıklı mektup/yazı'sını, Evrensel Kültür dergisi yerine Hep İleri dergisine göndermiş bulunan Tülin Öngen'in, bir tartışma başlatmaktan kaçındığı anlaşılmaktadır. Bu amaçla olmalı, zemin seçiminde uygunsuz davranmış ve gönderdiği mektupta, "...Yazıya, hem içerdiği teorik yanlışlardan ötürü derginizi... ilgilendirdiği..." tarzında bir uyarıyla başlayarak personeli müdüre şikayet mantığını kullanmayı denemiştir.

Mektup sahibi, entriker göndermelerde bulunarak Hep İleri'ye uyarılarda bulunmaktadır. "... bu tür çocukluk hastalıklarının sonunda bizi yanlış ittifak arayışlarına sürüklediğini ya da kimilerimizi mutlak bir yalnızlığa, solu da marjinalliğe mahkum ettiğini hep birlikte görmekteyiz!" ifadesinde olduğu gibi, yer yer aba altından sopa göstermeyi de ihmal etmemiştir.

Tülin Öngen, "Demokrasi" kavramını, kullandığı alandan yani Evrensel Kültür'deki kendi yazı bütünlüğünden uzaklaştırarak soyutlama çabasına girmiş, Lenin'de demokrasi diyor, işte böyle diyor tarzında, Hep İleri'ye Leninci demokrasi dersleri vermeye kalkışmıştır. Böylelikle "Post-Modern Demokrasi Gericiliği" başlıklı yazının asıl öznesi olan ve sorunsal edinilen temel görüş ve yaklaşımları tartışma alanından geri çekmeye çalışmıştır.

Yazısından anlaşıldığı kadarıyla Tülin Öngen iyi bir Marksolog'dur. Lenin'i hatmetmiş olduğu görünmekte, demokrasi görüşlerini Lenin'den sıkı alıntılar yaparak desteklemek gereğini duymaktadır. Bunu iki açıdan olumlu buluyor ve seviniyorum. Birincisi; Tülin Öngen'in Evrensel Kültür dergisindeki yazısında hiç sözü edilmeyen ve demokrasi konusundaki görüşlerinden tek satır bile aktarılmayan Lenin'e haksızlık edildiğini düşünmüştüm. Hatta, neticede bir Asya devrimcisi olan Lenin'in, "... demokrasi geleneği olan Batı toplumları ile otoriter yönetim biçimlerine aşina Doğu toplumları arasındaki sosyolojik fark..." (Bkz. T.Ö. Evrensel Kültür. S.64) nedeniyle, neredeyse demokrasiyi boğazlamış bir hain olarak ilan edileceğinden ciddi olarak endişe duymaya başlamıştım. İkincisi; Tülin Öngen Lenin ve demokrasi konusundaki görüşlerini dergimize layık görmüştür, bu, hiç değilse politik tutumumuzun algılandığını gösterir, buna sevinmemek elde değildir. Bundan böyle Tülin Öngen Marksist terminolojiyi kullanarak bir yazı yazmak istediğinde dergimize başvurabilir, ona sayfalarımız açıktır.

"Zorunlu Bir Yanıt" başlıklı yazının Hep İleri dergimize gönderilmiş olması, Tülin Öngen'in asıl niyeti bir yana, tartışmada zemin açısından yanlış bir uygulamadır. Ancak bazılarının konuya duyarlı olduğunu göstermiştir, bu olumlu bir gelişme sayılmalıdır. Ek olarak belirtmek gereğini duyuyorum. "Post-Modern Demokrasi Gericiliği" başlıklı yazım, Tülin Öngen'in Evrensel Kültür dergisindeki

yazısını doğrudan hedef alarak yazılmış bir yazı değildir. Yazı, gerek Evrensel Kültür dergisinin, "Demokrasi ve Kültür" başlıklı dosyasında öne sürülen görüşler, gerekse dosya sorularına gelen yanıt yazılarından hareketle, "demokrasi" konusunun sol politikadaki kimi kavrayış ve önesürüm politikalarını tartışmıştır. Yapılan alıntılarda kişilik gözetilmemiş, benzer terimlerle sıkça ifade edilen bazı önesürüm tarzlarının yansıdığı kimi bölümleri alıntılama gereği duyulmuştur.

Özetle, "Post-Modern Demokrasi Gericiliği" başlıklı yazı bir bütün olarak, bizzat Tülin Ön gen'in kendi yazısına atfen, "Siyasal demokrasinin genel bir eleştirisini içermekle ve bir bütün olarak Sosyalist iktidar mücadelesinin bu konudaki rezervlerini formüle etmekle..." şeklinde ifade ettiği gibi, sol politikada kimi kesimlerin siyasal demokrasi kavrayış ve görüşlerine destek olarak formüle ettikleri rezervler üzerinde durmuş, bu rezervleri tartışmıştır. Buradaki genelliğin ikirciklenmeye meydan vermeyecek kadar açık olduğunu düşünmekteyim.

Buna rağmen Tülin Öngen yazının kişiselleştirildiğini düşünmüş, bir mektup göndererek dergimizi uyarmak istemiştir. Olabilir, buna bir diyeceğimiz yoktur. Ancak bizim de, dürüst davranılmasını istemek hakkımız vardır. Arkadaşımız, Evrensel Kültür dosyasındaki yazısında yer alan kimi kavramları Marx'dan Lenin'den alıntılar yaparak desteklemek gereğini duymakla ve Hepİleri'ye, -Evrensel Kültür'e değil-Marksizm Leninizm akıldaneliği yapmaya kalkışmakla açık bir ikiyüzlülük örneği sergilemektedir. Tülin Öngen, kullandığı kavramları Evrensel Kültür'deki yazı bütünlüğünden koparıp, kendince uygun zeminde onlara ideolojik anlamlar yükleyerek yeniden yorumlayıp sunmak çabasındadır. Böylelikle, muhatap alındığını savladığı yazısındaki temel yaklaşımı tartışma alanının dışında bırakmak istemiştir. Tartışılan, tartışılması gereken ve geri dönüp yeniden ve yeniden tartışılması gereken asıl özne atlanmakta, bizlerden, yeni yetme liseli marksizm heveslileri düzeyine düşmemiz beklenmektedir.

1997'ler Türkiye'sinde, teorik birikimi olduğunu savlayan yaşça başça olgun ve eğitimli insanların, dönüp de genç amatörler gibi Marx, Lenin klasiklerine yorumsuz olarak uzun alıntılarla (çözümlemeden) başvurması, teorik açıdan bir fiyasko, kişisel açıdan bir rezalettir. Demokrasi, hegemonya, sivil toplum vb. kavramları sınıfsal gerçekliğinden koparırarak, sınıflar üstü bir yaklaşımla rahatlıkla kullanan bu zatlar, Türkiye'de değil kitap aralarında yaşayarak seçkinden de seçkinci konuma düşmektedirler. Bunlar, gizli seçkinlerdir.

Sosyalizm mücadelesi, teoriyi politikaya dönüştürme, politikayı iktidara taşıma uğraşının adıdır ve bunun için sosyalist olunur. Politikanın nasıl yapılacağını bilecek yaşta ve yeterince tecrübenin sahibi olduğumuzu düşünüyorum. Politika yaparken, kavramlara bulunduğumuz yerin somutluğundan bakma zorunluluğumuz vardır. Buradayız ve burada söz söylüyoruz. Yetkinlik savında olan ve teorik hatalar karşısında sinirleri bozulan kişilerin, nerede durduklarını ve olgulara nereden bakarak yol yöntem oluşturma gayretine girdiklerini artık kavramaları gerekmektedir. Kavramlara Türkiye somutundan bakamadığınız zaman, bünyenizdeki onca bilgi iradesiz ve işe yaramaz, hatta zararlı bir hale gelebilir.

Kimse söylediklerinin anlaşılmadığı zannına kapılmasın. Bu yaklaşımın sahipleri öne sürdükleri savları entriker üslupla gizleme gayretine boşuna giriyorlar. "Toplumsal Demokrasi Paradigmasını yeniden tanımlama zorunluluğu.."nu (Bkz. T.Öngen agy.) bize dayatan Tülin Öngen'in benimsediği demokrasi paradigması içinde Lenin'e, Leninciliğe yer yoktur. Lenin'in demokrasi konusundaki görüşleri bu zat-ı muhteremlerin, artık eskidi bunu atalım dedikleri türden, Avrupa-Merkezci demokrasi paradigması kapsamında ele alınacak görüşlerdir. Tülin Öngen Hepİleri'ye Leninci demokrasi akıldaneliği yapmaya kalkışmadan önce benimsediği demokrasi paradigması üzerinde düşünmeli, durduğu yerin Anglosakson neo-liberalizme mi, Leninciliğe mi yaradığını kavramak zahmetine girmelidir.

Kavrayışı kolaylaştırmak için açıklayalım: Tülin Öngen'in kurucu ve aktif üyesi olduğu Türkiye ve Ortadoğu Forumu Vakfı (TOFV)'nın şu, bize önemle dayattığı bıkıp usanmadan atını çizdiği demokrasi paradigması, global emperyalizmin ulus-devlet sonrası demokrasi paradigmasıdır. Sosyalist sistemin çökertilmesiyle birlikte emperyalist merkezlerin, tek kutuplu dünya güvencesiyle merkez dışına dayattığı seçeneğin adıdır. Bu rüzgar, bulunduğumuz topraklarda II. Enternasyonal hainleri dönek Troçkistler eliyle soldan savrulmaktadır. Biz, "Sosyalist iktidar mücadelesinin bu konudaki rezervlerini" tartışanları iyi tanıyoruz. TOFV'nın bu konudaki rezervi, "demokrasi" kavramını sol politikada gericiliğe dönüştürmek, sosyalist mücadelenin iktidar perspektifi bulandırmaktır. Leninçilik bir yana, bunları Troçki'yle, hatta Troçkizm dönekliğiyle bile alakalandırmak, yüklenmek istedikleri sahte misyonu tanımak anlamına gelecektir. Yapmamız gereken, yüzlerine taktıkları bu maskeyi de alaşağı indirmek, sol politikanın alanından bunları tümüyle uzaklaştırmaktır.

Bunlar, Yeni Dünya Düzeni'nin yokedici gericiliğini hamasi nutuklarla sergileyerek söze başlarlar. Seçenek olarak gösterebildikleri ise; enternasyonalist kabile demokrasisi iktidarsızlığı, aczi ifadelendiren şamatacılık, antropolojik gösteri serhoşluğu ve törensiz, ayinsiz, iktidarsız, devletsiz, ilkellik çığırtkanlığını YDD'ne bir engelmiş gibi dikme gayretidir

Bunlar iktidar, toplum, devlet düşmanı, ABD patentli beşinci sınıf gizli seçkinlerdir. Bunlar emperyalizmin önünü açan tek kutuplu dünyada Leninist iktidar şahlanışını hafızalardan silmek misyonuna soyunmuşlardır. Avrupa-merkezciliğin eleştirisinden kalkış yaparak sundukları temel tezlerle, yeryüzü lanetlilerini afyon yutmuş mutlu pasifistlere dönüştürmeyi amaçlamaktadırlar. Dünyanın balkonunda durup dürbünlerle çevreyi gözetlemekte, alkış tutacakları yerlileri tesbite çalışmaktadırlar.

Bunları iyi tanıyoruz. Sosyalist mücadelemize verdikleri zararların yabancısı değiliz. Bunlar neo-globalizmin alternatif sivil toplumculuğunun dayanağı, ulus-devlet sonrası "demokrasi gericiliği"ni soldan Türkiye topraklarına sokan ve global gericiliğin etnik ve dinsel ayaklarıyla birleşerek Türkiye'yi Sevr'e geri döndürmeyi amaçlayan sözcülerdir. Ola ki, Tülin Öngen durduğu yeri iyi kavramamıştır veya ait olması gereken yer konusunda henüz kararsız durumdadır. Öyleyse, "Bir Kere Daha Demokrasi Gericiliği Üzerine" başlıklı bu yazıyı dikkatli okumalı ve şahsileştirmeden, konu üzerinde yeniden düşünmeye çalışmalıdır.

Çağın en ileri aydını olarak kabul ettiğimiz sosyalistlerin bazı gerçekleri en iyi görmesi gereken kişiler olduğunu düşünmekteyim. "Sol"da durarak "demokrasi" diyenlerin politikalarını bu yüzden tartışmak gereğini duydum. Hepİleri'nin 2. sayısındaki "Post-Modern Demokrasi Gericiliği" başlıklı yazı bu amacı taşımaktadır ve bir yaklaşımın -asla kişilerin değil- topyekün bir eğilimin sorgulanmasını içermektedir.

Türkiye'de İslami politikleşmenin gerici yönüne dikkat çekip bu konuda çok hassas davrananlar, sol politikanın "demokrasi" yaftası altında yürüttüğü ve global emperyalist merkez ve yerli işbirlikçi oligarşinin "Demokrasi ve İnsan hakları" aşkıyla da örtüşen asıl gericiliği görmezden gelmek ve önemsememek tavrına girdiklerinde solda politika yapıyor olabilme olanaklarını da yitireceklerdir.

Bu eğilim Sol'dan geldiği için ve bu toprakların biricik iktidar seçeneği Sosyalist İktidar hedefimizin önünü kesmeyi asıl amaç edindiği için özellikle ve öncelikle sorgulanması gereken bir eğilimdir. Lenin'in demokrasi için ne dediğini, Marx'ın hegemonya kavramını nasıl çözümlediğini tartışarak konuyu saptırmayalım. Sol'dan dayatılan bu "Demokrasi Gericiliği"nin Türkiye topraklarına sömürgeci Sevr'in mandacı işbirlikçiliğini dayatan hainliği, gafleti ve emperyalizm işbirlikçiliği üzerinde duralım. Tekrar ediyorum, biz bu tezlerin yabancısı değiliz, yabancısı olanlar varsa gelsinler öğretelim, anlamayanlara tekrar tekrar anlatalım. "Kemalizm bizi ileri götürmez, biz kemalizm'den geri gitmeyiz" (Y. Küçük) belirlemesi önemlidir, üzerinde düşünelim.

Türkiye'de seksenlerden başlayan, doksan sonrası sosyalist sistemin çökertilmesiyle ivme kazandırılan bir çaba gözlenmektedir. Bu, topyekün iktidarsızlaştırma, toplumu, toplumsalı bütünselliğinden kurtarıp olabildiğince ayrıştırma çabasıdır. Bu çabanın, halihazır egemenliğini sürdüren işbirlikçi tekelci devletten, toplumsal dönüşüm modelleri sunan tüm ideolojilere uzanan bir çaba olduğu gözlenmektedir. İktidarsızlaştırılan ve global sivil toplumcu tezlere uyarlanan ideolojilerin toplumsal dönüşüm dinamiklerini ve yeteneklerini kaybedeceği öngörülmüş, bu öngörü büyük ölçüde doğrulanmıştır. Türkiye'de savunulan tarz-ı siyasetlerin pek çoğunun özyapılarında esasen taşıdıkları geleceksizlik, global çağa uygun yapılanmaya kolaylıkla dönüşebilmelerine olanak vermiştir. Kemalizm, islamcılık, alevilik, Neo-Osmanlıcılık, Türkçülük vb. hızla iktidarsızlaştırılan ve sivil toplumcu gericiliğe kolayıkla uyarlanabilen ideolojilerden bazılarıdır. Bu durumda, iktidarsızlaştırılmaya olanak vermeyen ve geleceği olan tek ideoloji sosyalizm tek ve temel hedef olarak ortada kalmıştır. Türkiye'nin toplumsal bütünlüğü, dönüşümü ve geleceği, çağdaş neo-liberalizm gericiliğine karşı durabilecek tek seçeneğin sosyalist iktidar seçeneği olduğunu kavrayanlar bu yüzden, sol politikaya savrulan tezlerin arkaplan anlamları üzerinde durmak zorundadırlar.

Açıklayıcı olması için bir iki örnek sunalım: Türkiye'de, Özal'ın dört eğili-mi uzlaştırma denemelerine paralel olarak, doksanlı yıllarda Alev Alatlı adında Amerikan dönmesi bir hatun birdenbire zuhur edip ortaya çıkarılmıştır. Ortayaşın sonuna kadar ABD'de geçirdiği yıllara yazıklanarak ağıt düzüp timsah gözyaşları dökmüş, Avrupa-merkezci modernizmin mahv-ı perişan ettiği bir kişiliğin göstericiliğine soyunarak kendisine alıcı aramıştır. Alıcılarını bulmakta gecikmemiştir. Sağ koltuklarda, batı karşıtlığı misyonu ve Türkiye'ye özgü dinamiğiyle kıçlarına yer edinmiş olanlar, bu zat-ı muhtereme anında kucak açmışlardır. Türk Edebiyatı Vakfı, Türkiye Günlüğü, Dergâh, dergileri, Kanal 7 televizyonu vb. bu kucaklardan yanlız ca bir kaçıdır. Hatta radikal islamcı İbda-C bile bu bayandan ciddi olarak

umutlanmış, bir süre bu zannın serhoşluğunu yaşamıştır. Sonuçta, ABD tekmesiyle malul olduğunu önesüren bu tip, asıl alıcısının kim olduğu netleşmeden sahneden geri çekilmiştir. Geriye her biri üçyüz, beşyüz sayfa olan kitapları kalmıştır. Tahammülde fersa gösterip bu kitapları okuyanlar, ABD doğumlu yeni-siyonizmin toplumsalı iktidarsızlaştırma sevdasının satır satır oya işler gibi işlendiğini görmüş olmalıdırlar. Ve asıl önemlisi, Türkiye'nin gelmiş geçmiş dönüşümcü jakoben aydınlarının tümüne ve elbette günü ilgilendirdiği için Yalçın Küçük Yoldaş'a beslenen düşmanlığı sezmiş olmalıdırlar. TV'deki bir açık oturumda Yalçın Küçük Yoldaş'ın karşısına geçme yanılgısında bulunup bir anda hiçleşen, anlamsızlaşan yeni-siyonizmin bu ajanı, umulan etkiyi gösteremeyince geri çekilmiş, beklemeye alınmıştır. Tarihimize, toplumsal dönüşüm çabalarımıza, iradeci aydın kişiliklerimize ettiği onca küfür, halen kitaplarının satır aralarındadır. Türkiye'yi özdinamikten yoksun iradesiz, kişiliksiz insan yığınlarının doldurduğu bir sera'ya dönüştürme heveslisi bu yeni-siyonist misyonerin, şahsi heva ve hevesle hareket ettiği düşünülmemelidir.

Bu iktidarsızlık tezleri üzerinde durulmalıdır. Bu tezler tek erek noktasında birleşmekte, bir yöntem yetmezse bir yenisine baş vurulmaktadır. Sosyalist sistemin çökertildiği tek kutuplu dünyada, Avrupa-Merkezci modernizmin, kalkınmacı ve ilerlemeci modelin, -çağdaş entellektüeller buna rasyonel artırmacı adı vermişler-sözde eleştirisi, ne çektiysek bu batıcılıktan, batılılaşma çabasından çektik, başaramadık, bittik, tükendik ah vah'larının körüklenişi, Aydınlanma çağının modası geçti, bak Batı bile bundan şikayetçi, yeni bir model bulalım anlayışının altındaki asıl niyet kavranmalıdır. Bu önesürümün sahiplerinden biri Alev Alatlı örneğidir. Kitaplarının girişinde vardır, okunabilir, açıktan propaganda edinmiştir, ulus-devlet karşıtı yeni-siyonizmdir. Biri Süreç yayıncılık adıyla başlamıştır. Müminleri eliyle önceleri sosyalist örgüt düşmanlığı ve yıpratıcılığı şeklinde yürütülen iktidarsızlık tezleri, sosyalist sistemin çökertilmesinden sonra daha sinsi ve ince yöntemlerle işlenerek, bir ucu ağababalarının "dinler diyaloğu"na, Bahailik vb. tezlere ulaşmıştır. Unutulmasın, bunlar Troçkist ayaklarda sol sahnenin dışında solcu dansı yapanlar arasından çıkmıştır.

Sol politikada iktidarsızlık tezleri, globalizmin Ortadoğu masası siyasi şubesi Türkiye ve Ortadoğu Vakfı ile uygulanmaktadır. Sosyalist sistemin çökertilmesiyle birlikte Troçkizm sahte görüntüsüyle sol politikada cirit atabilecekleri umulmuş, global gericiliğin Türkiye think-thank'lığına dahil edilmişlerdir. Savundukları paradigmal sefaletle etnik ve dinsel gericilikle yandaş düşen bu düşünürlerin temel hedefi, tekrar ediyoruz, bu topraklar üzerindeki sosyalist iktidar projemizin belini kırmak ve yapılabilirse, Türkiye'yi global yeni dünya düzeninin Sevr'ine geri döndürmektir. Bunların, "Toplumsal Demokrasi Paradigması"nı yeniden tartışalım anlayışı bu amaca yöneliktir. Vakıf düşünürlerinin tezleri ne gariptir ki, CIA'nın think-thank merkezi Rand Corporation'un bütün tezleriyle aynen örtüşmektedir. İktidarsızlaştırılmış Kemalizm, etnik azınlıklara demokrasi vb... Rand Corporation'un tezlerine global emperyalizmin Fransız ideoloğu Alain Tourraine'i çok kültürlülük tezleri de dahil edilebilir. ... Ne aymazlık, bir dönemin silahlı külahlı devrimcileri de evrensellik hevesiyle bu tuzağa düşmüştür.

Konu edildiği için yineliyorum, Tülin Öngen "Demokrasi Gericiliği" tartışmasında asıl muhatap değildir ama muhatap alındığını düşünüyorsa, öncelikle dürüst davranıp temel yaklaşımını ortaya koyduğu Evrensel Kültür dosyasındaki yazısı üzerinden düşünmeye başlamalıdır. Bu gerçekliğe rağmen yine de, Tülin Öngen'i tahammülsüzlüğe düşüren ve Türkiye'li aydının pek çoğuna özgü sinirceli "ben" yapısını öne çıkartmasına sebep olan nedenler ciddi nedenlerdir ve üzerinde durulmalıdır. Anlaşıldığı kadarıyla global emperyalizmin geri bıraktırılmış ve iptal etmeyi düşlediği Türkiye'de, köşeye sıkıştırılmış, iradesi kırılmış ve işlevsizleştirilmiş aydın, varoluşu global merkezin çevredeki seçkinci aydını olma tavrında denemeye kalkışmaktadır. "Batının devşirmesi", yorgun ve yenik düşmüş Türkiyeli aydın, kendi topraklarından umudunu kesmiş ve batıya biat ve iltica etmiştir. Bir türlü ayağını bu toprağa basmaya yanaşmamaktadır. Türkiyeli aydın kolay olanı seçmiştir. Birikimini işe yarar hale getirmek için sürekli olarak dışarıyı gözlemekte, emperyalist merkezlerde formüle edilen önermeleri bulunduğu yere taşıyarak hiç değilse "aydın" varoluşunu koruyacağını ummaktadır.

Bu, umutsuz bir çabadır. Çok iyi bilinmelidir ki, Türkiye olmazsa bizler de olamayacağız. Sorun hangimizin teorik kapasitesinin daha yüksek olduğu, hangimizin daha fazla bilgi birikimine, kültürel yeteneğe vb. sahip olduğunu açığa çıkartmak değildir. Asıl sorun, nerede ve hangi düzeyde olursak olalım, bu topraklarda aydın irademizin topyekün çökertilmiş olmasıdır. Türkiye 1970'ler, '80'ler hatta '90'lar öncesini bile yaşamıyor. Seksen sonrasından başlayarak tüm tarihsel birikimini çöpe atmış durumda. Türkiye 'an'ı yaşamaya koşullandırıldı ve geleceği belirsiz görünüyor. Anımsanacağı gibi özellikle 1977-'78 öncesi Türkiye'de aydınlanmayı tamamlayacak ve toplumsallaştırarak daha ileri boyutlara ulaştıracak bir sosyalist iktidar projesi neredeyse gündemdeydi ve toplumsal muhalefetin en dinamik, iktidara en yakın potansiyel gücünü taşıyordu. Politika, kültür, sanat, edebiyat vd. alanlarda aydın

yükselişi gerçek anlamda bu dönemlere aittir ve politikanın en yoğun teorik-ideolojik tartışmaları bu dönemde yapılmış, pek çok sorunsalın da son noktası konulmuştur. Şimdi o dönemler taşıdığı onca anlamla birlikte tarihe karışmış bulunuyor. Şimdi aydınıyla halkıyla topyekün Türkiye iptal edilmek, yokedilmek isteniyor. Şimdi bu toprağın aydını olmanın, sorunlara bu topraklara sıkı sıkıya ayağını basarak yaklaşmanın değersizleştirildiği, çaptan düşürüldüğü bir dönemi yaşıyoruz. Şimdi Marx'ı, Engels'i, Lenin'i çok iyi bilmek, bunları birilerine aktarabileceğimiz anlamına gelmiyor. Aydınlanmanın belinin kırıldığı Türkiye'de, burjuva anlamda bilimin ve dahi kültürün de çok iyi taşıyıcısı olmak artık bir anlam ifade etmiyor üstelik.

Nasıl görülmüyor? Nasıl duyulmuyor? Yakarışlar ayyuka çıktı. Üniversitelerin değme sosyoloji kürsülerinde yaşını başını almış onca profesör ağlıyor. Televizyonun devlet kanalına lütfen konuk edildiklerinde, bavullar dolusu toplumsal araştırmalarının yayınlanmadığından, çürümeye terkedildiğinden yakınıyorlar. Üniversiteler misyoner kurumlarına dönüştü, Türkçe tez yazmak neredeyse yasak ve konu seçimleri doğrudan dışarının direktiflerine göre yapılıyor. Ciltler dolusu kitaplar yazmış toplum, siyaset bilimcilerinin adları unutuldu, kitapları kiloya düştü. Türkiyeli okuyucunun bir zamanlar ilaç gibi aradığı toplumcu gerçekçi edebiyat yapıtları küreselleşmiş kafalara dar geliyor, artık sıkıcı bulunuyor. Okunan yazar olmak için ya abartılı içbunaltıları ya cinsel fanteziler ya da bitmişlik üretmek önşart oldu. Bir zamanların akıllı başlı yazarlarını medya tekellerine, vatandaş gazetelerine, medya şarlatanlığına sığınmış görüp şaşırıyoruz. Yinelemek gereğini duyuyorum, bu vahim durum önceki yazımda da vurguladığım gibi, global çağ emperyalizminin dayatması post-modern demokrasi gericiliği tablosunun yalnızca bir bölümüdür.

Birbirimize sinirlenmeyelim. Lenin'i hangimizin daha iyi bildiğini kanıtlamanın zamanı geçti ve artık önem de taşımıyor. Önemli olan, kapasitemizi ve yeteneklerimizi ülke geleceği için doğru olan politikalarda kullanıp kullanmadığımız. Türkiye daha da vahim olarak 1918'in koşullarına sürüklenmiştir ve gemi batarsa hem baş sorumlusu hem de ilk boğulanlar bizler olacağız. Unutulmasın bu halkın, bu tarihin üzerimizde hakkı vardır ve gelecek bizi affetmeyecektir.

Global çağ emperyalizmi karşıtı sosyalist sistemi çökertmiş, şimdi ise sosyalist sistemin varlığı ve desteğinden güç alarak kurulmuş olan emperyalizm çağı ulus devletleri çözerek çökertmeyi hedef almıştır. Sol politikanın sözcüleri kitap aralarından çıkmak, aktarmacılıktan kurtulup Türkiye üzerinden olgulara bakmak zorundadırlar. Sosyalist sistemin varlığı koşullarında oportünizm ve revizyonizmle tanımlanıp geciştirilebilecek olan kimi eğilimler, sosyalist sistemin çökertildiği global emperyalizm çağında doğrudan işbirlikçi hainliğe dönüşmektedir. Unutulmasın, dünya balkonundan devrimcilik yapma buluşu tam da global emperyalizmin talep ettiği ve projelendirdiği bir buluştur. Kimse keşif yaptım diye sevinmesin. Küreselleşme adına dayatılan "demokrasi" modeli, Türkiye tarzı ülkeleri çok renklilik, çok kültürlülük, çeşitlilik şirinlemesiyle kabile aşamasına geri götürecektir. Kimse çığırtkanlığın adına demokrasi demesin, bu post-popülist bir gericilik ve emperyalizm işbirlikçiliğidir.

Global emperyalizm çağında demokrasi topyekün iktidarsızlığı ereklemektedir. Toplum ve devlet kurma talebinin en büyük düşmanıdır. Global emperyalizm tekel dışı dünyaya iktidar ve irade hakkı tanımamaktadır. Mevcut tek karşıt irade, sosyalist sistem çökertilmiş, tekelci gelişimin ve pazar yayılmacılığının önünde tek engel kalmıştır, o da ulus devletlerdir.

Yeni Dünya Düzeni'nde gericilik anlam değiştirmiştir. Bu çağın gericiliği merkez-çevre kavramı önermesiyle merkez dışı ulus devletleri çökertmek, toplum ve devlet olma kavramının reddedilmesini sağlamak anlam/hedefine dönüşmüştür. İktidar planında işbirlikçi tekelciler eliyle devleti küçültme gayretlerinde somutlanan bu plan, iktidar dışı tutulan sınıf ve emek katmanlarında, eğilim duydukları toplumsal ideolojilerin iktidar perspektiflerinin çökertilmesi ve ideolojilerin zararsız hale getirilmesi tarzında uygulanmaktadır. Post-modern demokrasi gericiliği bu ereğin temel argümanı, en işe yarar ideolojisidir. Ve ne yazık, en etkili sözcülerini Türkiye'nin geleceğini kurabilecek tek seçenek olan sosyalist politikada, sol içinde bulmuştur.

Türkiye'de İslami politikleşmenin gerici yönüne dikkat çekip bu konuda çok hassas davrananlar, sol politikanın "demokrasi" yaftası altında yürüttüğü ve global emperyalist merkez ve yerli işbirlikçi oligarşinin "Demokrasi ve İnsan hakları" aşkıyla da örtüşen asıl gericiliği görmezden gelmek ve önemsememek tavrına girdiklerinde solda politika yapıyor olabilme olanaklarını da yitireceklerdir. Sosyalist politikanın sınıf mücadelesi, devrim ve iktidar perspektifi, bu de-

mokrasi gericileri eliyle yokedilmektedir.
Global emperyalizm çağında demokrasi topyekün iktidarsızlığı ereklemektedir. Toplum ve devlet kurma talebinin en büyük düşmanıdır. Global emperyalizm tekel dışı dünyaya iktidar ve irade hakkı tanımamaktadır. Mevcut tek karşıt irade, sosyalist sistem çökertilmiş, tekelci gelişimin ve pazar yayılmacılığının önünde tek engel kalmıştır, o da ulus devletlerdir. Üçüncü Dünyadaki Ulus devlet toplumları bu çağda büyük bir açmazla karşı karşıyadır. Ya global emperyalizmin doğal işbirlikçisi tekelci oligarşi dışındaki kendi toplumsal kesimlerinin topyekün benimseyecekleri ve destekleyeceği bir toplumsal sistem kuracaklar ya da işbirlikçileri eliyle yokedileceklerdir. Sosyalist iktidar modeli bu açmazın tek uygun seçeneğidir.
Doğu toplumlarında ve bu arada Türkiye'de islamiyetin gericilik yönünde kullanımı, iktidar ve devlet karşıtı asrı-saadet, sivil toplum önermeleriyle ivme kazanmıştır. İslamiyet, toplumu cemaat tarzı yaşama tarzında ikna edici yönleri nedeniyle de, emperyalizmin ehven-i şer bulduğu bir ideoloji olmuştur. Batı emperyalizmi tarafından sömürgeleştirilip aşağılanmış İslam coğrafyası halklarının, tarihsel ve nesnel olarak taşıdığı anti-emperyalist dinamizm, sosyalist sistemin çökertildiği tek kutuplu dünyada, kültürel özsavunuya kolaylıkla indirgenebilmiştir. Toplumsal bütünlük ve onurlu bir devlet talebi hafızalardan silinmekte, global gericiliğin ulus-devlet sonrası sözde cennetinde cemaatçi yaşam vaadiyle kandırılan halklar, yokedici politikalara alet edilmektedir. Müslüman halkın "şeriat" istemesinde gericilik arayarak yanılmayalım. Halk değerlerini, özbenliğini yaşatacak bir toplum, bir devlet ve topyekün uyulacak kurallar istemekte, toplumsal bütünlüğü talep etmektedir. Unutulmasın, bu bizim de talebimizdir veya bir zamanlar temel talebimizdi. İktidar ereğinden uzaklaşan ve Türkiye topraklarından ve gerçekliğinden koparak hızla yabancılaşan sosyalist politikamız, geçmişini kuma gömdüğü içindir ki, toplumsal muhalefetin örgütleyicisi olma niteliğini büyük ölçüde yitirmiş bulunmaktadır. Bu durumda Türkiyeli halk bildiği tek yolu denemiş, hiç değilse kendi yakın çevresini koruma altına almaya çalışmıştır. Kadınını örtüp, çocuğunu inancı doğrultusunda eğiterek ailesini, kendi geleceğini savunmaya çabalamaktadır. Ancak, toplum ve iktidar perspektifi konusunda ideolojisi bulanık, önderleri ve yöneticileri ise global emperyalizmin en açgölü işbirlikçisidir. Ve asıl gericilik bunların önermeleriyle dayatılmaktadır. Laik-Şeriatçı ikileminin dinamiğiyle islamcı politikanın tabanında zararsızlaştırılan halk kitleleri, asıl önderleri konusunda kararsız kalmışsa bu bizim eksikliğimizdir.
Sağda şeriat isteyenlerle solda sosyalist iktidar diyenleri aynı kefeye koymak konusunda yeterince uyanık davranan sağlı sollu işbirlikçi tekelcilik, kestaneleri ateşten alacak maşalar oluşturma gayreti içindedir. Tekelcilerin maşası olmayı kabul etmeyenler, Türkiye gerçekliğini doğru tesbit etmek, sol politikanın önermelerini bu toprağa ayak basarak oluşturmak zorundadırlar.
Şeriat talebini mahkum etmek, bir ham hayale çevirmek işbirlikçi tekelci egemenlerin çok kolay becerebilecekleri bir iştir. Zamanlama sorunları vardır ve şimdilik beklemektedirler. Şimdilik, aydınlanmadan yoksun edilmiş yeryüzü lanetlilerinin öfkelerine ihtiyaç duymakta, bu öfkeyi asıl tehlike olarak gördükleri yöne çevirmenin yolunu aramaktadırlar. Zamanı gelince sübabı çekip lastiğin içini boşaltacaklardır. Bu, boşaltmanın, yeryüzünde insan iradesini egemen kılma ve bu iradeyi toplumsallaştırma ereğinin biricik ideolojisi sosyalizm üzerine olacağı açıktır. Ancak bunun için önce sosyalist politikanın iktidarsızlaştırılması gerekmektedir. İşte burada, demokrasi gericiliğinin neden devreye sol söylemle sokulduğu anlaşılmış olmalıdır. Sol ayak üstünde danseden hainler topyekün solu demokratlık kompleksiyle malul hale getirip, iktidar düşmanı, çok parçalı, sözde sosyalist politikalar oluşturma gayreti içindedirler. Demokratlık kompleksinin körüklenişi, ulus devlet kalkışımıza kadar uzanmakta, buradan toplumsal biçimlenme, insan kişiliklerinin oluşması biçiminin tartışmasına gelinmektedir. Türkiye toplumunun devlet kurma, toplum oluşturma yeteneksizliği, onun doğu despotik tarzda geçmişiyle temellendirilmekte, geleceği konusunda uyarılarda bulunularak önce demokratlık, demokrasi kültürü, hak arayabilecek birey, sonra sosyalist toplum projesi akıldanelikleri yapılmaktadır.
Asıl gericilik budur. Ve bu gericiliğin ucu işbirlikçi hainliğe uzanmaktadır. Global emperyalizm çağında iktidar perspektifinden edilmiş ideolojiler, emperyalizmin ulus devletleri yoketme manevrasının temel dayanaklarıdır. Bu çabanın şakşakçıları daha şimdiden uluslararası emperyalist örgütleri kendilerine ağababa edinmişler, bu örgütlere kulluk yarışına girmişlerdir. Bu uşaklığı seçkincilik saymakta, geride kalanlara tepeden bakmaktadırlar. Modernizmin belini kırmış, sosyalist sistemin çökertilmesinden sonra, kalan ilericiliğini de yitirmiş tekelci emperyalist merkezlerin bu hayranları, global kendini yitirmişlik içinde gerçeği kavramaktan acizdirler. Merkez dışı, çevre tabiriyle özetledikleri tüm bölgelerde insanlığın iradesini kırıp metafiziğe mahkum eden, demokrasi şenliği içersinde kabile örgütlenmesi vaadiyle, açık pazar geleceği öngören bir sistemi tartışılmaz kabul etmekte birbirleriyle yarışmakta, nereye, diyenleri yalnızlık umacısıyla ürkütmeye çalışmaktadırlar.
Dileyenler dilediği yere gidebilir. Biz buradayız ve mücadele ediyoruz. Türkiye halkının ve halkın şahsiyetli aydınlarının bu topraklarda onurlu ve geleceği olan bir toplum bir devlet kurma savaşımını kırmaya kimsenin gücü yetmeyecektir. Unutulmasın, tekelci emperyalistlerin açık pazar ajanlarından başka hiç kimseye ihtiyaçları yoktur, ideolojik uşaklığın keyfi çok yakında sona erecektir. Bu nedenle kimilerini vakit varken, gerisin geriye tepelenmeden önce utanç taşımaya ve yeniden şapkayı öne koyup düşünmeye davet ediyoruz■

BAKIŞ

EKLERLE İKİNCİ BASKI

Yalçın Küçük

AKIŞ YAYINCILIK

Büyük Parmakkapı Sokak 20/ 4 Beyoğlu/İstanbul

Tel- Fax: (0212) 292 29 45

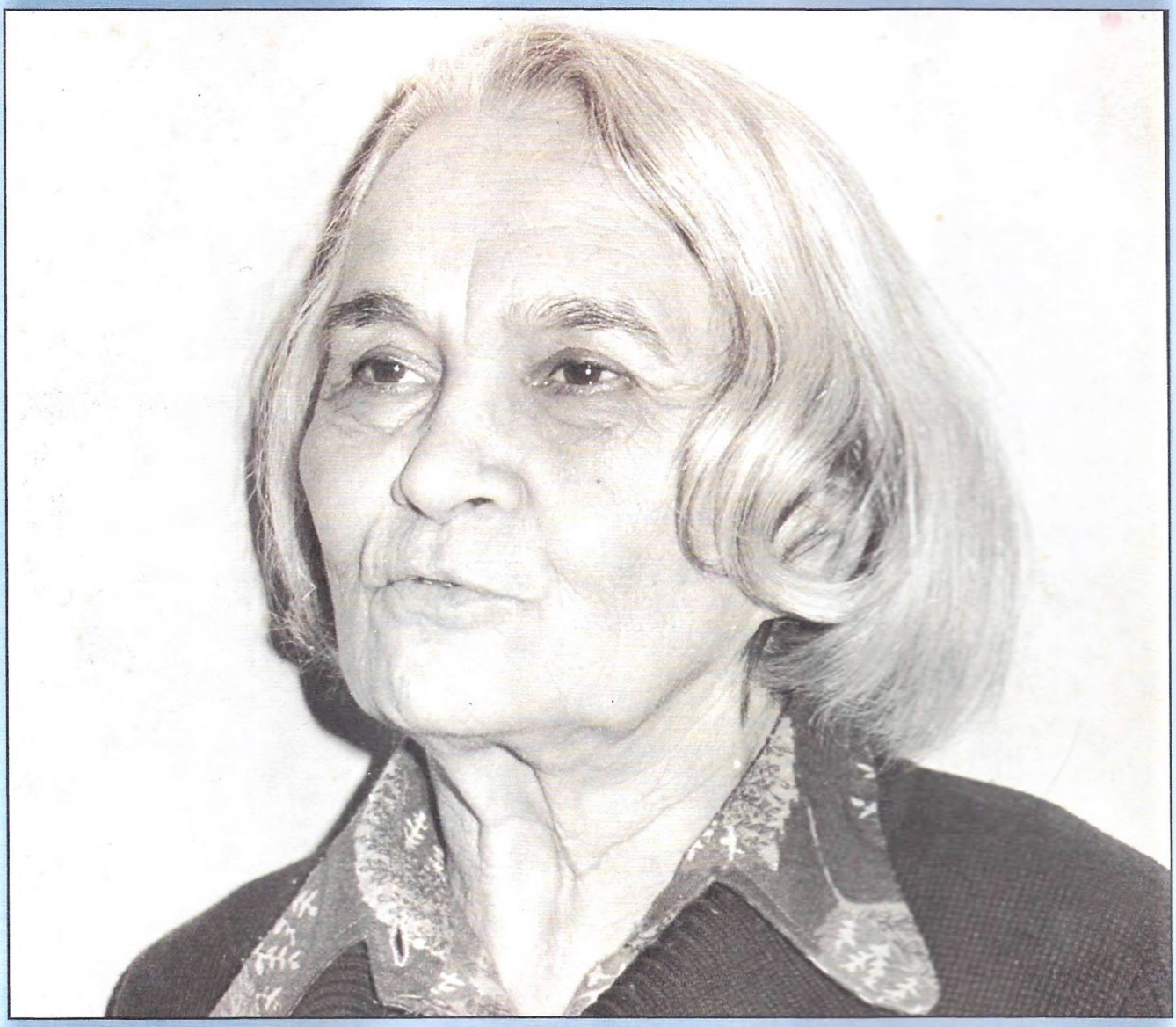

Behice Boran (01.05.1910 - 10.09.1987)

Son otuz yıllık iç savaşta, devrimci hareket, ortak kültürümüze önemli kişilikler kazandırdı, nitelik olarak saflaştırdı ve büyüttü.

Bu savaş dönemi boyunca sosyalist harekete adını yazan Behice Boran'ın mücadeleci kişiliği bölgemiz insanının "aydınlık geleceği" için örnektir.

Akademisyen sorumluluğuyla başlayıp işçi sınıfı örgütlenmesindeki önemli katkılarıyla büyüyen sosyalizm mücadelesindeki yerini kararlılığı, direnci ve iyimserliğiyle çizdi.

Savaşımız sürüyor. Doğrularımız bu savaşta bizi ayakta tutuyor. Güvenizimi doğrularımızdan alıyoruz. Şimdi sözlerini daha büyük bir güvenle söylüyoruz;

"Kurtuluş mücadele ile sağlanır, boyun eğerek değil. Kurtuluş tek tek olmayacaktır, hep birlikte kurtulacağız, hep birlikte mücadele edeceğiz, hep birlikte kazanacağız."

Behice Boran mücadelemizin aydınlık bir yüzüdür.

Bölgemizin aydınlık geleceği yakındır!